

**Economische
Vooruitzichten
2001 - 2006**

April 2001

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op het economische, sociaal-economische en leefmilieuterrein.

Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de Regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van haar werkzaamheden. De resultaten van haar onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratische debat.

Internet

URL: <http://www.plan.be>

E-mail: contact@plan.be

Publicaties

Terugkerende publicaties:

De economische vooruitzichten
De economische begroting
De "Short Term Update"

Planning Papers (de laatste nummers)

Het doel van de "Planning Papers" is de analyse- en onderzoekswerkzaamheden van het Federaal Planbureau te verspreiden.

- 86 *Vergrijzing en financiering van de sociale zekerheid: een haalbare uitdaging?*
Handelingen van het door het Federaal Planbureau georganiseerde Colloquium, Brussel, 2 en 3 december 1997
- 87 *Overheidsparticipaties in de marktsector in België*
H. Spinnewyn - Februari 2000
- 88 *Energievooruitzichten 2000-2020 - Verkennde scenario's voor België*
Christophe Courcelle, Dominique Gusbin - Januari 2001

Working Papers (de laatste nummers)

- 1-01 *La réforme de l'impôt des personnes physiques*
Effets macroéconomiques, budgétaires, et sur la pression fiscale
Michel Saintrain - Januari 2001
- 2-01 *Salaires conventionnels et effectifs en Belgique:*
une analyse empirique et macroéconomique des écarts
Maritza López Novella - Februari 2001

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.
Drukwerk: Ministerie van Economische Zaken.

Verantwoordelijk uitgever: Henri Bogaert
Wettelijk Depot: D/2001/7433/8

Inhoudstafel

I	Inleiding en synthese	1
II	De internationale omgeving: de Europese context blijft gunstig	11
	A. Een trendmatige internationale omgeving	12
	B. De onzekerheden	14
III	Macro-economische en sectorale evoluties	17
	A. De componenten van de economische groei	19
	1. De buitenlandse vraag	19
	2. De binnenlandse bestedingen	20
	3. De evolutie per bedrijfstak	24
	B. Structuur van het nationaal inkomen en vorming van de vorderingenoverschotten	26
	1. Structuur van het nationaal inkomen	26
	2. Verdeling van de besparingen en de vorderingenoverschotten	27
	3. De rekening van het buitenland	29
IV	Prijzen, kosten en rentevoeten: beperkte herneming	31
	A. Prijzen en kosten	32
	B. Rentevoeten	36
V	De arbeidsmarkt: gestage toename van de werkgelegenheid	39
	A. Demografie en potentieel arbeidsaanbod	41
	B. Vergoede uittreding en beroepsbevolking	45
	C. Werkgelegenheid en arbeidsduur	50
	D. Arbeidsreserve en werkloosheid	55
	E. Verminderingen van sociale bijdragen en loonsubsidies	59
	F. Lonen	62

VI	Overheidsfinanciën: budgettaire overschotten	65
A.	Algemene ontwikkeling	66
1.	Vooruitzichten voor de gezamenlijke overheid	66
2.	Samenvatting van de evolutie per deelsector van de overheid	69
3.	Structureel overheidssaldo en budgettaire marges	72
B.	Fiscale ontvangsten	75
C.	Federale overheid	81
D.	Sociale zekerheid	83
E.	Gemeenschappen en gewesten	87
F.	Lagere overheid	90
VII	Energieverbruik en broeikasgasemissies	93
A.	Evolutie van de vraag naar energie	94
1.	Evolutie van de energie-intensiteit van het bbp	94
2.	Sectorale analyse van het energie-eindverbruik	96
3.	Analyse per productcategorie van het bruto binnenlands energieverbruik en het energie-eindverbruik	97
4.	Onzekerheden omtrent de energieprijzen	99
B.	De evolutie van de emissies van de voornaamste broeikasgassen	100
1.	De energiegerelateerde emissies van CO ₂	101
2.	Niet-energiegerelateerde emissies van CO ₂	103
3.	Emissies van CH ₄ en N ₂ O	103
4.	Totale broeikasgasemissies	105
VIII	Belangrijkste hypothesen van de projectie	107
IX	Macro-economische resultaten	111
X	Sectorrekeningen	121
XI	Openbare Financiën	129
XII	Resultaten per bedrijfstak	139

Inleiding en synthese

Groei van de wereldeconomie is onzeker

Er bestaat momenteel grote onzekerheid over de groeivoorzichten van de wereldeconomie, zowel op korte als op middellange termijn.

De economische groei in de Verenigde Staten vertraagt duidelijk en zou dit jaar minder dan 2 % bedragen, na 5 % in 2000. De beurscorrectie - die vooral de technologieaandelen treft en de financiële kwetsbaarheid van de betrokken sectoren aantoonde - heeft de conjunctuurverzwakking nog versneld. Bovendien lijkt de daling van de Amerikaanse industriële productie te wijzen op een algemeen probleem van overinvestering. De impact van de verminderde economische activiteit op de particuliere consumptie kan nog worden versterkt door de daling van de beurskoersen.

De structurele onevenwichten van de Amerikaanse economie, nl. een zeer zwakke particuliere spaarquote en een aanzienlijk tekort op de lopende rekening, zouden een snel herstel kunnen bemoeilijken. De begrotingsoverschotten geven wel de mogelijkheid om een beleid te voeren dat de vraag ondersteunt en de relatief zwakke automatische stabilisatoren compenseert, maar de effecten van een dergelijk beleid zouden pas vanaf 2002 merkbaar zijn. De renteverlagingen door de Amerikaanse centrale bank kunnen de herneming wel versnellen.

De situatie van de Japanse economie lijkt zorgwekkend. Bovenop de aanhoudende risico's die op het financiële systeem wegen, komt een verontrustende verslechtering van de overheidsfinanciën. Het budgettaire beleid is er niet in geslaagd om de activiteit voldoende te ondersteunen. De Japanse overheid heeft geen enkele budgettaire manoeuvreerruimte meer en ook op monetair vlak lijken de mogelijkheden beperkt.

Kleinere risico's in de Europese Unie

In die onzekere context biedt de Europese economie meer garanties op stabiliteit. De EU-groei zou gevrijwaard kunnen worden tegen het Amerikaanse scenario om verschillende redenen: de beursprestaties wegen minder op de economische activiteit dan in de Verenigde Staten, het spaarvolume is ruim voldoende om de investeringen te financieren, de overheidsfinanciën zijn globaal genomen gezond en de automatische stabilisatoren zijn performant. Bovendien zijn de directe gevolgen van een economische vertraging in de Verenigde Staten en Japan beperkt voor de EU. De Europese economie is immers een relatief gesloten blok en het niveau van de euro blijft competitief. In 2001-2002 zou een stevige binnenlandse vraag de groeivertragende effecten grotendeels compenseren. Die vraag zou ondersteund worden door budgettaire maatregelen en een vertraging van de inflatie.

*Een trendmatig
groei­scenario in de EU*

Volgens het scenario van deze economische vooruitzichten zou de groei in de EU 2,8 % per jaar bereiken, na een conjuncturele heropleving in het tweede semester van 2001 en in 2002. Dat is een tempo dat de trendmatige groeivoet van het Europese bbp benadert. Ook zonder bijkomende restrictieve begrotingsmaatregelen en met de voorziene verlagingen van verplichte heffingen zullen de overheidstekorten verder dalen. Hierdoor blijft de verhoging van de rentevoeten beperkt (op middellange termijn bedraagt de korte rente 4,7 % en de lange rente 5,7 %) en blijft ze compatibel met een inflatie die aan het einde van de periode 2 % bedraagt. In een context van dalende werkloosheid zou de verlaging van de verplichte heffingen de toename van de loonkost (via een verlaging van de sociale bijdragen) en van de brutolonen (via verlagingen van de inkomensbelasting) beperkt kunnen houden.

.... niet zonder risico's

De Europese groei kan verzwakken wanneer de Japanse economie verder achteruit zou gaan of de activiteit in de Verenigde Staten nog meer vertraagt. Dat zou niet alleen de internationale handel treffen, maar ook de financiële markten en het vertrouwen van de Europese consumenten en investeerders. Bovendien zijn de inflatievooruitzichten omgeven door een aantal onzekerheden. Op korte termijn zouden de conversie van de prijzen in euro en de prijsstijgingen voor dierlijke producten de inflatie kunnen aanwakkeren. Op middellange termijn kan de daling van de werkloosheid een sterkere stijging van de lonen veroorzaken.

*De Belgische groei richt zich
meer op de binnenlandse
vraag*

Rekening houdend met de Europese groeivooruitzichten, zou de groei van de Belgische exportmarkten zich op middellange termijn stabiliseren op iets meer dan 6 %. Dat groeitempo is lager dan in de periode 1996-2000 (7,4 %), maar benadert het gemiddelde van de periode 1990-2000. De economische groei zou over de periode 2001-2006 gemiddeld 2,7 % bereiken. In vergelijking met onze vorige vooruitzichten is de binnenlandse vraag dynamischer (2,6 %) en stijgen de invoerbehoef­ten. Meer bepaald de particuliere consumptie kent een impuls door de fiscale hervorming. Hoewel de netto-uitvoer op middellange termijn toeneemt van 3,7 % van het bbp in 2000 naar 4,5 % in 2001 – dankzij het herstel van de ruilvoet – en naar 4,9 % in 2006, verdwijnt de positieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei op middellange termijn. Het niveau van de netto-uitvoer doet de schuld­vordering van België op het buitenland verder toenemen.

De brutokapitaalvorming van de ondernemingen blijft sterk (gemiddeld 4 % over de periode 2001-2006) door een hoge rentabiliteit en een dynamische vraag. De investeringsquote zou 15,4 % van het bbp bereiken tegen 2006, tegenover 14,4 % in 2000. Het niveau van de overheidsinvesteringen zou zwak blijven ondanks enig herstel in 2005-2006 (tot 1,9 % van het bbp) naar aanleiding van de volgende gemeenteraadsverkiezingen. De totale brutokapitaalvorming in bbp-terminen blijft beduidend lager dan de binnenlandse spaarquote.

Ondanks de sterke toename van de overheidsconsumptie in natura (met name gezondheidszorg) zou de groei van de overheidsconsumptie (gemiddeld 1,6 %) beduidend lager blijven dan de economische groei. Dat vloeit voort uit de stagnering van de werkgelegenheid bij de overheid.

Genormeerde lonen

In het kader van de wet ter bevordering van de werkgelegenheid en het behoud van het concurrentievermogen, hebben de sociale partners een overeenstemming bereikt over de maximale macro-economische groeionorm van de loonkosten voor 2001-2002. De norm komt overeen met de gewogen gemiddelde groei van de loonkosten in Frankrijk, Duitsland en Nederland. De sectoren die werkgelegenheid creëren of bijzondere inspanningen doen voor opleiding, kunnen weliswaar iets van die norm afwijken. Op basis van de vooruitzichten van de Europese Commissie over de loonevolutie in die drie economieën en van een groei-hypothese van 6,8 % (over twee jaar) voor de nominale uurloonkosten in de Belgische marktsector, zou de toename van de nominale Belgische loonkosten (per werknemer) het gewogen gemiddelde van de loonkosten van onze belangrijkste handelspartners ongeveer met 1 % overschrijden. Het Belgische cijfer steunt echter op het recente interprofessionele akkoord, terwijl het groeicijfer voor onze drie belangrijkste handelspartners gebaseerd is op vooruitzichten, zodat hun loonkosten misschien sneller zullen toenemen dan hier wordt aangenomen.

Op het vlak van de loonkosten per eenheid product zou het groeiverschil minder uitgesproken zijn door de sterkere groei van de Belgische arbeidsproductiviteit in 2001 en 2002.

Op middellange termijn (2003-2006), zouden de Belgische loonkosten en die van onze drie handelspartners een parallelle evolutie kennen die iets onder de productiviteitswinst ligt. Die loonmatiging zou versterkt worden door maatregelen die de verplichte heffingen verlagen zoals de fiscale hervorming in België. De Belgische productiviteitswinst (ongeveer 2 % per jaar) zou iets hoger blijven dan bij onze drie belangrijkste handelspartners.

Niettemin zou de daling van de Belgische en de Europese werkloosheid tot een - weliswaar matige - groeiversnelling leiden van de nominale lonen (tot 3,6 % per jaar op middellange termijn). De Belgische en de Europese inflatie zouden op middellange termijn ongeveer 2 % bedragen.

Verdere groei van de werkgelegenheid

De werkgelegenheidscreatie die in 2000 aanzienlijk was (+1,8 % of bijna 69 000 banen), zou tussen 2001 en 2006 aanhouden (gemiddeld 1 % per jaar of 39 600 banen). Het aantal loontrekkenden (de overheidssector niet meegerekend) zou nog meer stijgen (gemiddeld 1,6 % per jaar), gezien de lichte daling van het aantal zelfstandigen en de bijna-stabilisatie van de overheidstewerkstelling. Ook zonder de 'speciale jobs'¹ wordt dat groeitempo gehaald.

De toename van de werkgelegenheid in de verschillende bedrijfstakken zou erg ongelijk zijn. In de verwerkende nijverheid zouden nog 13 000 banen verloren gaan tegen 2006. De jobcreatie vindt bijna volledig plaats in de marktdiensten (+236 600 banen).

De economische groei vormt de belangrijkste bron van werkgelegenheidscreatie. Bovendien ondersteunen de vermindering van de arbeidsduur en de beheersing van de loonkost (via de verlaging van de verplichte heffingen op arbeid en de bestaande systemen van bijdragenvermindering) de arbeidsintensiteit van de economische groei.

1. PWA, dienstenbanen en Sociale Maribel.

Groei en vergrijzing van de beroepsbevolking

De toename van het arbeidsaanbod wordt ongunstig beïnvloed door de evolutie van de leeftijdsstructuur van de bevolking: de leeftijdsgroep van 50 tot 59 jaar groeit met 184 500 eenheden, terwijl de leeftijdsgroep van 30 tot 39 jaar met 130 000 eenheden daalt ondanks de opwaartse herziening van het migratiesaldo in de jongste demografische vooruitzichten¹. De activiteitsgraad van de vrouwen neemt verder toe en beïnvloedt de activiteitsgraad van de groep ouder dan 50 jaar. Die laatste neemt ook toe als gevolg van de pensioenhervorming. Overigens daalt het aandeel van de bruggepensioneerden en van de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde werklozen² in de beroepsbevolking tussen 50 en 59 jaar, dankzij vroegere (verhoging van de leeftijd voor brugpensioen) en nieuwe maatregelen. Die evolutie wordt al waargenomen en weerspiegelt ook de algemene verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt. De beroepsbevolking zou dus verder toenemen (in de ruime betekenis³, 188 000 personen in 2006 ten opzichte van 2000, met 220 200 personen ouder dan 50 van wie 130 800 vrouwen en 89 400 mannen).

De werkgelegenheidsgraad zou met 2,3 procentpunt toenemen over de projectieperiode. Per leeftijdscategorie zou die toename sterker zijn bij de vijftigplussers (5,4 %) dan bij de jongere werknemers (1,9 %).

Werkloosheid en brugpensionering dalen

De werkloosheidsgraad in de ruime betekenis zou dalen van 12,9 % in 2000 naar 11,3 % in 2006. Zonder de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde werklozen is er een daling van 10 % naar 7,5 %. De brugpensioneringsgraad neemt af van 6,6 % (leeftijdsgroep van 50 tot 64 jaar) in 2000 naar 5,6 % in 2006. Het aantal oudere werklozen zou echter sterk stijgen (44 900 eenheden) onder invloed van de demografische evolutie en de pensioenhervorming.

Een loonscenario beïnvloed door het arbeidsaanbod ...

De voorziene loonevolutie hangt in grote mate af van de mate waarin het arbeidsaanbod beantwoordt aan de vraag. In bepaalde segmenten van de arbeidsmarkt (informatica, engineering, economie, onderwijs, paramedische sector) is er een tekort aan gekwalificeerde arbeid. Tot nu toe was er geen beduidende toename van de onderliggende inflatie wat erop wijst dat die schaarste niet algemeen van aard is en/of slechts tot een beperkte looninflatie leidt. Het is mogelijk dat in dat opzicht de druk op de prijzen, door een grotere en uitgebreidere concurrentie op de productenmarkten, een impact heeft op de loonvorming.

De spanningen op de arbeidsmarkt zouden beperkt kunnen blijven, dankzij de toename van de beroepsbevolking, de beleidsmaatregelen rond onderwijs, vorming en herscholing, arbeidsstimulansen en de aanmoediging tot arbeid op brugpensioenleeftijd.

1. NIS-FPB, Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 (moet nog verschijnen).
2. De zogenaamde 'oudere werklozen'.
3. Hierin zitten ook de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledige werklozen.

... en de geografische verdeling hiervan

Die conclusies zijn gebaseerd op een nationale benadering van de arbeidsmarkt. De vraag is hoe groot de regionale verschillen in de spanningen op de arbeidsmarkt zullen zijn. Regionale knelpunten kunnen de in deze projectie verwachte evolutie van de werkgelegenheid of van de lonen deels in vraag stellen. Zonder een - moeilijk te realiseren - modellering van de regionale arbeidsvraag is het moeilijk om die vraag te beantwoorden. Toch heeft het FPB enerzijds een regionale verdeling van het arbeidsaanbod gemaakt en anderzijds informatie verzameld over de interregionale arbeidsmobiliteit.

De eerste resultaten van die benadering wijzen erop dat de beroepsbevolking in de drie regio's van het land in belangrijke mate toeneemt, maar zich toch minder snel zou ontwikkelen in Vlaanderen, de regio die de jongste jaren de meest dynamische werkgelegenheidscreatie en de laagste werkloosheidsgraad kende. Zelfs indien rekening wordt gehouden met een iets kleinere daling van het aantal uitreders in Vlaanderen dan in de andere regio's, zou de bevolking op arbeidsleeftijd er minder sterk toenemen dan in de rest van het land, zelfs in absolute termen.

Herverdeling van de pendelaarsstromen

Het belang van de interregionale pendel en de in- en uitgaande grensarbeid met het buitenland duiden er weliswaar op dat de regionale vraag naar arbeid gedeeltelijk beantwoord wordt door het aanbod van arbeid vanuit andere regio's of landen. Zelfs zonder een globaal sterkere geografische mobiliteit van de factor arbeid, reageren deze pendelbewegingen op regionale onevenwichten tussen arbeidsvraag en arbeidsaanbod en kunnen zij op die manier bijdragen tot het temperen van mogelijke aanbotsrestricties. De data die op dit moment beschikbaar zijn, suggereren inderdaad dat de jongste jaren de groei van het aantal werkende personen per regio minder sterk van elkaar verschilt dan de groei van de regionale werkgelegenheid zou laten vermoeden.

Groeiopotentieel van de beroepsbevolking

Bovendien moet worden opgemerkt dat het aandeel van de bruggepensioneerden en van de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledige werklozen in het potentieel arbeidsaanbod van 50 tot 64 jaar weliswaar daalt, maar toch nog hoog blijft (25,7 % in 2006 tegenover 27,6 % in 2000). Hierdoor zou het gevoeliger kunnen afnemen in elk van de drie regio's.

Toename van de energieconsumptie ...

De energie-intensiteit van het bbp blijft in de periode 2001-2006 dalen met gemiddeld 1,6 % per jaar. Het energie-eindverbruik zou toenemen met gemiddeld 1,3 % per jaar, vooral als gevolg van de transportactiviteit.

Het aandeel van gas en elektriciteit in het energie-eindverbruik zou toenemen ten nadele van de vaste en de vloeibare brandstoffen. Het aandeel van gas zou ook toenemen in de productie van elektriciteit.

... en van de uitstoot van broeikasgassen, zij het minder uitgesproken

De analyse van de broeikasgassen gaat over CO₂, N₂O en CH₄. Het gaat hierbij zowel om energiegerelateerde als om andere emissies. De dalende energie-intensiteit van de economische groei zorgt in combinatie met het afnemend belang van de vaste en de vloeibare brandstoffen voor een belangrijke vermindering van de energiegerelateerde CO₂-intensiteit van de groei (gemiddeld -2,3 % per jaar in de periode 2001-2006). Niettemin blijft de CO₂-uitstoot licht toenemen met gemiddeld 0,4 % per jaar.

De totale emissies van de drie bestudeerde broeikasgassen zouden nog iets sterker toenemen (gemiddeld met 0,6 % per jaar in CO₂-equivalenten). Bij ongewijzigd beleid zou het voor België dus onmogelijk zijn om de emissievermindering te realiseren die in het kader van het Kyoto-protocol is overeengekomen.

Begrotingsoverschotten

De 'Economische vooruitzichten 2001-2006' houden in uitgebreide mate rekening met de beslissingen die door de verschillende deelsectoren van de overheid werden genomen. Het gaat vooral om de hervorming van de personenbelasting, de verhoging van bepaalde sociale uitkeringen en de loonsverhogingen voor een aantal categorieën werknemers in de overheidssector. De evolutie van de overheidsuitgaven die geen verband houden met het personeel of de uitkeringsgerechtigden (aankopen van goederen en diensten, kapitaalvorming, subsidies, ...) is gebaseerd op de beschikbare begrotingen en meerjarenplannen. Indien nodig wordt ook rekening gehouden met trendmatige evoluties in het budgettaire beleid uit het verleden. Die trendmatige evoluties kunnen beïnvloed worden telkens er rekening kan worden gehouden met nieuwe gegevens. Dat is het geval voor de gemeenschappen en gewesten in hun totaliteit, in zoverre een versnelling van hun uitgaven kan waargenomen worden.

Het vorderingensaldo van de gezamenlijke overheid wordt positief en groeit tot 1,3 % van het bbp in 2006. Die verbetering is echter uitsluitend toe te schrijven aan de daling van de rentelasten (met 2 % van het bbp in de periode 2001-2006). Het primaire overschot loopt immers terug na het recordniveau van 2001 (7,3 % van het bbp, de opbrengsten van de UMTS-licenties meegerekend). De verzwakking zou jaarlijks gemiddeld 0,1 % van het bbp bedragen. De overheidsontvangsten zouden minder snel toenemen dan de overheidsuitgaven (resp. met 2,1 % en 2,2 %, gemiddeld per jaar in constante prijzen). Niettemin blijft het primaire overschot vrij hoog. Het zou in bbp-termen nog steeds 6,2 % bedragen in 2006.

De verschillende deelsectoren van de overheid zouden zeer uiteenlopende vorderingenoverschotten vertonen. Voor herfinanciering van de gefedereerde entiteiten in het kader van de Lambermont-akkoorden, zou entiteit I een vorderingenoverschot van 2 % van het bbp bereiken in 2006 (1,3 % voor de federale overheid en 0,7 % voor de sociale zekerheid) en entiteit II een belangrijk vorderingstekort van 0,7 % van het bbp (0,3 % voor de gemeenschappen en gewesten en 0,4 % voor de lagere overheid). De toepassing van de Lambermont-akkoorden zou het surplus van de federale overheid met 0,3 % van het bbp doen afnemen ten voordele van de gemeenschappen en gewesten. In dat geval zou het vorderingenoverschot van de federale overheid nog 1 % van het bbp bedragen en dat van de gemeenschappen en gewesten 0,0 %.

Snelle afbouw van de overheidsschuld

Het verdwijnen van het overheidstekort in 2000 en de daaropvolgende vorderingenoverschotten zorgen voor een versnelde afbouw van de overheidsschuld. In bbp-termen zou de overheidsschuld in de projectieperiode dalen met 30 procentpunt (ongeveer 5 procentpunt per jaar). Hierdoor verminderen de rentelasten jaarlijks met 0,3 à 0,4 % van het bbp. De overheidsschuld daalt zelfs in absolute termen.

De ambitieuze begrotingsdoelstelling wordt gehaald, maar de marges zijn opgebruikt.

Er is een wezenlijk verschil tussen de evolutie van de beschikbare budgettaire marges in de 'Economische vooruitzichten 2001-2006' en die van onze vorige edities. Enerzijds is dat toe te schrijven aan de nieuwe initiatieven van het voorbije jaar. Anderzijds zijn er de ambitieuze begrotingsdoelstellingen vastgelegd voor de middellange termijn. Die doelstellingen zijn opgenomen in de begroting 2001 alsook in het Belgische Stabiliteitsprogramma 2001-2005.

Het ambitieuze karakter blijkt zowel uit het beoogde vorderingenoverschot in 2005, namelijk 0,7 % van het bbp in 2005, als uit de regels om die doelstelling aan te passen naargelang het conjunctuurverloop (regel van de conjuncturele boni). De budgettaire doelstellingen worden namelijk aangepast op basis van het verschil tussen de geobserveerde en de 'trendmatige' economische groei. Zo wordt de doelstelling voor het vorderingenoverschot verhoogd als dat verschil positief is.

De overheid gaat uit van een trendgroei van 2,5 % per jaar. Niettemin kan de overheid beslissen om het beoogde vorderingenoverschot niet te verhogen zolang de economische groei niet meer dan 2,7 % bedraagt. Er bestaat dus enige 'bewegingsvrijheid' voor het deel van de conjuncturele boni dat toe te schrijven is aan een bijkomende economische groei van 0,2 %.

Die versoepeling betekent dat, in geval van meer dan 2,5 % groei, een vork kan gedefinieerd worden voor de begrotingsdoelstelling. Op basis van de economische groei in de 'Economische vooruitzichten 2001-2006' zou de doelstelling voor het vorderingenoverschot (0,7 % van het bbp in 2005) met minimum 0,2 procentpunt verhoogd moeten worden en met maximum 0,9 procentpunt. Aldus bedraagt de begrotingsdoelstelling voor 2005 minimum 0,9 % en maximum 1,6 % van het bbp. Aangezien het vorderingenoverschot volgens de 'Economische vooruitzichten 2001-2006' 1,2 % van het bbp zou bedragen in 2005, zouden er dan ook nauwelijks budgettaire marges zijn tot 2005.

TABEL 1 - : Voornaamste macro-economische resultaten van de basisprojectie

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Gemiddelden	
								1996 2000	2001 2006
VRAAG EN PRODUCTIE (constante prijzen) ^(*)									
- Consumptieve bestedingen van de particulieren ^a	2,9	2,5	2,6	2,6	2,4	2,6	2,6	2,2	2,6
- Consumptieve bestedingen van de overheid	2,1	1,6	1,3	1,8	1,5	1,9	1,6	1,9	1,6
- Bruto-investeringen	4,1	3,4	3,4	3,3	3,2	4,1	3,8	4,2	3,5
. Ondernemingen	4,1	5,2	3,9	3,6	3,2	3,8	4,1	5,2	4,0
. Overheid	7,4	-6,7	2,4	3,7	6,3	11,4	5,3	4,8	3,7
. Woongebouwen	2,9	1,5	2,1	2,2	2,0	2,0	2,2	1,2	2,0
- Voorraadwijziging ^b	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0
- Totale binnenlandse vraag	3,1	2,5	2,6	2,6	2,4	2,9	2,8	2,5	2,6
- Uitvoer van goederen en diensten	10,6	5,5	6,5	5,9	5,9	5,8	5,7	5,6	5,9
- Totale finale vraag	6,6	3,9	4,5	4,3	4,2	4,4	4,3	4,0	4,3
- Invoer van goederen en diensten	9,9	5,3	6,4	5,9	5,8	6,0	6,0	5,5	5,9
- Bruto binnenlands product	3,9	2,8	2,9	2,7	2,6	2,8	2,6	2,7	2,7
- Bruto binnenlands product (lopende prijzen)	5,1	5,1	5,1	4,9	4,7	4,8	4,6	4,0	4,8
PRIJZEN EN KOSTEN ^(*)									
- Consumptieve bestedingen van de particulieren	2,5	1,5	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	1,7	1,8
- Bruto-investeringen	0,9	0,9	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	0,9	1,9
- Uitvoer van goederen en diensten	8,4	2,0	1,5	1,7	1,8	1,8	1,8	3,0	1,8
- Invoer van goederen en diensten	9,9	1,4	1,4	1,6	1,8	1,8	1,8	3,5	1,6
- Ruilvoet	-1,4	0,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,4	0,1
- Bruto binnenlands product	1,2	2,2	2,1	2,1	2,0	1,9	2,0	1,3	2,1
- Langetermijnrente (10j.)									
. nominaal	5,6	5,0	5,2	5,6	5,8	5,8	5,8	5,5	5,5
. reëel	3,0	3,5	3,4	3,8	4,0	4,0	3,9	3,7	3,8
- Kortetermijnrente (certificaten, 3m.)									
. nominaal	4,2	4,3	4,5	4,5	4,6	4,6	4,6	3,4	4,5
. reëel	1,7	2,8	2,8	2,7	2,8	2,8	2,7	1,7	2,8
WERKGELEGENHEID									
- Werkgelegenheid (in duizendtallen)	3914,3	3956,9	3997,4	4038,2	4075,2	4116,1	4151,7	3809,3	4055,9
(wijziging in duizendtallen)	69,0	42,6	40,5	40,8	37,1	40,9	35,6	40,4	39,6
(wijziging in %)	1,8	1,1	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	1,1	1,0
- Werkloosheid in ruime zin (in duizendtallen)	588,6	582,0	574,3	568,4	562,8	549,0	535,2	626,7	561,9
(wijziging in duizendtallen)	-25,8	-6,6	-7,7	-5,9	-5,5	-13,8	-13,8	-8,1	-8,9
- Werkloosheidsgraad, in % van de beroepsbevolking	12,9	12,7	12,4	12,2	12,0	11,6	11,3	13,9	12,0
- Werkloosheid, concept MTA (in duizendtallen)	439,2	423,0	407,8	393,9	379,9	360,7	340,9	501,0	384,4
- Werkloosheidsgraad, concept MTA, in % van de beroepsbevolking	10,0	9,5	9,1	8,8	8,4	8,0	7,5	11,5	8,6
- Productiviteit per uur ^(*)	2,4	2,0	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9	2,0	2,0

a. Huishoudens en izw's

b. Bijdrage tot de bbp-groei

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Gemiddelden	
								1996 2000	2001 2006
INKOMENS									
- Reëel uurloon ^(*)	1,1	2,5	1,7	1,9	1,8	1,8	1,8	1,2	1,9
- Beschikbaar inkomen van de particulieren ^a	2,5	3,2	2,8	2,7	2,3	2,6	2,6	1,3	2,7
- Spaarquote van de particulieren ^a	16,0	16,7	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	17,1	16,9
- Loonmassa in % van het nationaal inkomen	50,8	50,8	50,6	50,5	50,5	50,4	50,4	51,0	50,5
- Loonkost per eenheid product ^(*)	0,5	1,5	1,1	1,4	1,4	1,7	1,7	0,8	1,5
- Winstmarge van de ondernemingen ^b	34,0	34,5	35,2	35,8	36,3	36,6	37,1	33,1	35,9
- Bruto-rendement van de kapitaalvoorraad ^c	16,1	16,5	16,9	17,1	17,3	17,5	17,6	15,4	17,2
OVERHEIDSFINANCIËN									
- Verplichte afhoudingen ^(**)	45,4	45,1	44,6	44,2	44,0	43,6	43,2	45,1	44,1
- Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-) van de gezamenlijke overheid									
. in miljarden franken	4,5	70,0	72,5	99,8	137,4	153,9	177,2	-124,3	118,5
. in % van het bbp	0,0	0,7	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3	-1,4	1,0
- Overheidsschuld									
. in miljarden franken	11112,6	11132,7	11125,1	11091,1	11024,2	10955,7	10882,8	10888	11035,2
. in % van het bbp	112,2	107,0	101,7	96,7	91,8	87,1	82,7	120,1	94,5
DIVERSEN									
- Netto-uitvoer									
. in miljarden franken	368,5	468,1	529,2	571,4	617,5	636,5	649,9	363,4	578,8
. in % van het bbp	3,7	4,5	4,8	5,0	5,1	5,1	4,9	4,0	4,9
- Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland									
. in miljarden franken	365,1	458,8	513,8	551,1	593,2	607,5	616,5	361,4	556,8
. in % van het bbp	3,7	4,4	4,7	4,8	4,9	4,8	4,7	4,0	4,7
SECTORALE GROEI (*) (toegevoegde waarde tegen basisprijzen in volume)									
Industrie (totaal), waarvan	4,0	2,9	3,3	2,7	2,5	2,6	2,4	3,0	2,7
- verwerkende nijverheid	4,7	3,3	3,5	2,6	2,4	2,3	2,1	3,4	2,7
- bouw	3,8	2,1	3,3	3,3	3,5	4,1	3,7	1,2	3,3
Marktdiensten, waarvan	4,7	3,5	3,5	3,4	3,3	3,4	3,3	2,5	3,4
- vervoer en communicatie	6,0	3,3	3,5	3,4	3,5	3,6	3,5	2,8	3,5
- overige marktdiensten	4,5	3,5	3,5	3,4	3,3	3,4	3,3	2,4	3,4
Niet-verhandelbare diensten	1,0	0,8	0,4	0,9	0,5	1,0	0,6	1,2	0,7

a. Huishoudens en izw's

b. Bruto-exploitatieoverschot zonder subsidies in % van de toegevoegde waarde tegen factorkosten

c. Bruto-exploitatieoverschot "aangepast voor het eigen werk van de zelfstandigen" in % van de kapitaalvoorraad tegen vervangingskost - marktsector zonder landbouw

(*) Groeivoeten in %

(**) Geheel van fiscale en parafiscale afhoudingen in verhouding tot het bbp

De internationale omgeving: de Europese context blijft gunstig

De Belgische economie kon in 2000 profiteren van een bijzonder sterke groei van de potentiële uitvoermarkten. Bovendien verbeterde het concurrentievermogen als gevolg van de depreciatie van de euro t.o.v. de dollar. De internationale context is momenteel minder gunstig als gevolg van een duidelijke groeivertraging in de Verenigde Staten en een zwakere Europese performantie.

De Europese bbp-groei zou opnieuw versnellen in 2002 en daarna gemiddeld 2,8 % per jaar bedragen (dichtbij de Europese trendgroei). Die groei is in grote mate toe te schrijven aan de dynamiek van de binnenlandse vraag, maar ook aan de relatief gunstige uitvoerperspectieven. De Europese inflatie zou, na de opflakking in 2000, opnieuw afkoelen tot gemiddeld ongeveer 2 % per jaar. De loonstijgingen blijven immers verenigbaar met de productiviteitswinsten.

Binnen die gunstige context zou de groei van de Belgische potentiële uitvoermarkten zich stabiliseren op iets meer dan 6 % op middellange termijn, een groeitempo dat nauw aansluit bij de geobserveerde trend tijdens de periode 1990-2000.

A. Een trendmatige internationale omgeving

De gebruikte internationale omgeving steunt op de jongste vooruitzichten van de Europese Commissie¹ en van de OESO². De kortetermijnvooruitzichten³ (voor de jaren 2000-2001) zijn indien nodig aangepast om rekening te houden met de recentste beschikbare gegevens, in het bijzonder op het vlak van de wisselkoersen, de rentevoeten en de grondstoffenprijzen. Voor de periode 2003-2006 is het scenario voornamelijk gebaseerd op de jongste middellangetermijnvooruitzichten van de Europese Commissie.

Een groei van onze potentiële uitvoermarkten dichtbij de trend van de laatste 10 jaar

In het gebruikte scenario zou de groei van onze potentiële uitvoermarkten, na ruim 10 % in 2000, beduidend verzwakken in 2001 als gevolg van een gevoelige vertraging van de Amerikaanse groei (van 5 % in 2000 tot ongeveer 1,8 % in 2001) en een lichte vertraging van de Europese groei (van 3,4 % in 2000 tot ongeveer 3 % in 2001). De groei van onze potentiële uitvoermarkten zou in 2002 opnieuw aantrekken en zich nadien stabiliseren op ruim 6 %, een tempo dat vergelijkbaar is met de geobserveerde trend tijdens de periode 1990-2000 (6,5 %), maar dat beduidend lager is dan tijdens de periode 1996-2000 (7,4 %). In die context zou de economische groei in de EU zich stabiliseren op ongeveer 2,8 % (dichtbij de Europese trendgroei), terwijl de Amerikaanse groei niet meer dan 2,5 % zou bedragen.

De wereldinflatie is onder controle

De wereldprijzen⁴ in dollar zouden (energie niet meegerekend) in 2001 met meer dan 3 % stijgen. Het lichte herstel van de euro na 2000 zou de stijging van de wereldprijzen uitgedrukt in euro beperken tot minder dan 2 %. Op middellange termijn zou de wereldinflatie in euro zich stabiliseren rond 1,8 %. Die ontwikkeling weerspiegelt:

- Een lichte appreciatie van de euro ten opzichte van de dollar tijdens de periode 2002-2006 (jaarlijks gemiddeld 0,5 %), na een meer uitgesproken herstel in 2001. Die evolutie is gebaseerd op de technische hypothese van een constante reële wisselkoers tussen de eurozone en de Verenigde Staten en weerspiegelt het inflatieverschil tussen beide zones.
- Een inflatie in de eurozone die, na een opflakking tot 2,3 % in 2000, opnieuw ongeveer 2 % bedraagt tijdens de periode 2002-2006. Het feit dat de inflatie onder controle zou blijven, is voornamelijk toe te schrijven aan de gematigde evolutie van de lonen, de appreciatie van de euro en het niveau van de korte rente.
- Een stabiele evolutie van de grondstoffenprijzen, die in reële termen constant zouden blijven na 2001.

1. Europese Commissie, DG ECFIN, 'Medium term Projection 2000-2004', augustus 2000.
2. OESO, 'The OECD Medium Term Scenario', november 2000.
3. Europese Commissie, DG ECFIN, 'Autumn 2000 Forecasts for 2000-2002', oktober/november 2000.
4. De wereldprijzen zijn gewogen volgens het relatieve belang van de verschillende uitvoermarkten van België (voor de uitvoerprijzen) en volgens het relatieve belang van de invoermarkten (voor de invoerprijzen).

Stabilisering van de olieprijsen

Voor de olieprijsen gaat het scenario uit van een gemiddelde prijs per vat ruwe olie (Brent) van 25,3 dollar in 2001 (na 28,4 dollar in 2000). Nadien zou de prijs per vat stijgen aan het tempo van de wereldinflatie exclusief energieprijsen. Dat impliceert een prijs van ruim 28 dollar op het einde van de projectieperiode (2006).

Lichte stijging van de nominale langetermijnrentevoeten

Het rentescenario veronderstelt voor 2001 een daling van de Amerikaanse kortetermijnrente (als gevolg van de vertraging van de Amerikaanse economische groei) en een stabiele Europese kortetermijnrente. Voor de middellange termijn wordt verondersteld dat de korte rente in de eurozone licht herneemt in nominale termen (doch stabiel blijft in reële termen), terwijl de Amerikaanse korte rente aanvankelijk herneemt en op het einde van de projectieperiode opnieuw daalt. De langetermijnrentevoeten zouden aantrekken tijdens de periode 2001-2003 en zich nadien stabiliseren.

TABEL 2 - Hypothesen i.v.m. de internationale omgeving van de middellangetermijnprojectie
(groei-voeten in procent, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Periode-gemiddelden	
								1996-2000	2001-2006
Potentiële uitvoermarkt voor België	10,3	6,2	7,2	6,5	6,3	6,2	6,2	7,4	6,4
Wereldprijzen excl. energie in USD									
Uitvoer (goederen en diensten)	-5,6	3,7	2,1	2,1	2,3	2,3	2,3	-4,5	2,5
Invoer (goederen en diensten)	-7,8	3,0	2,2	2,2	2,4	2,4	2,4	-5,3	2,4
Wereldprijzen excl. energie in euro									
Uitvoer (goederen en diensten)	8,8	1,8	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	3,3	1,7
Invoer (goederen en diensten)	6,3	1,2	1,7	1,6	1,8	1,8	1,8	2,4	1,7
Olieprijs (Brent, dollar per vat)	28,4	25,3	25,7	26,3	26,9	27,5	28,1	19,7	26,6
Wisselkoersen									
BEF / USD	43,6	42,9	42,7	42,5	42,2	42,0	41,8	36,9	42,3
USD / euro (x 100)	92,4	94,1	94,5	95,0	95,5	96,0	96,5	--	95,3
Kortetermijnrente (3 maanden, niveau in %)									
Eurozone	4,4	4,5	4,6	4,6	4,7	4,7	4,7	--	4,6
Verenigde Staten	6,5	5,2	5,5	5,5	5,5	5,0	5,0	5,7	5,3
Langetermijnrente (10 jaar, niveau in %)									
Duitsland	5,3	4,7	4,9	5,4	5,7	5,7	5,7	5,2	5,3
Verenigde Staten	6,0	4,8	5,0	5,8	6,5	6,5	6,5	5,9	5,9

B. De onzekerheden

De opstelling van de internationale omgeving gaat gepaard met een aantal onzekerheden. We vermelden in wat volgt - zonder exhaustief te willen zijn - enkele risico's die het internationale scenario kunnen doorkruisen.

Wat de eurozone betreft, zou een eventuele inflatie-opstoot kunnen leiden tot een renteverhoging door de Europese Centrale Bank. Het inflatiegevaar lijkt kleiner dan vorig jaar als gevolg van de lagere olieprijsen en het relatieve herstel van de euro. Twee fenomenen kunnen echter voor een aanwakking van de Europese inflatie op korte termijn zorgen. In de eerste plaats is er de toename van de vleesprijzen als gevolg van mond- en klauwzeer en de gekkekoeienziekte¹. Een tweede risico heeft te maken met eventuele prijsverhogingen in de handel als gevolg van afrondingen bij de omrekening naar de euro. Daarnaast blijft - zowel op korte als op middellange termijn - het risico op het vlak van looninflatie reëel als gevolg van een aantal knelpunten op de arbeidsmarkt.

Daarnaast bestaan er onzekerheden over de economische prestaties van een aantal economieën buiten de eurozone, die invloed kunnen hebben op de Europese groei.

In de Verenigde Staten bestaan een paar belangrijke risico's die tot een recessie kunnen leiden. In de eerste plaats is er de dynamiek van de particuliere consumptie, die tot een bijzonder lage gezinsspaarquote heeft geleid. De particuliere consumptie werd - tot voor kort - gevoed door de jobcreatie en de aanhoudende beursklim. De nieuwe economie maakt de bedrijfswinsten echter minder voorspelbaar, wat zich uit in sterke fluctuaties van de aandelenprijzen. Tegenvallende cijfers uit de technologiesector bijvoorbeeld, kunnen leiden tot (verdere) neerwaartse koerscorrecties, waardoor het consumentenvertrouwen wordt aangetast en de bedrijfsinvesteringen verzwakken. In de tweede plaats heeft het tekort van de Amerikaanse lopende rekening een recordhoogte bereikt van meer dan 4 % van het bbp. De vraag blijft hoe lang het buitenland bereid is om dat tekort te financieren. Indien de buitenlandse interesse voor Amerikaanse activa afneemt, kan dat leiden tot een verzwakking van de dollar of tot (verdere) renteverhogingen om de Verenigde Staten aantrekkelijk te houden voor buitenlandse beleggers, met mogelijk negatieve implicaties voor de Amerikaanse conjunctuur.

Wat Japan betreft, blijft het economisch herstel onzeker. De economische activiteit is exportgericht en gevoelig voor een inkringing van de Amerikaanse afzetmarkt. Op termijn zullen er waarschijnlijk minder impulsen uitgaan van de overheidsuitgaven (infrastructurele projecten) op de economische activiteit. Bovendien gaat de herstructurering van de economie (deregulering) - zeker op korte termijn - gepaard met faillissementen en een hogere werkloosheid, ten koste van het consumentenvertrouwen. Dat effect kan op termijn nog versterkt worden door de budgettaire gevolgen van de vergrijzing, terwijl de opeenvolgende steunpakketten reeds tot een hoge schuldgraad hebben geleid.

1. Sinds december versnelt op jaarbasis de prijsindex van de onbewerkte voedingsmiddelen (vlees, vis, fruit en groenten) in de eurozone. Dat kan - naast seizoeninvloeden en weersomstandigheden - te maken hebben met de recente bezorgdheid over de voedselveiligheid.

Andere Aziatische economieën, die in 1997-1998 nog geconfronteerd werden met een financiële crisis¹, kenden daarna een economische heropleving dankzij de Amerikaanse groei en de rentedaling. Beide factoren evolueren momenteel minder gunstig. Bovendien gaan er nog risico's uit van de onevenwichten op de overheidsfinanciën en van een eventuele vertraging bij de hervorming van de financiële sector.

De Latijns-Amerikaanse economieën zijn ook kwetsbaar voor een harde landing van de Amerikaanse economie en voor de volatiliteit van de instroom van kapitaal. De Russische economie geniet van een toegenomen exportvraag (onder impuls van de zwakke roebel) en van de duurdere ruwe olie, waarvan het een belangrijke exporteur is. De duurzaamheid van het herstel hangt ook af van verdere herstructureringen in de ondernemingen. Dat geldt ook voor de overgang van een aantal economieën in Centraal- en Oost-Europa naar een vrijmarkteconomie (met het oog op toetreding tot de EU). Ten slotte kan ook een eventuele escalatie van de spanningen in het Midden-Oosten negatieve gevolgen hebben voor de wereldeconomie.

1. Thailand, Maleisië, Indonesië, Filippijnen en Zuid-Korea.

III Macro-economische en sectorale evoluties

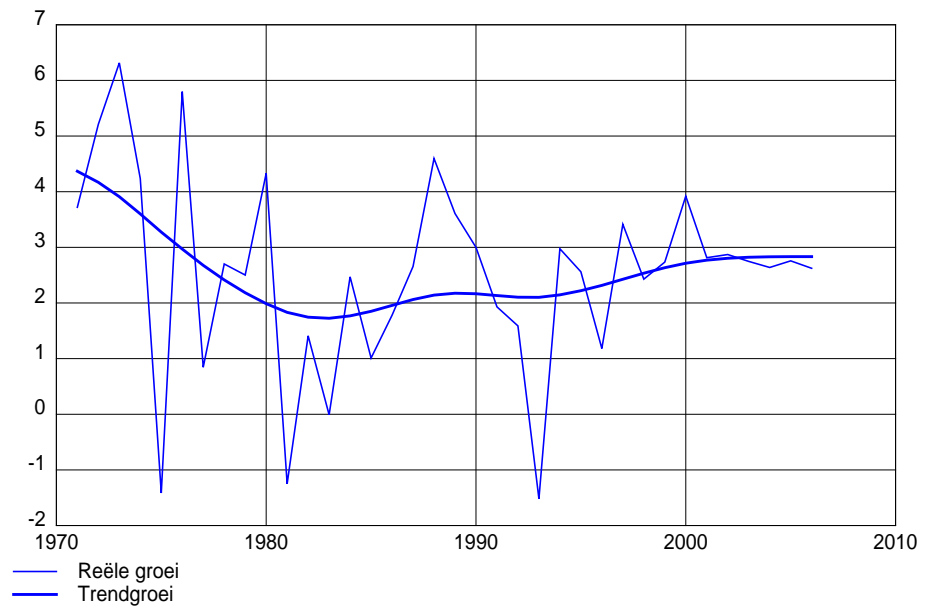
De Belgische economie kende in 2000 een reële bbp-groei van 3,9 %, de op één na beste prestatie van de voorbije 20 jaar (na 4,6 % in 1988). De conjunctuur kent ook in de projectieperiode een behoorlijke dynamiek, met gemiddeld 2,7 %.

Figuur 1 vergelijkt de geobserveerde/verwachte reële bbp-groei met de trendgroei¹, die 2,8 % bedraagt tijdens de projectieperiode². De sterke bbp-groei in 2000 leidt tot een positieve output gap³ vanaf dat jaar, die geleidelijk afneemt en verdwijnt aan het einde van de projectieperiode.

In vergelijking met 2000 boeten zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraagcomponent aan belang in, maar blijven beide een positieve bijdrage leveren aan de economische groei in de projectieperiode. De potentiële uitvoermarkten, die bepalend zijn voor de exportactiviteit, vallen terug op een normaler (trendmatig) groeiritme. De componenten van de binnenlandse vraag blijven - op een tijdelijke terugval van de overheidsinvesteringen na - zeer dynamisch. Dat geldt in het bijzonder voor de particuliere consumptie, o.m. als gevolg van het koopkrachteffect van de geplande belastinghervorming.

-
1. Die trendgroei is mechanisch bepaald door de tijdreeks van het bbp in constante prijzen af te vlakken door middel van de Hodrick-Prescott-filter met lambda gelijk aan 100. Die univariate methode wordt ook door de Europese Commissie gebruikt ter voorbereiding van de ramingen van de potentiële output gap die worden gehanteerd bij de berekening van conjunctuurgezuiverde begrotingssaldi.
 2. In de 'Economische vooruitzichten 2000-2005' van april 2000 bedroeg de trendgroei in de projectieperiode 2,6 %. De huidige opwaartse herziening is vooral toe te schrijven aan de sterkere bbp-groei voor de jaren 1999-2002. Die zou gemiddeld 3,2 % bedragen, terwijl onze vorige raming voor deze periode 2,6 % bedroeg.
 3. De output gap (niet afgebeeld) wordt hier gedefinieerd als het procentueel verschil tussen het 'feitelijke' reële bbp (geobserveerd of voorspeld) en het trendmatige bbp in niveau.

FIGUUR 1 - Reële groei van het bbp en trendgroei
(in procent)

De economische groei in de projectieperiode kent een minder brede basis dan in 2000. De bijdrage van de binnenlandse vraag tot de economische groei zou zowel dit jaar als (gemiddeld) in de rest van de projectieperiode 2,5 % bedragen (na bijna 3 % vorig jaar). De bijdrage van de netto-uitvoer blijft ook positief, maar krimpt van bijna 1 % vorig jaar tot 0,4 % dit jaar en gemiddeld 0,2 % in 2002-2006. De rol van de binnenlandse vraag, die in 2000 voor driekwart van de economische groei zorgde, neemt bijgevolg nog toe in de projectieperiode.

Het overschot van de lopende rekening van de betalingsbalans blijft hoog. In bbp-termen bedraagt het surplus 3,7 % in 2000 en 4,7 % op middellange termijn.

Op het vlak van de toegevoegde waarde toont deze projectie een toename van het gewicht van de marktdiensten, zowel in nominale als in reële termen. Op het einde van de projectieperiode vertegenwoordigen de marktdiensten 60 % van de toegevoegde waarde van de economie.

A. De componenten van de economische groei

1. De buitenlandse vraag

De bijdrage van de netto-uitvoer vermindert, maar blijft positief

De uitvoer kende een bijzonder sterke groei in 2000 (+10,6 %). Aan de basis hiervan lag de ontwikkeling van de indicator van de potentiële uitvoermarkten (+10,3 %), die de internationale hoogconjunctuur weerspiegelde. Dat effect werd nog versterkt door een verbetering van het concurrentievermogen als gevolg van de matige evolutie van de loonkost per eenheid product en de depreciatie van de euro t.o.v. munten als de dollar, de yen en het Britse pond. De invoervraag kende een minder uitgesproken toename (+9,9 %), waardoor de netto-uitvoer een positieve bijdrage van 0,9 % leverde aan de economische groei. Uitgedrukt in lopende prijzen steeg de netto-uitvoer nauwelijks omwille van de ongunstige ontwikkeling van de ruilvoet.

De groei van de indicator van de potentiële uitvoermarkten zou verzwakken tot 6,2 % in 2001¹, maar nadien opnieuw versnellen tot gemiddeld 6,5 % in 2002-2006. Bovendien verzwakt de verwachte geleidelijke appreciatie van de euro t.o.v. de dollar² de Belgische concurrentiepositie, zij het vooral indirect, vermits België vooral een toeleverancier is binnen de eurozone. Hierdoor zou de Belgische uitvoer slechts met 5,5 % toenemen. De lichte winst aan marktaandelen vorig jaar was bijgevolg van tijdelijke aard. Het Belgisch marktaandeel zou verder krimpen in de jaren 2002-2006. Ondanks een gemiddelde groei van de potentiële uitvoermarkten van 6,5 % zou de uitvoertoename in die periode gemiddeld slechts 6 % bedragen.

Ook de invoerbehoefte kennen een stevige toename - met 5,3 % dit jaar en nadien met gemiddeld 6 % - onder impuls van de dynamische binnenlandse vraag. Toch blijft de bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei licht positief (0,4 punt dit jaar en gemiddeld 0,2 punt nadien). Bovendien zorgt de ruilvoetverbetering in 2001 (onder impuls van de gedaalde energieprijzen) voor een sterke toename van de netto-uitvoer in lopende prijzen tot 4,4 % van het bbp, na 3,7 % vorig jaar.

Het externe surplus in lopende prijzen neemt ook na 2001 verder toe, zij het minder uitgesproken. Het positieve ruilvoeteffect wordt aangetast als gevolg van de herneming van de internationale energieprijzen (de ruilvoet wordt licht negatief vanaf 2004). Ook de positieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei neemt af en verdwijnt in 2006.

1. Dit groeicijfer veronderstelt een herstel van de wereldinvoer vanaf de tweede jaarhelft van 2001.
2. Zie hoofdstuk 2.

2. De binnenlandse bestedingen

Een evenwichtige samenstelling

In tegenstelling tot de netto-uitvoer blijft de dynamiek van de binnenlandse vraag stevig na 2000. Ondanks de uitzonderlijke prestatie in 2000 (3,1 %), zou de binnenlandse vraag in de periode 2001-2006 gemiddeld iets sneller groeien dan in 1996-2000 (resp. 2,6 % en 2,5 %). Op het traditionele cyclische karakter van de overheidsinvesteringen na, kennen de binnenlandse bestedingscomponenten een relatief stabiel verloop.

a. Consumptie van de particulieren¹

Een blijvend dynamisch verloop, ondanks het aantrekken van de spaarquote

Ondanks de sterke economische groei nam de koopkracht van de particulieren vorig jaar toe met slechts 2,5 %. Het beschikbaar inkomen werd immers in belangrijke mate aangetast door de olieprijsstijgingen². De sterke jobcreatie en de verbetering van de overheidsfinanciën ondersteunden echter het consumentenvertrouwen, waardoor de particuliere consumptie - het hoofdbestanddeel van de binnenlandse vraag - versnelde tot 2,9 % en de particuliere spaarquote afbrokkelde van 16,4 % tot 16 % (zie figuur 2). Waarschijnlijk speelt ook enige rigiditeit mee in de aanpassing van het consumptiepatroon aan de door de olieprijzen aangetaste koopkracht. Dit effect zou dan ook de toename van de consumptieve bestedingen in 2001 afremmen.

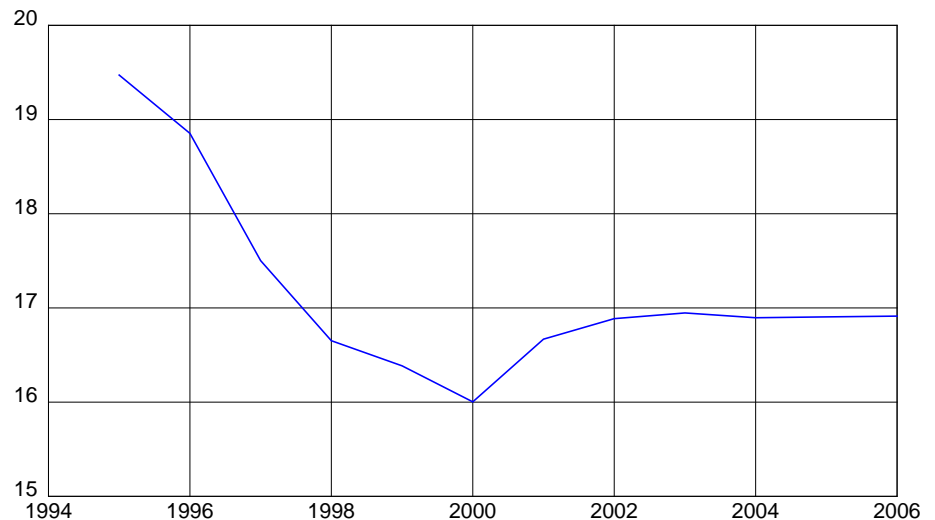
Dit jaar zou de particuliere consumptie nog steeds behoorlijk groeien met 2,5 %. Toch blijven de bestedingen hiermee achter op het beschikbaar inkomen, dat met 3,2 % zou toenemen. Die koopkrachtversnelling is vooral toe te schrijven aan de nog steeds behoorlijke jobcreatie (42 600 eenheden) en de loonsverhogingen. De daling van de energieprijzen in vergelijking met 2000 ondersteunt ook het reële inkomen. Ten slotte leiden fiscale maatregelen zoals de afbouw van de aanvullende crisisbijdrage en het optrekken van bepaalde sociale uitkeringen tot extra beschikbaar inkomen.

Ondanks het gunstige effect van de werkgelegenheids groei op het consumentenvertrouwen zou de particuliere spaarquote stijgen tot 16,7 %. Het verbruik blijft dus achter op de koopkracht. Enerzijds is dat toe te schrijven aan het hierboven vermelde vertragungseffect, waardoor de particulieren dit jaar meer sparen als compensatie. Anderzijds is er de positieve bijdrage van de inkomsten uit vermogen tot het beschikbaar inkomen³. De spaarneiging bij inkomsten uit vermogen is doorgaans groter dan bij de andere componenten van het beschikbaar inkomen.

-
1. Gezinnen en izw's.
 2. De gezondheidsindex, die van belang is voor de indexering van de lonen en de sociale uitkeringen, steeg met 1,9 % minder snel dan de algemene index der consumptieprijzen (2,5 %). Bovendien zijn niet alle inkomenscomponenten geïndexeerd.
 3. In constante prijzen leveren de inkomsten uit vermogen een positieve bijdrage van 0,6 procentpunt aan de 3,2 % groei van het beschikbaar inkomen.

Ook voor de periode 2002-2006 zijn de vooruitzichten voor de particuliere consumptie gunstig. Met een gemiddelde stijging van 2,5 % groeien de consumptieve bestedingen aan hetzelfde tempo als het reëel beschikbaar inkomen. Die vrij dynamische koopkrachtontwikkeling hangt voor een deel samen met de geleidelijke invoering van een omvangrijke fiscale hervorming. Vermits de inkomsten uit vermogen slechts beperkt bijdragen tot de groei van het beschikbaar inkomen (minder dan 0,3 punt), kent de spaarquote slechts een lichte herneming tot 16,9 % op middellange termijn.

FIGUUR 2 - Spaarquote van de particulieren
(sparen in procent van het beschikbaar inkomen)

Structurele aspecten

Tabel 3 geeft de evolutie weer van de componenten van de particuliere consumptie. Het deel van het gezinsbudget dat besteed wordt aan energie blijft relatief stabiel. De hogere energieprijzen in 2000 zorgden wel voor een tijdelijke toename van het aandeel van de energieconsumptie. De uitgaven voor voeding en huur verliezen geleidelijk aan belang ten voordele van de consumptie van diensten. Dit bevestigt de stelling dat naarmate de levensstandaard toeneemt, een proportioneel kleiner gedeelte van het gezinsbudget besteed wordt aan levensnoodzakelijke goederen en een steeds groter gedeelte aan producten met een meer luxe-karakter en diensten. Meer gedetailleerde resultaten per consumptiecategorie¹ staan in de statistische annex.

1. Het model onderscheidt 15 hoofdcategorieën inzake particuliere consumptie.

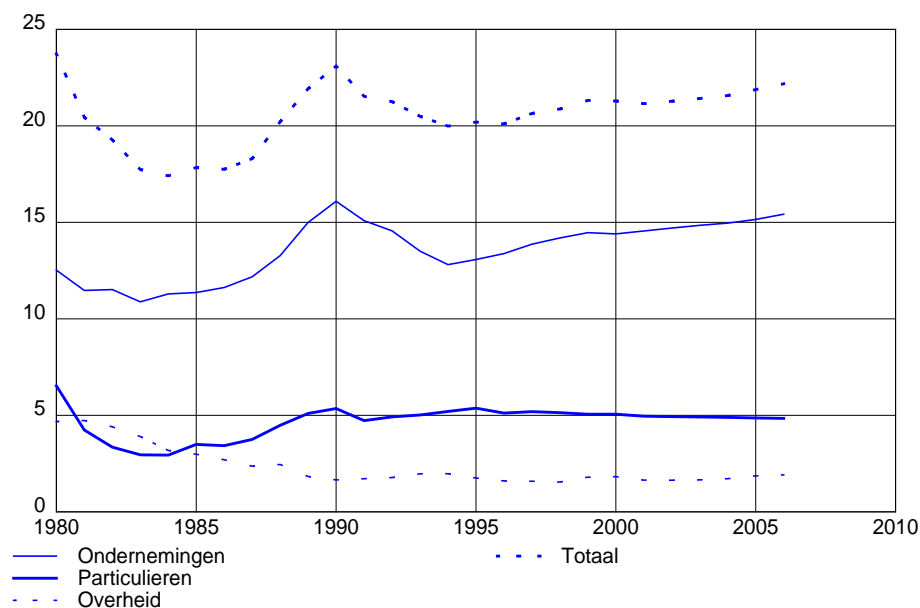
TABEL 3 - Particuliere consumptie
(structuur in lopende prijzen)

	1995	1999	2000	2006
Consumptie, energie niet meegerekend	92,5	92,8	91,9	92,6
- Voeding, drank en tabak	17,5	16,1	15,7	14,8
- Andere goederen	16,1	15,5	15,4	15,6
- Diensten	42,0	44,3	44,4	46,2
- Huur	17,0	16,9	16,5	16,0
Energie	7,5	7,2	8,1	7,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

b. Investerings

Figuur 3 toont de investeringen van de ondernemingen, de gezinnen en de overheid in procent van het bbp. De investeringsquote van de ondernemingen stijgt continu in de projectieperiode. Die dynamiek stimuleert niet alleen de binnenlandse vraag, maar versterkt ook de productiecapaciteit van de economie. De investeringsquotes van de gezinnen en van de overheid blijven op hun niveau van het begin van de jaren negentig.

FIGUUR 3 - Investerings van de ondernemingen, de particulieren en de overheid
(in procent van het bbp)

Investerings van de ondernemingen blijven dynamisch

Sinds 1995 groeien de investeringen van de ondernemingen sneller dan het bbp. Dat fenomeen zou zich voortzetten in de projectieperiode, zij het minder uitgesproken¹. Niettemin vertraagde het groeicijfer van de bedrijfsinvesteringen in 2000 (+4,1 %) t.o.v. het vorige jaar. Dat heeft o.a. te maken met de ruilvoetverlechtering (door de sterke stijging van de olieprijs) die op de rendabiliteit drukt en het wegvallen van de investeringen i.v.m. de Y2K-problematiek. Door de sterke binnen- en buitenlandse vraag bereikte de capaciteitsbenutting dan ook een recordpeil.

Meerdere factoren stimuleren de investeringsactiviteit van de ondernemingen in 2001 (+5,2 %) ondanks de vertraging van de economische activiteit. Zo is er de intensieve benutting van de productiecapaciteit en de verbetering van de marges (dankzij de ruilvoetverbetering). Verder zorgt de afkoeling van de internationale conjunctuur voor een ontspanning van de rentetarieven, wat ook ten goede komt aan de rendabiliteit van de investeringen. Ten slotte wordt de investeringsdynamiek ondersteund door de inspanningen op het vlak van informatie- en communicatietechnologie en de voorbereiding van de overgang naar de euro.

In de periode 2002-2006 verliezen de investeringen enigszins aan dynamiek, maar ze blijven met een gemiddeld groeicijfer van 3,7 % een belangrijke motor voor de economische groei. De investeringsquote van de ondernemingen stijgt van 14,4 % van het bbp in 2000 naar 15,4 % in 2006.

Investerings in woningen

Na de nulgroei in 1999² veerden de gezinsinvesteringen vorig jaar terug op met een groei van 2,9 %. De heropleving kan worden toegeschreven aan de relatief laag gebleven hypothecaire rente en de gunstige impact van de werkgelegenheidsevolutie op het vertrouwen van de gezinnen.

De investeringen in woningbouw zouden in de periode 2001-2006 gemiddeld met 2 % per jaar aantrekken. Enerzijds wordt de (ver)bouwactiviteit gestimuleerd door de gunstige evolutie van de koopkracht van de gezinnen en de verdere afname van de werkloosheid. Anderzijds trekt de reële hypothecaire rente opnieuw aan³.

Overheidsinvesteringen

De overheidsinvesteringen kenden zowel in 1999 als in 2000 een sterke toename naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 (openbare werken door de lagere overheid). Hierdoor lagen die investeringen vorig jaar meer dan een kwart boven het niveau van 1998 (in constante prijzen). In bbp-terminen leidde dat tot een investeringsquote van 1,8 % in 2000 (t.o.v. 1,5 % in 1998).

Dit jaar is er een kentering en verminderen de totale overheidsinvesteringen in constante prijzen met bijna 7 %, ondanks een beduidende toename van de investeringen zowel van de federale overheid als van de gemeenschappen en gewesten. Die daling is evenwel niet enkel aan de lagere overheid toe te schrijven. De begroting voorziet immers ook in een verkoop van overheidsgebouwen ter

1. Het groeiverschil tussen de bedrijfsinvesteringen en het bbp in constante prijzen vermindert van 2,5 procentpunt in de periode 1996-2000 tot 1,3 procentpunt in de periode 2001-2006.
2. De tijdelijke en voorwaardelijke BTW-vermindering eindigde in de loop van 1998, wat een aantal projecten heeft doen vervroegen ten nadele van 1999.
3. De reële hypothecaire rente ligt op middellange termijn 90 basispunten boven het niveau van 2000.

waarde van 9 miljard, wat in de nationale rekeningen als een desinvestering wordt geboekt. De investeringsquote bedraagt nog 1,6 %.

De electorale cyclus leidt tot een nieuwe versnelling van de overheidsinvesteringen op middellange termijn, met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. De investeringsquote is op het einde van de projectieperiode gelijk aan 1,9 %, wat beduidend minder blijft dan het gemiddelde van de eurozone (2,4 %).

c. Overheidsconsumptie

Ondanks de toegenomen uitgaven voor de politiehervorming (herwaardering van de lonen) en de groei van de sociale uitkeringen in natura (ocmw-uitgaven voor de vluchtelingen) vertraagt de toename van de overheidsconsumptie dit jaar. De compensatie komt van de nettoaankoop van goederen en diensten, die doorgaans een sterke dynamiek vertoont, maar dit jaar stagneert in constante prijzen¹. In constante prijzen neemt de overheidsconsumptie toe met 1,6 % (na 2,1 % in 2000). Vanaf 2002 neemt de reële overheidsconsumptie toe met gemiddeld 1,6 %. De consumptiequote brokkelt geleidelijk af van 21,2 % van het bbp in 2001 naar 20,6 % in 2006, wat vergelijkbaar is met het gemiddelde van de eurozone. Een gedetailleerde analyse van de overheidsconsumptie is te vinden in hoofdstuk 6.

3. De evolutie per bedrijfstak

De hoogconjunctuur van het jaar 2000 leidde op jaarbasis tot een evenwichtige samenstelling van de economische groei en een verbeterde performantie van de toegevoegde waarde in zowat alle bedrijfstakken. De buitenlandse vraagcomponent boet op middellange termijn enigszins aan belang in, maar de binnenlandse afzetperspectieven blijven doorlopend gunstig.

Evolutie van de toegevoegde waarden

De takken van de - exportgevoelige - verwerkende nijverheid² profiteren aanvankelijk van de heropleving van de internationale conjunctuur in 2002. Nadien verzwakt het groeitempo van hun toegevoegde waarde door de geleidelijke afkoeling van de dynamiek van de exportvraag.

Voor de bedrijfstak van de uitrustingsgoederen is ook het investeringsklimaat belangrijk. De bruto-investeringen van de ondernemingen worden echter voor een deel opgevangen door een verhoogde invoervraag. De investeringsvraag van de ondernemingen is ook een belangrijke determinant voor de bouwsector (industriële vraag naar niet-woongebouwen). De bouw ziet zijn activiteit op middellange termijn bijkomend versterkt door de investeringsvraag van de particulieren en van de overheid.

-
1. De aankopen voor landsverdediging verminderen. Daarnaast is er een sterke toename van de terugbetaling (aan de federale overheid) van de kosten voor de belastingheffing voor rekening van de Europese Unie. In de nationale rekeningen wordt dat geboekt als een verkoop van diensten.
 2. Intermediaire goederen, uitrustingsgoederen en consumptiegoederen.

De marktdiensten richten zich vooral op de binnenlandse vraag en kennen daarvoor een lichte toename van hun economisch gewicht, zowel in lopende als in constante prijzen (zie tabel 4). De sterkste groeiers in de projectieperiode zijn de bedrijfstakken 'vervoer en communicatie' en 'overige marktdiensten'. De groei van 'vervoer en communicatie' kan worden toegeschreven aan de ontwikkelingen in de telecommunicatie en aan de infrastructuurwerken van de overheidsondernemingen met het oog op de verdere uitbouw van het openbaar vervoer. De tak van de 'overige marktdiensten' groeit zowel onder impuls van de particulieren als van de ondernemingen. De particuliere consumptie van diensten is meestal inkomenselastischer dan die van andere consumptiecategorieën. Ook de diensten aan ondernemingen blijven zich dynamisch ontwikkelen vanwege het toenemend belang van activiteiten zoals informaticadiensten, managementadvies, marktonderzoek en interimkantoren en vanwege de toenemende uitbesteding van activiteiten door de industrie.

Evolutie van de werkgelegenheid

De werkgelegenheid groeit - op de bouwsector na - uitsluitend in de dienstensectoren (zie ook de tabellen in hoofdstuk 5). Het gros van de jobcreatie gebeurt in de gezondheidszorg en de tak van de overige marktdiensten. Enkel bij krediet en verzekeringen valt een lichte achteruitgang van de werkgelegenheid te noteren tijdens de projectieperiode. Ook de meeste niet-tertiaire bedrijfstakken zien hun werkgelegenheid verder evolueren zoals voorheen, waarbij vooral het systematische jobverlies opvalt in de landbouw, de energie en de takken van de verwerkende nijverheid. Voor een gedetailleerde analyse over de werkgelegenheid verwijzen we naar hoofdstuk 5.

TABEL 4 - Structuur en groei van de bruto toegevoegde waarde in basisprijzen

	Structuur in lopende prijzen			Structuur in prijzen van 1990			Toename in prijzen van 1990	
	1995	2001	2006	1995	2001	2006	2000	2001-2006 ^a
Landbouw	1,6	1,3	1,2	2,7	2,8	2,7	1,1	1,7
Energie	3,2	3,1	3,1	3,5	3,6	3,5	0,7	2,0
Verwerkende nijverheid	19,9	18,5	17,8	20,8	21,8	21,7	4,7	2,7
- Intermediaire goederen	8,0	8,1	8,1	8,6	9,0	9,0	6,0	2,8
- Investeringsgoederen	4,8	3,7	3,4	4,8	5,4	5,4	3,5	2,8
- Verbruiksgoederen	7,1	6,7	6,3	7,4	7,4	7,4	3,9	2,5
Bouw	5,1	4,7	4,7	5,2	4,8	5,0	3,8	3,3
Verhandelbare diensten	55,0	58,0	60,0	53,5	53,7	55,1	4,7	3,4
- Vervoer en communicatie	7,0	6,8	7,7	6,9	7,0	7,3	6,0	3,5
- Handel en horeca	13,6	13,5	14,3	13,6	11,4	11,3	4,0	2,4
- Krediet en verzekeringen	6,2	7,1	6,3	7,0	8,2	7,9	4,7	3,3
- Gezondheidszorg	6,3	6,3	6,6	5,2	4,8	4,8	3,9	3,1
- Overige marktdiensten	21,9	24,3	25,0	20,8	22,3	23,8	4,9	3,9
Niet-verhandelbare diensten	15,2	14,3	13,1	14,3	13,2	11,9	1,0	0,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	3,9	2,8

a. Periodegemiddelden

Evolutie van de arbeidsproductiviteit

Tabel 5 toont de evolutie van de arbeidsproductiviteit per uur in de privé-sector. Globaal genomen kent de totale productiviteitswinst per uur een lichte toename vanaf de jaren 80, maar dit totaal verbergt meer uitgesproken ontwikkelingen. De tabel wijst op een systematisch zwakkere productiviteitsgroei van de diensten in vergelijking met de andere activiteiten. Toch kennen de diensten een verhoging van hun productiviteitsgroei die zich doorzet in de projectieperiode. Het kan hier om een inhaalbeweging gaan op de industrie (o.a. door een stijgende informatisering en door dereguleringen).

TABEL 5 - Evolutie van de arbeidsproductiviteit per uur in de privé-sector
(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)

	1981-1990	1990-2000	2001-2006
Landbouw	3,8	6,9	3,9
Industrie	4,7	2,7	2,7
Diensten	-0,1	1,4	1,8
Totaal	1,8	1,9	2,0

B. Structuur van het nationaal inkomen en vorming van de vorderingenoverschotten

1. Structuur van het nationaal inkomen

Primaire inkomens

Tussen 1995 en 1999 worden de primaire inkomens vooral gekenmerkt door een groeiend aandeel van de overheid in bbp-termen ten nadele van de particulieren¹ en de vennootschappen². Ook tijdens de projectieperiode stijgt het belang van het primaire inkomen van de overheid als gevolg van de daling van de rentelasten (zie tabel 6).

Wat het primaire inkomen van de particulieren betreft, daalt het aandeel van de looninkomens in bbp-termen zowel in de geobserveerde periode als in de projectie. De daling is toe te schrijven aan de loonmatiging, waardoor de lonen minder snel toenemen dan de arbeidsproductiviteit (zie hoofdstuk 4). Het aandeel van de inkomens uit vermogen, dat afnam tijdens de periode 1995-1999, herstelt zich enigszins in 2000 en 2001 (door de hogere rente-ontvangsten en dividenden), maar kent daarna opnieuw een lichte daling. Het exploitatieoverschot³, dat tussen 1995 en 1999 daalde, zou dankzij de dynamiek van de particuliere consumptie stabiliseren tussen 1999 en 2002, waarna opnieuw een lichte daling volgt op middellange termijn.

Ondanks een toename van het bruto-exploitatieoverschot daalde het primaire inkomen van de vennootschappen tussen 1995 en 1999 als gevolg van de groei van de inkomens uit vermogen, betaald aan de andere sectoren. In de projectieperiode wordt die laatste trend afgezwakt en stabiliseert het primaire vennootschapsinkomen.

1. Gezinnen en izw's.
2. Geconsolideerde rekening van de financiële en niet-financiële vennootschappen.
3. Het exploitatieoverschot bevat de inkomens van de zelfstandigen.

Lopende overdrachten en beschikbaar inkomen

Tot 2000 stijgen de lopende overdrachten ten voordele van de overheid. Tijdens de projectieperiode blijven die overdrachten aanvankelijk stabiel, maar verminderen vanaf 2003 als gevolg van de fiscale hervorming, die de toename van de fiscale ontvangsten afremt.

Die ontwikkelingen leiden in de projectieperiode tot een vermindering van het beschikbaar inkomen van de particulieren in bbp-termen, tot een lichte toename voor de vennootschappen en tot een beduidende toename voor de overheid.

TABEL 6 - Verdeling van het nationaal inkomen
(in procent van het bbp)

	1995	1999	2001	2006
Particulieren^a				
1. Primair inkomen	80,2	78,0	78,1	76,8
- Lonen en wedden	53,4	52,6	52,5	52,0
- Bruto-exploitatieoverschot	16,3	15,9	15,9	15,6
- Inkomens uit vermogen	10,5	9,5	9,8	9,2
2. Netto lopende overdrachten	-13,8	-14,4	-14,8	-14,5
3. Beschikbaar inkomen	66,5	63,5	63,3	62,3
Vennootschappen^b				
1. Primair inkomen	16,7	15,7	15,6	15,7
2. Netto lopende overdrachten	-2,2	-3,0	-3,0	-3,0
3. Beschikbaar inkomen	14,5	12,7	12,6	12,7
Overheid				
1. Primair inkomen	4,2	7,1	7,4	8,4
2. Netto lopende overdrachten	15,3	16,2	16,7	16,3
3. Beschikbaar inkomen	19,5	23,3	24,0	24,7

a. Gezinnen en izw's

b. Financiële en niet-financiële vennootschappen

2. Verdeling van de besparingen en de vorderingenoverschotten

Nationale besparingen liggen ruim boven de investeringen

De nationale spaarquote (in brutotermen) zou op het einde van de periode oplopen tot bijna 27 % van het bbp, tegenover gemiddeld 24,7 % tussen 1995 en 1999. De jongste 30 jaar werd een binnenlandse spaarquote van een dergelijke omvang alleen in het begin van de jaren 70 opgetekend. De Belgische spaarquote ligt momenteel ruim boven het gemiddelde van de eurozone (20,7 %).

De stijging van de binnenlandse spaarquote weerspiegelt de creatie van een aanzienlijk spaaroverschot bij de overheid. Op het einde van de periode zou de spaarquote van de overheid 4,1 % van het bbp bedragen (tegenover een negatieve spaarquote van 2 % in 1995 en een positieve spaarquote van 1,9 % in 1999). De spaarquote van de privé-sector (particulieren en vennootschappen) zou stabiel blijven tussen 1999 en 2006.

Door de toename van de nationale spaarquote over de periode 2000-2006 wordt het vorderingenoverschot groot (ondanks een lichte afname op middellange termijn). België heeft dit surplus sedert 1986. Het bedrag reeds 3,4 % van het bbp in 1999 (tegenover amper 0,9 % voor de eurozone) en zou in 2004 een maximum bereiken van 4,9 %. In 2006 zou het nog steeds 4,7 % bedragen.

Het vorderingenoverschot van België, dus ook zijn positie tegenover het buitenland, zou zich handhaven ondanks een stijging van de investeringsquote. Die laatste zou tussen 1999 en 2006 met bijna 1 bbp-punt toenemen (vooral dankzij de groei van de bedrijfsinvesteringen, maar ook door een lichte toename van de overheidsinvesteringen) en zou op het einde van de periode oplopen tot 22 % van het bbp. Merk op dat de investeringsquote van de economie tijdens de jaren 80 afnam tot minder dan 18 %, vervolgens toenam tot meer dan 22 % in 1990 (dankzij de sterke groei van de investeringen op het einde van de jaren 80) en in 1993 opnieuw minder dan 20 % bedroeg. In 2000 bereikten de bruto-investeringen 21,2 % van het bbp, d.i. ongeveer hetzelfde percentage als voor de eurozone¹.

TABEL 7 - Samenvatting van de verrichtingen van de institutionele sectoren
(in procent van het bbp)

	1995	1999	2001	2006
1. Particulieren				
- Beschikbaar inkomen	66,5	63,5	63,3	62,3
- Consumptie	54,1	53,6	53,3	52,4
- Brutosparen	12,9	10,4	10,6	10,5
- Bruto-investeringen	6,6	6,3	6,2	6,2
- Vorderingenoverschot	6,8	4,1	4,2	4,3
2. Vennootschappen				
- Beschikbaar inkomen	14,5	12,7	12,6	12,7
- Brutosparen	14,0	12,2	12,0	12,1
- Bruto-investeringen	12,0	13,0	13,1	13,9
- Vorderingenoverschot	2,0	0,0	-0,4	-1,1
3. Overheid				
- Beschikbaar inkomen	19,5	23,3	24,0	24,7
- Consumptie	21,5	21,4	21,2	20,6
- Brutosparen	-2,0	1,9	2,8	4,1
- Bruto-investeringen	1,8	1,8	1,6	1,9
- Vorderingenoverschot	-4,3	-0,7	0,7	1,3
4. Totaal				
- Nationaal brutosparen	24,9	24,5	25,4	26,7
waarvan privé-sparen	26,9	22,6	22,6	22,6
- Bruto-investeringen	20,4	21,2	21,0	22,0
- Vorderingenoverschot	4,4	3,4	4,5	4,7

1. De investeringsquote van de eurozone bedroeg 21,3 % in 2000.

3. De rekening van het buitenland

De Belgische economie vertoont in de projectieperiode een groot overschot ten opzichte van het buitenland. Het surplus op de lopende rekening van de betalingsbalans zou tussen 2001 en 2006 gemiddeld meer dan 4,5 % van het bbp bedragen. Een dergelijk overschot weerspiegelt de aanhoudend hoge spaarquote van de Belgische privé-sector en het groeiende overheidssparen.

De verslechtering van de buitenlandse saldi volgend op de eerste olieschok werd gedurende de eerste helft van de jaren 80 geleidelijk weggewerkt. Het overschot op het eind van de jaren tachtig is tussen 1993 en 1997 aanzienlijk toegenomen, vooral als gevolg van de zwakke groei van de binnenlandse vraag. Na een lichte daling in 1998 en 1999 zou het overschot opnieuw oplopen tot niveaus die in het midden van de jaren 90 werden gehaald dankzij de goede prestaties op het vlak van de netto-uitvoer en de factorinkomens.

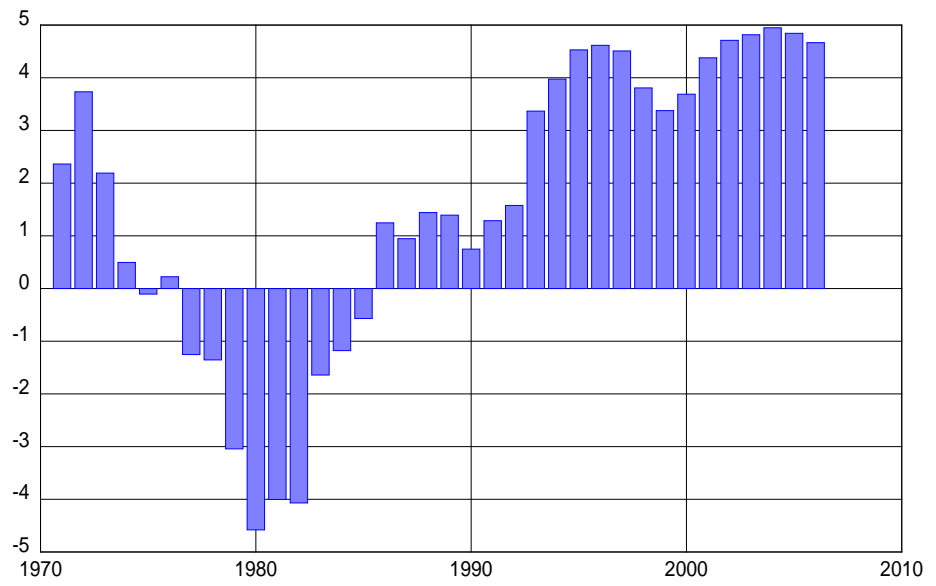
De externe overschotten hebben sinds 1986 geleid tot een versteviging van de crediteurspositie van België tegenover het buitenland. Voor eind 1999 wordt die positie op meer dan 45 % van het bbp geraamd. De accumulatie van lopende overschotten komt ook tot uiting in een toename van de inkomens uit vermogen, die positief bijdragen tot de netto-factorinkomens van het buitenland. De netto-inkomens uit vermogen namen in 2000 sterk toe.

Gedurende de projectieperiode zouden de aanhoudende lopende overschotten de netto buitenlandse tegoeden van België en de netto-inkomens uit vermogen nog vergroten. Dat zou bijdragen tot een blijvend verschil tussen het bruto nationaal inkomen en het bruto binnenlands product.

TABEL 8 - Nettolening aan het buitenland
(saldi, in procent van het bbp)

	1995	1999	2001	2006
1. Lopende rekening	4,5	3,4	4,4	4,7
- Goederen en diensten	4,1	3,8	4,5	4,9
- Beloning van werknemers (netto)	1,3	1,2	1,2	1,2
- Inkomen uit vermogen (netto)	0,4	0,1	0,5	0,6
- Belastingen min subsidies	-0,6	-0,5	-0,6	-0,7
- Overige lopende overdrachten	-0,7	-1,2	-1,2	-1,3
2. Kapitaalrekening	-0,1	0,0	0,1	0,0
3. Nettolening aan het buitenland	4,4	3,4	4,5	4,7

FIGUUR 4 - Evolutie van de lopende rekening van de betalingsbalans
(in procent van het bbp)

Prijzen, kosten en rentevoeten: beperkte herneming

Gemeten aan de hand van de deflator van de consumptieprijzen of van de deflator van het bbp, zou de Belgische inflatie licht versnellen in de periode 2001-2006. Gemiddeld blijft hij evenwel lager dan 2 %, waarmee de goede resultaten van de laatste jaren worden bevestigd. De beperkte groeiversnelling van de binnenlandse kosten en een matige stijging van de invoerprijzen zorgen samen voor een relatief laagblijvende inflatie.

Na hun historisch dieptepunt in 1999, zijn de Belgische rentevoeten vorig jaar gestegen tot meer dan 5 % voor de lange rente en meer dan 4 % voor de korte rente. De nominale lange rente zou tijdens de projectieperiode tijdelijk terugvallen maar zich nadien stabiliseren op 5,8 %. De korte rente zou gemiddeld 4,5 % bedragen. Gelet op de aanwakkerende inflatie aan het einde van de projectieperiode, zouden de Belgische reële rentevoeten gemiddeld niet meer dan 2,8 % (korte rente) en 3,8 % (lange rente) bedragen.

Prijzen, kosten en rentevoeten

	1981-2000	1996-2000	2001-2006
Prijzen en kosten (gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)			
- Consumptieprijzen	3,2	1,7	1,8
- Bbp-deflator	3,2	1,3	2,1
- Loonkosten per eenheid product	2,9	0,8	1,5
- Invoerprijzen	2,7	3,5	1,6
Belgische rentevoeten (gemiddeld niveau)			
- Langetermijnrente (10 jaar), nominaal	8,7	5,5	5,5
reëel	5,5	3,7	3,8
- Kortetermijnrente (3 maanden), nominaal	7,8	3,4	4,5
reëel	4,6	1,7	2,8

A. Prijzen en kosten

Een trendmatige afname van de inflatie ...

De trendmatig vertraagde toename van de consumptieprijzen sedert het midden van de jaren 80, zette zich voort tot 1999. Het inflatietempo (dat in de jaren 80 gemiddeld meer dan 4 % bedroeg) is in de eerste helft van de jaren 90 reeds aanzienlijk teruggelopen tot gemiddeld 2,5 % voor de periode 1991-1995. Ondanks de versnelling van vorig jaar bedroeg de gemiddelde inflatie tussen 1996 en 2000 niet meer dan 1,7 % (zie tabel 9).

... ondanks de opflakking van de olieprijsen in 1999-2000

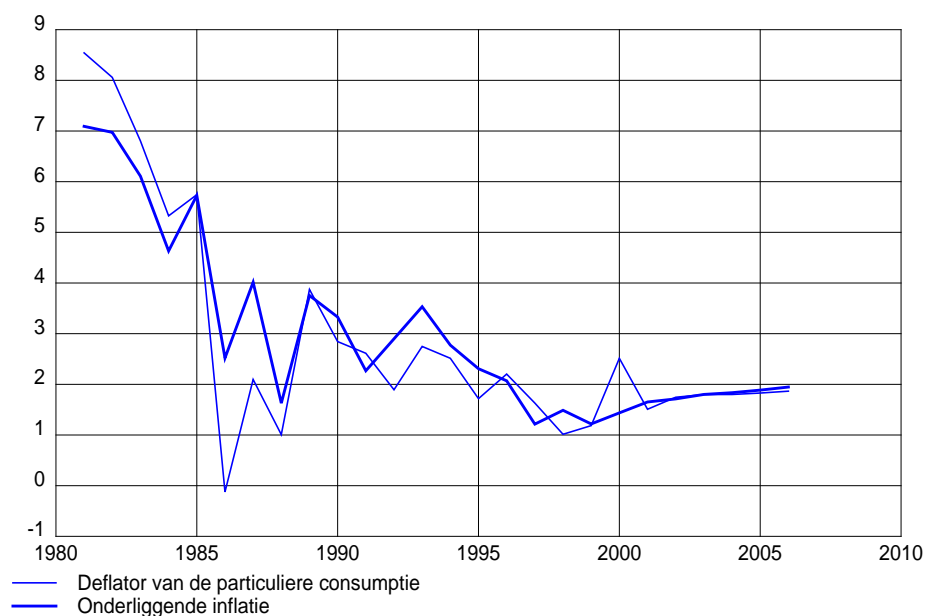
De stijging van de olieprijs in 1999-2000 en de depreciatie van de euro wakkerden de inflatie aan in 2000. In 1999 bedroeg die nog 1,3 %, maar in 2000 liep de gemiddelde inflatie op tot 2,5 %. De toename van de onderliggende inflatie (d.i. voeding en energie niet meegerekend) was echter veel minder opvallend, m.n. van 1,2 % in 1999 tot 1,4 % in 2000.

De inflatie blijft lager dan 2 % op middellange termijn

Als gevolg van de verwachte daling van de olieprijs in 2001 (en het herstel van de euro) zou de inflatie tijdelijk afnemen tot 1,5 % in 2001. Vanaf 2002 zou de inflatiegraad opnieuw aantrekken onder invloed van de lichte stijging van de internationale prijzen en een verhoogde druk op de productiecapaciteit (wat blijkt uit een snellere, maar toch beperkte loonstijging). De inflatie zou op middellange termijn stijgen van 1,7 % in 2002 tot 1,9 % (gemiddeld 1,8 % over de projectieperiode). Die versnelling weerspiegelt het aantrekken van de onderliggende inflatie.

De opsplitsing van de consumptieprijzen per categorie toont aan dat de prijsstijgingen van de diensten en van de huur gemiddeld bijna 2 % bedragen (op middellange termijn bedraagt de diensteninflatie zelfs meer dan 2 %). De prijsstijging van de goederen ('voeding-dranken-tabak' en energie niet meegerekend), die gering was tijdens de periode 1996-2000, zou versnellen tussen 2001 en 2006 maar ruim onder 2 % blijven. Ook het inflatietempo van de categorie 'voeding-dranken-tabak' versnelt enigszins. De toename van de energieprijzen zou gemiddeld niet meer dan 1,2 % per jaar bedragen door de daling van de prijs van de ruwe olie in 2001 en de stabilisatie in reële termen nadien (en bij ongewijzigde accijnzen).

FIGUUR 5 - Prijzen van de particuliere consumptie
(groeivoeten in procent)

TABEL 9 - Prijzen van de particuliere consumptie per categorie
(groeivoeten in procent)

	1981-2000	1991-1995	1996-2000	2001-2006
Algemene index	3,2	2,3	1,7	1,8
- Voeding, dranken en tabak	3,0	1,0	1,5	1,7
- Overige goederen	3,2	2,2	0,9	1,6
- Huur	4,3	4,5	1,6	1,9
- Overige diensten	3,0	2,3	1,7	1,9
- Energie	2,9	1,3	4,8	1,2
Onderliggende inflatie ^a	3,3	2,8	1,5	1,8

a. Algemene index, voeding en energie niet meegerekend.

Gematigde binnenlandse kosten en invoerprijzen

Zowel de binnenlandse als de buitenlandse kosten kennen een gunstig verloop in de projectieperiode, zelfs al wordt een geleidelijke versnelling vastgesteld.

De bijdrage van de binnenlandse kosten in de ontwikkeling van de inflatie zou gedurende de periode 2001-2006 gematigd blijven (gemiddeld 1,1 % per jaar, wat iets meer is dan in de periode 1996-2000, maar beduidend minder dan in het begin van de jaren 90).

Die matige evolutie wordt vooral verklaard door de ontwikkeling van de loonkosten. De toename van de nominale uurloonkosten bedraagt over de periode 2001-2006 gemiddeld 3,5 %. Voor de jaren 2001-2002 is dat groeitempo in overeenstemming met de marge voor de verhoging van de uurloonkosten, zoals bepaald door het nieuwe interprofessionele akkoord van december 2000. Voor de periode 2003-2006 komt die toename ongeveer overeen met het veronderstelde groeitempo bij onze drie belangrijkste handelspartners (gewogen gemiddelde). Merk op dat de groei van de nominale uurloonkosten geleidelijk versnelt tussen 2002 en 2006, namelijk van 3,3 % in 2002 tot 3,7 % aan het einde van de periode¹ (zie ook hoofdstuk 5).

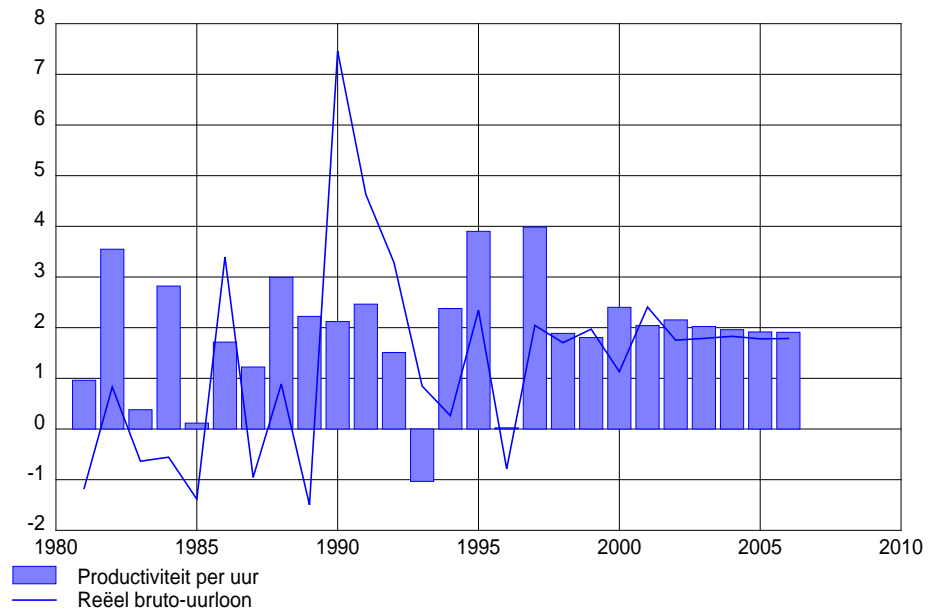
Gecombineerd met de toename van de arbeidsproductiviteit (de productiviteitswinst per uur zou gemiddeld 2 % per jaar bedragen over de periode 2001-2006), zou de gemiddelde toename van de loonkost per eenheid product niet meer dan 1,5 % bedragen in de projectieperiode (maar de stijging zou sneller verlopen op het einde van de periode). Gedefleerd met de bbp-deflator zou de loonkost per eenheid product over de gehele periode zelfs voortdurend dalen.

Overigens, het uitblijven van nieuwe fiscale maatregelen die een impact op de prijzen kunnen hebben (verhoging van de indirecte fiscaliteit) en de beperkte groei van de winstmarges van de ondernemingen dragen bij tot de matige evolutie van de binnenlandse kosten. De bijdrage van de niet-loongebonden binnenlandse kosten (indirecte fiscaliteit en bruto-exploitatieoverschot per eenheid product) tot de groei van de deflator van de finale vraag zou tijdens de projectieperiode niet groter zijn dan 0,6 % per jaar, wat niet veel hoger is dan het percentage voor de periode 1996-2000.

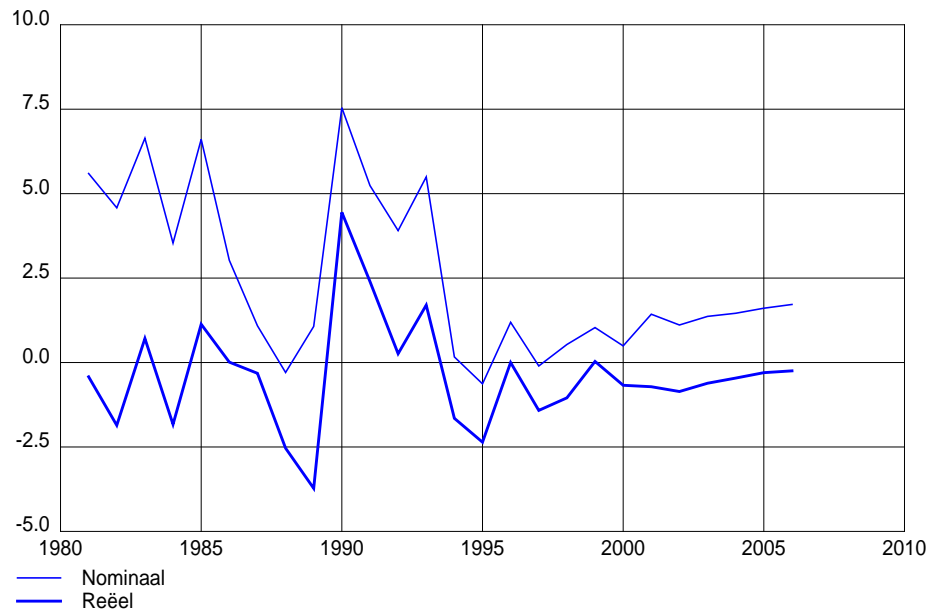
Na een forse stijging in 2000 (als gevolg van de hogere prijzen van de ingevoerde energie en de depreciatie van de euro ten opzichte van de dollar) zouden de invoerprijzen vanaf 2001 aan een matiger tempo toenemen. Dit geeft weer dat de inflatie in de eurozone onder controle blijft en dat de grondstoffenprijzen zonder schokken toenemen. Gemiddeld zouden de invoerprijzen met niet meer dan 1,6 % stijgen in de projectieperiode. De bijdrage van de ingevoerde kosten tot de binnenlandse inflatie zou aldus beduidend lager liggen dan in de periode 1996-2000.

1. De versnelde groei van de loonkosten blijft verenigbaar met die van onze drie handelspartners (waar hetzelfde fenomeen zou worden vastgesteld).

FIGUUR 6 - Reëel bruto-uurloon en productiviteit per uur - marktsector
(groeivoeten in procent)

FIGUUR 7 - Loonkost per eenheid product - marktsector
(groeivoeten in procent)

TABEL 10 - Binnenlandse kosten en invoerprijzen - marktsector
(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)

	1981-2000	1991-1995	1996-2000	2001-2006
Reëel bruto-uurloon	1,2	2,3	1,2	1,9
Reële uurloonkost	1,5	2,3	1,0	1,7
Productiviteit per uur	1,9	1,8	2,0	2,0
Nominale loonkost per eenheid product	2,9	2,9	0,8	1,5
Reële loonkost per eenheid product ^a	-0,3	0,2	-0,5	-0,6
Invoerprijzen	2,7	-0,4	3,5	1,6
Bijdrage tot de groei van de deflator van de eindvraag				
- Binnenlandse kosten	1,9	1,6	0,7	1,1
- Loonkost per eenheid product	0,8	0,9	0,3	0,5
- Overige kosten (marges + indirecte belastingen)	1,1	0,7	0,4	0,6
- Invoerprijzen	1,0	-0,2	1,1	0,7

a. gedefleerd met de bbp-deflator

B. Rentevoeten

De evolutie van de Belgische rentevoeten hangt nauw samen met de rendementen in de eurozone.

De Europese kortetermijnrentevoeten stegen vorig jaar fors, als gevolg van de verstrakking van het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank. De euribor steeg daardoor van 3 % in 1999 tot gemiddeld 4,4 % in 2000.

In navolging van de euribor steeg ook de Belgische driemaandsrente voor schatkistcertificaten vorig jaar met ongeveer 150 basispunten tot gemiddeld 4,2 %. De euribor zou in de projectieperiode licht toenemen tot 4,7 % vanaf 2004, waardoor de Belgische certificatenrente ook zou aantrekken tot 4,6 %. Die ontwikkeling betekent een stijging van de Belgische reële driemaandsrente van gemiddeld 1,7 % in de periode 1996-2000 tot gemiddeld 2,8 % in de periode 2001-2006. Al bij al blijft dit een matig cijfer, vergeleken met de gemiddeld meer dan 5 % reële rente van de jaren tachtig en de eerste helft van de jaren negentig.

De Duitse tienjaarsrente trok vorig jaar ook aan, zij het minder uitgesproken dan de rendementen op de geldmarkten (gemiddeld 5,3 %, na het historisch lage rendement van 4,5 % in 1999). De economische groeivertraging en de verminderde inflatievrees zorgden echter voor een rente-ontspanning in het vierde kwartaal van 2000. Hierdoor veronderstellen we voor dit jaar een Duitse lange rente van gemiddeld 4,7 %, die nadien geleidelijk aantrekt tot 5,7 % op middellange termijn.

De Belgische lange rente bedroeg vorig jaar gemiddeld bijna 5,6 % (na 4,8 % in 1999). Opvallend is - voor het derde jaar op rij - het grotere verschil tussen de Belgische en Duitse tienjaarsrente. Het renteververschil bedroeg vorig jaar gemiddeld 33 basispunten¹. Aangezien het debiteurenrisico zeker niet is toegenomen (gelet op de gunstige evolutie van de overheidsfinanciën) wijst dat veeleer op een toename van de liquiditeitspremie² op de Belgische overheidsobligaties. We veronderstellen voor dit en volgend jaar een renteververschil van 30 basispunten, dat geleidelijk vernauwt tot 10 basispunten op middellange termijn. Dat impliceert een Belgische tienjaarsrente van 5 % in 2001 en van 5,8 % op middellange termijn. In reële termen bedraagt de lange rente in de periode 2001-2006 gemiddeld 3,8 %, wat overeenkomt met het niveau van de jongste jaren³.

De bovenstaande hypothesen impliceren dat de Belgische rendementscurve op korte termijn enigszins vlakker wordt. Het verschil tussen de lange en de korte rente (in 1996 nog 330 basispunten) bedroeg vorig jaar ruim 130 basispunten, zou dit jaar minder dan 70 basispunten bedragen en daarna geleidelijk oplopen tot 120 basispunten op middellange termijn.

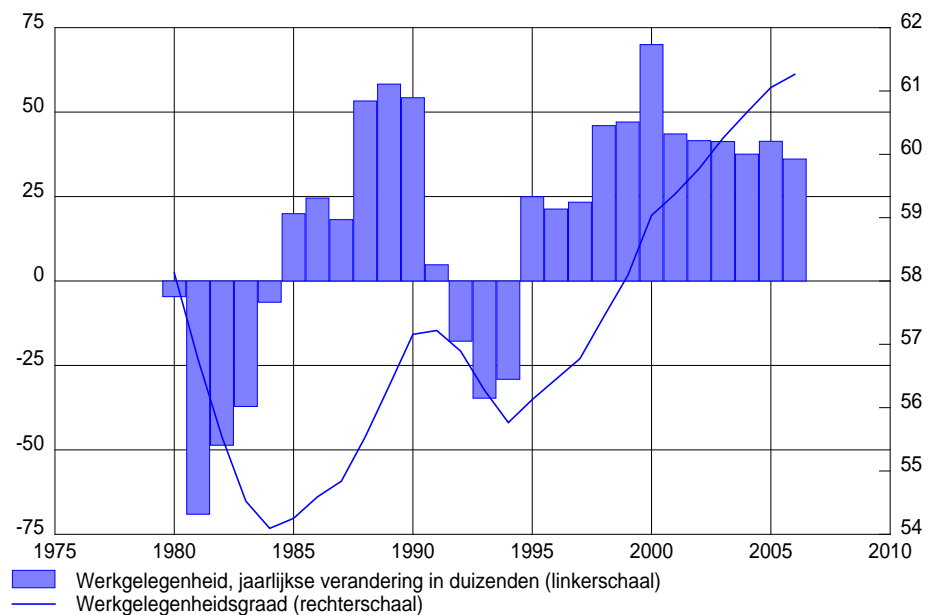
-
1. In 1997 was het verschil vernauwd tot amper 11 basispunten.
 2. Liquiditeit is de mate waarin een bedrag aan activa kan worden verhandeld zonder dat dit de prijs substantieel beïnvloedt. Grote investeerders hechten belang aan liquiditeit, waardoor zij in minder liquide markten een premie eisen voor gelijkaardige activa.
 3. In de periode 1996-2000 bedroeg de reële lange rente gemiddeld 3,6 % (t.o.v. gemiddeld 6 % in de periode 1980-1995).

De arbeidsmarkt: gestage toename van de werkgelegenheid

De werkgelegenheid neemt fors toe sinds 1995. Tijdens de projectieperiode zou die toename zich verder doorzetten (figuur 8) dankzij de sterke economische groei, de verdere uitbreiding van de deeltijdse arbeid, de gematigde toename van de loonkost en de activeeringsprogramma's. De werkgelegenheid zou, na een uitzonderlijke toename van 69 000 eenheden in 2000, gemiddeld met ruim 40 000 personen per jaar groeien tijdens de periode 2001-2006 of - gecumuleerd over die periode - met 241 400¹ personen in totaal.

FIGUUR 8 - Werkgelegenheid en werkgelegenheidsgraad

Het arbeidsvolume in uren of in voltijdse equivalenten zou echter minder snel stijgen dan de hoofdelijke werkgelegenheid omdat de deeltijdse arbeid blijft toenemen, zij het in een trager tempo. De toename van de werkgelegenheid komt volledig op rekening van de diensten.

De werkgelegenheidsgraad² neemt verder toe met 2,3 procentpunt en bedraagt 61,3 % in 2006. Daarmee zou de Belgische werkgelegenheidsgraad een niveau bereiken dat opnieuw te vergelijken is met de waarden uit het begin van de jaren zeventig. Nochtans vertraagt

1. Werkende beroepsbevolking (saldo van uitgaande en inkomende grensarbeiders meegerekend).
2. Hier gedefinieerd als de verhouding van de totale werkende bevolking (15-99 jaar) en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

de toename van de werkgelegenheidsgraad in vergelijking met het recente verleden, omdat de bevolking op arbeidsleeftijd op basis van de jongste bevolkingsvooruitzichten veel sterker zou toenemen dan aanvankelijk gedacht¹. Die stijging van de bevolking op arbeidsleeftijd stimuleert het arbeidsaanbod en versterkt het positieve effect van de geleidelijk toenemende participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt.

De demografische verschuivingen binnen de bevolking op arbeidsleeftijd zijn echter nadelig voor het arbeidsaanbod. Omdat het aandeel van de vijftigplussers in de bevolking op arbeidsleeftijd sterk toeneemt, wordt een groter gewicht verleend aan leeftijdsklassen die minder sterk participeren in de arbeidsmarkt. Hierdoor wordt de toename van de globale activiteitsgraad in ruime zin² geremd.

Toch stijgt de beroepsbevolking (in ruime zin) met 188 000 personen in de projectieperiode, gemiddeld dus met 0,7 % per jaar. Een groot gedeelte van de werkgelegenheidsgroei wordt op die manier geabsorbeerd. De werkloosheidsgraad in ruime zin zou dan ook slechts in relatief bescheiden mate dalen van 12,9 % in 2000 tot 11,3 % in 2006.

Dezelfde demografische verschuivingen zorgen ook voor een positieve impuls op het aantal personen dat de arbeidsmarkt voortijdig verlaat via het brugpensioen of het statuut van oudere werkloze. De afname van het aantal bruggepensioneerden wordt hierdoor geremd. Bovendien zou het aantal oudere werklozen nog stijgen met 45 000 personen tegen 2006, ondanks het feit dat in relatieve termen de instroom in dit statuut vermindert, mede onder impuls van de genomen maatregelen ter bevordering van de participatie op de arbeidsmarkt. Het aandeel van de oudere werklozen in de werkloosheid in ruime zin neemt dus nog steeds sterk toe (van 25,4 % in 2000 naar 36,3 % in 2006), zodat de officiële werkloosheidsgraad³ sterker daalt (van 10,0% in 2000 tot 7,5 % in 2006) dan de werkloosheidsgraad in ruime zin.

In kwantitatieve termen blijft de onbenutte arbeidsreserve dus hoog. Dat desondanks bepaalde segmenten van de arbeidsmarkt meer en meer geconfronteerd worden met een schaarste aan geschoolde arbeidskrachten, wordt enigszins gemilderd door een actiever beleid op het vlak van onderwijs, opleiding en herscholing, dat op termijn zijn vruchten zou moeten afwerpen.

De regionale invalshoek kan slechts ten dele worden ingevuld binnen de projectie. Het arbeidsaanbod neemt aanzienlijk toe in de drie regio's. Die toename is echter minder uitgesproken in Vlaanderen dan in Brussel en in Wallonië, omdat in Vlaanderen de bevolking op arbeidsleeftijd minder sterk stijgt. Dat demografisch effect zou slechts zeer gedeeltelijk gecompenseerd worden door een sterkere relatieve daling van het aantal vervroegde uittredingen in de leeftijdsklasse 50-64 jaar in Vlaanderen. De evolutie van de regionale werkgelegenheid en van de pendelstromen tussen de regio's kunnen niet bepaald worden op basis van een nationaal macro-economisch scenario. Wel is het zo dat in het recente verleden de groei van het aantal werkende personen per regio minder sterk van elkaar lijkt te verschillen dan de groei van de regionale werkgelegenheid zou laten vermoeden.

-
1. Daarnaast speelt ook nog een puur statistisch effect, dat te maken heeft met de regularisaties van mensen zonder papieren (zie afdeling B).
 2. Met inbegrip van de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (oudere werklozen).
 3. Officiële definitie (niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen niet meegerekend).

De loonnorm wordt in de projectie gerespecteerd, ook na het aflopen van het huidige interprofessioneel akkoord. Een matige evolutie van de lonen wordt, zowel in België als in de eurozone, in de hand gewerkt door de reeds doorgevoerde of op til zijnde verlagingen van fiscale en parafiscale lasten. In het scenario van de basisprojectie zou de toename van de loonstijgingen, zowel in België als in de eurozone, dus beperkt blijven. Hierdoor kan de inflatie lager dan 2 % blijven.

A. Demografie en potentieel arbeidsaanbod

Een nieuw demografisch scenario...

De projectie van het arbeidsaanbod berust op een nieuw demografisch scenario dat recent opgesteld werd door het NIS en het FPB¹. In vergelijking met het scenario waarop het FPB zich vorig jaar baseerde, is de verwachte toename van de bevolking vrij aanzienlijk naar boven herschat. Tijdens de projectieperiode zou de totale bevolking met 79 000 personen méér toenemen dan voorheen geraamd werd, waarvan 54 000 personen op arbeidsleeftijd. De nieuwe bevolkingsvooruitzichten houden rekening met de meest recente trends inzake vruchtbaarheid, migratiestromen en levensverwachting. Meer bepaald het migratiesaldo werd sterk opwaarts herzien.

...met een sterkere toename van de bevolking op arbeidsleeftijd...

Uit onderstaande tabel blijkt dat volgens het nieuwe scenario de totale bevolking tijdens de projectieperiode in een sterker tempo zou toenemen dan tijdens de afgelopen 6 jaar. Dat geldt a fortiori voor de bevolking op arbeidsleeftijd, die toeneemt met 150 000 personen, tegenover slechts 23 000 en 37 000 personen tijdens de twee voorbije zesjaarlijkse perioden.

TABEL 11 - Demografische evolutie
(verschillen in duizenden personen)

	Bevolking op arbeidsleeftijd			Totale bevolking		
	1994 t.o.v. 1988	2000 t.o.v. 1994	2006 t.o.v. 2000	1994 t.o.v. 1988	2000 t.o.v. 1994	2006 t.o.v. 2000
00-14 jaar	0	0	0	27	-25	-44
15-24 jaar	-155	-62	22	-155	-62	22
25-49 jaar	275	1	-66	275	1	-66
50-64 jaar	-83	84	194	-83	84	194
65 en meer	0	0	0	150	139	79
Mannen	28	9	79	112	66	99
Vrouwen	9	14	71	102	71	85
Brussel	-17	10	27	-20	10	28
Vlaanderen	39	9	49	147	91	90
Wallonië	15	4	74	87	36	66
Totaal	37	23	150	214	137	184

1. Nationaal Instituut voor de Statistiek en Federaal Planbureau. 'Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050', moet nog verschijnen.

...vooral in Brussel en in Wallonië...

De totale bevolking groeit min of meer in een vergelijkbaar tempo in de drie landsdelen, maar de bevolking op arbeidsleeftijd neemt aanzienlijk sneller toe in Brussel (0,7 % per jaar) en Wallonië (0,6 % per jaar) dan in Vlaanderen (0,2 % per jaar). Zelfs in absolute termen zou de bevolking op arbeidsleeftijd meer toenemen in Wallonië (met 74 000 personen) dan in Vlaanderen (met 49 000 personen). De impact van de regularisatie van mensen zonder papieren ligt deels aan de basis van de forse toename van de bevolking op arbeidsleeftijd (27 000 personen) in Brussel. In vergelijking met de andere gewesten is die impact beduidend groter.

...en met een groeiend aandeel voor de vijftig-plussers...

Opvallend zijn de grote verschuivingen tussen leeftijdsklassen binnen de bevolking op arbeidsleeftijd, die voornamelijk voortvloeien uit de geleidelijke veroudering van de babyboomcohorten. Tijdens de projectieperiode daalt het aantal dertigers met 130 000 personen en stijgt het aantal veertigers en vijftigers met respectievelijk 86 000 en 184 000 personen. Het aandeel van de 50-plussers in de bevolking op arbeidsleeftijd stijgt van 25,7 % in 2000 naar 27,9 % in 2006.

De verandering van de leeftijdsstructuur binnen de bevolking op arbeidsleeftijd heeft een belangrijke invloed op de evolutie van het 'potentieel arbeidsaanbod'¹. In onderstaande tabel wordt die evolutie opgesplitst in een bijdrage vanwege demografische factoren en een bijdrage vanwege socio-economische factoren².

...wat de demografische impuls aan het potentieel arbeidsaanbod sterk beïnvloedt.

Tijdens de projectieperiode hebben de *demografische wijzigingen* een positieve impuls op het potentieel arbeidsaanbod van 58 000 personen. Dat is beduidend minder dan de toename van de bevolking op arbeidsleeftijd (150 000 personen) zou laten vermoeden. De bevolkingstoename vindt immers plaats in leeftijdsklassen met een traditioneel lagere gemiddelde graad van potentieel aanbod dan in de leeftijdsklassen waarin de bevolking afneemt. Zo zorgen de demografische factoren (*ceteris paribus*) voor een daling van het potentieel arbeidsaanbod van 68 000 personen in de leeftijdsklasse 25-49 jaar en voor een stijging van 124 000 personen in de leeftijdsklasse 50-64 jaar. Tijdens de periode 1988-1994 speelde nog exact het tegenovergestelde fenomeen. Op dat moment maakten de babyboomcohorten volop hun opmars in de leeftijdsklassen met de hoogste aanbodgraden, zodat de demografische impuls op het potentiële arbeidsaanbod (116 000 personen) veel sterker uitviel dan de stijging van de bevolking op arbeidsleeftijd (37 000 personen) liet vermoeden.

-
1. Het 'potentieel arbeidsaanbod' bevat naast de werkende bevolking en de werkzoekende bevolking (concept MTA) ook de voornaamste categorieën van (door de RVA) vergoede uittreding uit de arbeidsmarkt, in casu voltijdse loopbaanonderbrekers, bruggepensioneerden en niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (vanaf nu: 'oudere werklozen').
 2. De som van beide componenten wijkt licht af van de totale evolutie omwille van de effecten van tweede orde.

TABEL 12 - Evolutie van het potentieel arbeidsaanbod
(15-64 jaar; verschillen in duizenden personen)

	Totaal			Invloed demografie			Invloed aanbodgraden		
	1994	2000	2006	1994	2000	2006	1994	2000	2006
	t.o.v. 1988	t.o.v. 1994	t.o.v. 2000	t.o.v. 1988	t.o.v. 1994	t.o.v. 2000	t.o.v. 1988	t.o.v. 1994	t.o.v. 2000
15-24 jaar	-105	-40	8	-56	-38	2	-50	-3	6
25-49 jaar	281	70	-35	217	-13	-68	62	82	32
50-64 jaar	4	151	215	-45	82	124	49	67	89
Mannen	27	25	43	76	21	44	-49	5	-2
Vrouwen	153	155	145	40	11	14	111	142	129
Brussel	5	21	21	-1	12	16	6	10	5
Vlaanderen	119	77	81	70	4	11	47	71	69
Wallonië	56	82	85	44	13	30	11	69	55
Totaal	180	180	187	116	31	58	62	147	128

Die impuls is relatief groter bij mannen...

De demografie heeft tijdens de projectieperiode een sterkere positieve impact op het potentieel arbeidsaanbod bij mannen dan bij vrouwen. Daar zijn twee redenen voor. In de eerste plaats liggen de mannelijke graden van potentieel arbeidsaanbod gemiddeld genomen hoger dan bij vrouwen. In de tweede plaats is het verschil in graden van potentieel aanbod tussen de geslachten aanzienlijk groter in de leeftijdsklassen waarvan de bevolking toeneemt.

...en relatief kleiner in Vlaanderen.

In Vlaanderen wordt tijdens de projectieperiode het potentieel arbeidsaanbod minder sterk gestimuleerd vanuit de demografie dan in de andere gewesten. Globaal genomen zorgen de demografische wijzigingen voor een toename van het potentieel arbeidsaanbod met 0,4 % (11 000 personen) tijdens de periode 2001-2006, tegenover een toename met 2,0 % (30 000 personen) in Wallonië en met 3,7 % (16 000 personen) in Brussel. Dat is voornamelijk het gevolg van de minder snelle toename van de totale bevolking op arbeidsleeftijd in Vlaanderen.

De socio-economische stimulans voor het arbeidsaanbod nam toe tijdens het voorbije decennium.

Tijdens het voorbije decennium hebben *socio-economische factoren*¹ geleidelijk de rol van de demografie overgenomen als voornaamste stimulans voor de toename van het potentieel arbeidsaanbod. Zowel tijdens de periode 1989-1994 als tijdens de periode 1995-2000 nam het potentieel arbeidsaanbod toe met 180 000 personen. Terwijl in de eerste helft van de jaren negentig de evolutie van de graden van potentieel aanbod per leeftijdsklasse slechts op relatief bescheiden wijze bijdroeg tot die toename (62 000 personen), nemen de socio-economische factoren het leeuwendeel van de toename (147 000 personen) voor hun rekening in de tweede helft van het decennium.

1. Zoals weerspiegeld in de evolutie van de graden van potentieel arbeidsaanbod, d. i. de verhouding tussen potentieel arbeidsaanbod en bevolking, per leeftijdsklasse, gewest van woonplaats en geslacht.

De bijdrage van de leeftijdsklasse 15-24 jaar wordt licht positief.

Bij de leeftijdsklasse van 15 tot 24 jaar is die ommekeer het opvallendst geweest. De evolutie van de graden van potentieel aanbod zorgde hier nog voor een daling van het potentieel arbeidsaanbod van 50 000 personen tijdens de periode 1989-1994. Tijdens de tweede helft van de jaren negentig, viel die negatieve impuls vrijwel geheel weg. Enerzijds lijken de vrouwen hun inhaalbeweging qua scholing nu achter de rug te hebben, zodat hun aanbodgraad niet langer om die reden daalt. Anderzijds is de situatie op de arbeidsmarkt tijdens de tweede helft van de jaren negentig structureel verbeterd, wat intreding op jongere leeftijd aanmoedigt. Daarnaast combineert een groeiend aantal jongeren studies en parttime of occasioneel werk¹. Tijdens de projectieperiode zou die trend zich doorzetten en zorgen voor een licht positieve bijdrage (6 000 personen). In het licht van de recente evoluties en van de genomen beleidsmaatregelen (startbanenplan) is dat een eerder voorzichtige hypothese.

...een positieve maar slinkende bijdrage van de leeftijdsklasse 25-49 jaar...

De evolutie van de aanbodgraden in de leeftijdsklassen van 25 tot 49 jaar hadden tijdens het voorbije decennium een forse positieve impuls op het arbeidsaanbod. Dat is geheel en al toe te schrijven aan de geleidelijke veroudering van vrouwelijke cohorten die meer participeren op de arbeidsmarkt. Die inhaalbeweging verliest echter relatief aan kracht. De positieve impuls hiervan voor het potentieel arbeidsaanbod bedroeg 104 000 personen tijdens de periode 1989-1994, 89 000 personen tijdens de periode 1995-2000 en zou nog 41 000 personen bedragen tijdens de projectieperiode.

Terwijl de mannelijke aanbodgraden in de leeftijdsklasse 25-49 nog gevoelig afnamen tijdens de eerste helft van de jaren negentig (negatieve impact van 42 000 personen), is dat nog nauwelijks het geval sinds 1995 en zou ook tijdens de projectieperiode de negatieve impact beperkt blijven tot 9 000 personen. Globaal genomen zou de positieve impuls vanwege de aanbodgraden in de klasse 25-49 jaar afzakken van 82 000 naar 32 000 personen.

...en een groeiende bijdrage van de 50-plussers.

In de leeftijdsklassen tussen 50 en 64 jaar, is er bij de mannen tot dusver slechts een beperkt effect vanwege de positieve conjunctuur op het potentieel arbeidsaanbod. Ook tijdens de projectieperiode zou dat slechts in zeer geringe mate het geval zijn (positieve bijdrage van 2 000 personen). Bij de vrouwen nemen de graden van potentieel arbeidsaanbod echter nog sterk toe, onder invloed van dezelfde inhaalbeweging waarvan reeds sprake was en onder invloed van de pensioenhervorming. Hun bijdrage tot de verhoging van het potentieel arbeidsaanbod bedroeg 42 000 personen tijdens de periode 1989-1994, 70 000 personen tijdens de periode 1995-2000 en zou oplopen tot 87 000 personen tijdens de projectieperiode. De graad van potentieel arbeidsaanbod bij vrouwen van 60 tot 64 jaar stijgt van 9,5 % in 2000 naar 23 % in 2006.

1. Het is echter een open vraag in hoeverre het bestaande statistische materiaal rekening hield met dat fenomeen. De vernieuwde NIS-enquête naar de arbeidskrachten registreert sinds 1999 beter kleinere deeltijdarbeid. Uit de resultaten blijkt dat - vooral in Vlaanderen - de werkgelegenheidsgraad bij de jongere leeftijdsklassen fors opwaarts beïnvloed wordt door de nieuwe enquête-ringswijze. Een voor de hand liggende verklaring is dat occasionele arbeid door studenten vroeger slechts in beperkte mate gemeten werd.

Resultaat: een aanzienlijke toename van het arbeidsaanbod...

Globaal genomen zou tijdens de projectieperiode de positieve impuls van de socio-economische factoren op het potentiële arbeidsaanbod iets terugvallen (128 000 personen versus 147 000 personen in het recente verleden), voornamelijk omdat de inhaalbeweging bij vrouwen iets aan kracht inboet. De verhoogde bijdrage vanuit de demografie zorgt er echter voor dat het potentieel arbeidsaanbod tijdens de projectieperiode iets sterker stijgt (187 000 personen) dan in het recente verleden.

...maar relatief sterker in Wallonië en in Brussel dan in Vlaanderen.

Op gewestelijk vlak deden de socio-economische factoren het arbeidsaanbod tijdens de periode 1995-2000 toenemen met 10 000 personen in Brussel, met 71 000 personen in Vlaanderen en met 69 000 personen in Wallonië. In relatieve termen nam het arbeidsaanbod in Vlaanderen omwille van die factoren dus minder sterk toe (met 2,7 % over de periode) dan in Wallonië (4,8 %). Op basis van die cijfers heeft de toenemende druk op de Vlaamse arbeidsmarkt vooralsnog geen sterke invloed gehad op de evolutie van het potentieel arbeidsaanbod. Tijdens de projectieperiode zou in Wallonië en in Brussel de positieve bijdrage van de socio-economische factoren (in absolute termen) iets afzwakken. Als er echter ook rekening gehouden wordt met de demografische factoren, dan stijgt het potentieel arbeidsaanbod in Wallonië in absolute termen iets meer dan in Vlaanderen (85 000 versus 81 000 personen). In relatieve termen stijgt het potentiële arbeidsaanbod gedurende de projectieperiode beduidend minder sterk in Vlaanderen (met 3,0 %) dan in Wallonië (5,6 %) en in Brussel (4,8 %).

B. Vergoede uittreding en beroepsbevolking

Het potentieel arbeidsaanbod bevat, naast de beroepsbevolking volgens de definitie van het FMTA, drie categorieën uittreeders die een uitkering ontvangen van de RVA: voltijdse loopbaanonderbrekers, bruggepensioneerden en oudere werklozen¹. De eerste categorie neemt tijdelijk afstand van de arbeidsmarkt, terwijl de twee overige zelden terugkeren naar de arbeidsmarkt.

Onderstaande tabel geeft de verwachte evolutie van de vergoede uittreding. De totale verandering wordt toegewezen aan een bijdrage vanwege de toename van het aantal kandidaat-uittreeders (het potentiële arbeidsaanbod) en een bijdrage vanwege de evolutie van de uittredingsgraden².

-
1. Het geheel van de 3 categorieën wordt vanaf nu aangeduid met de term 'vergoede uittreding'.
 2. In deze tekst verwijst het begrip 'uittreeders' steeds naar het totale aantal personen dat zich op een bepaald moment in het betreffende statuut bevindt. De 'uittredingsgraad' duidt op de verhouding tussen het aantal uittreeders en het potentieel arbeidsaanbod. De begrippen 'in/uitstroom' verwijzen naar het aantal personen dat gedurende het jaar het betreffende statuut verkrijgt/verlaat. De netto-instroom is het saldo tussen in- en uitstroom. De netto-instroomgraad drukt opnieuw de verhouding uit met het potentieel arbeidsaanbod.

TABEL 13 - Vergoede uittreding
(verschillen in duizenden personen)

	Totaal			Invloed potentieel aanbod			Invloed uittredingsgraden		
	1994	2000	2006	1994	2000	2006	1994	2000	2006
	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.	t.o.v.
	1988	1994	2000	1988	1994	2000	1988	1994	2000
15-24 jaar	0,2	0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,0	0,3	0,3	0,3
25-49 jaar	8,8	3,9	4,7	2,3	0,5	-0,7	6,5	3,4	5,4
50-64 jaar	8,0	54,2	39,2	8,0	14,5	67,4	0,0	39,7	-28,2
Mannen	13,3	14,2	4,0	2,6	-5,9	23,4	10,7	20,1	-19,4
Vrouwen	3,7	44,0	40,2	7,1	21,5	43,3	-3,4	22,5	-3,1
Brussel	-2,0	7,0	3,4	-1,8	-0,4	3,8	-0,2	7,4	-0,4
Vlaanderen	22,3	28,0	19,4	15,5	8,2	36,4	6,8	19,8	-17,0
Wallonië	-3,4	23,3	21,4	-2,1	7,7	26,7	-1,3	15,6	-5,3
Voltijdse loopbaanonderbreking	10,2	4,5	6,4	2,3	1,2	0,3	7,9	3,3	6,1
Oudere werklozen	3,1	75,6	44,9	2,5	18,2	47,5	0,6	57,4	-2,6
Brugpensioenen	3,7	-21,9	-7,1	5,1	-4,6	19,2	-1,4	-17,3	-26,3
Totaal	17,0	58,2	44,2	9,9	14,8	66,7	7,1	43,4	-22,5

Toename van het aantal voltijdse loopbaanonderbrekingen.

Het aantal personen met een voltijdse loopbaanonderbreking zou iets sterker toenemen (met 6 400 personen) dan tijdens de voorbije periode, mede onder invloed van de hervorming van het systeem vanaf 2002 (zie voor een meer gedetailleerde analyse de kader in afdeling C). De toename mag vrijwel volledig toegeschreven worden aan een verhoging van de uittredingsgraden per leeftijd. Voltijdse loopbaanonderbrekers zijn meer dan proportioneel vertegenwoordigd in de leeftijdsklasse 25-49 jaar en in Vlaanderen.

Dalende uittredingsgraden bij de brugpensioenen...

Bij de brugpensioenen zou de evolutie van de uittredingsgraden per leeftijd een sterkere negatieve impact hebben (-26 300 personen) dan tijdens de voorbije periode (-17 300 personen). Dat heeft vooral te maken met de verdere uitwerking van de maatregelen uit het verleden, die tijdens de periode 1997-1998 de nettoinstroom in de leeftijdsklasse 55-59 jaar sterk deden afnemen. Die cohorten drukken nu de uittredingsgraden binnen de leeftijdsklasse 60-64 jaar.

De netto-instroomgraden op zich zouden nochtans niet fundamenteel verder dalen tijdens de projectieperiode. Enerzijds wordt de netto-instroom geremd door de gunstige conjunctuur, de toenemende krapte op de arbeidsmarkt en de maatregelen die de regering trof of in het vooruitzicht stelde ter aanmoediging van herintrede. Anderzijds bestaat echter het risico dat de verminderde instroom op de leeftijden tussen 55 en 59 jaar mettertijd tot een verhoogde instroom op latere leeftijd leidt. Bovendien blijft het brugpensioen een veelgebruikt instrument om de gevolgen van herstructurerings op te vangen.

...grotendeels tenietgedaan door de stijging van het aantal kandidaat-uittreeders.

Het effect van de lagere uittredingsgraden wordt tijdens de projectieperiode voor een groot gedeelte (19 200 personen) gecompenseerd door de sterke toename van het aantal personen die voor brugpensioen in aanmerking komen, zodat het aantal bruggepensioneerden uiteindelijk in een trager tempo afneemt dan in het recente verleden. De daling van het aantal bruggepensioneerden (met 7 100 personen) doet zich bovendien vooral voor tijdens de eerste jaren van de projectieperiode. Zij is meer uitgesproken bij mannen (-10 900 personen), terwijl bij vrouwen de sterkere stijging van het potentieel arbeidsaanbod in de relevante leeftijdsklassen en de pensioenhervorming tot een lichte toename van het aantal bruggepensioneerden (3 800 personen) leiden. De daling zou sterker zijn in Vlaanderen, omdat de uittredingsgraden er meer dalen dan in de andere gewesten.

Datzelfde fenomeen speelt ook bij de oudere werklozen ...

Bij de oudere werklozen, net zoals bij de brugpensioenen, doet de toename van het potentieel arbeidsaanbod in de leeftijdsklasse 50-64 jaar het aantal mensen dat in aanmerking komt voor het statuut aanzienlijk stijgen. Bij gelijke uittredingsgraden zou dat leiden tot een toename van maar liefst 47 500 oudere werklozen. Dat effect is veel groter dan bij de brugpensioenen, omdat vrouwen een veel hoger percentage vertegenwoordigen in de oudere werkloosheid dan in het aantal bruggepensioneerden. De sterke toename van het potentieel arbeidsaanbod bij vrouwen (nog versterkt door de pensioenhervorming) heeft hier dus een veel grotere impact.

...en wordt versterkt door de maatregelen uit het verleden....

Tijdens de tweede helft van het voorbije decennium werd de instroom in het statuut van oudere werkloze aangemoedigd van overheidswege, wat een sterke stijging van de uittredingsgraden op alle leeftijden tot gevolg had. De geleidelijke veroudering van achtereenvolgende cohorten die meer oudere werklozen bevatten dan hun voorgangers zal - in tegenstelling tot wat het geval is voor de brugpensioenen - nog voor geruime tijd voor een sterk positieve impuls zorgen.

...zodat ondanks de daling van de instroomgraden...

Het verloop van de netto-instroom in het statuut zou daarentegen voor een sterkere afremming kunnen zorgen dan bij de brugpensioenen. Tijdens het afgelopen jaar liet de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen zich immers ook gevoelen bij personen van 49 jaar en ouder. De daling in die leeftijdsklassen zal zich met één jaar vertraging uiten in een relatief lagere instroom in het statuut van oudere werkloze¹. De regering heeft bovendien maatregelen getroffen die voortijdig ontslag van oudere werknemers ontmoedigen en herintrede van oudere werklozen op de arbeidsmarkt aanmoedigen. Die maatregelen zouden de netto-instroom verder kunnen drukken. Tijdens de projectieperiode dalen de netto-instroomgraden in de oudere werkloosheid dan ook geleidelijk.

...het aantal oudere werklozen nog fors toeneemt.

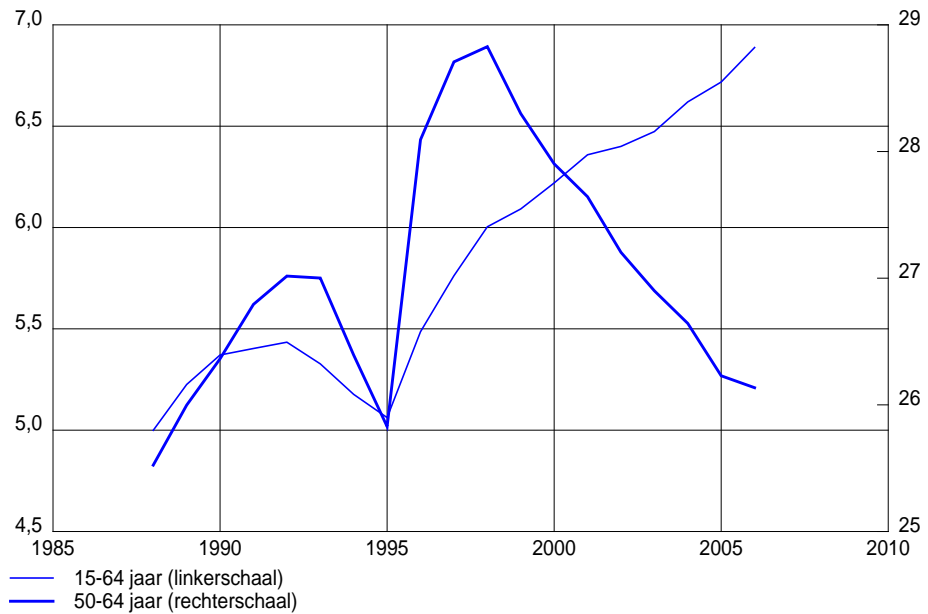
Al bij al zou de evolutie van de uittredingsgraden een klein negatief effect hebben op het aantal oudere werklozen (-2 600 personen). Dat is ruim onvoldoende om het effect van het grotere potentieel arbeidsaanbod te compenseren, zodat het aantal oudere werklozen nog fors zou toenemen tijdens de projectieperiode (met 44 900 personen). Ongeveer drie vierde van de toename zou zich voordoen bij vrouwen. De toename zou proportioneel minder groot zijn in Vlaanderen dan in de andere gewesten, omdat het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen er in de relevante leeftijden recent sneller daalde.

1. Enkel de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen van 50 jaar en meer komen, na een werkloosheidsduur van minstens één jaar, in aanmerking voor het statuut van oudere werkloze.

De totale uittredingsgraad daalt in de klasse 50-64 jaar, maar stijgt globaal.

Hoewel in de leeftijdsklasse 50-64 jaar het aantal vergoede uittreders in absolute termen nog toeneemt met 39 000 personen, blijkt uit onderstaande grafiek dat de globale uittredingsgraad in de leeftijdsklasse 50-64 jaar verder blijft dalen tijdens de projectieperiode van 27,9 % in 2000 naar 26,1 % in 2006. Het toenemend gewicht van de oudere leeftijdsklassen in het potentieel arbeidsaanbod zorgt er echter voor dat het aandeel van de vergoede uittredingen in het totale potentiële arbeidsaanbod (15-64 jaar) aan belang wint (van 6,2 % in 2000 naar 6,9 % in 2006).

FIGUUR 9 - Graad van vergoede uittreding
(in procent van het potentieel arbeidsaanbod)

De activiteitsgraad neemt veel minder snel toe dan de beroepsbevolking...

De toename van de globale uittredingsgraad impliceert dat de beroepsbevolking (definitie FMTA) minder snel stijgt dan het potentieel arbeidsaanbod. Uit onderstaande tabel blijkt dat de officiële beroepsbevolking toch aanzienlijk zou toenemen (met 143 000 personen). Omdat echter ook de bevolking op arbeidsleeftijd sterk stijgt (afdeling A), valt de verhoging van de globale activiteitsgraad vrij bescheiden uit (van 65,3 % naar 66,0 %), zeker in vergelijking met de periode 1995-2000. De mannelijke activiteitsgraad daalt zelfs met 0,5 procentpunt, ondanks het feit dat de mannelijke beroepsbevolking veel sterker stijgt dan tijdens het voorbije decennium.

...wegens de demografische verschuivingen...

De belangrijkste verklaring hiervoor kwam reeds uitvoerig aan bod: de demografische verschuivingen binnen de bevolking op arbeidsleeftijd oefenen een neerwaartse druk uit op de graad van potentieel arbeidsaanbod en een opwaartse druk op de totale uittredingsgraad. Dat fenomeen zal trouwens nog sterker spelen tijdens de periode 2005-2010, wanneer de babyboomers hun intrede maken in de leeftijdsklasse 60-64 jaar.

TABEL 14 - Officiële beroepsbevolking
(15-64 jaar; verschillen in duizenden personen) en activiteitsgraad (in %)

	Officiële beroepsbevolking			Officiële activiteitsgraad			
	1994	2000	2006	1988	1994	2000	2006
	t.o.v. 1988	t.o.v. 1994	t.o.v. 2000				
15-24 jaar	-104,7	-40,5	7,9	40,0	36,7	35,3	35,3
25-49 jaar	271,8	66,2	-40,0	84,1	85,2	87,0	87,4
50-64 jaar	-4,2	96,3	175,4	34,6	36,1	39,9	45,0
Mannen	13,9	11,0	38,5	72,0	71,9	72,0	71,5
Vrouwen	149,0	111,0	104,7	51,1	55,5	58,6	60,4
Brussel	7,1	14,2	17,6	61,0	63,9	65,2	65,2
Vlaanderen	96,4	48,8	61,8	62,2	64,0	65,1	65,9
Wallonië	59,4	59,1	63,8	60,8	63,1	65,7	66,4
Totaal	162,9	122,0	143,2	61,6	63,7	65,3	66,0

...en een puur statistische vertekening.

Daarnaast wordt de gemeten activiteitsgraad (volgens de administratieve definitie) tijdens de periode 2001-2002 ook gedrukt om louter statistische redenen. Mensen zonder papieren die geregulariseerd worden verhogen immers de officiële bevolkingscijfers op het moment van regularisatie, terwijl een aantal van hen op dit moment reeds meegeteld wordt in de beroepsbevolking¹. Volgens een ruwe raming zou de toename van de activiteitsgraad hierdoor in totaal met 0,2 procentpunt onderschat worden.

Een sterke stijging van de activiteitsgraad bij de vijftigplussers...

De evolutie van de beroepsbevolking per leeftijdsklasse weerspiegelt ook in de eerste plaats de demografische verschuivingen. De activiteitsgraad in de leeftijdsklasse 50-64 jaar neemt sterk toe (van 39,9 % naar 45,0 %), vooral bij vrouwen (van 28,8 % naar 36,3 %), maar - onder impuls van de dalende uittredingsgraden - ook bij mannen (van 51,3 % naar 53,8 %).

...en een sterkere toename van de beroepsbevolking in Wallonië.

De beroepsbevolking zou gedurende de projectieperiode in absolute termen iets sterker stijgen in Wallonië dan in Vlaanderen. Omdat de bevolking op arbeidsleeftijd in Wallonië ook sterker stijgt, zou de toename van de activiteitsgraad in beide gewesten vrij gelijklopend zijn. De activiteitsgraad in Brussel zou constant blijven, maar hierbij dient opgemerkt te worden dat de statistische vertekening omwille van de regularisaties een grotere invloed heeft dan in de andere gewesten (de vertekening zou in Brussel geraamd mogen worden op 0,7 procentpunt).

1. Frappant voorbeeld: de sterke stijging in 2000 van de 'vrij ingeschreven werkzoekenden', nadat mensen die een aanvraag tot regularisatie indienden de toestemming kregen zich officieel in te schrijven als werkzoekende.

Bij de interpretatie van de cijfers moet rekening gehouden worden met het feit dat de analyse van het arbeidsaanbod in deze projectie gebaseerd is op de concepten die het FMTA hanteert in haar raming van de beroepsbevolking¹. Voor internationale vergelijkingen wordt meestal een beroep gedaan op de Eurostat-enquête naar de arbeidskrachten, die in België door het NIS wordt uitgevoerd. Een vergelijking tussen beide bronnen leert dat er aanzienlijke verschillen bestaan zowel wat de niveaus betreft als wat de evolutie van de activiteitsgraden betreft².

C. Werkgelegenheid en arbeidsduur

De werkgelegenheid blijft toenemen ...

Na een sterke toename met 1,8 % of bijna 69 000 personen in 2000, blijft de werkgelegenheid verder groeien in de periode 2001-2006. Gemiddeld zou het om 1 % of meer dan 39 000 personen per jaar gaan. In totaal neemt de binnenlandse werkgelegenheid toe met 238 000 banen. Slechts 2 000 daarvan worden bij de overheid gecreëerd.

... vooral bij de marktdiensten

De toename van de loontrekkende werkgelegenheid in de marktsector zou nog meer uitgesproken zijn omdat het aantal zelfstandigen licht vermindert en de werkgelegenheid bij de niet-verhandelbare diensten slechts in geringe mate toeneemt. Het zou gaan om 240 000 extra loontrekkenden, wat neerkomt op een gemiddelde groei van 1,6 % per jaar. Dat groeitempo wordt ook gehaald indien geen rekening gehouden wordt met de jobcreatie via 'PWA', 'dienstenbanen' en 'Sociale Maribel', die beperkt blijft tot 6 200 eenheden op middellange termijn.

Globaal genomen, neemt tegen 2006 de werkgelegenheid in de marktsectoren toe met 228 000 eenheden, d.i. 96 % van de binnenlandse jobcreatie. Die toename wordt in de eerste plaats mogelijk gemaakt door het groeitempo van de toegevoegde waarde (gemiddeld 3,1 % per jaar).

Een arbeidsintensieve groei ...

De productiviteitsstijging per uur zou beperkt blijven tot gemiddeld 2 % per jaar. Dat impliceert een economische groei die net zo arbeidsintensief is als in de jaren negentig. De impact op de arbeidsmarkt vanwege de gunstige macro-economische context wordt dus versterkt door de weerslag van het arbeidsmarktbeleid dat sinds de jaren negentig gevoerd wordt.

-
1. Die raming wordt opgesteld aan de hand van administratieve bronnen. De verdeling van de werkende bevolking per gewest en per geslacht (bron: FMTA) naar leeftijdsklassen is in deze projectie weliswaar gebaseerd op de NIS-enquête naar de arbeidskrachten. Na 1998 (laatst beschikbare raming FMTA) werd een beroep gedaan op de nationale rekeningen (totale werkgelegenheid) en de LATG-bron van de RSZ (evolutie aandelen werkgelegenheid per gewest, geslacht en leeftijdsklassen). Alle gegevens i.v.m. werkloosheid en uittreding zijn afkomstig van de RVA.
 2. Bij de NIS-enquête moet rekening gehouden worden met een breuk in de tijdsreeks in 1999, die een correcte vergelijking van de evoluties sterk bemoeilijkt.

TABEL 15 - Arbeidsvolume en werkgelegenheid in de marktsector
(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)

	1981 1990	1991 1995	1996 2000	2001 2006
Reële toegevoegde waarde	1,6	1,3	2,7	3,1
Arbeidsproductiviteit per uur	1,8	1,8	2,0	2,0
Arbeidsvolume	-0,3	-0,7	0,6	0,9
Binnenlandse werkgelegenheid	0,3	-0,3	1,0	1,2

In de ontwikkeling van de productiviteitstoename spelen twee factoren een belangrijke rol. Enerzijds zou de stijging van de reële arbeidskosten een gematigd verloop kennen, ingevolge de toepassing van de wet ter bevordering van de werkgelegenheid en ter vrijwaring van de concurrentiekracht en door de vermindering van de werkgeversbijdragen. Anderzijds zouden een aantal minder productieve jobs worden gecreëerd via de activeringsprogramma's, waardoor de macro-economische productiviteitsgroei geremd wordt.

... en de deeltijdarbeid neemt verder toe.

De gemiddelde arbeidsduur per baan zou blijven dalen, deels als gevolg van de overgang naar een wettelijke arbeidsduur van maximum 38 uur per week tegen uiterlijk 1 januari 2003 (het gaat hier om ongeveer 200 000 loontrekkenden) maar vooral als gevolg van de toename van het aantal deeltijdse banen. De toename van de deeltijdse arbeid geldt weliswaar in alle bedrijfstakken, maar situeert zich toch vooral bij de diensten.

Zowel het groeiende succes van de deeltijdse loopbaanonderbreking,¹ die tegen 2006 voor 77 000 loontrekkenden in de privé-sector zou kunnen gelden, als de maatregelen over het einde van de loopbaan, zouden tot die ontwikkeling bijdragen.

Het arbeidsvolume in uren zou dus minder sterk toenemen dan de hoofdelijke werkgelegenheid (0,9 % tegenover 1,2 % gemiddeld per jaar).

Toenemend belang van de tertiaire sector

De opsplitsing van de werkgelegenheid per bedrijfstak wijst op een gestage verschuiving naar de tertiaire sector. De werkgelegenheid bij de marktdiensten zou toenemen met 237 000 eenheden tijdens de projectieperiode. In de verwerkende nijverheid zouden echter 13 000 jobs verloren gaan wat in vergelijking met het verleden een duidelijk kleiner verlies aan werkgelegenheid betekent.

Na een stagnering in de jaren negentig, zou het aantal banen in de bouwsector verder toenemen tot 256 000 eenheden tegen 2006. Dat niveau komt in de buurt van de situatie tijdens de jaren tachtig.

1. Zie kader over 'Een nieuw systeem van loopbaanonderbreking'.

Bij de marktdiensten wordt de evolutie per tak gekenmerkt door een zekere heterogeniteit. In relatieve termen zou de werkgelegenheid vooral sterk toenemen in de takken 'gezondheidszorg' (+3,1 % per jaar; 87 000 bijkomende jobs in de projectieperiode) en 'overige marktdiensten'¹ (+2,4 % per jaar; 101 000 extra banen). Die takken verhogen hun aandeel in de bijdrageverminderingen (o.a. Sociale Maribel) en krijgen daarnaast ook het grootste gedeelte van de extra banen die voortvloeien uit de activeringsmaatregelen. Dat verklaart de bijzonder zwakke productiviteitstoename per hoofd, vooral in de 'gezondheidszorg', waar de komende jaren zelfs een daling te noteren valt. De takken 'transport en communicatie' en 'handel en horeca' dragen ook bij tot de werkgelegenheidsgroei. Enkel in de tak 'krediet en verzekeringen' zou zich een licht banenverlies voordoen tijdens de projectieperiode.

Het aantal zelfstandigen daalt sinds het midden van de jaren negentig. Die afname zet zich verder en zou 12 000 eenheden bedragen tussen 2000 en 2006.

Overheidstewerkstelling

In het jaar 2001 wordt de totale overheidstewerkstelling geschat op afgerond 702 200 banen, wat een stijging van ruim 2 400 eenheden inhoudt t.o.v. 2000. Die stijging moet toegeschreven worden aan de werkgelegenheid die gecreëerd wordt door de vervanging van deeltijdse loopbaanonderbrekers en door de Rosetta-banen. Verder verschuift de werkgelegenheid van de federale overheid naar de lagere overheid in het kader van de politiehervorming: ruim 8 000 rijkswachters worden getransfereerd. Die ingreep heeft uiteraard geen impact op de totale werkgelegenheid in de overheidssector.

In 2002 zou de werkgelegenheid bij de overheid dalen omwille van de maatregel die lager geschoolde ambtenaren van de federale overheid de kans geeft tot vervroegde uittreding voorafgaand aan het pensioen. Daarna zou de werkgelegenheid bij de overheid schommelen rond de 701 à 702 000.

Nochtans daalt de 'klassieke' werkgelegenheid bij de overheid. In de federale administratie zou de werkgelegenheid zeer licht afnemen. De werkgelegenheid in het onderwijs bij de Vlaamse Gemeenschap zou een trendmatige daling kennen omdat volgens de bevolkingsvooruitzichten de schoolbevolking sterk zou afnemen. Het personeel van de nationale defensie zou ook blijven verminderen en zou zich op het einde van de projectieperiode stabiliseren.

De daling van de klassieke werkgelegenheid wordt bijna volledig gecompenseerd door een sterke stijging van de werkgelegenheid die resulteert uit de vervanging van deeltijdse loopbaanonderbrekers. De werkgelegenheid in de doorstromingsprogramma's zou weliswaar niet verder toenemen.

1. Marktdiensten exclusief 'handel en horeca', 'transport en communicatie', 'gezondheidszorg' en 'krediet en verzekeringen'.

TABEL 16 - De binnenlandse werkgelegenheid per bedrijfstak
(op 30 juni, in duizenden personen)

	1990 t.o.v. 1980	1995 t.o.v. 1990	2000 t.o.v. 1995	2006 t.o.v. 2000	1980	1990	2000	2006
Landbouw	-17	-8	-7	-10	112	95	80	70
Industrie	-246	-78	-13	1	1 260	1 014	923	923
- Energie	-24	-5	-3	-4	62	38	30	27
- Verwerkende nijverheid	-171	-89	-22	-13	937	766	654	641
- Bouw	-51	16	13	18	261	210	238	256
Verhandelbare diensten	334	48	169	237	1 555	1 889	2 106	2 342
- Vervoer en communicatie	-18	-4	18	25	278	260	275	300
- Handel en horeca	27	-17	4	27	604	631	618	644
- Krediet en verzekeringen	17	-10	4	-2	123	140	134	131
- Gezondheidszorg	109	35	55	87	228	338	427	514
- Overige marktdiensten	198	44	88	101	322	520	652	753
Niet-verhandelbare diensten	-7	-13	53	10	773	766	806	816
- Overheid	10	-14	34	2	670	680	700	702
- Overige niet-verhandelb. diensten ^a	-17	1	19	8	104	87	106	114
Binnenlandse werkgelegenheid	64	-52	202	238	3 700	3 764	3 914	4 152
Marktsector	71	-39	149	228	2 927	2 998	3 108	3 336
waarvan: - Loontrekkenden	2	-63	161	240	2 321	2 323	2 421	2 660
- Zelfstandigen	69	24	-12	-12	606	675	687	675

a. Het INR rekent de PWA-werkgelegenheid tot deze bedrijfstak, samen met het huispersoneel.

Een nieuw systeem van loopbaanonderbreking

Op voorstel van de overheid hebben de sociale partners een akkoord bereikt over de hervorming van het bestaande systeem van loopbaanonderbreking. De hervorming slaat op de 'klassieke' loopbaanonderbreking in de privé-sector. De bestaande regeling voor 'thematise verloven' (ouderschapsverlof, het verlof voor palliatieve zorg en het verlof voor bijstand aan zwaar zieken) blijft ongewijzigd.

Het nieuwe systeem voorziet een recht op:

- een 'tijdscrediet': een volledige of halftijdse loopbaanonderbreking over de carrière gedurende maximum 1 jaar (de duur van het tijdscrediet kan op sectoraal of ondernemingsniveau worden verhoogd tot maximum 5 jaar).
- een loopbaanvermindering van 1/5 (vierdagenweek) gedurende maximum 5 jaar voor werknemers jonger dan 50 jaar en tot aan de pensioengerechtigde leeftijd voor 50-plussers.
- een vermindering van prestaties met de helft voor 50-plussers tot aan de pensioengerechtigde leeftijd.

Aan de toepassing van dat systeem zijn een aantal voorwaarden gekoppeld inzake anciënniteit, de omvang van de onderneming (meer dan 10 werknemers) en de verwittigingstermijn. Zodra 5 % van het aantal werknemers^a in de onderneming op het systeem een beroep doet, treden beperkingen op.

De hervorming treedt in werking op 1 januari 2002. Er worden maatregelen voorzien die de overgang van het oude naar het nieuwe systeem regelen. De uitkeringen worden opgetrokken en de systemen van 1/3 en 1/4 loopbaanonderbreking verdwijnen.

a. In het huidige systeem ligt die limiet op 3 % van de werknemers in voltijdsequivalent.

De impact van het nieuwe systeem op de evolutie van het aantal loopbaanonderbrekers is geraamd op basis van de volgende hypothesen:

- de gemiddelde duur van de volledige loopbaanonderbreking zou van 3 naar 2 jaar evolueren. De hogere uitkeringen^a verhogen de aantrekkelijkheid van het systeem.
- de aantrekkelijkheid van de loopbaanvermindering van 1/5 en - voor de vijftigplussers - van de halftijdse loopbaanonderbreking verhoogt omdat de systemen van 1/3 en 1/4 per week vervallen, omdat de duur van het tijdscrediet beperkt wordt en omdat de uitkeringen voor deze formules verhogen.

TABLEAU 17 - Evolutie van de loopbaanonderbrekingen in het nieuwe systeem
(in duizenden personen, op 30 juni)

	2000	2001	2002	2003	2006
1. Privé-sector	50,4	60,5	67,2	72,6	98,2
a. Volledige loopbaanonderbreking	17,6	19,5	19,1	17,5	21,6
Tijdscrediet (volledig) < 50 jaar	11,6	12,6	11,6	9,7	12,4
Tijdscrediet (volledig) 50 jaar	1,2	1,6	1,7	1,5	1,9
Totaal klassiek	12,9	14,3	13,3	11,2	14,3
Totaal thematisch	4,7	5,3	5,8	6,2	7,3
b. Deeltijdse loopbaanonderbreking	32,8	41,0	48,1	55,2	76,7
Klassiek < 50 jaar 1/5	6,9	9,3	13,7	19,7	30,7
Klassiek < 50 jaar 1/2	8,0	9,0	8,5	7,2	7,2
Klassiek < 50 jaar 1/3 & 1/4	2,4	3,1	2,1	0,0	0,0
Totaal klassiek < 50 jaar	17,3	21,4	24,3	26,9	37,9
Klassiek 50 jaar 1/5	2,0	3,2	4,3	5,6	8,8
Klassiek 50 jaar 1/2	10,4	12,6	15,2	18,3	24,1
Klassiek 50 jaar 1/3 & 1/4	0,5	0,7	0,5	0,0	0,0
Totaal klassiek 50 jaar	12,9	16,5	20,1	23,9	32,9
Totaal klassiek	30,2	37,9	44,4	50,8	70,8
Totaal thematisch	2,6	3,1	3,7	4,3	5,9
2. Overheid	46,3	51,2	55,0	58,2	64,6
a. Volledige loopbaanonderbreking	10,2	10,7	11,2	11,6	12,6
b. Deeltijdse loopbaanonderbreking	36,1	40,5	43,8	46,6	52,0
3. Totaal	96,7	111,8	122,2	130,8	162,8
a. Volledige loopbaanonderbreking	27,8	30,3	30,3	29,1	34,2
b. Deeltijdse loopbaanonderbreking	68,9	81,5	91,9	101,7	128,6

a. Gemiddeld 40 % voor de werknemers jonger dan 50 jaar en 56 % voor de anderen.

Er is geen rekening gehouden met de anciënniteitsvoorwaarden in het nieuwe regime. Voor de 'thematische verlopen' en voor de overheid is de evolutie gebaseerd op de recente trends.

Volgens die hypothesen daalt in de privé-sector het relatieve belang van de volledige loopbaanonderbreking (van 35 % van het totale aantal loopbaanonderbrekingen in 2000 naar 22 % in 2006). Bij de verminderde prestaties zouden vooral de loopbaanvermindering van 1/5 bij werknemers jonger dan 50 jaar en de halftijdse loopbaanonderbreking bij 50-plussers een sterke toename kennen, van resp. 24 000 en 14 000 eenheden. In totaal zouden tegen 2006 ongeveer 85 000 personen een beroep doen op het tijdscrediet of op een 'klassieke' loopbaanonderbreking, minder dan 5 % van de loon- en weddetrekkenden in de privé-sector dus.

De gemiddelde uitkering in de privé-sector (in constante prijzen) zou voor het tijdscrediet stijgen van 11 600 frank per maand in 2001 tot 14 900 frank per maand in 2006 en voor de loopbaanvermindering van 6 900 tot 7 450 frank.

De hervorming ondersteunt de trend naar meer deeltijdarbeid, via de verhoging van het aantal deeltijdse loopbaanonderbrekingen. Tegelijk stijgt de gemiddelde arbeidsduur van de deeltijdse loopbaanonderbrekers: de gemiddelde prestatievermindering bedraagt 39 % van een voltijdsequivalent anno 2000 en daalt naar 33 % in 2006.

D. Arbeidsreserve en werkloosheid

De sterke stijging van het arbeidsaanbod...

De werkgelegenheidsgroei was bijzonder hoog gedurende het afgelopen jaar. Daar staat tegenover dat ook de beroepsbevolking fors toenam. Afdeling C stelde een gestage verdere groei van de werkgelegenheid in het vooruitzicht gedurende de projectieperiode, zij het in een trager tempo dan het afgelopen jaar. Uit afdelingen A en B bleek anderzijds dat er redenen zijn om aan te nemen dat de beroepsbevolking gedurende de volgende jaren sterker zou stijgen dan voorheen aangenomen werd.

...leidt er toe dat de arbeidsreserve omvangrijk blijft.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de toename van de officiële beroepsbevolking¹ (143 000 personen) in belangrijke mate bijdraagt tot de absorptie van de werkgelegenheidsgroei (241 000 personen). Zo zou de officiële werkloosheid dalen met 98 000 personen en de officiële werkloosheidsgraad afnemen van 10 % in 2000 naar 7,5 % in 2006. Aangezien het aantal oudere werklozen verder stijgt (met 45 000 personen), daalt de werkloosheid in ruime zin slechts met 53 000 personen en neemt de werkloosheidsgraad in ruime zin af van 12,9 % naar 11,3 %. Het aandeel van de oudere werklozen in de totale werkloosheid in ruime zin zou toenemen van 25,4 % in 2000 naar 36,3 % in 2006. De totale arbeidsreserve (inclusief brugpensioenen en voltijdse loopbaanonderbreking) neemt af met 54 000 personen, waardoor de graad van arbeidsreserve daalt met 1,7 procentpunt tot 13,8 % van het potentieel arbeidsaanbod. Op het eerste gezicht lijkt er zich dus geen tekort aan arbeidskrachten af te tekenen op middellange termijn.

1. Definitie FMTA, exclusief oudere werklozen.

TABEL 18 - Arbeidsreserve en werkloosheid^a
(in duizenden personen; graden in procent)

	1988	1994	2000	2006	1994 t.o.v. 1988	2000 t.o.v. 1994	2006 t.o.v. 2000
Potentieel arbeidsaanbod (1)	4342,7	4524,9	4700,9	4888,3	182,2	176,0	187,4
- Voltijdse loopbaanonderbreking (2)	13,1	23,3	27,8	34,2	10,2	4,5	6,4
- Brugpensioenen (3)	132,4	136,1	114,2	107,1	3,7	-21,9	-7,1
Beroepsbevolking in ruime zin (4)	4197,1	4365,5	4558,9	4747,0	168,3	193,4	188,0
- Oudere werklozen (5)	70,7	73,8	149,4	194,3	3,1	75,6	44,9
Officiële beroepsbevolking (6)	4126,5	4291,7	4409,5	4552,7	165,2	117,8	143,2
- Werkende bevolking	3702,0	3737,7	3970,4	4211,5	35,7	232,7	241,2
- Officiële werkloosheid (7)	424,5	554,0	439,1	341,2	129,5	-114,8	-98,0
p.m. werkloosheid in ruime zin (8)=(7)+(5)	495,1	627,8	588,6	535,4	132,6	-39,2	-53,1
p.m. arbeidsreserve (9)=(8)+(2)+(3)	640,7	787,2	730,5	676,7	146,5	-56,6	-53,8
Graad van arbeidsreserve (9)/(1)	14,8	17,4	15,5	13,8	2,6	-1,9	-1,7
Werkloosheidsgraad in ruime zin (8)/(4)	11,8	14,4	12,9	11,3	2,6	-1,5	-1,6
Officiële werkloosheidsgraad (7)/(6)	10,3	12,9	10,0	7,5	2,6	-2,9	-2,5

a. De cijfers in deze tabel voor arbeidsaanbod, beroepsbevolking en werkende bevolking zijn inclusief de werkende 65-plussers.

Nochtans slinkt de directe inzetbaarheid van die reserve.

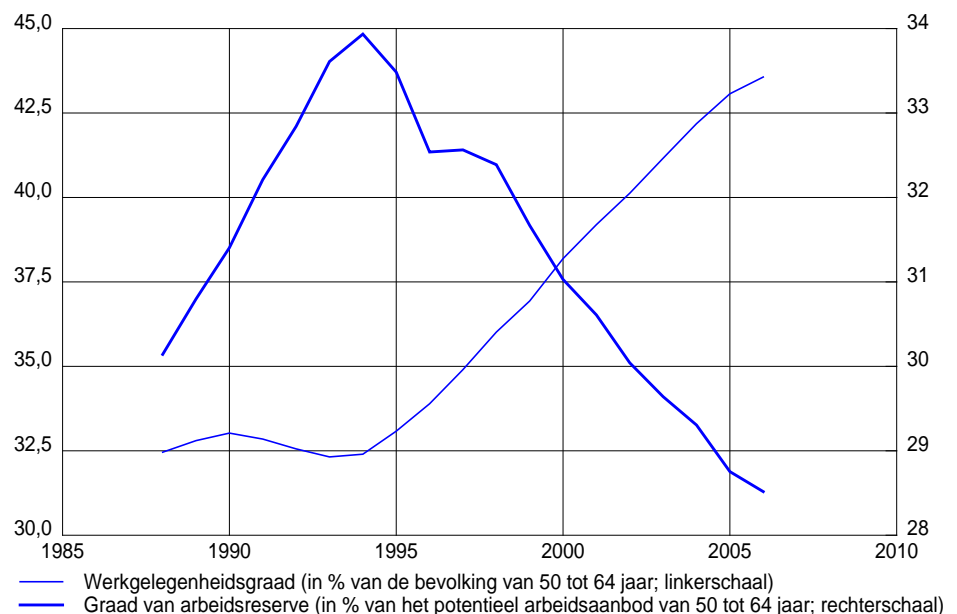
Dat beeld moet nochtans op verschillende punten genuanceerd worden. Ten eerste is de directe inzetbaarheid van de 'reserve' binnen de statuten van vergoede uittrekking beperkt. Herintrede op de arbeidsmarkt vanuit het brugpensioen of de oudere werkloosheid komt voornamelijk weinig voor. De instroom verlagen, is wellicht op middellange termijn de meest plausibele manier om die potentiële arbeidsreserve te benutten. Het statuut van voltijdse loopbaanonderbreking wordt zelfs aangemoedigd, met het oog op een betere spreiding van de arbeidstijd over de hele loopbaan. Het positieve effect van dat beleid op het arbeidsaanbod bij 50-plussers wordt echter pas voelbaar op langere termijn, wanneer de huidige generatie dertigers het einde van de loopbaan bereikt.

Ten tweede worden nu reeds bottlenecks gerapporteerd in welbepaalde beroepen, hoewel de officiële werkloosheidsgraad in 2000 nog steeds 10,0 % bedraagt. Gedeeltelijk wordt dat probleem veroorzaakt door de kracht van de recente werkgelegenheidsgroei. Zowel de prijs- als kwantiteitsaanpassingen nemen op de arbeidsmarkt meer tijd in beslag dan op andere markten. De overgang naar een iets lagere werkgelegenheidsgroei is in dat opzicht geen nadeel en moet toelaten op termijn de vruchten te plukken van een actief beleid op het vlak van onderwijs, opleiding en herscholing.

Bij de 50-64-jarigen neemt de graad van arbeidsreserve af en neemt het aantal werkende personen sterk toe...

Ten derde geeft de werkloosheidsgraad een gemiddelde, waarachter grote verschillen volgens leeftijd, geslacht of regio schuil kunnen gaan. Wat de opsplitsing volgens leeftijd betreft, is het scenario dat aan de projectie ten grondslag ligt expliciet. Uit onderstaande grafiek blijkt dat de graad van arbeidsreserve bij de oudere leeftijdsklassen de neerwaartse trend die in 1995 werd ingezet, verder zou volgen onder invloed van de daling in de globale uittredingsgraad (afdeling B). De werkgelegenheidsgraad stijgt er dus zelfs iets sneller (van 38,2 % in 2000 naar 43,6 % in 2006) dan de graad van potentieel arbeidsaanbod. Aangezien zowel de bevolking als de werkgelegenheidsgraad krachtig toenemen, zou het aantal werkende personen in de leeftijdsklasse 50-64 jaar aangroeien met 177 000 gedurende de projectieperiode. Hierdoor zou hun aandeel in de totale werkende bevolking opklimmen van 16,6 % in 2000 naar 19,9 % in 2006.

FIGUUR 10 - Arbeidsreserve en werkgelegenheid (50-64 jaar)

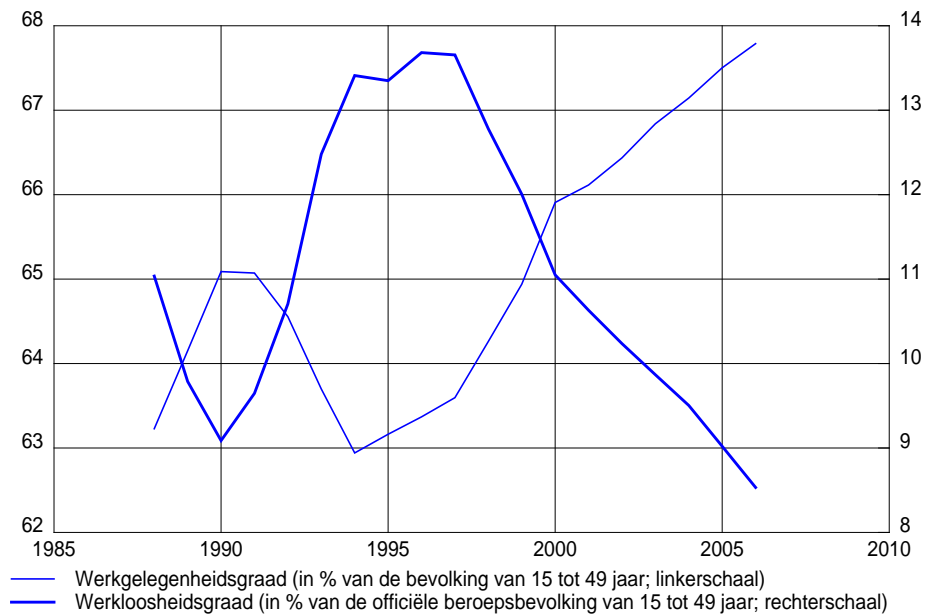

...terwijl de werkloosheidsgraad bij de 15-24 jarigen daalt naar 8,5 %.

De totale toename van de werkende bevolking bedraagt 241 000 personen (afdeling C), wat erop wijst dat de werkende bevolking van 15-49 jaar ook toeneemt (met 64 000 personen). De totale bevolking neemt echter af in de leeftijdsklasse 15-49 (afdeling A), zodat ook hier de werkgelegenheidsgraad verder stijgt (zie grafiek) van 65,9 % naar 67,8 %. Aangezien de activiteitsgraad¹ in de leeftijdsklasse 15-49 jaar nauwelijks toeneemt (afdeling B), daalt de werkloosheidsgraad van 11 % in 2000 naar 8,5 % in 2006.

1. De statistische vertekening die te maken heeft met de regularisaties (zie afdeling B) drukt de evolutie van de gemeten activiteitsgraad en werkgelegenheidsgraad in 2001 en 2002. Dat effect speelt het meest in de leeftijdsklasse 15-49 jaar.

FIGUUR 11 - Werkloosheid en werkgelegenheid
(15-49 jaar)

Is de verwachte werkgelegenheidsstoename compatibel met de regionale verschillen inzake werkloosheid?

De huidige sterke regionale verschillen op het gebied van werkloosheidsgraden (6,5 % in de klasse 15-49 jaar in Vlaanderen in 2000, tegenover 17,1 % in Wallonië en 18,2 % in Brussel¹) laten vermoeden dat de globale daling van de werkloosheidsgraad in de projectie aanleiding zou kunnen geven tot groeiende spanningen in de regio (Vlaanderen) waar de werkloosheidsgraad het laagst is. Bovendien bleek uit de regionale projectie van het arbeidsaanbod (afdelingen A en B) dat de beroepsbevolking in Vlaanderen minder snel toeneemt, vooral in vergelijking met Wallonië.

Daar staat tegenover dat ook in Vlaanderen de globale graad van arbeidsreserve nog steeds aanzienlijk is (12,1 % van het potentieel arbeidsaanbod) en dat in de leeftijdsklasse 50-64 jaar de graad van arbeidsreserve niet drastisch verschilt tussen de regio's (28,9 % in Brussel, 31,9 % in Wallonië en 30,9 % in Vlaanderen). De uitredingsgraden zouden tijdens de projectieperiode sneller dalen in Vlaanderen, wat er toe moet bijdragen de toenemende druk op de beschikbare arbeidsreserve in de leeftijdsklasse 15-49 jaar te milderen.

Het is echter een open vraag hoe de regionale invalshoek verder ingevuld kan worden, aangezien enkel een macro-economische omgeving op nationaal niveau beschikbaar is in de projectie. Dit betekent dat de evolutie van de regionale vraag naar arbeid niet kan worden bepaald.

1. Juni-cijfers; officieus, want nog niet gebaseerd op een definitieve FMTA-raming van de beroepsbevolking.

Bovendien moet ook rekening gehouden worden met het toekomstige verloop van het saldo van de inkomende en uitgaande pendelstromen per regio. Die stromen spelen een rol in het op elkaar afstemmen van het regionale arbeidsaanbod (per woonplaats) en de regionale arbeidsvraag (per werkplaats). De pendel vanuit Wallonië en Vlaanderen naar Brussel zorgt ervoor dat die bewegingen kwantitatief belangrijk zijn in België. Een vergelijking van de recente evolutie van de loon- en weddetrekkende werkgelegenheid volgens werk- en woonplaats (op basis van RSZ-bronnen) suggereert dat het aantal werkende residenten sneller groeit dan de regionale werkgelegenheid in Wallonië en in Brussel, terwijl in Vlaanderen het omgekeerde geldt. Die indruk lijkt bevestigd te worden door de resultaten uit de vernieuwde NIS-enquête naar de arbeidskrachten en kan duiden op een herverdeling van de interregionale en transnationale pendelstromen.

E. Verminderingen van sociale bijdragen en loonsubsidies

Een vernieuwde methodologie.

Binnen het HERMES-model zijn een aantal methodologische vernieuwingen aangebracht. De afgeleide effecten van loonsubsidies¹ en van verminderingen van werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid kunnen nu gedetailleerder in rekening worden gebracht. Met de segmentering van de werkgelegenheid volgens loonniveau kan nu bv. het effect van maatregelen nagegaan worden die de relatieve loonkost tussen hoge lonen en lage lonen wijzigen².

Zoals steeds houdt de basisprojectie enkel rekening met beleidswijzigingen die vaststaan en concreet zijn. Zij bevat dus niet de verdere structurele bijdrageverminderingen die het regeringsakkoord voorwaardelijk in het vooruitzicht stelt voor 2002. Zij houdt daarentegen wel rekening met de gevolgen op middellange termijn die de recente versterking van de structurele maatregel (die dateert van het tweede kwartaal 2000) teweegbrengt.

De structurele bijdrageverminderingen nemen verder toe...

De totale structurele verminderingen (zie onderstaande tabel) bedroegen ex ante 91,4 miljard in 2000 en zouden nog toenemen met 44 miljard over de projectieperiode, waarvan 15 miljard in 2001³. Op kruissnelheid (in 2005) zou via die maatregel jaarlijks 135 miljard bijdrageverminderingen toegekend worden.

...maar niet overal in dezelfde mate.

Hoewel de ex ante bijdrageverminderingen toenemen in alle bedrijfstakken, is die toename niet helemaal neutraal. In de totale structurele bijdrageverminderingen neemt vooral het aandeel van de bedrijfstakken 'banken en verzekeringen' en 'overige marktdiensten' toe. Bij 'handel en horeca' en 'energie' is dat in mindere mate het geval. Het aandeel van de verwerkende nijverheid (in het bijzonder de bedrijfstak 'consumptiegoederen'), de social profit sector en in mindere mate de bouwnijverheid neemt geleidelijk af.

1. Loonsubsidies verwijzen hier naar niet-productgebonden subsidies die uitgekeerd worden door de RSZ in het kader van de Sociale Maribel-operatie en door de RVA in het kader van de dienstbanen.
2. Voor een uitvoeriger beschrijving van de vernieuwde modellering van de vraag naar arbeid binnen het HERMES-model, zie de rubriek 'special topic' in Short term update 2-01, FPB, mei 2001.
3. De ex ante verminderingen in het kader van de structurele bijdragevermindering werden per loonniveau en per bedrijfstak berekend op basis van de modaliteiten en parameters die gedefinieerd werden in de relevante wetteksten (wet van 26/3/1999, KB van 7/5/1999 en KB van 16/4/2000) en op basis van de ex ante verwachte evolutie van werkgelegenheid en lonen.

De evolutie van het aandeel van een bedrijfstak in de structurele bijdragevermindering is positief verbonden met het percentage bedienden in de bedrijfstak en negatief met het percentage werknemers met lage lonen. De toename van de bijdragevermindering per werknemer gedurende de periode 2000-2005 hangt immers af van zowel het statuut als het loonniveau van de werknemer. De vermindering voor bedienden komt daarbij later op kruissnelheid dan voor arbeiders en de vermindering voor de laagste loonniveaus wordt reeds geblokkeerd vanaf 2001.

TABEL 19 - Verminderingen van werkgeversbijdragen en loonsubsidies 1999-2006^a
(in miljarden franken)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006 t.o.v. 2000
Bijdrageverminderingen	60,1	102,1	120,6	131,4	140,2	150,0	154,7	156,6	54,6
- Structureel	49,9	91,4	106,4	115,4	122,7	131,3	134,8	135,3	44,0
- Banenplannen ^b + activering	8,6	8,9	9,8	10,7	11,7	12,8	14,0	15,2	6,2
- Arbeidsherverdeling en varia	1,5	1,7	4,4	5,3	5,7	5,9	6,0	6,1	4,4
Loonsubsidies	8,6	13,5	16,8	19,7	21,6	23,0	23,9	24,0	10,5
- Sociale Maribel	7,2	11,3	14,5	16,5	17,5	18,0	18,5	18,5	7,1
- Activering	1,4	2,2	2,3	3,3	4,1	5,0	5,4	5,6	3,4
Totaal ondernemingen	68,7	115,6	137,4	151,2	161,7	173,1	178,7	180,7	65,1

a. De bedragen in deze tabel refereren naar ex ante bedragen voor de sector der ondernemingen. Zij maken dus abstractie van de bijdrageverminderingen in de overheidssector.

b. Jongerenbanenplan (tot 1997), voordeelbanenplan en plan plus 1/2/3.

Het systeem van activeringen wordt verruimd.

De dienstenbanen koppelden een activering van werkloosheidsuitkeringen aan een (tijdelijke) volledige vrijstelling van werkgeversbijdragen indien langdurige werklozen werden aangeworven voor welbepaalde jobs. Het voordeelbanenplan kende (ook tijdelijke) bijdrageverminderingen toe bij de aanwerving van langdurige werklozen. Hier speelde de taakomschrijving echter geen rol. In de nabije toekomst zouden die twee maatregelen in elkaar geschoven worden. Voortaan zouden de bijdrageverminderingen bij de aanwerving van langdurige werklozen (tijdelijk) aangevuld worden met een activeringsuitkering, ongeacht de taakomschrijving. Bovendien zou voor werklozen van 45 jaar of ouder de vereiste werkloosheidsduur teruggebracht worden tot zes maanden.

Daarnaast werd ook beslist dat werkgevers een beroep kunnen doen op het voordeelbanenplan indien zij laaggeschoolde jongeren een contract van onbepaalde duur aanbieden na het aflopen van een startbaanovereenkomst. Daartegenover staat evenwel dat het percentage langdurige werklozen gedaald is en verder zou dalen tijdens de projectieperiode. Zo slinkt de doelgroep waarnaar het voordeelbanenplan zich richt.

Al bij al zouden de bijdrageverminderingen gericht naar langdurige werklozen met 6,2 miljard toenemen gedurende de projectieperiode. De loonsubsidies die in het kader van de activering worden uitgekeerd zouden toenemen met 3,4 miljard.

*Verminderingen gekoppeld
aan de collectieve
arbeidsduurvermindering*

De regering heeft nieuwe bepalingen voorgesteld aan de sociale partners en daarna in werking gesteld om de arbeidsduur collectief te verminderen. Er werden twee hoofdlijnen ontwikkeld: de overgang naar een wettelijke arbeidsduur van maximum 38 uur per week (eventueel via extra recuperatiedagen) én ondernemingen aanmoedigen om de arbeidsduur collectief te verminderen met als doelstelling een 35-urenweek. In beide gevallen stelt de regering steun voor in de vorm van lagere werkgeversbijdragen. Het is moeilijk in te schatten in welke mate de ondernemingen gebruik zullen maken van die nieuwe bijdrageverminderingen, vooral omdat alle resultaten van de sectorale onderhandelingen nog niet gekend zijn. Wij verkozen de lastenverlaging voor de werkgevers i.v.m. de arbeidsduurvermindering niet op te nemen in deze vooruitzichten. De belangrijkste redenen worden hierna vermeld.

*Algemene
arbeidsduurvermindering
tot 38 uur per week ...*

Op voorstel van de regering hebben de sociale partners in het interprofessioneel akkoord (IPA) van december 2000 bepaald dat '... de betrokken sectoren tegen uiterlijk 1 januari 2003 de 38-urenweek moeten invoeren'. Daarbij stelt het IPA dat: '... Voor de ondernemingen die in de loop van het akkoord overgaan naar de 38-urenweek, zal de niet-gerecupereerde kost op de loonnorm verrekend worden'. De regering kent steun toe aan elke onderneming die vóór 2003 de stap zet naar de 38-urenweek. Het gaat om een eenmalige vermindering van de werkgeversbijdragen per werknemer. Het bedrag neemt af in de tijd en is laag in vergelijking met de kosten die voortvloeien uit de vermindering van de arbeidstijd en die op de loonnorm 2001-2002 verrekend worden. In de huidige economische context lijkt het weinig waarschijnlijk dat de onderhandelingen in de betrokken sectoren (ondernemingen) zullen uitmonden in een 'bijkomende' loonmatiging (ten opzichte van de loonnorm) om vóór 2003 over te stappen naar de 38-urenweek. De gevolgde hypothese is dat de betrokken ondernemingen (met ongeveer 200 000 werknemers) geen gebruik zouden maken van de voorgestelde sociale lastenverlaging. De vooruitzichten houden uiteraard wel rekening met de veralgemening van de 38-urenweek, die ingaat op 1 januari 2003.

*... en collectieve
arbeidsduurvermindering*

De regering legde voorstellen op tafel die de ondernemingen moeten aanmoedigen om over te gaan tot een collectieve arbeidsduurvermindering. Bij die voorstellen hoort een enveloppe van sociale lastenverlaging voor de werkgevers die tegen 2006 7,8 miljard zou bedragen. In het IPA beperken de sociale partners zich ertoe die voorstellen te noteren. De toegekende vermindering van werkgeversbijdragen is forfaitair en wordt verleend op drie manieren: een eenmalige 'aanpassingspremie' per werknemer en per verminderd uur (onder de 38 uur), een structurele vermindering per werknemer en per trimester waarbij het bedrag bepaald wordt door het totale aantal uren waarmee de werkweek verminderd werd en een eenmalige vermindering per werknemer wanneer de onderneming beslist om de vierdagenwerkweek in te voeren.

Dat nieuwe plan zou financieel minstens even voordelig zijn als de oude systemen Vande Lanotte/di Rupo/Vierdagenwerkweek en zou zeker eenvoudiger zijn qua reglementering (er bestaat bijvoorbeeld geen verplichting meer voor compenserende aanwervingen). Om een verhoging van de loonkost per eenheid product te vermijden, moeten er echter inspanningen geleverd worden voor loonmatiging en productiviteitsstijging.

Het is op dit moment onmogelijk om een raming te maken van het aantal personen dat betrokken zou worden bij die maatregel.

Technisch bekeken, zijn de analyse van dat plan en de berekening van de macro-economische impact ingewikkeld, vooral vanwege het forfaitaire karakter van de bijdrageverminderingen. Bovendien blijft er een fundamentele vraag: hoe 'aantrekkelijk' is dat plan voor ondernemingen? Enerzijds nodigt de economische context niet uit tot loonmatiging ter compensatie van collectieve arbeidsduurvermindering. Anderzijds neemt parttimewerk geleidelijk toe en kent loopbaanonderbreking een groeiend succes, ondanks het koopkrachtverlies dat hiermee gepaard gaat. Op termijn kunnen de sectorale en bedrijfsonderhandelingen uitsluitend bieden over de aantrekkelijkheid van de collectieve arbeidsduurvermindering.

Bijkomende verminderingen bij het begin en op het einde van de loopbaan.

De toename van de overige bijdrageverminderingen (rubriek 'varia') moet vrijwel volledig op het conto geschreven worden van twee maatregelen: de bestaande maatregel met betrekking tot de startbaanovereenkomsten en een nieuwe maatregel die een bijdragevermindering invoert voor werknemers van 58 jaar en ouder. Op kruissnelheid werden voor die maatregelen enveloppes uitgetrokken van respectievelijk 2,3 miljard en 1,6 miljard.

In totaal zouden de bijdrageverminderingen in de sector der onderneming toenemen met 54,6 miljard tijdens de projectieperiode. In 2006 zouden zij 156,6 miljard bedragen. De loonsubsidies zouden toenemen met 10,5 miljard en in 2006 24 miljard bedragen. De verminderingen van de persoonlijke bijdragen op lage lonen zouden ten slotte vanaf 2001 7,9 miljard bedragen.

F. Lonen

Naleving van de macro-economische loonnorm...

In het kader van de wet ter bevordering van de werkgelegenheid en ter vrijwaring van de concurrentiekracht, ondertekenden de sociale partners in december 2000 een interprofessioneel akkoord (IPA). Dat akkoord bepaalt o.m. een norm voor de evolutie van de nominale uurloonkost tijdens de jaren 2001-2002. In tegenstelling tot de vorige akkoorden werd hiervoor een vork bepaald, waarbij een loonkoststijging van 6,4 tot 7 % is toegelaten (voor beide jaren samen). Bovenop de geraamde marge van de loonkostenstijging in het technisch verslag van het secretariaat van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (6,4 %) wordt aan de onderhandelaars op sectoraal en ondernemingsvlak gevraagd om rekening te houden met de impact van de solidariteitsafspraken¹ uit dat IPA. De gemiddelde macro-economische kost hiervan kan worden geraamd op een toename van de loonkosten met ongeveer 0,2 %. Die kost moet per sector geëvalueerd worden. De sectoren die op basis van een evaluatie van hun economische situatie tijdens de twee voorbije jaren, bijzonder goed presteerden, kunnen bovendien de uurloonkost eenmalig verhogen met 0,4%. De globale toename van de uurloonkost over de periode 2001-2002 mag in die sectoren in elk geval niet hoger zijn dan 7 %.

1. Het gaat vooral om het dubbele vakantiegeld voor de volledige vierde week (dus ook de vierde en vijfde dag) en een verhoging van de tussenkomst van de werkgever in een trein-, tram- of busabonnement (aanschaffing van het loonplafond en een tussenkomst in de abonnementskosten die op 60 % gebracht wordt vanaf 1 april 2001).

Het is moeilijk om het resultaat van de sectorale onderhandelingen te voorspellen omdat het IPA een zekere vrijheid toelaat. Gelet op de economische groeivoorzichten, de spanningen in sommige segmenten van de arbeidsmarkt en de vakbondswens om een deel van de vruchten van de economische groei in koopkracht om te zetten, zal het resultaat van de loononderhandelingen zich waarschijnlijk bovenaan de loonvork situeren. De projectie veronderstelt een toename van de nominale uurloonkost in de privé-sector van 6,8 % gedurende de periode 2001-2002. Als er rekening gehouden wordt met de inflatievoorzichten en de voorziene vermindering van de werkgeversbijdragen, zouden de bruto-uurlonen in die periode nominaal met 7,4 % toenemen en reëel met 4,2 %.

In deze projectie wordt aangenomen dat de loonnorm op middellange termijn (na 2002) wordt nageleefd. De nominale uurloonkost zou (globaal gezien) niet sneller stijgen dan het gewogen gemiddelde van de loonkost in Frankrijk, Duitsland en Nederland.

TABEL 20 - Evolutie van de loonkosten in de marktsector
(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)

	1981 1990	1991 1995	1996 2000	2001	2002	2003 2006
Nominaal bruto-uurloon	5,0	4,7	3,0	4,0	3,5	3,7
Impliciete bijdragevoet sociale zekerheid werkgevers	0,8	0,0	-0,2	-0,6	-0,3	-0,2
Nominale loonkost per uur	5,8	4,8	2,7	3,5	3,3	3,6
Reële loonkost per uur	1,4	2,4	1,0	2,0	1,5	1,7
Reële loonkost per eenheid product	-0,4	0,1	-0,5	-0,7	-1,0	-0,4

...binnen een zekere versnelling van de loonstijgingen in de eurozone.

De daling van de werkloosheid zou leiden tot een zekere versnelling van de loonstijging in de eurozone. Zowel voor België als voor onze drie belangrijkste handelspartners zou de jaarlijkse groeivoet van de nominale uurloonkost in de marktsector geleidelijk stijgen tot 3,7 % (2006) op middellange termijn. In reële termen zou de toename van de uurloonkost beperkt blijven tot 1,7 % per jaar, wat lager is dan de verwachte productiviteitswinst per uur. Met andere woorden, de reële loonkost per eenheid product zou tijdens de projectieperiode jaarlijks met 0,6 % dalen, wat de prijscompetitiviteit van onze ondernemingen ten goede komt.

Dat scenario heeft echter met heel wat onzekerheden af te rekenen. In sommige marktsegmenten zouden groeiende spanningen kunnen leiden tot een hogere macro-economische loonstijging, die in de hand wordt gewerkt door de vergrijzing van de werkgelegenheid. Het is moeilijk in te schatten in hoeverre die hypothese zal uitkomen. Dat fenomeen zou zich ook kunnen voordoen bij onze drie handelspartners. De start van de fiscale hervorming in België zou daarentegen de brutoloonkosten kunnen temperen¹, maar ook dat kan zich voordoen bij onze drie handelspartners.

1. Wat dat betreft, stelt het IPA het volgende: 'De sociale partners nemen zich voor binnen de CRB te onderzoeken op welke manier de loonbeheersing in de toekomst het best kan worden verwezenlijkt, rekening houdend met het niveau en de ontwikkeling van de loonkosten in de ons omringende landen en eventueel andere relevante parameters (bijv. loonwage, productiviteit). Dit onderzoek moet tijdig afgerond zijn, zodat het als input kan worden gebruikt voor het interprofessioneel overleg 2003-2004.'

De impliciete bijdragevoet van de werkgevers aan de sociale zekerheid zou in 2001 beduidend dalen (- 0,6 procentpunt). In de periode die volgt, verloopt de daling minder snel (-0,3 procentpunt in 2002 en gemiddeld -0,2 procentpunt per jaar tussen 2003 en 2006). Die evolutie wordt verklaard door de huidige en de nieuwe maatregelen ter vermindering van de werkgeversbijdragen waartoe de federale overheid heeft besloten (zie afdeling E). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de projectie geen rekening houdt met de verminderingen die voorzien zijn in het kader van de 38-urenweek tegen uiterlijk 1 januari 2003, noch met deze die verband houden met de collectieve arbeidsduurvermindering.

Een sterkere toename van de brutolonen dan van de loonkosten

De brutolonen zouden tijdens de projectieperiode sneller stijgen dan de loonkosten (respectievelijk 3,7 % en 3,5 % per jaar). We veronderstellen dat de groeivoet van de Belgische nominale uurloonkost gelijke tred houdt met de gemiddelde groeivoet bij onze drie handelspartners en niet langer met de groeivoet van het brutoloon. Met andere woorden, de verminderingen van de werkgeversbijdragen hebben een positieve invloed op de brutolonen, gegeven de aanhoudende economische groei en de geleidelijke verkrapping van de arbeidsmarkt ten gevolge van de toename van de werkgelegenheid.

Ondanks de nieuwe context zou de prijscompetitiviteit op macro-economisch niveau worden gevrijwaard en blijft de reële ontwikkeling van de loonkost verenigbaar met de verwachte productiviteitswinst. De inflatie stijgt geleidelijk vanaf 2002, maar zou onder 2 % blijven (1,9 % in 2006).

Overheidsfinanciën: budgettaire overschotten

De huidige bepaling van het begrotingsbeleid contrasteert met de saneringspolitiek van de laatste twee decennia. Dankzij die saneringspolitiek en niettegenstaande de aanhoudende gezondmaking van de overheidsfinanciën kan een hervorming van de personenbelasting starten, kunnen bepaalde sociale uitkeringen opgetrokken worden en kunnen loonsverhogingen toegekend worden aan personeel van verschillende deelsectoren van de overheid.

Rekening houdend met die maatregelen, zal het primaire overschot van de gezamenlijke overheid, na een maximum van 7,3 % van het bbp in 2001¹, afnemen met gemiddeld 0,2 % van het bbp per jaar en nog 6,2 % van het bbp bedragen in 2006. Toch zou het vorderingenoverschot stijgen van 0,7 % van het bbp in 2001 tot 1,3 % in 2006, dankzij de daling van de rentelasten (gemiddeld met 0,3 % van het bbp per jaar). Abstractie makend van de conjuncturele component van de overheidsinkomsten en -uitgaven, is het begrotingssaldo van de gezamenlijke overheid nog negatief in 2000, maar wordt dat saldo structureel positief vanaf 2001 (in dat jaar bedraagt het reeds 0,4 % van het bbp).

De vorderingenoverschotten zijn ongelijk verdeeld over de deelsectoren van de overheid. Zonder herfinanciering van de gemeenschappen in het kader van de Lambert-akkoorden, zou entiteit II een tekort kennen in 2006 (0,3 % van het bbp voor de gemeenschappen en gewesten en 0,4 % voor de lagere overheid), terwijl entiteit I een overschot van 2 % van het bbp zou optekenen (1,3 % van het bbp voor de federale overheid en 0,7 % voor de sociale zekerheid). Met herfinanciering zou het saldo van de gemeenschappen en gewesten nul zijn in 2006 en het surplus van de federale overheid zou beperkt blijven tot 1 % van het bbp.

De overheidsschuld zou jaarlijks met bijna 5 % van het bbp verminderen en nog 80 % van het bbp bedragen in 2006. De snelle schuldafbouw is het gevolg van het regeringsstreven naar begrotingsoverschotten in het kader van het stabiliteitsprogramma en het respecteren van die ambitieuze doelstellingen in deze projectie.

Tegelijk impliceert het ambitieuze karakter van de budgettaire doelstellingen dat de beschikbare marges praktisch nul zijn om de inkomsten bijkomend te verminderen of de uitgaven bijkomend te verhogen. De strikte naleving van het stabiliteitsprogramma vereist dat de economische groei in feite hoger moet zijn dan 2,5 % en dat bovendien de begrotingsdoelstelling pas zou mogen verhoogd worden (overeenkomstig de regel van de conjuncturele boni) vanaf een groei van 2,7 %. Dus indien de groei niet boven de 2,5 % uitstijgt of de doelstelling verhoogd wordt vanaf een groei hoger dan 2,5 %, dan zou het engagement van het stabiliteitsprogramma in het gedrang kunnen komen.

1. Met eenmalige inkomsten gelijk aan 0,3 % van het bbp (UMTS-licenties en verkoop van gebouwen).

A. Algemene ontwikkeling

1. Vooruitzichten voor de gezamenlijke overheid

Na het bereiken van een evenwicht in 2000, vertonen de overheidsfinanciën in de projectieperiode steeds een overschot (zie tabel 21). Het vorderingenoverschot van de gezamenlijke overheid zou 0,7 % van het bbp bedragen in 2001 en toenemen tot 1,4 % van het bbp in 2006¹. De verbetering is bijgevolg minder uitgesproken vanaf 2002. Het primaire overschot stijgt met 0,3 % van het bbp in 2001, maar brokkelt nadien af. Daardoor is de toename van het vorderingenoverschot uitsluitend toe te schrijven aan de daling van de rentelasten in procent van het bbp.

Het begrotingsevenwicht wordt bereikt in 2000 ...

Ondanks de vermindering van de sociale bijdragen nam het primaire overschot vorig jaar beduidend toe (met 0,4 % van het bbp). Dat was niet enkel te danken aan de gunstige invloed van de economische groei op de fiscale en parafiscale ontvangsten, maar ook aan de minder sterke toename van de primaire uitgaven, die beperkt bleef tot 1,4 % in constante prijzen. Bovendien stegen de inkomsten uit vermogen met 20 % (door de sterke toename van de inkomsten van de Nationale Bank), waardoor de daling van de overige niet-fiscale inkomsten gedeeltelijk werd gecompenseerd. Samen met de daling van de rentelasten hebben de Belgische overheidsfinanciën hierdoor sneller dan verwacht een evenwicht bereikt.

... en een beduidend vorderingenoverschot in 2001

De economische context is in 2001 minder gunstig dan in 2000. Toch verbetert het vorderingenoverschot in dezelfde mate, namelijk met 0,7 % van het bbp en met dezelfde bijdrage van de rentelasten (-0,3 % van het bbp) en van het primaire overschot (+0,4 % van het bbp). De ontvangsten blijven constant in bbp-termen dankzij de toename van een aantal niet-(para)fiscale ontvangsten: de opbrengsten van de UMTS-licenties, de verwachte opbrengst van de verkoop van gebouwen en de hogere tegemoetkoming van de Europese Unie in de inningskosten van de belastingen voor rekening van de EU (samen een ontvangst van meer dan 30 miljard, waarvan het grootste deel eenmalig is).

De primaire uitgaven dalen beduidend in bbp-termen, al groeien ze in constante prijzen sneller dan het jaar voordien als gevolg van hogere lonen en hogere sociale uitkeringen. De daling is toe te schrijven aan de gunstige ruilvoetontwikkeling in 2001, waardoor de bbp-deflator sneller stijgt dan het binnenlandse prijspeil, zodat het gewicht van de uitgaven in het nominale bbp daalt.

1. De structuur van de tabellen in dit hoofdstuk komt overeen met die van onze vorige editie (Economische vooruitzichten 2000-2005 van april 2000), maar de inhoud van de ontvangsten en de uitgaven is aangepast om rekening te houden met de definities van het INR. De veranderingen hebben te maken met de consolidatiewijze van de verrichtingen. De sociale bijdragen tussen de deelsectoren worden niet meer geconsolideerd. Daarnaast wordt de verkoop van goederen en diensten geboekt als ontvangsten en niet langer afgetrokken van de aankoop van goederen en diensten. De statistische bijlage van deze publicatie houdt volledig rekening met de nieuwe manier van presentatie door het INR. De tabellen in dit hoofdstuk wijken hiervan enigszins af omdat de verkoop van gebouwen en van licenties als ontvangsten worden geboekt (en niet als negatieve kapitaaluitgaven) en omdat zowel de ontvangsten als de uitgaven van fictieve bijdragen geschrapt zijn. Dit om nauwer aan te sluiten bij de gebruikelijke begrotingsdefinities.

Het vorderingenoverschot blijft status quo in 2002 en stijgt nadien licht.

Van 2002 tot 2006 neemt de impact van de fiscale hervorming toe (zie afdeling B), wat in grote mate de jaarlijkse vermindering van de belastingontvangsten met 0,3 à 0,4 % van het bbp verklaart. Omdat de primaire uitgaven ook dalen in bbp-terminen, blijft de vermindering van het primaire overschot na 2002 beperkt tot ongeveer 0,2 % per jaar. In 2002 is de daling van het primaire overschot sterker (0,4 % van het bbp) als gevolg van de daling van de niet-fiscale ontvangsten, een terugslag na de eenmalige ontvangsten in 2001. Hierdoor kan de daling van de rentelasten enkel de daling van het primaire overschot compenseren en blijft het vorderingenoverschot in 2002 gelijk aan dat van 2001.

TABEL 21 - Geconsolideerde rekening van de overheid
(in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Primair saldo ^a	6,5	7,0	7,3	6,9	6,7	6,6	6,4	6,2
A. Ontvangsten ^a	48,0	48,0	48,0	47,1	46,7	46,4	46,0	45,5
a. Belastingen	30,9	31,2	31,2	30,8	30,5	30,3	29,9	29,4
b. Socialezekerheidsbijdragen	14,5	14,2	14,0	13,9	13,8	13,7	13,7	13,7
c. Overige ontvangsten (incl. verkoop van activa)	2,6	2,6	2,7	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
B. Finale primaire uitgaven	41,5	41,1	40,6	40,2	40,0	39,8	39,6	39,3
a. Rechtstreekse uitgaven	14,5	14,5	14,3	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1
- Lonen	9,6	9,5	9,4	9,3	9,2	9,1	9,0	8,8
- Intermediaire consumptie	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3
- Bruto-investeringen	1,8	1,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,9	1,9
b. Overdrachten	27,0	26,6	26,3	26,1	25,9	25,7	25,4	25,2
- Aan de gezinnen en izw's	23,3	22,9	22,8	22,6	22,4	22,2	22,0	21,8
- Aan de ondernemingen	2,9	2,8	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5
- Aan het buitenland	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
2. Rentelasten ^a	7,2	6,9	6,6	6,2	5,8	5,5	5,2	4,9
3. Vorderingenoverschot	-0,7	0,0	0,7	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3
Ontvangsten: reële groei in procent ^{ab}	2,6	2,5	3,3	1,4	2,0	2,2	1,9	1,7
a. Belastingen	2,6	3,5	3,2	2,0	1,9	2,1	1,5	1,1
b. Socialezekerheidsbijdragen	2,6	0,7	2,1	2,2	2,3	2,3	2,6	2,6
c. Overige ontvangsten (incl. verkoop van activa)	3,6	0,8	11,0	-9,0	2,5	2,6	2,6	2,8
Primaire uitgaven: reële groei in procent ^b	3,1	1,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,3	1,9
a. Rechtstreekse uitgaven	5,5	2,2	2,4	1,8	2,7	2,7	3,2	2,2
b. Overdrachten	1,9	1,0	2,3	2,5	2,1	2,0	1,8	1,8

a. Rentebetalingen tussen de deelsectoren niet inbegrepen.

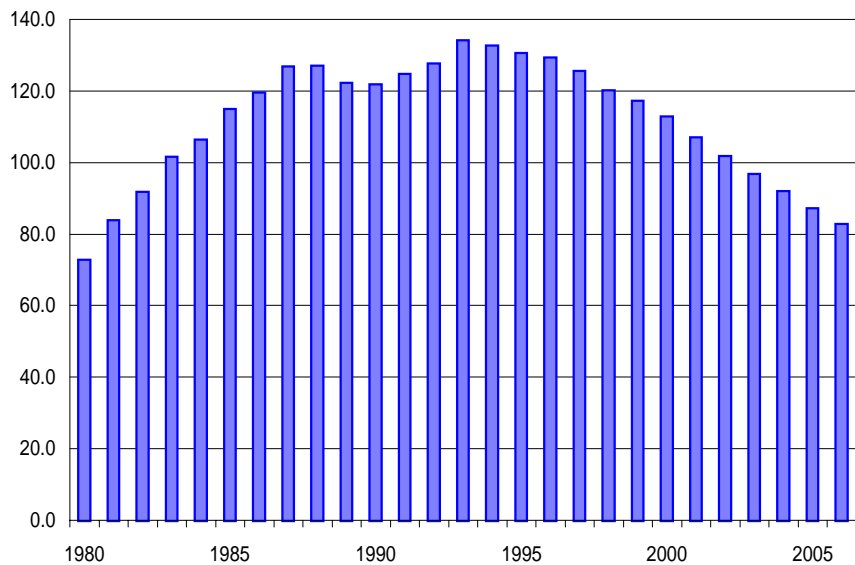
b. Deflator: index van de kleinhandelsprijzen.

De overheidsschuld daalt met ongeveer 5 % van het bbp per jaar ...

Het directe gevolg van begrotingsoverschotten is uiteraard de daling van de overheidsschuld, niet enkel in procent van het bbp maar ook in absolute waarde.

Figuur 12 toont de evolutie van de overheidsschuld¹ vanaf 1980. Het maximum werd bereikt in 1993, het jaar van de eerste convergentieplannen in het kader van de Europese Monetaire Unie, dat ook een conjuncturele inzinking kende. Sindsdien is de overheidsschuld continu gedaald in procent van het bbp en het tempo zou nog hoger zijn op middellange termijn (een jaarlijkse daling van gemiddeld 4,8 % van het bbp vanaf 2002, na 3 % tussen 1993 en 2001). De schuld zou, in 2006, in de buurt komen van 80 % van het bbp.

FIGUUR 12 - De overheidsschuld
(in procent van het bbp)

... en de potentiële ontvangsten van het Zilverfonds bedragen 6,6 % van het bbp in 2006

Het 'wetsontwerp tot waarborg van een voortdurende vermindering van de overheidsschuld en tot oprichting van een Zilverfonds' voorziet dat de inkomsten van dit fonds worden geput uit niet-fiscale ontvangsten, overschotten van de sociale zekerheid, begrotingsoverschotten, en de opbrengsten uit de beleggingen van de reserves van het Zilverfonds. Het wetsontwerp voorziet geen automatische toewijzing van de begrotingsoverschotten aan het fonds.

In het kader van de begrotingscontrole 2001, heeft de regering bevestigd dat de opbrengst van de verkoop van UMTS-licenties (18,2 miljard) en de door de Nationale Bank gerealiseerde meerwaarde bij de inbreng van een gedeelte van de goudvoorraad in de Europese Centrale Bank (7,1 miljard) bestemd zijn voor het fonds.

1. Dat is de som van de schulden van de vier deelsectoren van de gezamenlijke overheid, zonder consolidatie. Het gaat dus niet om de Maastricht-definitie, omdat de schuldtitels die door de overheid zelf worden aangehouden hiervan niet afgetrokken zijn. De Nationale Bank raamt de Maastricht-schuld op 111,5 % van het bbp (in de plaats van 112,9 % van het bbp) in 2000.

Tabel 22 bevat de maximum bedragen die aan het Zilverfonds zouden kunnen toegewezen worden, waarvan de overschotten van de sociale zekerheid en van de federale overheid. Binnen de hypothesen van deze projectie zouden de reserves van het fonds kunnen oplopen tot 6,6 % van het bbp in 2006.

TABEL 22 - Potentiële middelen voor het Zilverfonds
(in procent van het bbp)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
UMTS-licenties en meerwaarden op goud	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingenoverschot van de sociale zekerheid ^a	0,1	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6
Vorderingenoverschot van de federale overheid ^b	-0,0	0,1	0,4	0,9	1,1	1,3
Opbrengsten van de beleggingen van het Zilverfonds	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3
Totaal	0,3	0,5	0,8	1,4	1,8	2,2
Maximale reserves van het Zilverfonds	0,3	0,8	1,6	2,9	4,6	6,6

a. Overeenkomstig het concept begroting en na consolidatie van de rekening der werknemers en die van de zelfstandigen.

b. ESR-concept.

2. Samenvatting van de evolutie per deelsector van de overheid

Vanaf 2002 hangt de evolutie van de overheidsfinanciën per deelsector af van enerzijds de concretisering van het 'ontwerp van bijzondere wet tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten', m.a.w. van de goedkeuring van de Lambermont-akkoorden door het Parlement en anderzijds, van de manier waarop de gemeenschappen en gewesten gebruik zullen maken van de extra middelen en de grotere fiscale autonomie.

Als we veronderstellen dat de gewesten geen gebruik maken van de mogelijkheid om de belastingen te verhogen of te verlagen, dan zou het luik 'uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten' geen impact hebben op de saldi van de gezamenlijke overheid of van de deelsectoren: het zou enkel neerkomen op een boekhoudkundige verschuiving tussen de eigen en de overgedragen belastingen. Daarentegen leidt het luik 'herfinanciering van de gemeenschappen' tot een verslechtering van het saldo van de federale overheid ten voordele van de gemeenschappen.

Op basis van de macro-economische parameters van deze projectie (groei van het bruto nationaal inkomen in constante prijzen en de evolutie van de kleinhandelsprijzen) zou de BTW-dotatie toenemen van 8 miljard in 2000 tot 41,2 miljard in 2006. Dat komt neer op 119,4 miljard in vijf jaar.

TABEL 23 - Impact van de herfinanciering van de gemeenschappen
 ('+' voor de gemeenschappen en gewesten = '-' voor de federale overheid)

	2002	2003	2004	2005	2006	Gecumu- leerd
Impact in miljarden franken						
1. Bijkomende BTW-dotatie	8,0	14,1	20,4	35,7	41,2	119,5
2. Geïnduceerde effecten op de rentelasten		-0,4	-1,2	-2,5	-4,7	-8,8
3. Totaal effect op het vorderingenoverschot (1-2)	8,0	14,5	21,6	38,2	45,9	128,3
4. Variatie van de schuld	-8,0	-22,5	-44,1	-82,4	-128,3	
Impact in procent van het bbp						
1. Bijkomende BTW-dotatie	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	1,0
2. Geïnduceerde effecten op de rentelasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
3. Totaal effect op het vorderingenoverschot (1-2)	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	1,0
4. Variatie van de schuld	-0,1	-0,2	-0,4	-0,7	-1,0	

Als er rekening gehouden wordt met de geïnduceerde effecten op de rentelasten (8,8 miljard in 5 jaar), zou de herfinanciering van de gemeenschappen leiden tot een toename van de federale overheidsschuld met 128 miljard of 1 % van het bbp in 2006. Voor de gemeenschappen en gewesten gebeurt net het omgekeerde.

De analysetabellen in dit hoofdstuk houden geen rekening met de herfinanciering van de gemeenschappen. Om gedetailleerde cijfers te bekomen in het geval van de toepassing van de Lambermontakkoorden, moeten de bedragen van tabel 23 afgetrokken of opgeteld worden bij de ontvangsten en de saldi van de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten.

Tabel 24 splitst het primaire overschot van de gezamenlijke overheid op volgens de deelsectoren. De tabel toont ook de bijdrage van elke sector tot de totale overheidsontvangsten en -uitgaven (zonder de overdrachten tussen de deelsectoren, de toegewezen ontvangsten niet inbegrepen). De analyse van die interne overdrachten is noodzakelijk om de evolutie van de primaire saldi van de deelsectoren volledig te begrijpen. Hierop zal verder worden ingegaan in de afdelingen C en F.

Om de grote tendensen per deelsector op middellange termijn aan te tonen vergelijkt tabel 24 de evoluties van de laatste vier jaar van de projectie (2003-2006) met die van de laatste vier geobserveerde jaren van de nationale rekeningen. Tot 2002 is het verloop van de externe ontvangsten en van de finale uitgaven per deelsector 'verstoorde' onder invloed van maatregelen¹ of door schommelingen in het tijdstip van betaling van de toegewezen ontvangsten.

1. Bijvoorbeeld de verminderde alternatieve financiering van de sociale zekerheid om de overname van de schuld van de sociale zekerheid (door de federale overheid) te compenseren of de verschuiving van een deel van de lonen van de federale naar de lagere overheid in het kader van de politiehervorming.

TABEL 24 - Primair saldo, externe ontvangsten en finale primaire uitgaven per deelsector van de overheid
 (1) zonder herfinanciering van de gemeenschappen; (2) met herfinanciering van de gemeenschappen

	1999 (1)	2000 (1)	2001 (1)	2002 (1)	2003 (1)	2004 (1)	2005 (1)	2006 (1)	1995- 1999	2006-2002 (1)	(2)
Primair saldo in procent van het bbp									Verandering over 4 jaar		
Gezamenlijke overheid	6,5	7,0	7,3	6,9	6,7	6,6	6,4	6,2	1,6	-0,6	-0,6
a. Federale overheid	4,8	5,9	5,3	5,8	5,8	6,0	5,9	5,9	0,2	0,1	-0,2
b. Sociale zekerheid ^a	0,7	0,5	0,7	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7	0,2	0,2
c. Gemeenschappen en gewesten ^a	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,0	0,0	-0,1	1,0	-0,4	-0,1
d. Lagere overheid ^a	0,4	0,2	0,5	0,4	0,3	0,2	0,0	-0,1	-0,3	-0,5	-0,5
Externe ontvangsten: reële groeivoeten^b									Gemiddelde jaarl. verand.		
Gezamenlijke overheid	2,6	2,5	3,3	1,4	2,0	2,2	1,9	1,7	3,0	1,9	1,9
a. Federale overheid	-0,6	7,5	2,1	1,1	1,7	2,4	1,3	0,7	2,2	1,5	1,1
b. Sociale zekerheid	3,9	0,8	1,1	4,6	2,5	2,5	2,8	2,8	3,0	2,7	2,7
c. Gemeenschappen en gewesten	4,6	-1,2	7,2	-1,4	1,9	1,6	1,6	1,5	4,1	1,7	2,2
d. Lagere overheid	6,7	-1,1	7,2	-1,8	2,1	1,8	1,5	1,6	3,0	1,7	1,7
Finale primaire uitgaven: reële groeivoeten^b											
Gezamenlijke overheid	3,1	1,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,3	1,9	2,1	2,2	2,2
a. Federale overheid	2,9	0,1	-2,0	0,8	1,1	0,7	1,0	0,4	2,4	0,8	0,8
b. Sociale zekerheid	2,1	1,0	2,9	2,6	2,3	2,1	2,0	1,9	1,5	2,1	2,1
c. Gemeenschappen en gewesten	3,2	1,9	4,4	3,4	3,1	3,1	2,5	2,6	2,6	2,8	2,8
d. Lagere overheid	6,3	4,0	3,0	1,2	2,6	3,2	4,6	2,8	3,0	3,3	3,3

a. De interesten op de schuld van de federale overheid niet meegerekend.

b. Deflator: index van de kleinhandelsprijzen.

Zonder herfinanciering van de gemeenschappen, verslechtert het primaire overschot op middellange termijn bij de gemeenschappen en gewesten en de lagere overheid. Het primaire overschot van de sociale zekerheid en van de federale overheid kent daarentegen een lichte toename. Bij herfinanciering van de gemeenschappen - zie kolom (2) in de tabel - zou alleen het primaire overschot van de sociale zekerheid nog verbeteren. In dat geval zou het primaire saldo van de gemeenschappen en gewesten positief blijven in de projectieperiode, maar toch nog afnemen met 0,1 % van het bbp tussen 2002 en 2006.

De ontvangsten van de deelsectoren groeien minder sterk dan in de periode 1995-1999. Dat geldt ook - zij het in mindere mate - voor de sociale zekerheid, waar de ontvangsten minder worden afgeremd door bijdrageverminderingen na 2001. Voor de federale en de lagere overheid is de zwakkere groei in grote mate toe te schrijven aan de belastinghervorming. Voor de gemeenschappen en gewesten ligt de oorzaak bij het gewijzigde financieringsmechanisme in 2000 in toepassing van de wetten van 1989 en 1993. De herfinanciering van de gemeenschappen zou de ontvangsten van de gefedereerde entiteiten uiteraard sneller doen toenemen, maar ook dan blijft het groeitempo lager dan dat van de jaren voor 2000.

De reële toename van de primaire uitgaven bedraagt in deze projectie gemiddeld 2,2 % per jaar voor de gezamenlijke overheid (1,7 % voor entiteit I en 3 % voor entiteit II), wat ongeveer overeenstemt met de toename tijdens de periode 1995-1999. Die toename is toe te schrijven aan de sociale zekerheid (zie afdeling D), maar ook aan de sterke uitgavenstijging van entiteit II, in het bijzonder van de gemeenschappen en gewesten¹. De gemiddelde toename van de finale primaire uitgaven van de federale overheid blijft daarentegen beperkt tot 0,8 % per jaar, wat zwak lijkt in vergelijking met 1995-1999. De federale overheid deed toen echter een aantal eenmalige uitgaven (bijvoorbeeld de vervroegde aflossing van een schuld bij de NMKN of de uitgaven in verband met de dioxinecrisis).

3. Structureel overheidssaldo en budgettaire marges

Een structureel surplus doet zich voor in 2001 ...

Het saldo van de overheid bevat een cyclische component zodra de conjunctuur voor een afwijking zorgt tussen het niveau van de economische activiteit en diens trendmatig niveau. Tabel 25 geeft de ontwikkeling weer van de output gap, m.a.w. het procentuele verschil tussen het bbp en zijn trendmatig niveau². De tabel toont ook de conjuncturele component van het begrotingssaldo³ voor de gezamenlijke overheid.

In 2000 ligt de economische groei voldoende boven zijn trendmatige waarde, waardoor de output gap opnieuw positief wordt (na 7 jaar met een negatieve waarde). De conjunctuur zorgt voor een vermindering van het overheidstekort met 0,3 % van het bbp. Net als in 1999, bedraagt het structurele tekort 0,2 % van het bbp in 2000.

Het jaar 2001 zou een structureel overschot van 0,4 % van het bbp kennen, omdat de conjunctuur voor een kleine helft bijdraagt tot het totale vorderingenoverschot. De conjuncturele component verdwijnt stilaan op middellange termijn, in navolging van de output gap. De macro-economie kent namelijk een vrij trendmatig verloop tijdens de projectieperiode, vooral omwille van de zwakke cycliciteit van de hypothesen over de internationale omgeving.

-
1. Voor de lagere overheid is de vergelijking tussen de gemiddelde groeivoeten van 2002-2006 en 1995-1999 vertekend omdat die periodes niet equivalent zijn op het vlak van de 'electorale cyclus'. Als de investeringen van de lagere overheid niet meegerekend worden, dan bedraagt de gemiddelde groeivoet van haar finale primaire uitgaven 2,1 % tijdens de periode 2002-2006 en 2,6 % gedurende de jaren 1995-1999.
 2. Het trendmatige bbp wordt berekend a.d.h.v. het voortschrijdend gewogen gemiddelde ('Hodrick-Prescott'-filter). De output gap is positief (negatief) wanneer het niveau van het bbp hoger (lager) is dan zijn trendmatig niveau.
 3. De gebruikte methode komt van de Europese Commissie (zie 'Budgetary indicators: the cyclically adjusted budget balance' in European Economy, nr. 3, 2000), met specifieke parameters voor België.

TABEL 25 - Output gap en structureel overheidssaldo

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Economische groei en output gap (in procent)								
- Reële bbp-groei in de projectie	2,7	3,9	2,8	2,9	2,7	2,6	2,8	2,6
- Reële trendmatige bbp-groei	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
- Output gap	-0,7	0,4	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,0
Structureel overheidssaldo (in procent van het bbp)								
- Vorderingenoverschot in de projectie	-0,7	0,0	0,7	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3
- Conjuncturele component van de ontvangsten	-0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0
- Conjuncturele component van de uitgaven	0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,0	-0,0	-0,0
- Conjuncturele component van het overheidssaldo	-0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0
- Structureel overheidssaldo	-0,2	-0,2	0,4	0,3	0,6	1,0	1,1	1,3

... maar de budgettaire marges zijn klein

De Belgische overheid diende in december 2000 haar nieuwe stabiliteitsprogramma in voor de periode 2001-2005, met daarin een normatieve kalender voor de evolutie van het begrotingssaldo. De doelstellingen liggen hoger dan in het stabiliteitsprogramma 2001-2003, dat een jaar eerder werd voorgelegd. Dankzij de gunstige begrotingsresultaten voor 1999 en 2000 kan er sneller gewerkt worden dan eind 1999 werd voorzien. De recente beslissingen over toekomstige uitgavenstijgingen en inkomstendalingen zouden compatibel zijn met de doelstellingen van het nieuwe stabiliteitsprogramma.

Tabel 26 geeft de budgettaire doelstellingen weer van het nieuwe stabiliteitsprogramma. Voor de gezamenlijke overheid stijgt het beoogde vorderingenoverschot van 0,2 % van het bbp in 2001 tot 0,7 % in 2005 (de opbrengst van de UMTS-licenties in 2001 niet meegerekend). De regering heeft die doelstellingen berekend op basis van een jaarlijkse economische groei van 2,5 %.

Indien de economische groei hoger is dan 2,5 %, dan wil de regering een deel van het bijkomende primaire overschot dat hierdoor wordt gecreëerd aanwenden voor de schuldafbouw. Dat deel wordt dus niet gebruikt om de uitgaven bijkomend te verhogen of de inkomsten bijkomend te verlagen (regel van de conjuncturele boni). Die strategie zorgt ervoor dat de economische stabilisatoren ten volle kunnen werken en een pro-cyclisch begrotingsbeleid vermeden wordt. Bovendien versnelt hiermee de schuldafbouw in een periode van hoogconjunctuur.

De regel van de conjuncturele boni, die opgenomen is in het stabiliteitsprogramma, laat enige vrijheid van appreciatie toe, want er wordt gesteld dat '... bij een hogere groei [dan 2,5 %] de extra-ruimte prioritair aangewend wordt voor de verbetering van het begrotingssaldo. In ieder geval zal het deel van de groei boven de 2,7 % aangewend worden voor een snellere schuldafbouw.'

De conjuncturele boni in tabel 26 die bestemd zijn voor de schuldafbouw, bevatten het deel van het primaire overschot dat volgt uit een economische groei van meer dan 2,7 % (berekend volgens de methode van de Hoge Raad voor Financiën)¹ en de opbrengst van de UMTS-licenties in 2001. Die boni bedragen 0,2 % van het bbp in 2001 en blijven constant gedurende de projectieperiode omdat de economische groei schommelt rond de 2,7 %.

Die boni moeten opgeteld worden bij de budgettaire doelstellingen die gebaseerd zijn op een groei van 2,5 %. Aldus bekomen we een gecorrigeerde doelstelling voor het vorderingenoverschot van de gezamenlijke overheid van 0,4 % van het bbp in 2001 tot 0,9 % in 2005.

De beschikbare budgettaire marges zijn dan gelijk aan het verschil tussen het vorderingenoverschot in de projectie en de gecorrigeerde doelstelling. Voor de gezamenlijke overheid bedragen ze ongeveer 0,3 % van het bbp over de periode 2001-2005, waardoor België het engagement van zijn stabiliteitsprogramma respecteert.

TABEL 26 - Budgettaire marges
(in procent van het bbp)

	2001	2002	2003	2004	2005
1. Doelstelling voor het vorderingenoverschot (stabiliteitsprogramma)	0,2	0,3	0,5	0,6	0,7
2. Conjuncturele boni bestemd voor schuldafbouw ^a , incl. UMTS-licenties	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
3. Gecorrigeerde doelstelling voor het vorderingenoverschot (1+2)	0,4	0,5	0,7	0,8	0,9
4. Vorderingenoverschot van de projectie	0,7	0,7	0,9	1,1	1,2
5. Beschikbare budgettaire marges (4-3)	0,3	0,2	0,2	0,4	0,3
5.1. Conjuncturele boni niet bestemd voor schuldafbouw ^b	0,1	0,3	0,4	0,5	0,7
5.2. Marges buiten alle conjuncturele boni (5-5.1)	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,3

a. Deel van het primaire overschot als gevolg van meer dan 2,7% groei en opbrengst van de UMTS-licenties in 2001.

b. Deel van het primaire overschot als gevolg van meer dan 2,5 % groei, maar niet hoger dan 2,7%.

Tabel 26 toont voor de beschikbare budgettaire marges ook het deel van het primaire overschot dat toe te schrijven is aan de economische groei tussen 2,5 % en 2,7 %. Dat deel van de conjuncturele boni, dat niet noodzakelijk voor schuldafbouw moet dienen, loopt op van 0,1 % van het bbp in 2001 tot 0,7 % in 2005. Vanaf 2002 is dat deel van de marges dus groter dan de totale marges. Dit betekent dat de marges negatief zouden zijn als de conjuncturele boni bestemd voor schuldafbouw berekend zouden zijn op basis van een economische groei van 2,5 % in de plaats van 2,7 % (laatste lijn in tabel 26).

In het huidige scenario wordt het stabiliteitsprogramma bijgevolg gerespecteerd indien de economische groei sterker is dan 2,5 % en de begrotingsdoelstelling pas verhoogd wordt (op basis van de regel van de conjuncturele boni) vanaf een groei van 2,7 %. Indien aan één van beide criteria niet wordt voldaan, dan zou het engagement van het stabiliteitsprogramma in het gedrang kunnen komen.

1. Zoals de Hoge Raad voor Financiën bepaalt (afdeling 'Financieringsbehoeften van de Overheid', jaarverslag 2000) worden de conjuncturele boni berekend op basis van een elasticiteit van het primaire overschot in bbp-termen t.o.v. het verschil tussen de reële groeivoet van het bbp en de trendmatige toename van het bbp (+0,65 % van het bbp voor +1 procentpunt groei).

B. Fiscale ontvangsten

Globale fiscale druk

In 2000 bedragen de fiscale heffingen 32,2 % van het bbp, tegenover 31,9 % in 1999 (zie tabel 27). Die toename vloeit voort uit hogere belastingen op het inkomen van de gezinnen en in mindere mate uit een BTW-stijging, hogere vennootschapsbelastingen en hogere belastingen op vermogen.

TABEL 27 - Fiscale heffingen per categorie
(in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Belastingen op inkomen	17,2	17,5	17,6	17,5	17,3	17,2	16,9	16,5
- Belastingen op inkomen van gezinnen, zonder roerende voorheffing	12,3	12,6	12,7	12,5	12,3	12,3	12,0	11,7
- Bevrijdende roerende voorheffing van de gezinnen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
- Belastingen op inkomen van ondernemingen	3,3	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
- Overige	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
2. Productgebonden belastingen	12,2	12,3	12,0	11,9	11,8	11,8	11,8	11,8
- BTW	7,3	7,4	7,3	7,2	7,3	7,3	7,3	7,3
- Accijnzen	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1
- Douanerechten	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
- Overige	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
3. Belastingen op de productie	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
- Onroerende voorheffing en opcentiemen	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0
- Overige	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
4. Vermogensheffingen	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Totaal van de fiscale heffingen (geconsolideerd)	31,9	32,2	32,1	31,8	31,5	31,3	30,9	30,5
p.m. geconsolideerde socialezekerheidsbijdragen excl. fictieve	13,5	13,2	13,0	12,9	12,8	12,7	12,7	12,7
p.m. totaal van de verplichte heffingen	45,3	45,4	45,1	44,6	44,2	44,0	43,6	43,2

Het aandeel van de belastingontvangsten in het bbp blijft in 2001 bijna onveranderd (32,1 %) en kent daarna een gestage daling: op 5 jaar tijd zakt de totale fiscale druk met 1,7 % van het bbp. De verlaging van de belasting op het inkomen van de gezinnen neemt hiervan twee derde voor haar rekening. De daling van de totale verplichte heffingen (fiscaal en parafiscaal) van 45,4 % van het bbp in 2000 naar 43,2 % in 2006 is nog opvallender. Dat is toe te schrijven aan de vermindering van de sociale bijdragen tijdens de eerste jaren van de projectie.

Maatregelen in verband met de personenbelasting

De aangekondigde hervorming van de personenbelasting zou geleidelijk van kracht worden vanaf het aanslagjaar 2002. De hervorming zou volledig uitgevoerd zijn voor het aanslagjaar 2005 (inkomsten van 2004), maar de overheidsbegroting zou de volledige kost hiervan pas dragen in 2006.

Op kruissnelheid zou de hervorming 1,3 % van het bbp bedragen. Hierbij komen nog de impact ervan op de opcentiemen van de lagere overheden en de impact van de afschaffing van de aanvullende crisisbelasting (0,3 % van het bbp). Tot slot werd er ook rekening gehouden met een belastingverlaging voor belastingplichtigen van het Vlaams Gewest vanaf het aanslagjaar 2001. In totaal zouden de belastingverlagingen 1,8 % van het bbp bedragen.

TABEL 28 - Maatregelen in verband met de personenbelasting
(*ex ante, in procent van het bbp*)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Per aanslagjaar en voor het inkomensjaar	0,0	0,2	0,4	0,8	1,2	1,8	1,8	1,8
- Belastinghervorming	0,0	0,0	0,1	0,4	0,8	1,3	1,3	1,3
- Opcentiemen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
- Afschaffing van de aanvullende crisisbelasting	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
- Verlaging voor het Vlaams Gewest	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
2. Budgettaire kost	0,0	0,0	0,2	0,5	0,8	1,0	1,3	1,8
- Belastinghervorming	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5	0,9	1,3
- Opcentiemen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
- Afschaffing van de aanvullende crisisbelasting	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
- Verlaging voor het Vlaams Gewest	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Het rechtstreeks gevolg van die belastingverlagingen is een hoger beschikbaar inkomen van de gezinnen. Dat zorgt voor positieve macro-economische effecten: verhoging van de consumptie, de productie, de investeringen en de werkgelegenheid, waardoor de initiële verhoging van de inkomsten versterkt wordt (multiplicatoreffect). De omvang van dat multiplicatoreffect is echter vrij zwak door de verhoging van de spaarquote, het terugverdieneffect op de overheidsfinanciën en vooral door het invoerlek.

Het terugverdieneffect op de overheidsfinanciën wordt geschat op 20 % van de initiële kost van de belastingverlaging. Dat effect is vooral afkomstig van de hogere inkomsten uit indirecte belastingen, sociale bijdragen en vennootschapsbelastingen en een daling van de werkloosheidsuitkeringen. In totaal zou de nettokost voor de overheidsfinanciën niet meer dan 80 % van de initiële kost bedragen of 1,4 à 1,5 % van het bbp^a.

a. Voor meer informatie zie Saintrain, M., La réforme de l'impôt des personnes physiques – effets macroéconomiques, budgétaires et sur la pression fiscale, Federaal Planbureau, Working Paper 01-01, januari 2001.

Belastingen op het gezinsinkomen zonder roerende voorheffing

De belastingen op het gezinsinkomen stijgen in 2000 met 0,3 % van het bbp. Die stijging¹, die zich volledig bij de bedrijfsvoorheffing situeert, volgt uit de sterke werkgelegenheidsgroei, de hogere loonvoeten en de inflatieversnelling². Eenmalige factoren die voor kleinere ontvangsten zorgen, hadden een beperktere impact (de vertraging bij de incohiering van 2000 die in 2001 opgevangen werd, of de aanpassing van de bedrijfsvoorheffing in juni en oktober die de netto-inkohiering zal doen dalen vanaf 2001).

Vanaf 2001 zullen verschillende maatregelen de ontvangsten uit de belasting op het gezinsinkomen negatief beïnvloeden. Het gaat hier vooral om de hervorming van de personenbelasting (waarvan de budgettaire kost in 2002 opduikt en versnelt tot in 2006), de effecten ervan op de lokale opcentiemen, de afschaffing van de aanvullende crisisbelasting (aanpassing van de bedrijfsvoorheffing begin 2001, 2002 en 2003) en in mindere mate de belastingverlaging voor de belastingplichtigen van het Vlaams Gewest³(vanaf het aanslagjaar 2001).

Bovendien worden de ontvangsten uit de belasting op het gezinsinkomen beïnvloed door de evolutie van de aanslagbasis en de progressiviteit van de belastingen die de verlagingen deels compenseren. De volledige indexering van de belastingschalen betekent niet dat de reële component van de groei van het gemiddeld belastbaar inkomen vrijgesteld is van de effecten van de progressiviteit. Welnu, de reële groei van het belastbaar inkomen per hoofd blijft positief ondanks het handhaven van de loonnorm. Bovendien blijft de belastbare basis in procent van het bbp tijdens de hele periode op hetzelfde peil dankzij de werkgelegenheidsgroei.

Bijgevolg dalen de ontvangsten uit de belastingen op het gezinsinkomen in 2001 van 12,7 % van het bbp naar 11,7 % in 2006. Dat is een gemiddelde jaarlijkse daling van 0,2 % van het bbp of 1,1 % van het bbp op vijf jaar tijd. Zonder de bovenvermelde fiscale maatregel zouden de ontvangsten uit de belastingen op het gezinsinkomen in 2006 ongeveer 1,7 % van het bbp hoger zijn geweest. De progressiviteit van de belastingen zorgt dus voor een verhoging van de ontvangsten met ongeveer 0,1 % van het bbp gemiddeld per jaar.

Loonwig in de sector van de ondernemingen

Tabel 29 geeft de impact weer van de verlaging van de personenbelasting op de loonwig (het verschil tussen de loonkost en het beschikbaar looninkomen). De belasting op de lonen⁴ daalt van 18,6 % van de loonkosten in 2000 naar 17,3 % in 2004. Dat is het eerste jaar waarin de volledige fiscale hervorming van toepassing is op het belastbaar inkomen. Die vermindering van 1,4 punt vloeit voort uit een daling met 1,6 punt door de lagere gemiddelde belastingvoet en een toename van 0,2 punt door de hogere brutolonen in procent van de loonkost (te wijten aan de patronale bijdrageverminderingen).

-
1. Dat komt deels door boekhoudkundige factoren die de geregistreerde inkomsten in 1999 hebben verminderd.
 2. De belastingschalen zijn geïndexeerd op basis van het verloop van de kleinhandelsprijzen van het vorige jaar, die in 1999 minder snel toenamen dan in 2000.
 3. Decreet van het Vlaams Gewest van 22-12-2000 (BS van 24-12-2000).
 4. Het gaat hier over de belasting per aanslagjaar overeenkomstig het jaar van de inkomsten, en niet om de belastingen in de betekenis van de nationale rekeningen.

TABEL 29 - Loonwig in de sector van de ondernemingen
(in procent van de loonkost)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Loonkost	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2. Wettelijke werkgeversbijdragen zonder fictieve	19,6	19,0	18,7	18,4	18,3	18,1	18,1	18,1
3. Fictieve werkgeversbijdragen	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4
4. Extralegale werkgeversbijdragen	3,7	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,6
5. Brutolonen (1-2-3-4)	74,5	75,2	75,5	75,6	75,8	75,9	75,9	75,9
6. Wettelijke werknemersbijdragen	8,4	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
7. Belastingen	18,4	18,6	18,5	18,3	17,8	17,3	17,4	17,6
8. Beschikbaar inkomen incl. vrije werknemersbijdragen (5-6-7)	47,8	48,2	48,6	49,0	49,6	50,3	50,1	50,0
9. Loonwig (1-8)	52,2	51,8	51,4	51,0	50,4	49,7	49,9	50,0
p.m. loonwig zonder extralegale werkgeversbijdragen (9-4)	48,5	48,2	47,7	47,3	46,7	46,0	46,2	46,4

In totaal daalt de loonwig van 51,8 % van de loonkost in 2000 naar 49,7 % in 2004. Na 2004, wanneer de fiscale hervorming dus volledig is, wordt de loonwig opnieuw groter door de progressiviteit van de belastingen.

Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting (tabel 27) bedraagt in 2000 3,4 % van het bbp, wat een stijging is van 0,1 % van het bbp tegenover 1999. Die toename is deels toe te schrijven aan eenmalige factoren die de winstvooruitzichten in 1999¹ hebben aangetast. De relatief stabiele ontvangsten in 1999 en 2000 contrasteren met de uitzonderlijke groei van de zes jaar voordien, die een gevolg was van de toename van de bedrijfsinkomsten in bbp-termen en de uitbreiding van de belastbare basis.

Op middellange termijn wordt de evolutie van de vennootschapsbelasting verklaard door de stabiliteit van de impliciete aanslagvoet bij ongewijzigd beleid² en door de belastbare basis die tot in 2003 licht toeneemt in bbp-termen. In 2006 bedraagt de vennootschapsbelasting 3,5 % van het bbp.

Roerende voorheffing van de gezinnen en andere belastingen op het inkomen

Ondanks de lichte toename van de rentevoeten tot in 2004, nemen de ontvangsten uit de roerende voorheffing van de gezinnen af met 0,1 % van het bbp tijdens de projectieperiode, tot 0,5 % van het bbp in 2006. De kleine daling is toe te schrijven aan de relatieve stijging van financiële activa waarvan de inkomsten niet aan de roerende heffing onderworpen zijn. Er wordt hier geen rekening gehouden met een hogere belasting op het spaargeld van niet-ingezetenen: de goedkeuring van de Europese richtlijn ter zake is immers nog onzeker voor de projectieperiode.

De overige belastingen op inkomen bestaan uit de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid en de verkeersbelasting ten laste van de gezinnen. Die belastingen blijven stabiel tijdens de beschouwde periode (0,9 % van het bbp).

1. Verrekening van minwaarden, dioxinecrisis.
2. Er wordt geen rekening gehouden met een afschaffing van bepaalde afwijkende stelsels die de Europese gedragscode voorziet. In het kader van de hervormingen van de vennootschapsbelasting die momenteel besproken wordt, zou die afschaffing overwogen kunnen worden.

BTW, accijnzen en andere productgebonden belastingen

De toename van de BTW-ontvangsten met 0,1 % van het bbp in 2000 is vooral toe te schrijven aan de dynamiek en de structuur van de particuliere consumptie en aan het hefboomeffect van de export op de toename van de brutoheffingen¹. In 2001 vallen de BTW-ontvangsten in procent van het bbp terug op hun niveau van 1999 en blijven vervolgens stabiel op 7,3 % van het bbp.

De ontvangsten uit accijnzen daarentegen brokkelen tijdens de projectieperiode verder af. Zij worden niet geïndexeerd en evolueren aldus enkel volgens de aanslagbasis in volume. De ontvangsten uit accijnzen dalen van 2,6 % van het bbp in 1999 naar 2,1 % in 2006.

De douanerechten (0,5 % van het bbp in 2000) nemen met 0,1 % van het bbp toe. De rechten blijven namelijk stabiel, terwijl de invoer in procent van het bbp licht toeneemt. De overige productgebonden belastingen (1,8 % van het bbp), nl. de registratie, hypotheek- en griffierechten, de belastingen op de verzekeringspremies en de heffingen op het water blijven ongeveer constant in bbp-termen.

Onroerende voorheffing en andere belastingen

De onroerende voorheffing en haar opcentiemen bedragen 1,2 % van het bbp in 2000. Op middellange termijn zou die categorie afnemen omwille van de zwakke dynamiek van de belastbare basis en de hypothese van quasi stabiele aanslagvoeten. De overige belastingen op productie, namelijk de verkeersbelasting ten laste van de ondernemingen en verschillende regionale, communautaire en lokale belastingen, blijven stabiel op 0,8 % van het bbp, net als de vermogensheffingen (0,4 % van het bbp) die vooral uit successierechten bestaan.

Belastingen per deelsector van de overheid

Tabel 30 toont - overeenkomstig de boekhoudkundige regels van de nationale rekeningen - de eigen belastingen van de verschillende deelsectoren en de overgedragen belastingen van de federale overheid aan de andere deelsectoren. De tabel houdt geen rekening met de uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten noch met het project tot herfinanciering van de gemeenschappen.

In 2000 droeg de federale overheid belastingen over aan de gewesten en gemeenschappen gelijk aan 9,4 % van het bbp (personenbelasting en BTW). Voor de sociale zekerheid bedroeg dat 1,6 % van het bbp (de inkohiering van de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid en vooral het hogere percentage van de BTW-ontvangsten bestemd voor alternatieve financiering). Voor de lagere overheid ging het om een zeer klein bedrag.

1. De sterke toename van de teruggaven komt slechts met een zekere vertraging tussen.

TABEL 30 - Belastingen van de verschillende deelsectoren van de overheid, zonder herfinanciering van de gemeenschappen en zonder uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten
(in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Federale overheid	15,6	16,3	15,9	15,8	15,6	15,6	15,4	15,1
- Belastingen voor overdracht aan andere deelsectoren	26,9	27,3	27,1	27,0	26,7	26,6	26,2	25,8
- Belastingen overgedragen aan andere deelsectoren	-11,3	-11,0	-11,3	-11,2	-11,1	-10,9	-10,8	-10,7
Gemeenschappen en gewesten	11,0	10,6	11,0	10,5	10,4	10,3	10,1	10,0
- Eigen belastingen	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
- Belastingen overgedragen door de federale overheid	9,8	9,4	9,8	9,3	9,2	9,1	9,0	8,9
Lagere overheid	2,3	2,2	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
- Eigen belastingen	2,3	2,1	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
- Belastingen overgedragen door de federale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale zekerheid	2,1	2,2	2,0	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4
- Eigen belastingen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
- Belastingen overgedragen door de federale overheid	1,5	1,6	1,4	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Instellingen van de Europese Unie	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
Totaal van de belastingen	31,9	32,2	32,1	31,8	31,5	31,3	30,9	30,5

De belastingen die aan de gemeenschappen en gewesten worden overgedragen, stijgen met 0,4 % van het bbp in 2001 (na een daling van dezelfde grootte in 2000). In toepassing van de bijzondere financieringswet van 1989 wordt namelijk een voorlopige berekening gemaakt van de over te dragen belastingen. Dat gebeurt op basis van de macro-economische parameters van het jaar voordien. In 2000 leidde dat tot een belangrijke onderschatting van het definitieve bedrag omdat de waargenomen parameters (inflatie en economische groei) in dat jaar beduidend hoger bleken te liggen dan in 1999. Ter compensatie voor 2000 is er een sterke toename van de overgedragen belastingen aan de gemeenschappen en gewesten in 2001¹. De overdrachten naar de sociale zekerheid daarentegen dalen met 0,2 % van het bbp, als gedeeltelijke compensatie van de overname van de schuld van de sociale zekerheid door de federale overheid (zie afdelingen C en D). Die evolutie in tegengestelde zin beperkt de daling van de ontvangsten van de federale overheid tot 0,3 % van het bbp.

Op middellange termijn blijft de federale overheid de belangrijkste begunstigde van de belastingen, hoewel haar aandeel in het totaal iets afneemt (van 50,6 % van de totale belastingen in 2000 tot 49,5 % in 2006) ondanks de lagere overdrachten naar de gemeenschappen en gewesten. De federale overheid ondergaat inderdaad de budgettaire kost van de hervorming van de personenbelasting², die geen weerslag heeft op de overdrachten naar de gefedereerde entiteiten.

1. Om schommelingen te vermijden, voorziet het nieuwe wetsvoorstel dat de 'tijdelijke' parameters, die voortaan gebruikt worden om de middelen te schatten die overgedragen moeten worden naar de gemeenschappen en gewesten, overeen zullen komen met de vooruitzichten van de economische begroting voor de betrokken jaren in plaats van met de waarnemingen van het vorige jaar.
2. Zoals bij de lagere overheid, zonder toename van de opcentiemen.

C. Federale overheid

Na een achteruitgang in 2001 (het vorderingentekort stijgt van 0,5 % van het bbp in 2000 tot 0,8 % van het bbp in 2001) komen de financiën van de federale overheid in 2002 in evenwicht. Daarna worden elk jaar vorderingenoverschotten gecreëerd, die geleidelijk toenemen tot 1,3 % van het bbp in 2006, althans zonder herfinanciering van de Gemeenschappen. Met herfinanciering zou het vorderingenoverschot 1 % bedragen in 2006.

TABEL 31 - Rekening van de federale overheid
(in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Primair saldo	4,8	5,9	5,3	5,8	5,8	6,0	5,9	5,9
A. Ontvangsten	16,9	17,7	17,5	17,2	16,9	16,9	16,6	16,3
1. Externe ontvangsten	16,8	17,6	17,4	17,0	16,8	16,7	16,5	16,2
a. Fiscaal	15,6	16,3	15,9	15,8	15,6	15,6	15,4	15,1
b. Niet-fiscaal	1,2	1,3	1,5	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
2. Overdrachten binnen de overheid	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
B. Primaire uitgaven	12,1	11,9	12,2	11,4	11,2	10,9	10,7	10,4
1. Finale primaire uitgaven	7,9	7,7	7,3	7,1	7,0	6,8	6,7	6,6
a. Werkingskosten en bruto-investeringen	3,1	3,1	3,0	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7
b. Overdrachten aan de huishoudens en izw's	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2
c. Overdrachten aan de ondernemingen	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
d. Overdrachten aan het buitenland	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
2. Overdrachten binnen de overheid	4,2	4,2	4,9	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9
a. Aan de gemeenschappen en gewesten	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
b. Aan de lagere overheid	0,5	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
c. Aan de sociale zekerheid	2,6	2,5	3,0	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1
2. Rentelasten	6,5	6,3	6,1	5,7	5,4	5,1	4,8	4,5
3. Vorderingenoverschot	-1,7	-0,5	-0,8	0,1	0,4	0,9	1,1	1,3
Ontvangsten: reële groeivoeten ^a , waarvan	-0,7	7,6	2,2	1,3	1,6	2,4	1,3	0,6
Fiscale ontvangsten	0,5	7,1	0,8	2,9	1,8	2,6	1,4	0,7
Niet-fiscale ontvangsten	-12,8	12,3	17,8	-17,7	-0,3	-0,2	-0,3	-0,3
Primaire uitgaven: reële groeivoeten ^a	2,1	0,9	6,6	-3,8	0,9	0,5	0,7	0,3
1. Finale primaire uitgaven	2,9	0,1	-2,0	0,8	1,1	0,7	1,0	0,4
a. Werkingskosten	5,1	1,7	-1,4	-0,3	2,4	0,5	1,5	-0,5
b. Bruto-investeringen	9,6	-2,3	16,1	-1,9	-1,7	2,5	0,2	0,2
c. Overdrachten aan de huishoudens en izw's	4,0	-2,9	1,7	0,7	0,2	0,3	0,8	1,0
d. Overdrachten aan de ondernemingen	-5,8	-0,8	-17,1	2,1	-1,0	0,0	0,0	0,0
e. Overdrachten aan het buitenland	5,2	6,4	2,5	4,0	3,5	2,2	1,9	1,7
2. Overdrachten binnen de overheid	0,6	2,3	22,3	-10,6	0,5	0,3	0,2	0,1

a. Deflator: index der kleinhandelsprijzen.

In 2000 is het tekort van de federale overheid door meerdere factoren aanzienlijk gekrompen (met meer dan 1 % van het bbp). Enerzijds kon de federale overheid profiteren van de uitzonderlijke stijging van de belastingontvangsten dankzij de sterke economische groei en de door omstandigheden lagere overdracht van inkomsten aan de gefedereerde entiteiten (cf. afdeling B). Anderzijds, kreeg de federale overheid belangrijke inkomensoverdrachten vanwege de Nationale Bank. Bovendien was de groei van de primaire uitgaven beperkt, vooral voor de bezoldigingen en de kapitaaloverdrachten, als tegengewicht voor de specifieke stijging in 1999 (uitbetaling in 1999 van de eindejaarspremie voor twee jaar en vergoedingen voor de dioxinecrisis). Gelet op die gunstige omstandigheden heeft de regering beslist de in 2000 geplande verkoop van gebouwen uit te stellen tot het volgende jaar. De laatste schijf van het bedrag dat aan de NMBS verschuldigd is voor de financiering van de HST naar Nederland (6 miljard) wordt daarentegen vervroegd uitbetaald.

Ondanks die verschuivingen en de opbrengst van de verkoop van UMTS-licenties zouden de federale overheidsfinanciën er in 2001 op achteruitgaan (met 0,3 % van het bbp), te wijten aan zijn lagere belastingontvangsten (sterke stijging van de inkomsten bestemd voor de gemeenschappen en gewesten) en de zeer sterke toename van de primaire uitgaven (6,6 % aan constante prijzen). Dat laatste is hoofdzakelijk te wijten aan de schuldovername van de sociale zekerheid (57,5 miljard), die in de nationale rekeningen als een kapitaaluitgave verrekend wordt (overdracht van de federale overheid aan de sociale zekerheid)¹. In feite kost die ingreep aan de federale overheid in 2001 20,8 miljard (0,2 % van het bbp) omdat zij gedeeltelijk gecompenseerd wordt door een afhouding van 36,7 miljard op de alternatieve financiering van de sociale zekerheid².

De stijging van de primaire uitgaven wordt ook verklaard door de politiehervorming, die aan de federale overheid zo'n 10 miljard kost. Die hervorming omvat een overheveling van 8 300 arbeidsplaatsen van de federale naar de lagere overheid en voorziet in een revalorisatie van de wedden van de eenheidspolitie op federaal en op lokaal vlak. Dat leidt wel tot minder loonuitgaven bij de federale overheid, maar ook tot een sterke stijging van de overdrachten aan de lagere overheid (omwille van haar gestegen uitgaven; zie afdeling F). Ten slotte is er de sterke toename van de federale overheidsinvesteringen in 2001, vooral in informatica. Al die elementen leiden tot een daling van het primaire overschot van de federale overheid met 0,6 % van het bbp. De weerslag op het vorderingenoverschot wordt maar gedeeltelijk gecompenseerd door de daling van de rentelasten.

Na 'absorptie' van de verschillende specifieke schokken van 2001 (sterke daling van de niet-fiscale ontvangsten en van de overdrachten aan de overheidsadministraties), zouden de federale overheidsfinanciën in 2002 in evenwicht kunnen komen. De weerslag van de eerste fase van de belastinghervorming op de ontvangsten en de toekenning van een loonsverhoging aan de federale ambtenaren zouden dat evenwicht niet belemmeren. In het kader van de lopende onderhan-

-
1. Zonder die ingreep zou de reële groeivoet van de primaire uitgaven van de federale overheid 1,7 % bedragen.
 2. Namelijk de volledige schuld van het stelsel der werknemers (34 miljard) en een klein deel (2,7 miljard op een totaal van 23,5 miljard) van de schuld van het stelsel der zelfstandigen, waarbij het saldo over de 8 volgende jaren gespreid wordt om het financiële evenwicht van dat stelsel niet in gevaar te brengen.

delingen over het Copernicus-plan houdt deze projectie rekening met de vermoedelijke impact ervan op de loonmassa. Door de vermindering van de werkgelegenheid en het feit dat er geen syndicale premie wordt uitbetaald¹, zouden de uitgaven voor bezoldigingen bij de federale overheid in 2001 slechts met 0,9 % stijgen in constante prijzen. Bovendien zouden de lopende aankopen en de investeringen dalen, zodat de groei van de finale primaire uitgaven beperkt blijft tot 0,8 % in constante prijzen.

Zonder rekening te houden met het Lambermont-akkoord, zou het primaire overschot van de federale overheid stijgen van 5,8 % van het bbp in 2002 tot 5,9 % van het bbp in 2006, waarbij de daling van de fiscale ontvangsten zou worden gecompenseerd door de trendmatige daling van de primaire uitgaven in procent van het bbp. De toename van het vorderingenoverschot zou daardoor iets groter zijn dan de daling van de rentelasten met 0,3 % van het bbp per jaar. Inderdaad, ondanks de veronderstelde toename van de rentevoeten vanaf 2002 (met 60 basispunten voor de lange rente tussen 2002 en 2006) dalen de rentelasten in bbp-termen als gevolg van de schuldafbouw, die op zijn beurt volgt uit de aanhoudende vorderingenoverschotten.

In het geval van een herfinanciering van de gemeenschappen, zou het primaire overschot van de federale overheid dalen van 5,7 % van het bbp in 2002 tot 5,5 % van het bbp in 2006 en zou haar vorderingsoverschot op het einde van de periode slechts 1 % van het bbp bedragen.

D. Sociale zekerheid

De regeling der werknemers boekt overschotten

Ondanks de extra bijdrageverminderingen in 2000 (42 miljard werkgeversbijdragen en 4,9 miljard werknemersbijdragen)² bedraagt het vorderingenoverschot in de sociale zekerheid³ nog 51,9 miljard; niet alleen de opbrengst uit sociale premies daalt met 0,3 % van het bbp, maar ook de socialezekerheidsprestaties verminderen hun aandeel in het bbp met 0,3 %.

In 2001 worden de bijdrageverminderingen uitgebreid met ex ante 21 miljard (18,3 miljard werkgeversbijdragen en 2,8 miljard werknemersbijdragen) die voor 18,5 miljard gecompenseerd worden door de verhoging van het percentage van de BTW-ontvangsten toegewezen aan de sociale zekerheid (23,514 % i.p.v. 21,046 % alternatieve financiering). Daarnaast zijn de overdrachten van de federale overheid verhoogd met 57,5 miljard door de schuldovername door de schatkist (beslist tijdens het begrotingsconclaaf van oktober 2000)⁴. In ruil wordt het bedrag van de alternatieve financiering verminderd met het bedrag van de

1. Die premie, die in 2001 1,8 miljard bedraagt (bijna één procent van de bezoldigingen), wordt slechts om de 2 jaar uitbetaald.
2. De Sociale Maribel niet meegerekend.
3. De rekening 'socialeverzekeringsinstellingen' in het ESR95 bevat naast de traditionele regelingen van de socialezekerheidsbegroting, de pensioenen ten laste van het kapitalisatiestelsel, het gemeenschappelijk pensioenstelsel en de specifieke regelingen voor kinderbijslagen, arbeidsongevallen en beroepsziekten voor de personeelsleden van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten, de verrichtingen van de Dienst Overzeese Sociale Zekerheid, de verrichtingen van de fondsen voor bestaanszekerheid en sluiting der ondernemingen, de verrichtingen in het kader van de Vlaamse zorgverzekering. De verrichtingen van de erkende verzekeringsinstellingen voor arbeidsongevallen en de aanvullende verzekering voor geneeskundige zorgen zijn overgeheveld naar de bedrijven omdat ze institutioneel behoren bij de sector verzekeringen.
4. In uitvoering van artikel 65 van de programmawet van 2 januari 2001.

overgenomen schuld in de werknemersregeling (34 miljard). In de regeling der zelfstandigen wordt die vermindering gespreid (2,7 miljard van 2001 tot 2008, en 1,9 miljard in 2009). Het vorderingenoverschot bedraagt in 2001 76,5 miljard of 0,74 % van het bbp. Dat saldo zou 19 miljard of 0,2 % van het bbp bedragen indien er geen rekening wordt gehouden met de weerslag van de schuldovername (0,55 % van het bbp). Er wordt wel van uitgegaan dat de begrotingsdoelstelling voor gezondheidszorgen wordt gerespecteerd in 2001.

TABEL 32 - De rekening sociale-verzekeringsinstellingen in het ESR95
(in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006 t.o.v. 2000
1. Primair saldo	0,7	0,6	0,8	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	+0,1
A. Ontvangsten	18,9	18,6	18,7	18,2	18,1	18,0	17,9	17,9	-0,7
1. Externe ontvangsten	16,2	16,0	15,6	15,8	15,7	15,7	15,7	15,7	-0,3
a. Fiscale ontvangsten	2,1	2,2	2,0	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	+0,2
b. Sociale premies	14,0	13,7	13,5	13,4	13,3	13,2	13,2	13,2	-0,5
c. Overige niet-fiscale ontvangsten	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	+0,0
2. Overdrachten binnen de overheid ^a	2,7	2,6	3,1	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	-0,4
waarvan rijkstoelagen	2,6	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	-0,4
B. Primaire uitgaven	18,2	18,0	17,9	17,7	17,6	17,5	17,4	17,2	-0,8
1. Finale primaire uitgaven	18,2	17,9	17,8	17,7	17,6	17,5	17,3	17,2	-0,7
a. Rechtstreekse uitgaven	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	-0,1
b. Overdrachten	17,5	17,2	17,2	17,0	16,9	16,8	16,7	16,6	-0,7
i) Sociale uitkeringen aan gezinnen	17,3	17,0	16,9	16,8	16,7	16,6	16,4	16,3	-0,7
- pensioenen	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0	5,9	5,9	5,8	-0,3
- geneeskundige verzorging	5,3	5,3	5,3	5,4	5,4	5,5	5,5	5,5	+0,3
- arbeidsongeschiktheid	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	+0,0
- kinderbijslag	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	-0,3
- werkloosheid	2,5	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9	-0,4
- overige	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	+0,0
ii) Diverse overdrachten aan gezinnen en izw's	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
iii) Subsidies aan bedrijven	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	+0,0
2. Overdrachten binnen de overheid ^b	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
2. Rentelasten	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
3. Vorderingenoverschot	0,7	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	+0,2
									Gem. jaarl. groei 2001- 2006
Reële toename van de ontvangsten ^c	3,5	0,5	4,0	0,9	2,2	2,2	2,5	2,6	2,4
Reële toename van de primaire uitgaven ^b	2,2	1,2	2,9	2,4	2,3	2,1	1,9	1,9	2,3

a. De renteopbrengst op de schuldtitels van de federale overheid inbegrepen.

b. Er wordt rekening gehouden met de terugbetaling aan de Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie (RJV) van 3 miljard in 2000 en 2 miljard in 2001.

c. Deflator: index der kleinhandelsprijzen.

Met de bijkomende bijdrageverminderingen vanaf 2002 (zie hoofdstuk 5) zal het vorderingenoverschot op middellangetermijn opnieuw aandikken tot 90 miljard of 0,7 % van het bbp in 2006. Voorwaarde hierbij is dat de vervangingsinkomens geen nieuwe voordelen noch welvaartsaanpassingen ontvangen, behalve de sociale correcties voorzien in de begroting 2001¹ en de aanpassing van het loonplafond in de pensioenregeling der werknemers². Dat saldo houdt ook rekening met de bijkomende socialezekerheidsuitgaven te wijten aan de volgende maatregelen: de regularisatie van vreemdelingen zonder papieren, het federale akkoord (afgesloten in 2000) voor het verplegend en verzorgend personeel in de non-profitsector, de gefaseerde opstart van de Vlaamse zorgverzekering (vanaf juli 2001) en de verlenging van het vaderschapsverlof van 3 dagen tot 10 dagen (vanaf juli 2002).

In de regeling der zelfstandigen ontstaat er een tekort.

Nochtans ontstaat er in de regeling der zelfstandigen een tekort - uitgedrukt in begrotingstermen - van jaarlijks 2 tot 3 miljard vanaf 2001. Dat tekort is te wijten aan de aanhoudende daling van het aantal bijdragebetalende zelfstandigen samen met de jaarlijkse inhouding van 2,7 miljard op de alternatieve financiering (in ruil voor de schuldovername) en de onlangs besliste verbetering van het sociaal statuut van de zelfstandigen.

De ontvangsten vertragen met 0,7 % van het bbp

De ontvangsten van de sociale zekerheid vertragen met 0,4 procentpunt van het bbp over de periode 2000-2002 en 0,3 procentpunt tijdens de periode 2003-2006.

Ondanks de sterke toename van de brutoloonsum in de privé-sector, vóór indexatie met 3,5 % in 2001 en 3,3 % in 2002, zorgen de bijkomende bijdrageverminderingen voor een relatieve daling van de bijdrageopbrengsten van 13,7 % van het bbp in 2000 tot 13,4% in 2002. De bijdrageverminderingen in het kader van de 'Sociale Maribel' zijn hier niet meegerekend omdat ze overeenkomstig de ESR-definitie worden beschouwd als een loonsubsidie aan de bedrijven.

Hoewel de brutoloonsum in de privé-sector ook op middellange termijn vlugger toeneemt dan het bbp, blijven de bijdrageopbrengsten vertragen t.o.v. het bbp. De recent besliste bijdrageverminderingen verminderen immers de parafiscale druk tot in 2005, zodat de bijdrageopbrengsten nog 13,2 % van het bbp bedragen in 2006. Die opeenvolgende lastenverlagingen zijn gedeeltelijk gecompenseerd door de verhoging van de fiscale ontvangsten die 0,2 procentpunt hoger zijn in 2006 dan in 2000.

-
1. Een welvaartsaanpassing van 2 procent in 2002, 2003, 2004 en 2005 voor de pensioenen ingegaan respectievelijk voor 1993, in 1993, in 1994, en in 1995, een verhoging vanaf januari 2002 van het loonplafond in de werkloosheidsverzekering en een actualisering van de erkende beroepszaken.
 2. Overeenkomstig het KB van 23.12.1996 wordt het loonplafond in de pensioenregeling voor werknemers gekoppeld aan het stijgingsritme van de conventionele lonen. Omdat het pensioen wordt berekend op basis van het geplafonneerde loon over de hele loopbaan, zal de verhoging van het loonplafond pas op termijn een noemenswaardige meeruitgave met zich meebrengen. Daarnaast voorziet dit KB in de mogelijkheid om selectieve welvaartsverhogingen toe te kennen aan de reeds gepensioneerden. Vermits in de basissimulatie de loonnorm wordt gehandhaafd met een matige loontoename tot 2006, veronderstellen we dat er in die context geen nieuwe welvaartsaanpassingen meer worden toegekend bovenop de sociale correcties voorzien in de begroting 2001.

De overdrachten van de overheid bevatten de rijkstoelagen¹, de kapitalisatie van 4 miljard die de Vlaamse overheid jaarlijks overmaakt aan het Vlaamse Zorgfonds, en ten slotte de opbrengst uit schuldtitels van de federale overheid. De uitzonderlijk hoge overdracht van de overheid in 2001 (3,1 % van het bbp) is voor 0,55 procentpunt van het bbp te wijten aan de schuldovername door de federale overheid van 34 miljard in de werknemersregeling en van 23,5 miljard in de regeling der zelfstandigen. Op middellange termijn verminderen die overdrachten met 0,4 procentpunt van het bbp, van 2,5 % in 2000 tot 2,1 % in 2006, omdat de rijkstoelagen enkel worden aangepast aan de prijsevolutie.

De uitgaven vertragen met 0,8% van het bbp.

De primaire uitgaven van de sociale zekerheid vertragen over de periode 2001-2006 met 0,8 % van het bbp, waarvan 0,4 voor werkloosheid, 0,3 voor de pensioenen, 0,3 voor kinderbijlagen, terwijl de uitgaven voor geneeskundige zorgen toenemen met 0,3 procentpunt van het bbp.

Die vertraging volgt gedeeltelijk uit de gestelde hypothese van constant beleid: buiten de bovenvermelde selectieve verhogingen wordt er niet vooropgesteld dat welvaartsaanpassingen aan de uitkeringen worden toegekend. De loonplafonds bij de berekening van de werkloosheidsvergoeding en de ziekte- of invaliditeitsvergoeding worden enkel geïndexeerd volgens de prijsevolutie, uitgezonderd de eenmalige verhoging van het loonplafond voor werkloosheid vanaf 2002.

De socialezekerheidsprestaties, die voor het overgrote deel bepaald worden door een eigen interne dynamiek die in het verleden is afgeremd door structurele besparingsmaatregelen², vertragen des te sterker t.o.v. het bbp in de mate dat de groei gerealiseerd wordt met bijkomende tewerkstelling.

De werkloosheidsuitgaven³ dalen van 2,3 % van het bbp in 2000 tot 1,9 % in 2006 hoofdzakelijk omdat het aantal werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen daalt met 16 500 budgettaire eenheden in 2001 en met 77 900 over de periode 2002-2006. Het aantal voltijdse bruggepensioneerden neemt verder af, terwijl het aantal deeltijdse brugpensioenen lichtjes toeneemt. Het aantal oudere werklozen stijgt daarentegen door de instroom van de naoorlogse generaties met een hogere activiteitsgraad dan de vorige en door het optrekken van de pensioenleeftijd voor de vrouw. Het aantal loopbaanonderbrekers neemt ook toe. Dat geldt in het bijzonder voor de deeltijdse loopbaanonderbreking, omwille van het nieuwe stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en verminderde arbeidsprestaties (zie hoofdstuk 5).

Volgens voorlopige observaties zouden de uitgaven voor geneeskundige zorgen in 2000 512,5 miljard bedragen (een overschrijding van de begrotingsdoelstelling met 11,8 miljard). Voor 2001 is de begrotingsdoelstelling vastgelegd op 542,8 miljard. Op middellange termijn zou de jaarlijkse reële toename schommelen tussen 4 % in 2002 en 3,4 % tot 3,7 % over de periode 2003-2006. Dat is gemiddeld 3,6 %

1. De door de federale overheid overgenomen lening in de vorm van een aflossingsprogramma met thesauriebewijzen is volledig afgelost in 2000, zodat de jaarlijkse kapitaaloverdracht van 1,2 mld aan de regeling der zelfstandigen wegvalt.
2. Zie hoofdstuk 6, afdeling D in de Economische vooruitzichten 1999-2004.
3. In het ESR95 bevatten de werkloosheidsuitgaven de werkloosheidsvergoeding aan de verschillende categorieën uitkeringsgerechtigde werklozen, het deel werkloosheidsvergoeding aan de bruggepensioneerden en de vergoeding voor loopbaanonderbreking. De activering van de werkloosheidsvergoeding wordt beschouwd als een loonsubsidie.

of 1,1 % meer dan de reële groeicijfer (2,5 %) waarvan 2,7 % interne dynamiek is (nl. de gemiddelde toename tijdens de periode 1995-2000 buiten het effect van de vergrijzing), ruim 0,6 % te wijten is aan de veroudering (het toenemend gewicht van ouderen met grotere behoeften aan medische diensten en waarbij de WIGW's genieten van voordeligere terugbetalingstarieven) en 0,3 % voortvloeit uit de vroegere overeengekomen loonsverhogingen en werktijdverkorting in de federale gezondheidssector.

E. Gemeenschappen en gewesten

Evolutie van de ontvangsten is afhankelijk van de concretisering van het Lambermont-akkoord.

Terwijl de periode 1989-1999 werd gekenmerkt door een toenemende herverdeling van de middelen van de federale overheid naar de gemeenschappen en gewesten, vertraagt de groei van de overgedragen middelen vanaf 2000. Dat komt door de inwerkingtreding van de definitieve fase van de bijzondere financieringswet (de sterke toename van de overgedragen belastingen in 2001 is eenmalig).

Op middellange termijn hangt de evolutie van de ontvangsten af van de uitvoering van het Lambermont-akkoord. Zonder de herfinanciering van de gemeenschappen zouden de over te dragen belastingen afnemen van 9,4 % van het bbp in 2000 tot 8,9 % in 2006. Met de herfinanciering zou de BTW-overdracht met ongeveer 119 miljard verhoogd worden over 5 jaar. In 2006 bedragen ze dan nog 9,2% van het bbp.

De eigen belastingen (indirecte belastingen en successierechten) kennen in procent van het bbp een lichte daling (zonder rekening te houden met een uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten). De niet-fiscale ontvangsten en de overdrachten van de federale overheid, andere dan de overgedragen belastingen, blijven op middellange termijn constant in procent van het bbp.

Zonder de herfinanciering van de gemeenschappen zouden de totale ontvangsten van de gemeenschappen en gewesten dalen met 0,7 % van het bbp over de periode 2000-2006. De uitvoering van het Lambermont-akkoord zou de daling beperken tot 0,4 % van het bbp.

Sterke reële groei van de primaire uitgaven in 2001

Terwijl de primaire uitgaven in 2000 een beperkte reële toename kenden, wordt 2001 gekenmerkt door een uitzonderlijk hoge toename van de primaire uitgaven van 4,1 %¹. De voornaamste oorzaken zijn de toename van de lopende overdrachten aan de izw's (extra middelen voor sociale hulp, kinder- en gehandicaptenzorg) en de sterke stijging van de kapitaaltransfers aan gezinnen². Daarnaast trekken de gewesten ook meer middelen uit voor investeringen in milieu, omgeving en mobiliteit. Ook de overdrachten aan de federale overheid nemen in 2001 toe. De Vlaamse overheid zou voor het eerst de kosten dragen van de korting op de personenbelasting die toegekend wordt aan de belastingsplichtigen van het Vlaams Gewest, wat zich uit in een transfer aan de federale overheid.

1. Dezelfde groeitendens blijkt ook uit de begrotingen van de gemeenschappen en gewesten, waar onze evolutie van de uitgaven op gebaseerd is.
2. Het gaat om 1,5 miljard extra die het Vlaams Gewest uittrekt voor premies m.b.t. nieuwbouw, renovatie, verbetering en aanpassing van een woning.

TABEL 33 - Rekening van de gemeenschappen en gewesten
(in procent van bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
1. Primair saldo	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,0	-0,0	-0,1	
A. Ontvangsten	12,8	12,4	12,9	12,3	12,2	12,0	11,9	11,7	
1. Externe ontvangsten	11,6	11,2	11,6	11,1	11,0	10,8	10,7	10,6	
a. Fiscale ontvangsten	11,0	10,6	11,0	10,5	10,4	10,3	10,1	10,0	
Eigen belastingen	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	
Overgedragen belastingen federale overh.	9,8	9,4	9,8	9,3	9,2	9,1	9,0	8,9	
b. Niet-fiscale ontvangsten	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	
2. Overdrachten binnen de overheid ^a	1,1	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	
B. Primaire uitgaven	12,2	12,0	12,1	12,1	12,0	12,0	11,9	11,9	
1. Finale primaire uitgaven	9,6	9,5	9,6	9,6	9,7	9,7	9,6	9,6	
a. Directe uitgaven	6,0	5,9	5,9	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	
- Bezoldigingen (exl. fictieve soc. bijdragen)	4,1	4,0	3,9	3,9	3,9	3,8	3,8	3,7	
- Netto-aankopen van goederen en diensten	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	
- Bruto-investeringen	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	
b. Overdrachten	3,7	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,6	
- Aan de gezinnen en de izw's	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	
- Aan de ondernemingen	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	
- Aan het buitenland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
2. Overdrachten binnen de overheid	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	Gemiddelde jaarlijkse groei (over 4 jaar)
2. Rentelasten	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
3. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	0,3	0,2	0,6	0,1	-0,0	-0,1	-0,2	-0,3	1999- 1995
Incl. herfinanciering van de gemeenschappen	0,3	0,2	0,6	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	2006- 2002
Reële groeivoet van de ontvangsten ^b	4,3	-0,5	7,4	-1,0	1,8	1,5	1,5	1,4	4,1
Incl. herfinanciering van de gemeenschappen	4,3	-0,5	7,4	-0,5	2,3	1,9	2,5	1,7	4,1
Reële groeivoet van de uitgaven ^b	3,3	1,1	4,1	3,4	2,6	2,6	2,1	2,2	1,9

a. Met inbegrip van de rente op de schuld van de federale overheid.

b. Deflator: index der kleinhandelsprijzen.

Geringe daling van de uitgaven in % van het bbp op middellange termijn

De vooruitzichten van de uitgaven voor de periode 2002-2006 steunen op de hypothese van ongewijzigd beleid¹. Dat komt tot uiting in de voortzetting van de trends die de jongste jaren zijn waargenomen². In de projectie leidt die hypothese tot een gemiddelde reële toename van de uitgaven die groter is dan die van de ontvangsten en tot een lichte daling van de primaire uitgaven van 12,1 % van het bbp in 2002 tot 11,9 % in 2006.

1. Er wordt verondersteld dat de herfinanciering van de gemeenschappen niet tot een ander uitgavenbeleid leidt.
2. Voor de middellangetermijnvooruitzichten wordt de uitgavenevolucie van de periode 1995-2001 doorgetrokken naar de toekomst.

De daling in procent van het bbp is voornamelijk te wijten aan de lagere overdrachten aan de overige deelsectoren van de overheid (0,3 % van het bbp op middellange termijn), vooral aan de lagere overheid. Ondanks de toegekende loonsverhogingen¹ dalen de loonuitgaven beduidend van 4 % van het bbp in 2000 tot 3,7 % in 2006 als gevolg van de afnemende tewerkstelling in het onderwijs. De netto-aankopen van goederen en diensten stijgen met 0,2 % van het bbp. Hun gemiddelde reële groei ligt in de periode 2002-2006 hoger dan de jongste jaren, nl. 6,6 % tegenover 5,4 %. Ook de investeringen van de gemeenschappen en gewesten kennen een lichte toename van 0,1 % van het bbp op middellange termijn.

Vorderingenoverschot op korte termijn

Het vorderingenoverschot van de gemeenschappen en gewesten loopt in 2000 lichtjes terug tot 0,2 % van het bbp (een vermindering met 0,1 procentpunt tegenover 1999). Die daling is vooral te wijten aan de afname van de overgedragen belastingen door de federale overheid. In 2001 stijgt het vorderingenoverschot met 0,4 procentpunt door de stijging van de totale ontvangsten en komt aldus op 0,6% van het bbp. De minimumnorm voor het begrotingsevenwicht op korte termijn (nl. 0,2 % in 2000 en 0,3 % in 2001) die door de Hoge Raad voor Financiën is opgelegd, wordt dus nageleefd (zie tabel 34).

Een begrotingsevenwicht op middellange termijn kan niet zonder herfinanciering van de gemeenschappen

Met uitzondering van het jaar 2004 zou - in geval van herfinanciering van de gemeenschappen - het begrotingsevenwicht kunnen behouden worden tijdens de projectieperiode en wordt de HRF-norm gerespecteerd. Zonder toename van de BTW-overdrachten is er een vorderingstekort vanaf 2003, dat zou oplopen tot 0,2 % van het bbp in 2005.

TABEL 34 - Vergelijking van het geraamd vorderingensaldo met de norm volgens de Hoge Raad van Financiën (in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Geraamd vorderingensaldo							
- Exclusief Lambermont	0,3	0,2	0,6	0,1	-0,0	-0,1	-0,2
- Inclusief Lambermont	0,3	0,2	0,6	0,1	0,1	0,0	0,1
HRF-norm ^a	0,0	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1

a. Bron: Jaarverslag van de Hoge Raad voor Financiën - juli 2000 en Studiedienst van het Ministerie van Financiën

1. De belangrijkste loonsverhogingen voor de drie gemeenschappen in de volgende jaren betreffen de geleidelijke gelijkschakeling van de wedde van kleuterleidster en onderwijzer met de wedde van een regent en de loonstijging van 1 % die zou worden toegekend door Comité A. Voor de Vlaamse Gemeenschap is er eveneens de verwachte toename van 3% (gespreid over enkele jaren) in het kader van de nieuw af te sluiten CAO en de loonsverhogingen voornamelijk onder de vorm van gratis openbaar vervoer en allerlei soorten premies. In het Waals Gewest zou de inwerkingtreding van een nieuw statuut met vlakke loopbaan voor een aanzienlijke weddevermeerdering zorgen tijdens de periode 2001-2003.

F. Lagere overheid

Tot 2005 blijven de lopende besparingen van de lagere overheid positief of in evenwicht. Het saldo wordt echter negatief in 2006 (-0,1 % van het bbp). Het vorderingenoverschot daarentegen was negatief in 2000 en wordt dat opnieuw vanaf 2004, vooral toe te schrijven aan de evolutie van de overheidsinvesteringen¹.

De verslechtering van het vorderingenoverschot in 2000 is toe te schrijven aan de daling van de belastingontvangsten met 3,2 % in constante prijzen als gevolg van een vertraging bij de inkohiering door de federale overheid. De situatie wordt rechtgezet in 2001, waardoor in dat jaar de fiscale ontvangsten toenemen. Die verschuiving volgt uit de boekingsregels van de nationale rekeningen (ESR) maar heeft geen invloed op de gemeentelijke begrotingen. Vanaf 2002 groeien de fiscale ontvangsten opnieuw in een normaal - maar zwakker - tempo. Bij ongewijzigd beleid doet zich (in bbp-termen) een daling voor als gevolg van de impact van de fiscale hervorming op de opcentiemen van de personenbelasting en de trendmatige vermindering van de opcentiemen van de onroerende voorheffing.

De tweede belangrijkste financieringsbron wordt gevormd door de overdrachten van de gemeenschappen en gewesten, die vooral in 2000 en ook de volgende jaren dalen in bbp-termen. De overdrachten van de federale overheid worden in de eerste jaren van de projectieperiode verhoogd om de bijkomende uitgaven van de lagere overheid te financieren (OCMW-uitgaven in het kader van het asielbeleid vanaf 2000 en uitgaven in verband met de politiehervorming vanaf 2001). Omdat de dotatie voor de lokale politie ongewijzigd blijft in reële termen groeien de federale overdrachten na 2001 overeenkomstig het inflatietempo.

De primaire uitgaven van de lagere overheid nemen in 2000 en 2001 telkens met 0,1 % van het bbp toe als gevolg van hogere sociale uitkeringen en werkingskosten. In 2001 gaat het om de kost van 8 300 bijkomende banen, de baremaverhoging voor alle agenten van de lokale politie en 2 miljard frank aan aankopen van goederen en diensten in het kader van de politiehervorming. Gedurende de volgende jaren dalen de primaire uitgaven - uitgezonderd de investeringen - in bbp-termen (hun reële groei bedraagt gemiddeld 2,2 % per jaar).

1. Die hypothese is gebaseerd op de observaties van de voorbije 20 jaar, waarbij kan worden vastgesteld dat de investeringen van de lagere overheid sterk toenemen vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen. Daarna vertragen ze en dalen ze zelfs (vooral het jaar na de verkiezingen).

TABEL 35 - Rekening van de lagere overheid
(in procent van het bbp)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Primair saldo	0,5	0,2	0,5	0,4	0,3	0,2	0,0	-0,1
A. Ontvangsten	6,4	6,2	6,5	6,2	6,1	6,0	5,9	5,8
1. Externe ontvangsten	3,4	3,2	3,3	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1
a. Fiscale ontvangsten	2,3	2,2	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
b. Niet-fiscale ontvangsten	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
2. Overdrachten binnen de overheid ^a	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	2,9	2,8	2,8
a. Van de gemeenschappen en gewesten	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1
b. Van de andere deelsectoren	0,5	0,6	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
B. Primaire uitgaven	5,9	6,0	5,9	5,8	5,8	5,8	5,9	5,9
1. Bruto-investeringen	0,9	0,9	0,7	0,6	0,7	0,7	0,9	0,9
2. Overige primaire uitgaven	5,0	5,1	5,2	5,2	5,1	5,1	5,1	5,0
a. Werkingskosten	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9
c. Overdrachten aan de gezinnen en izw's	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
d. Overdrachten aan de ondernemingen	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
e. Overdrachten binnen de overheid	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Rentelasten	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
3. Vorderingenoverschot	0,1	-0,2	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,3	-0,4
waarvan lopende besparingen	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
Ontvangsten: reële groeivoeten ^b , waarvan	4,5	-0,1	8,2	-0,5	1,4	1,2	1,0	1,0
- Fiscale ontvangsten	7,2	-3,2	8,7	-4,4	1,2	0,8	0,3	0,4
- Overdrachten v. d. gemeenschappen en gewesten	2,5	-1,7	1,5	1,0	0,8	0,8	0,5	0,5
- Overdrachten v.d. andere deelsectoren v.d. overh.	0,5	14,1	41,3	0,2	0,7	0,2	0,1	0,1
Primaire uitgaven: reële groeivoeten ^b	6,1	4,1	2,9	1,2	2,6	3,2	4,6	2,8
- Bruto-investeringen	27,5	5,0	-17,2	-10,0	6,1	10,9	23,3	8,1
- Overige primaire uitgaven	3,0	3,9	6,6	2,8	2,1	2,2	1,9	1,8
waarvan werkingskosten	3,6	3,1	7,4	3,1	2,3	2,4	2,1	1,9

a. Inclusief de rente-inkomsten op de schuld van de federale overheid.

b. Deflator: index van de kleinhandelsprijzen.

Samengevat zou het vorderingenoverschot tijdens de projectieperiode het hoogst zijn in 2001, het jaar van de politiehervorming. Die hervorming wordt echter door de federale overheid gefinancierd. Daarnaast is het een postelectoraal jaar, waardoor de investeringen beduidend afnemen. Ten slotte is er in 2001 de storting door de federale overheid van belastingachterstallen (waarmee in het ESR rekening wordt gehouden, maar dat geen invloed heeft op de gemeentelijke budgetten). Niettemin vertonen de financiën van de lagere overheid een structurele verslechtering op middellange termijn. Bij ongewijzigd beleid is de trendmatige uitgavenstijging sterker dan het voorziene groeitempo van de ontvangsten.

Energieverbruik en broeikasgasemissies

Het basisscenario veronderstelt een gemiddelde prijs van 25,3 dollar voor een vat ruwe olie (Brent-kwaliteit) in 2001 tegenover gemiddeld 28,4 dollar in 2000. Daarna herneemt de prijs geleidelijk tot 28,1 dollar in 2006. De aardgasprijs, die gedeeltelijk geïndexeerd is aan de prijs van de ruwe olie, volgt die evolutie met enige vertraging. Het is momenteel moeilijk om prognoses te maken over de evolutie van de prijs en de invoer van elektriciteit door de toenemende openstelling van de markt.

Mede door de hoge energieprijzen, voorziet de projectie een beheerste ontwikkeling van het energie-eindverbruik (gemiddeld 1,3 % per jaar) en van het bruto binnenlands energieverbruik (gemiddeld 1,1 % per jaar).

De historisch dalende trend van de energie-intensiteit van het bbp zou zich voortzetten in de projectieperiode. Ondanks die trend, zouden de totale emissies blijven toenemen. De uitstoot van de voornaamste broeikasgassen nl. koolstofdioxide (CO_2), methaan (CH_4) en distikstofoxide (N_2O), zou met 13,5 % toenemen van 1990 tot 2006. Bij een constant beleidsscenario zal België bijgevolg niet voldoen aan de verminderingsdoelstelling betreffende de uitstoot van broeikasgassen, waartoe België zich internationaal verbonden heeft.

A. Evolutie van de vraag naar energie

1. Evolutie van de energie-intensiteit van het bbp

Toename van het energieverbruik ...

De sterke stijging van de energieprijzen in 2000 en de aanhoudend hoge energieprijzen van 2001 tot 2006 resulteren in een beheerste ontwikkeling van het energieverbruik gedurende de projectieperiode. Zoals blijkt uit tabel 36, bedroeg de stijging van de verbruiksprijs van energie in 2000 22,1 %. De verbruiksprijs van energie zou jaarlijks met gemiddeld 2,8 % stijgen in de periode 2001-2006 t.o.v. 0,6 % in de periode 1991-1999. De verwachte jaarlijkse groei van het energie-eindverbruik¹ en het bruto binnenlands verbruik² zou gemiddeld resp. 1,3 % en 1,1 % bedragen voor de periode 2001-2006, tegenover 2,3 % en 1,7 % voor de periode 1991-1999.

TABEL 36 - Evolutie van het bbp, het energieverbruik, de energie-intensiteit en de verbruiksprijzen van energie (gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)

	1981-1999	1981-1990	1991-1999	2000	2001-2006
Bbp	1,9	1,9	1,9	3,9	2,7
Bruto binnenlands energieverbruik	1,0	0,4	1,7	1,1	1,1
Energie-eindverbruik	0,9	-0,4	2,3	0,7	1,3
Energie-intensiteit van het bbp ^a	-0,9	-1,5	-0,2	-2,7	-1,6
Verbruiksprijs van de energie ^b	1,2	1,8	0,6	22,1	2,8
Reële energieprijzen ^c	-1,9	-2,5	-1,3	19,1	1,0

a. Het bruto binnenlands verbruik gedeeld door het bbp

b. Gemiddelde prijs van alle energiedragers geconsumeerd op de binnenlandse markt

c. Energieprijs gedeeld door de particuliere consumptieprijs

Uit cijfers van de Europese Commissie³ blijkt dat België een grote consument van energie is in vergelijking met de buurlanden (zie tabel 37). België had het hoogste bruto binnenlandse energieverbruik per inwoner in 1997.

TABEL 37 - Bruto binnenlands energieverbruik per inwoner (in ton olie-equivalent per inwoner, 1997)

België	Duitsland	Frankrijk	Nederland	Eur 15
5,4	4,1	4,1	4,8	3,7

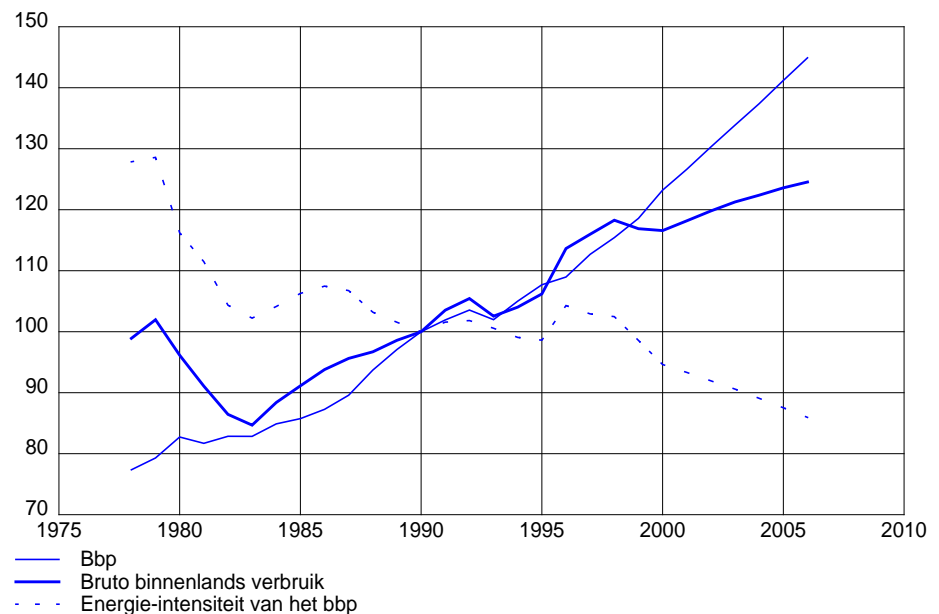
1. Energie-eindverbruik: energie geleverd aan de consumenten (industrie, transport, diensten, gezinnen en landbouw) voor allerlei soorten energieverbruik.
2. Bruto binnenlands verbruik: de hoeveelheid energie die nodig is om aan de binnenlandse vraag te voldoen. Dat wordt berekend door de primaire productie, de invoer en de voorraadschommelingen op te tellen en de uitvoer en bunkers af te trekken.
3. Zie: European Union Energy Outlook to 2020 - Europese Commissie, november 1999.

... ondanks de bevestiging van de dalende trend van de energie-intensiteit van het bbp

De energie-intensiteit van het bbp (d.i. het bruto binnenlands verbruik gedeeld door het bbp) daalt met jaarlijks gemiddeld 1,6 % tussen 2001 en 2006. De historisch dalende trend van de energie-intensiteit van het bbp wordt dus tijdens de projectieperiode bevestigd en is meer uitgesproken dan in de periode 1981-1999, zoals ook blijkt uit tabel 36. De elasticiteit van het bruto binnenlands energieverbruik t.o.v. het bbp zou 0,41 bedragen tijdens de projectieperiode tegenover 0,53 voor de periode 1981-1999.

Die evolutie weerspiegelt vooral de daling van het relatieve belang van de energie-intensieve sectoren ten voordele van de - minder energie-intensieve - diensten en een efficiënter energiegebruik met een toenemende inschakeling van energievriendelijke technologieën. Die evolutie wordt nog versterkt door de hoge energieprijzen. Terwijl tussen 1981 en 1999 de reële energieprijis daalde met 1,9 % gemiddeld per jaar, was er een forse toename van de energieprijis in 2000, die een vertraging van de consumptie teweegbrengt in de projectieperiode. Voor de periode 2001-2006 wordt een reële prijsstijging verwacht van gemiddeld 1 % per jaar (zie tabel 36).

FIGUUR 13 - Energie-intensiteit van het bbp
(index 1990=100)

Ondanks de daling in energie-intensiteit van het bbp, blijven de broeikasgasemissies toenemen gedurende de projectieperiode en zal het niet mogelijk zijn om zonder bijkomende maatregelen de doelstelling voor de beperking van de uitstoot te halen zoals bepaald in het kader van het Protocol van Kyoto (zie hiervoor afdeling B).

2. Sectorale analyse van het energie-eindverbruik

De verwachte evolutie van het energie-eindverbruik is niet homogeen, zoals tabel 38 aantoont. Zij vertoont grote sectorale verschillen.

De industriële sector

Terwijl een stijging van het totale eindverbruik met gemiddeld 1,3 % per jaar wordt verwacht, zou het eindverbruik van de industrie met slechts 0,6 % gemiddeld per jaar toenemen. De jongste negen jaar bedroeg de gemiddelde groei 2 % per jaar. Het einde van die periode vertoont sterke jaarlijkse groeivoeten van het verbruik wat te wijten is aan de lage energieprijzen. In 2006 zou het industrieel verbruik 14,4 Mtoe¹ bedragen, d.i. nog slechts 35 % van het eindverbruik tegenover 40 % in 1980. De energie-intensiteit van de industrie zou merkelijk afnemen gedurende de projectieperiode: de energieprijzen die fors stegen in 2000 en hoog blijven in de projectieperiode zetten de industrie ertoe aan nieuwe investeringen te doen in energievriendelijke technologieën met het oog op een efficiënter energieverbruik.

De reeds waargenomen wijzigingen in het industriële energieverbruik worden bevestigd in de projectieperiode. Elektriciteit en gas vertegenwoordigen 65 % van het verbruik (iets meer dan 25 % voor elektriciteit en bijna 40 % voor gas) in 2006. In 1980 bestond het industriële verbruik voor 50 % uit vaste en vloeibare brandstoffen.

De transportsector

Voor de transportsector wordt een toename van het verbruik (voornamelijk petroleumproducten) verwacht van jaarlijks gemiddeld 2,1 %, d.i. een sterkere groei dan die van het totale eindverbruik. Die evolutie bevestigt vroegere tendensen. De energie-intensiteit van de transportsector zou licht afnemen. De voorkeur van de consument voor meer comfort en veiligheid en grotere en dus zwaardere wagens leidde tot een weinig efficiënt gebruik van energie. Fileproblemen, een beter uitgebouwd net voor openbaar vervoer en een verandering van levensstijl uit milieu-overwegingen, zouden leiden tot een ontmoediging van het privépersonentransport. Maatregelen om de snelheid te beperken en de veiligheid te bevorderen zouden ook bijdragen tot die evolutie. Ook nieuwe technologische verbeteringen zoals een beter design, het gebruik van aluminium en andere nieuwe materialen, zouden leiden tot lichtere wagens en een efficiënter energieverbruik.

De dienstensector

Tijdens de projectieperiode zou het verbruik in de dienstensector gemiddeld met 1,3 % per jaar toenemen en 5,9 Mtoe bereiken in 2006, d.i. 14,5 % van het totale eindverbruik. Het verbruik van die sector zou dus met bijna 35 % toenemen van 1991 tot 2006. Gas en elektriciteit blijven aan belang winnen ten nadele van de vloeibare brandstoffen.

1. Miljoen ton olie-equivalent.

De gezinnen

Terwijl de periode 1991-2000 gekenmerkt werd door een sterke groei van het energieverbruik van de gezinnen (gemiddeld 2,3 % per jaar), zou de toename in de projectieperiode gematigder zijn (gemiddeld 1,4 % per jaar). Dat was immers een atypische periode met niet alleen temperaturen die in het midden van de jaren negentig lager waren dan in het begin van de periode, maar ook met dalende reële energieprijzen sinds 1986. Door de aanhoudend hoge energieprijzen gedurende de projectieperiode, zou de vraag naar energie van de gezinnen verzwakken en zou de energie-intensiteit van de private consumptie¹ afnemen.

TABEL 38 - Evolutie van de eindvraag naar energie per sector

	Gemiddelde jaarlijkse groeivoeten				Structuur
	1981-2000	1981-1990	1991-2000	2001-2006	2006
Totaal	0,9	-0,4	2,1	1,3	100,0
- Industrie	0,4	-1,2	2,0	0,6	35,3
- Transport	2,3	2,6	2,1	2,1	27,0
- Diensten ^a	1,0	-0,3	2,3	1,3	14,5
- Gezinnen	0,2	-1,9	2,3	1,4	23,0

a. Inclusief landbouw

3. Analyse per productcategorie van het bruto binnenlands energieverbruik en het energie-eindverbruik

In tabel 39 wordt de evolutie van de vraag naar de belangrijkste energieproducten weergegeven zowel van het bruto binnenlands verbruik als van het energie-eindverbruik: vaste en vloeibare brandstoffen, aardgas, elektriciteit en andere.

Over de periode 1980 tot 2006, zien we een belangrijke verschuiving in de structuur van de energieconsumptie: van vaste en vloeibare brandstoffen naar gas en elektriciteit (of kernenergie voor wat het bruto binnenlands energieverbruik betreft).

1. Aandeel van het energie-eindverbruik van de gezinnen in het reëel beschikbaar inkomen.

TABEL 39 - Evolutie van de structuur van het energieverbruik
(in Mtoe en in procent van het totale verbruik van energie)

	Producten	1980		1999		2006	
		Mtoe	%	Mtoe	%	Mtoe	%
Bruto binnenlands energieverbruik	Totaal	45,7	100,0	55,5	100,0	59,9	100,0
	Vaste brandstoffen	11,0	24,1	7,4	13,3	6,2	10,4
	Vloeibare brandstoffen	22,9	50,1	21,3	38,4	22,8	38,1
	Gas	8,9	19,5	13,8	24,9	17,3	28,9
	Kernenergie	2,9	6,3	12,1	21,8	12,8	21,4
	Andere	0,0	0,0	0,8	1,4	0,8	1,3
Energie-eindverbruik	Totaal	31,8	100,0	37,5	100,0	40,8	100,0
	Vaste brandstoffen	5,0	15,7	3,6	9,6	3,4	8,3
	Vloeibare brandstoffen	15,1	47,5	17,6	46,9	18,1	44,4
	Gas	7,6	23,9	9,3	24,8	11,0	27,0
	Elektriciteit	3,6	11,3	6,4	17,1	7,5	18,4
	Andere	0,4	1,3	0,6	1,6	0,8	2,0

Vaste brandstoffen

Het verbruik van vaste brandstoffen daalt sterk over de hele periode, zowel in marktaandeel als in volume. Dat is vooral zo voor het bruto binnenlands verbruik als gevolg van een belangrijke daling van de vraag van de elektriciteitscentrales.

Petroleumproducten

Het verbruik van vloeibare brandstoffen kent een dalend belang in het bruto binnenlands verbruik. In 1980 bedroeg het aandeel nog 50,1 % tegen 38,1 % in 2006. Dat is vooral toe te schrijven aan de dalende vraag van de elektriciteitscentrales.

Het aandeel in het eindverbruik zou eveneens dalen. Die evolutie weerspiegelt zeer uiteenlopende sectorale ontwikkelingen. In de industrie zou het verbruik afnemen dankzij een efficiënter energiegebruik en de toenemende inschakeling van milieuvriendelijke technologieën. Bij de diensten zou het verbruik van vloeibare brandstoffen ook afnemen, terwijl het verbruik van de gezinnen zou toenemen. Het verbruik van de transportsector zou toenemen met gemiddeld 2,1 % per jaar. Het eindverbruik van petroleumproducten zou op het einde van de projectieperiode 18,1 Mtoe bedragen, of ongeveer 44,4 % van het totale energie-eindverbruik tegenover 47,5 % in 1980.

Aardgas

De consumptie van aardgas kent een sterke stijging, zowel in volume als in marktaandeel. Voor het bruto binnenlands verbruik kan die toename verklaard worden door de sterke stijging van de aardgasconsumptie door de elektriciteitsproducenten (de stoom- en gasturbine-installaties (STEG) en de centrales met warmtekrachtkoppeling). Het eindverbruik van aardgas zou jaarlijks gemiddeld met 1,3 % toenemen. Op het einde van de projectieperiode zou aardgas 27 % van het totale energie-eindverbruik vertegenwoordigen tegenover 24 % in 1980.

Elektriciteit

De vraag naar elektriciteit kent ook een sterke toename in volume en in markt-aandeel, zowel in de geobserveerde periode als in de projectieperiode. Het elektriciteitsverbruik zou jaarlijks gemiddeld 2,1 % stijgen en in 2006 7,5 Mtoe bereiken. Dat is 18,4 % van het energie-eindverbruik in 2006 tegenover 11,3 % in 1980. Het verbruik van de diensten en van de transportsector zou toenemen met resp. 2,4 % en 2,3 % gemiddeld per jaar. Het verbruik van de industrie en van de gezinnen zou met resp. 2,2 % en 1,8 % gemiddeld per jaar toenemen. De elektriciteitsintensiteit van het bbp zou licht dalen in de projectieperiode. Dat is vooral toe te schrijven aan de doorbraak van nieuwe technologieën en producten die zuiniger en efficiënter zijn in verbruik.

Het aandeel van de andere energieproducten (hernieuwbare energiebronnen) blijft beperkt en bedraagt ongeveer 1,3 % van het bruto binnenlands verbruik en 2 % van het energie-eindverbruik op het einde van de projectieperiode (zie ook punt B.1. van dit hoofdstuk).

4. Onzekerheden omtrent de energieprijis

De onzekerheden omtrent de prijs van ruwe olie wegen ook op de prijs van aardgas en bijgevolg op de variabele kosten van de elektriciteitsproductie.

In het basisscenario zou de olieprijs die een sterke stijging kende sinds begin 1999, dalen tot gemiddeld 25,3 dollar voor een vat ruwe olie (Brent-kwaliteit) in 2001 tegenover gemiddeld 28,4 dollar in 2000. Daarna herneemt de prijs geleidelijk tot 28,1 dollar in 2006. De aardgasprijs, die gedeeltelijk geïndexeerd is aan de prijs van de ruwe olie, volgt die evolutie met enige vertraging.

Er kan een neerwaartse druk zijn op de aardgasprijs als gevolg van de concurrentie door de liberalisering van de Europese markt voor gas. Hoewel een sterke toename van de vraag naar gas in de elektriciteitssector op termijn ook een stijging van de aardgasprijs kan teweegbrengen.

Toenemende openstelling van de energiemarkten voor de concurrentie

Door de liberalisering van de Europese elektriciteitsmarkt, zou de binnenlandse vraag zich geleidelijk openstellen voor buitenlandse producenten. Momenteel is het moeilijk om prognoses te maken over de evolutie van de prijs en de invoer van elektriciteit ten gevolge van de toenemende openstelling van de markt. In het basisscenario van de projectie wordt verondersteld dat de prijs van de elektriciteit stabiel blijft (en dus daalt in reële termen).

Volgens de Belgische wetgeving van 29 april 1999 kunnen consumenten die meer dan 20 gigawattuur (GWh) per jaar verbruiken hun leverancier rechtstreeks via bilaterale contracten kiezen vanaf 31 december 2000. Consumenten die meer dan 2 GWh verbruiken kunnen dat vanaf 31 december 2002. Alle klanten van het hoogspanningsnet kunnen ten laatste tegen het einde van het jaar 2004 hun leverancier kiezen. Dat kunnen ook buitenlandse leveranciers zijn. Recentelijk heeft de Europese Commissie bekendgemaakt dat ze de Europese elektriciteitsmarkt volledig wil liberaliseren tegen 1 januari 2005.

Binnen dat kader bestaat onzekerheid over de evolutie van de volumes die op Europees niveau zullen worden verhandeld en over de prijsevolutie voor de eindafnemers. Aangezien de contractuele prijs van een GWh niet openbaar zal worden gemaakt en er geen informatie is omtrent de verschillende marges, kan de ontwikkeling van de stromen tussen de Europese landen moeilijk geraamd worden. Bovendien verschilt de kalender van openstelling van de elektriciteitsmarkt van land tot land, zodat de neerwaartse druk op de prijs verschillend zal zijn.

B. De evolutie van de emissies van de voornaamste broeikasgassen

De transformatie en de consumptie van energie zijn de belangrijkste bron van emissies en vertegenwoordigen ongeveer 80 % van de broeikasgasemissies (in CO₂-equivalenten) in België, voornamelijk door verbranding van fossiele brandstoffen maar ook door verdamping. Ongeveer 98 % van de energiegerelateerde emissies (in CO₂-equivalenten) is CO₂. De overige emissies zijn afkomstig van industriële processen, landbouw en afval.

De energiegerelateerde CO₂-emissies worden besproken onder punt 1. De niet-energiegerelateerde CO₂-emissies worden toegelicht onder punt 2. In punt 3 worden de totale CH₄ en N₂O emissies besproken. Ten slotte worden de totale emissies besproken en vergeleken met de doelstelling in het kader van het Protocol van Kyoto.

Bij de berekeningen van de emissies¹ werd een constant beleid verondersteld en procestechnisch zou er op het gebied van de emissies geen evolutie zijn: de emissiefactoren² worden dus constant verondersteld over de projectieperiode (voor de berekening van de CH₄-emissies uit de landbouw en afval wordt van die basisveronderstelling afgeweken, zie punt 3). Er wordt wel rekening gehouden met een efficiënter energiegebruik.

De reductiedoelstelling in het kader van het Protocol van Kyoto behelst ook waterstoffluorkoolwaterstoffen (HFK'S), perfluorkoolwaterstoffen (PFK'S) en zwavelhexafluoride (SF₆). Gegevens over die emissies zijn echter onvolledig en de meetmethoden zijn nog niet afgesteld. Daarom worden ze in de huidige projectie niet behandeld.

-
1. Voor de berekening van de emissies werd de volgende benadering toegepast:

$$E = EVV \times EF$$

met E = emissie (ton/jaar);
EVV = emissieverklarende variabele (energieverbruik, consumptie, productie...);
EF = emissiefactor (ton/eenheid van EVV).

2. De emissiefactoren voor de berekening van de energiegebonden CO₂-emissies werden gehaald uit de 'Tweede Belgische Nationale Mededeling conform artikels 4 en 12 van het verdrag', augustus 1997 en zijn in overeenstemming met de 'Revised 1996 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories'. De emissiefactoren voor CH₄ en N₂O en de niet-energiegerelateerde CO₂ zijn impliciete emissiefactoren berekend door de respectievelijke emissies (uit de nationale emissie-inventarissen) te delen door overeenkomstige emissieverklarende variabelen uit het HERMES-model (uitgedrukt in constante prijzen van 1990). De waarde bekomen voor 1996 werd gebruikt als (impliciete) emissiefactor voor de projectieperiode. Voor CH₄ uit landbouw en afval werd de bekomen impliciete emissiefactor over de projectieperiode aangepast met een dalende trend.

1. De energiegerelateerde emissies van CO₂

CO₂ ontstaat vooral bij de elektriciteitsproductie, de olieraffinage, de transformatie van vaste brandstoffen en andere en bij de verbranding van fossiele brandstoffen in de industrie, voor transport en tenslotte door de tertiaire sector en de gezinnen.

Uit cijfers van de Europese Commissie¹ blijkt dat België in 1997 meer energiegerelateerde CO₂-uitstoot per inwoner had dan Frankrijk en Duitsland en ongeveer evenveel als Nederland. De energiegerelateerde CO₂-uitstoot per inwoner ligt in België een stuk boven het Europese gemiddelde in 1997. Dat kan verklaard worden door het feit dat de industrie in België energie-intensief is. Voorbeelden hiervan zijn de chemische industrie, de cementproductie en de staalnijverheid.

TABEL 40 - Energiegerelateerde CO₂-uitstoot per inwoner
(in ton CO₂ per inwoner, 1997)

België	Duitsland	Frankrijk	Nederland	Eur 15
11,4	10,1	6,1	10,9	8,2

Toename van CO₂-emissies met jaarlijks gemiddeld 0,4 %

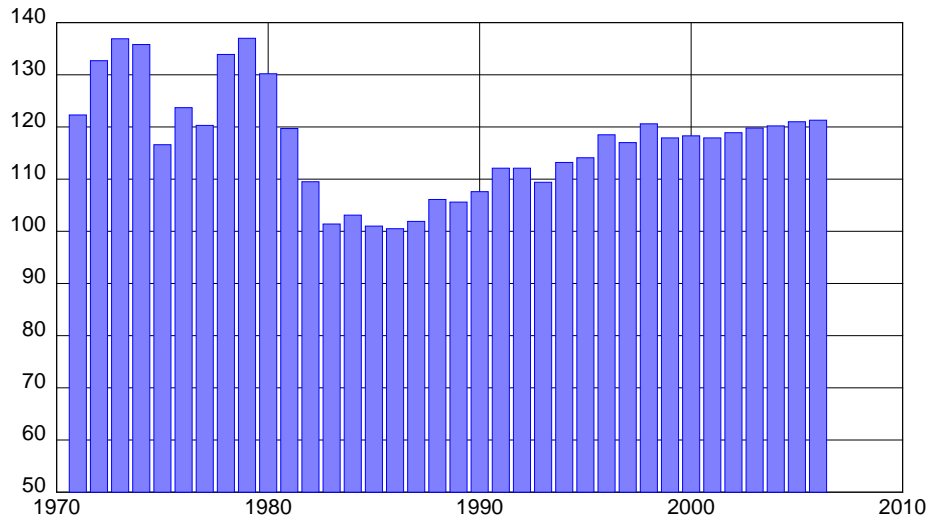
De uitstoot zou in 2001 een lichte daling kennen in vergelijking met 2000. Vanaf 2002 zou er een herneming zijn, waardoor in 2006 een niveau van 121,3 miljoen ton wordt bereikt. Dat komt overeen met een gemiddelde groei van 0,4 % per jaar gedurende de periode 2001-2006. In vergelijking met 1990 bedraagt de toename 12,7 %².

Tijdens de projectieperiode is de elasticiteit van de energiegerelateerde CO₂-uitstoot t.o.v. het bruto binnenlands energieverbruik 0,36 en t.o.v. het bbp 0,15. De elasticiteit van de energiegerelateerde CO₂-uitstoot t.o.v. het bbp is een indicator zowel voor efficiënt energieverbruik als voor de vervangbaarheid van verschillende soorten energiedragers (waarvan de uitstoot per terajoule onderling verschilt). De energiegebonden CO₂-intensiteit van het bbp zou met gemiddeld 2,3 % per jaar dalen gedurende de projectieperiode.

In figuur 14 wordt de evolutie van de energiegerelateerde CO₂-emissies grafisch weergegeven van 1970 tot 2006.

1. Zie: European Union Energy Outlook to 2020 - Europese Commissie, november 1999.
2. Bij de evaluatie van die resultaten moet er rekening gehouden worden met een onzekerheidsmarge van 2 % omwille van de onzekerheid over de basisgegevens.

FIGUUR 14 - Evolutie van de energie-gerelateerde CO₂-emissies
(in miljoen ton)

Het emissieniveau hangt in grote mate af van de structuur van het elektriciteitspark. De evolutie van het elektriciteitspark in de projectie voorziet in een sterke opgang van aardgas ter vervanging van de vaste en vloeibare brandstoffen, evenals een hoger gemiddeld rendement en een dalende aanwending van afgeleide gassen.

De productie van elektriciteit door kerncentrales zou gelijk blijven gedurende de projectieperiode. Het aandeel in de totale elektriciteitsproductie zou wel afnemen. Ondanks het feit dat de productie van waterkracht- en windkrachtcentrales een verdubbeling zou kennen, blijft het aantal geproduceerde GWh met hernieuwbare energiebronnen (waterkracht, windkracht, biomassa en andere) beperkt. Het grootste deel van de capaciteitsuitbreiding is voorzien na 2006. Het aandeel van de elektriciteitsproductie met gascentrales kent ook een stijging. Het gaat hier vooral om stoom- en gasturbine-installaties (STEG) en centrales met warmtekrachtkoppeling. Die laatste zouden tegen 2006 in capaciteit verdubbelen t.o.v. 1995 en in 2006 een capaciteit van 2000 megawatt bereiken. Het aandeel van petroleumcentrales in de productie van elektriciteit blijft klein. Voor de steenkoolcentrales daalt het aandeel zeer sterk.

Die structurele wijzigingen zouden in het begin van de projectieperiode leiden tot een lagere energiegerelateerde uitstoot van de elektriciteitssector. Nadien zou de uitstoot in die sector opnieuw toenemen als gevolg van de hogere elektriciteitsproductie.

TABEL 41 - Evolutie van de energiegerelateerde CO₂-emissies per sector

	Gemiddelde jaarlijkse groeivoeten 2001-2006 (%)	Niveau in 2006 (mio ton)	Structuur in 2006 (%)
Elektriciteitssector	-1,1	23,1	19,0
Energiesector	1,5	6,1	5,0
Industrie	-0,7	32,4	26,7
Transport	2,1	27,3	22,5
Diensten en landbouw	0,9	12,7	10,5
Gezinnen	1,3	19,8	16,3
Totaal	0,4	121,3	100,0

Zoals uit tabel 41 blijkt, zou de uitstoot van de elektriciteitssector jaarlijks met gemiddeld 1,1 % afnemen van 2001 tot 2006. Dat kan verklaard worden door de vervanging van steenkool door aardgas in de elektriciteitsproductie (de stoom- en gasturbine-installaties (STEG) en centrales met warmtekrachtkoppeling).

De uitstoot die veroorzaakt wordt door de transportsector zou tijdens de projectieperiode gemiddeld met 2,1 % per jaar stijgen en bij de gezinnen zou dat 1,3 % zijn. De industriële uitstoot zou daarentegen jaarlijks met gemiddeld 0,7 % afnemen als gevolg van de structurele verschuiving van het energieverbruik van vaste en vloeibare brandstoffen naar gas en elektriciteit.

2. Niet-energiegerelateerde emissies van CO₂

Naast CO₂-emissies door verbranding komen ook emissies vrij bij bepaalde industriële processen, o.a. bij de cement- en staalproductie. Ook bij de verbranding van afval komt er CO₂ vrij.

De niet-energiegerelateerde emissies van CO₂ zouden in 2001 13,2 miljoen ton bedragen. Deze emissies zouden bij ongewijzigd beleid jaarlijks gemiddeld met 3,2 % toenemen gedurende de projectieperiode en in 2006 15,3 miljoen ton bedragen. Dat zou een toename betekenen van 44,7 % t.o.v. 1990 bij ongewijzigd beleid en een bepaalde groei van de activiteit.

3. Emissies van CH₄ en N₂O

De emissies van CH₄ kunnen ingedeeld worden in drie grote groepen: emissies door energietransformatie en -consumptie, emissies van de landbouw en emissies uit het storten en verwerken van afval. De emissies door energietransformatie en -consumptie ontstaan bij de elektriciteitsproductie, de olieraffinage en de transformatie van vaste brandstoffen en andere, de verbranding van fossiele brandstoffen door de industrie, transport, de tertiaire sector en de gezinnen en door verdamping bij de aardgasverdeling.

De landbouw neemt het grootste deel van de CH₄-emissies voor zijn rekening. Die emissies worden veroorzaakt bij verteringsprocessen, de mestproductie en in de bodem van landbouwgrond.

N₂O komt vrij bij de verbranding van fossiele brandstoffen waarbij het aandeel van de emissies door transport toeneemt. In de industrie is de productie van adipine- en salpeterzuur de enige emissiebron van N₂O. De N₂O-emissies van de landbouw treden op bij de bemesting van landbouwgrond. De emissies van N₂O die plaatsvinden bij de afvalverwerking vinden hun oorsprong in de verbranding van afval.

Bij de evaluatie van de resultaten moet er echter rekening gehouden worden met een grote onzekerheidsmarge. De onzekerheidsmarge die doorgaans gehanteerd wordt, is 30 % voor de totale CH₄-emissies en 50 % voor de totale N₂O-emissies¹. Die grote foutenmarge is te wijten aan onzekerheden over de emissiefactoren en aan moeilijkheden bij de definitie van de bronnen. De cijfers zijn dan ook louter indicatief.

Afname van de CH₄-emissies

De totale CH₄-emissies zouden jaarlijks gemiddeld met 3,1 % afnemen en 439,4 kiloton bedragen in 2006. De afname van 1990 tot 2006 zou dan 23,5 % bedragen. Dat is in overeenstemming met de verwachtingen in de Tweede Nationale Mededeling².

Voor de berekening van de CH₄-emissies van de landbouw en de afvalverwerking, voor de periode van 2000 tot 2006 werd er rekening gehouden met het Europese landbouwbeleid (daling van het aantal runderen), het mestbeleid in het Vlaamse Gewest (stagnering van de groei van de veestapel en bemestingsnormen uit MAP2) en het afvalbeleid (selectieve ophaling en recuperatie, compostering, verschuiving van stortten naar verbranden, verplichting tot methaanafvang bij bestaande stortplaatsen). Bijgevolg zouden de CH₄-emissies van de landbouw en de afvalverwerking jaarlijks afnemen. De energiegerelateerde CH₄-emissies en de emissies afkomstig van de industriële processen daarentegen zouden jaarlijks toenemen.

Toename van de N₂O-emissies

In tegenstelling tot de CH₄-emissies wordt verwacht dat de N₂O-emissies zouden stijgen met jaarlijks gemiddeld 2,3 % en in 2006 40,2 kiloton zouden bedragen. De toename tussen 1990 en 2006 zou 37,8 % bedragen. Het wegverkeer neemt een groot deel van die stijging voor zijn rekening.

1. Eerste Belgische Nationale Mededeling conform artikels 4 en 12 van het verdrag, januari 1997.
2. Tweede Belgische Nationale Mededeling conform artikels 4 en 12 van het verdrag, augustus 1997.

4. Totale broeikasgasemissies

De drie belangrijkste broeikasgassen (CO₂, CH₄ en N₂O) hebben elk op zich een andere invloed op het klimaat. Om hun bijdrage te meten tot het broeikas effect worden de emissies van CO₂, CH₄ en N₂O gewogen met hun respectievelijke Global Warming Potential (GWP)¹. De resulterende gewogen emissies worden uitgedrukt in CO₂-equivalenten.

Toename van de emissies van de voornaamste broeikasgassen met 13,5 % van 1990 tot 2006

De verwachte evolutie van de emissies van de voornaamste broeikasgassen voor de projectieperiode bij ongewijzigd beleid wordt in tabel 42 weergegeven in miljoen ton CO₂-equivalenten. De totale emissies zouden jaarlijks gemiddeld met 0,6 % toenemen. In 2006 zouden de emissies een niveau van 158,3 miljoen ton bereiken tegenover 139,4 miljoen ton in 1990. Dat betekent een stijging van 13,5 % t.o.v. 1990.

Bij ongewijzigd beleid worden de objectieven niet gehaald

Zonder bijkomende beperkende maatregelen is het bijgevolg niet mogelijk om de doelstelling voor de beperking van de uitstoot te halen zoals bepaald in het kader van het Protocol van Kyoto. Volgens dat protocol zou de uitstoot van broeikasgassen in België tegen het jaar 2012 met 7,5 % moeten gedaald zijn in vergelijking met de uitstoot in 1990.

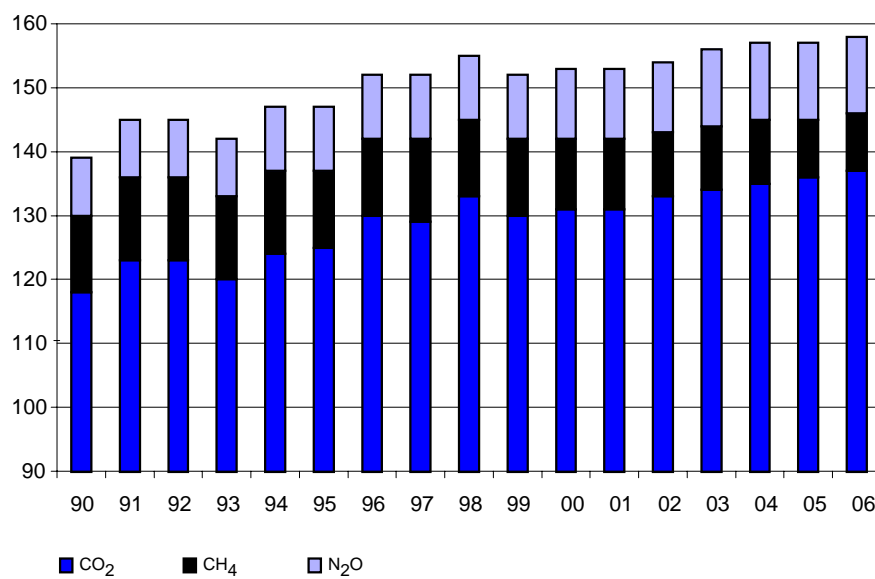
TABEL 42 - Evolutie van de emissies van de voornaamste broeikasgassen

	Miljoen ton CO ₂ -equivalenten			Gemiddelde jaarlijkse groeivoeten 2001-2006	Procentuele toename 1990-2006
	1990	2000	2006		
Energiegerelateerde CO ₂ -emissies	107,7	118,3	121,3	0,4	12,6
Niet-energiegerelateerde CO ₂ -emissies	10,6	12,7	15,3	3,2	44,7
Totale CH ₄ -emissies	12,1	11,2	9,2	-3,1	-23,5
Totale N ₂ O-emissies	9,0	10,8	12,5	2,3	37,8
Totale broeikasgasemissies	139,4	153,1	158,3	0,6	13,5

In figuur 15 worden de emissies van de voornaamste broeikasgassen in miljoen ton CO₂-equivalenten weergegeven van 1990 tot 2006.

1. Voor CO₂ bedraagt de GWP 1, voor CH₄ 21 en voor N₂O 310.

FIGUUR 15 - Evolutie van de emissies van de voornaamste broeikasgassen
(in miljoen ton CO₂-equivalenten)

Belangrijkste hypothesen van de projectie

Tabel 1 HYPOTHESEN OMTRENT DE BINNENLANDSE EN DE INTERNATIONALE OMGEVING

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Buitenlandse afzetmarkt van goederen en diensten (volume groei)	7.5	6.4	10.3	6.2	7.2	6.5	6.3	6.2	6.2
2. Wereldhandelsprijzen in BEF (groei voeten)									
Uitvoer van goederen excl. energie	2.5	1.7	8.8	1.8	1.6	1.6	1.8	1.8	1.8
Invoer van goederen excl. energie	1.8	1.7	6.3	1.2	1.7	1.6	1.8	1.8	1.8
Invoer van energie	20.1	-0.7	79.7	-12.3	1.0	1.6	1.8	1.8	1.8
3. Wisselkoersen (peil)									
Belgische frank per dollar	35.7	42.3	43.6	42.9	42.7	42.5	42.2	42.0	41.8
Dollar per euro (x 100)	113.1	95.3	92.4	94.1	94.5	95.0	95.5	96.0	96.5
4. Rentevoeten (peil)									
Korte rente (3m.)									
Eurozone	--	4.6	4.4	4.5	4.6	4.6	4.7	4.7	4.7
Verenigde Staten	5.7	5.3	6.5	5.2	5.5	5.5	5.5	5.0	5.0
Lange rente (10j.)									
Duitsland	5.5	5.3	5.3	4.7	4.9	5.4	5.7	5.7	5.7
Verenigde Staten	6.0	5.9	6.0	4.8	5.0	5.8	6.5	6.5	6.5
5. Actieve bevolking									
Mutatie in duizend personen	32.2	31.3	44.2	37.0	33.8	35.4	32.0	27.6	22.3
6. Activiteitsgraad (in %)	66.7	68.6	67.8	68.0	68.2	68.6	68.9	69.1	69.0
7. Gemiddelde conventionele arbeidsduur (groei voeten)									
Alle bedrijfstakken	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2
Industrie	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0
Diensten	-0.4	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.4	-0.2	-0.2	-0.1

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 2 VOORNAAMSTE HYPOTHESEN OVER DE OVERHEIDSUITGAVEN

(groeivoeten in volume voor rubrieken 4 tot 10)

	99^95	06^01	01	02	03	04	05	06
1. Werkgelegenheid bij de overheid								
A. Excl. deeltijdarbeid, DSP en jongerenbanenplan	--	-0.4	-0.6	-0.5	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2
1. Federale overheid	--	-1.9	-7.4	-1.9	-0.7	-0.9	-0.2	-0.2
2. Gemeenschappen en gewesten	--	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
3. Lagere overheid	--	0.5	3.6	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
4. Sociale zekerheid	--	-0.0	-0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
B. Deeltijdarbeid, DSP en jongerenbanenplan	--	6.4	17.8	6.3	5.2	3.9	3.0	2.2
C. Totaal	0.9	0.1	0.3	-0.1	0.1	-0.0	0.0	-0.0
2. Sociale programmatie en 'wage drift'								
1. Federale overheid (incl. defensie)	--	2.2	3.3	3.5	2.4	2.4	1.0	0.7
2. Gemeenschappen en gewesten	--	1.6	1.5	2.4	1.9	1.8	1.0	1.0
3a. Lagere overheid - onderwijssubs.	--	1.5	1.2	2.3	1.8	1.8	1.1	1.0
3b. Lagere overheid - overige	--	1.9	4.0	2.3	1.3	1.3	1.3	1.0
4. Sociale zekerheid	--	1.2	1.5	1.5	1.0	1.0	1.0	1.0
3. Hypothesen i.v.m. overheidspensioenen								
A. Aantal pensioenen	1.8	0.6	1.1	0.7	0.7	0.4	0.3	0.3
a. Rustpensioenen	2.3	1.4	2.2	1.6	1.5	1.1	0.9	0.9
b. Overlevingspensioenen	0.7	-1.5	-1.6	-1.5	-1.5	-1.6	-1.5	-1.5
B. Perequatie van de rustpensioenen	--	0.0	0.6	0.6	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
C. Perequatie van de overlevingspensioenen	--	0.3	0.9	0.8	0.1	0.0	0.0	0.0
4. Bruto-aankoop van goederen en diensten	3.8	3.9	3.8	3.1	4.3	4.1	4.1	4.2
1. Federale overheid	1.2	-0.2	0.5	-2.9	1.3	0.1	-0.0	-0.0
2. Gemeenschappen en gewesten	6.8	6.2	4.3	6.5	6.6	6.6	6.6	6.6
3. Lagere overheid	3.8	5.1	7.2	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7
4. Sociale zekerheid	-0.5	0.2	1.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0
Deflator	1.8	1.8	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
5. Bruto-kapitaalvorming	2.1	4.6	-4.6	3.8	4.9	6.9	10.9	5.8
1. Federale overheid en sociale zekerheid	-0.5	5.2	-15.7	40.0	0.2	3.5	1.7	1.6
2. Gemeenschappen en gewesten	4.5	5.5	12.9	4.1	3.9	3.9	4.0	4.0
3. Lagere overheid	1.2	3.3	-17.2	-10.4	5.8	10.7	23.1	8.0
Deflator	0.9	2.0	1.4	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1
6. Sociale verstrekkingen in natura	2.4	2.7	3.7	2.6	2.4	2.5	2.6	2.4
1. Federale overheid	2.4	2.4	1.9	2.7	2.4	2.5	2.6	2.4
2. Gemeenschappen en gewesten	1.7	2.8	4.4	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5
3. Lagere overheid	3.7	7.2	30.0	2.6	2.6	2.6	2.6	2.6
4. Sociale zekerheid	2.4	2.6	3.0	2.6	2.4	2.5	2.6	2.4
Deflator	2.7	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	2.9
7. Overige lopende overdrachten aan de gezinnen en izw's	0.9	1.4	2.2	1.7	1.4	1.2	1.0	1.1
1. Federale overheid	1.1	0.1	1.5	0.0	-0.6	-0.5	0.1	0.4
2. Gemeenschappen en gewesten	2.4	2.0	4.8	2.2	1.6	1.4	1.1	0.9
3. Sociale zekerheid	0.6	1.6	2.1	1.9	1.8	1.4	1.2	1.2
4. Lagere overheid	2.2	0.9	-0.5	1.3	1.3	1.2	1.0	1.0
Deflator	1.6	1.8	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
8. Lopende overdrachten aan de ondernemingen	0.9	0.9	0.2	2.4	1.1	1.4	0.3	-0.1
1. Federale overheid	-1.1	-1.3	-5.3	-0.2	-1.5	-0.3	-0.3	-0.3
2. Gemeenschappen en gewesten	-0.2	1.7	2.5	2.6	2.5	2.5	0.0	0.0
3. Sociale zekerheid	26.4	6.5	16.5	12.0	5.8	3.9	1.8	-1.1
4. Lagere overheid	9.4	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6
Deflator	1.6	1.8	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
9. Lopende overdrachten aan het buitenland	11.4	2.9	6.5	1.8	3.3	2.1	2.1	1.9
1. Federale overheid	11.6	2.9	6.5	1.8	3.3	2.1	2.1	1.9
2. Gemeenschappen en gewesten	36.6	1.5	8.9	0.0	-0.0	0.0	0.0	0.0
Deflator	1.6	1.8	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
10. Kapitaaloverdrachten	7.3	2.4	-9.7	7.5	4.1	4.2	4.0	4.1
1. Federale overheid	11.4	-3.6	-39.1	13.7	1.4	1.5	0.5	0.5
2. Gemeenschappen en gewesten	6.7	6.5	10.9	5.5	5.5	5.6	5.6	5.7
3. Lagere overheid	41.7	-0.0	0.0	0.0	-0.0	-0.0	-0.0	-0.0
Deflator	1.6	1.8	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9

Tabel 3 HYPOTHESEN INZAKE SOCIALEZEKERHEIDSPRESTATIES

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
<i>I. Groeivoeten in volume</i>									
1. Pensioenen	1.7	2.0	1.8	1.9	2.4	2.2	1.9	1.6	1.8
a. Werknemers (*)	1.7	2.0	1.8	1.8	2.4	2.3	2.0	1.6	1.8
(RP: begrotingscijfer)	1.6	2.0	1.5	1.8	2.4	2.3	2.0	1.6	1.8
b. Zelfstandigen (**)	0.3	0.8	0.7	1.4	1.4	0.7	0.4	0.7	0.4
c. Vastbenoemd personeel bij de RSZ-PPO	7.3	3.4	4.8	3.3	3.2	3.3	3.5	3.5	3.7
d. Aangeslotenen bij de DOSZ	3.0	6.1	4.6	6.4	7.0	5.4	5.5	5.2	7.0
2. ZIV-uitkeringen	1.3	3.0	3.2	3.2	3.0	3.4	2.7	2.7	3.1
a. Werknemers	1.5	3.1	3.3	3.1	3.2	3.5	2.8	2.8	3.1
- Primaire ongeschiktheid	2.0	2.7	6.3	5.8	2.2	2.1	2.0	2.1	1.9
- Invaliditeit (**)	1.5	3.4	2.8	2.7	3.1	3.7	3.5	3.3	3.8
- Moederschapsrust (**)	3.7	3.9	2.5	2.0	7.6	6.8	2.2	2.3	2.4
- Mijnwerkers en zeelieden	-	-18.3	-15.5	-19.9	-18.0	-18.0	-18.0	-18.0	-18.0
b. Zelfstandigen	-0.6	2.1	1.5	4.1	0.7	2.5	0.7	1.0	3.5
3. Kinderbijslagen (**)	0.2	-0.2	-0.3	0.5	0.0	-0.3	-0.3	-0.4	-0.5
a. Werknemers, RSZ-PPO inbegrepen	0.2	-0.4	-0.1	-0.5	-0.2	-0.3	-0.4	-0.5	-0.6
(RKW: begrotingscijfer)	0.1	-0.4	0.0	-0.2	-0.1	-0.4	-0.5	-0.6	-0.7
b. Zelfstandigen	-0.9	0.7	-3.6	6.1	-0.2	-0.4	-0.4	-0.3	-0.4
c. Gewaarborgde gezinsbijslag	8.1	10.7	10.2	36.1	16.4	2.9	2.9	3.0	3.0
4. Arbeidsongevallen van het FAO	-0.6	-0.5	-0.9	0.1	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6
5. Beroepsziekten	-4.1	-0.5	-3.8	-2.5	-0.5	-0.0	0.0	-0.0	0.0
6. Vlaamse zorgverzekering	-	-	-	-	496.6	35.2	26.1	0.9	1.2
<i>II. Groeivoeten alvorens toepassing van indexeringsregels</i>									
Geneeskundige zorgen	3.6	3.8	4.2	3.9	4.0	3.6	3.7	3.8	3.5
a. Werknemers, incl. ambtenaren	3.6	3.8	4.0	3.7	4.1	3.7	3.8	3.8	3.5
(ZIV-GV: begrotingscijfer)	3.6	3.7	4.2	3.5	4.0	3.6	3.7	3.7	3.5
b. Zelfstandigen	2.3	3.0	4.4	5.5	3.0	2.4	2.5	2.5	2.1
c. Aangeslotenen bij de DOSZ	-2.8	1.7	1.1	2.4	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6
d. Aan buitenlandse SZ-instellingen	26.3	7.0	23.8	7.4	6.8	6.8	7.0	6.4	7.3
<i>III. In duizendtallen (jaargemiddelden)</i>									
1. Niet werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	113.9	168.9	140.8	150.4	157.8	165.8	174.3	179.7	185.6
2. Vrijwillig deeltijdse werklozen	26.4	22.1	26.7	22.7	22.5	22.3	22.1	21.6	21.2
3. Deeltijds werklozen met behoud van rechten en IGU	36.4	36.9	36.1	37.2	37.7	37.7	37.2	36.2	35.2
4. Van inschrijving vrijgestelde werklozen wegens beroepsopleiding, familiale en sociale redenen of studies	29.3	31.8	32.0	32.1	32.0	31.9	31.8	31.7	31.6
5. Activeringsprogramma's: PWA's, Eerste werkervaring	9.6	16.0	15.6	15.9	16.1	16.2	16.1	16.0	15.9
6. Tewerkstelling met loonsubsidie	10.1	43.6	28.5	31.6	37.5	42.9	48.2	50.6	51.0
- Doorstromingsprogramma's	2.1	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1
- Herinschakelingsprogr. of dienstenbanen	2.9	11.2	9.8	10.2	10.6	11.0	11.4	11.8	12.2
- Activering via voordeelbanen (***)	0.0	9.7	0.0	0.0	4.2	8.7	13.6	15.7	16.3
- Gesubs. contractuelen bij de overheid	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
- Sociale Maribel	4.2	15.6	11.6	14.3	15.7	16.1	16.1	16.0	15.5
7. Loopbaanonderbrekingen	67.9	138.0	97.3	112.3	122.8	131.4	143.6	154.3	163.4
8. Bruggpensioenen	126.9	108.9	115.6	112.5	109.2	108.1	107.1	106.6	109.7
<i>IV. In miljarden franken</i>									
Loonsubsidie via Sociale Maribel	3.7	17.2	11.3	14.5	16.5	17.5	18.0	18.5	18.5

(*) Berekend met het model PENSION, loongrens 0,5% losgekoppeld van de loonevolutie, zonder welvaartsaanpassingen behalve de toeslag van april 1999, de verhoging van juli 2000 en de voorziene 2% in 2002.

(**) Aantal gepensioneerd in de regeling der zelfstandigen, aantal kinderen en aantal invaliden overeenkomstig het langetermijnmodel MALTESE.

(***) Aandeel van activering in voordeelbanen: 15% (2002), 30% (2003), 45% (2004), 50% (vanaf 2005)

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 4 VERKLARING VAN DE SOCIALE PREMIES

(groeivoeten)	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Werknemersregeling									
a. Sector van de ondernemingen									
1. Reëel uurloon per werknemer	1.8	1.8	2.2	2.0	1.7	1.8	1.7	1.7	1.7
2. Effectieve arbeidsduur per werknemer	-0.4	-0.1	-0.2	-0.1	-0.1	-0.3	-0.2	-0.1	-0.1
3. Tewerkstelling	1.3	1.6	2.9	1.6	1.7	1.6	1.5	1.6	1.4
-verwerkende nijverheid, energie en bouw	-0.5	-0.1	1.3	-0.0	0.2	-0.1	-0.2	-0.1	-0.4
-verhandelbare diensten	2.3	2.5	3.8	2.6	2.5	2.6	2.4	2.5	2.3
4. Bruto-loonsom, voor indexatie	2.7	3.2	4.9	3.5	3.3	3.2	3.1	3.2	3.1
5. Loonindexering	1.4	1.9	1.5	2.0	1.8	1.9	1.9	1.9	1.9
p.m. deflator consumptieprijzen	1.7	1.8	2.5	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
6. Bruto-loonsom	4.1	5.2	6.5	5.6	5.2	5.1	5.1	5.2	5.1
-aanslagbasis voor werkgeversbijdragen	-.	5.2	6.4	5.5	5.1	5.1	5.0	5.2	5.1
-aanslagbasis voor werknemersbijdragen	-.	5.2	6.5	5.5	5.1	5.1	5.1	5.2	5.1
b. Overheidssector									
1. Bezoldiging per hoofd	2.0	3.5	2.2	4.0	4.1	3.8	3.4	3.2	2.6
2. Tewerkstelling	1.0	0.1	1.0	0.3	-0.1	0.1	-0.0	0.0	-0.0
3. Bruto-loonsom	3.0	3.6	3.2	4.4	4.0	3.8	3.4	3.2	2.6
c. Bijdragen, nominaal	3.1	4.3	3.3	3.7	4.2	4.3	4.2	4.7	4.7
1. Werkgeversbijdragen	2.8	4.1	2.6	3.3	3.8	4.1	3.9	4.6	4.7
a. Privé-sector (*)	2.8	4.1	2.4	3.2	3.7	4.1	4.0	4.8	5.0
b. Overheidssector	3.4	3.7	4.0	4.4	4.4	3.6	3.6	3.0	3.0
2. Werknemersbijdragen	3.7	4.8	4.7	4.6	5.0	4.9	4.8	4.8	4.7
a. Privé-sector	3.5	5.0	4.9	4.7	5.1	5.1	5.1	5.2	5.1
b. Overheidssector	4.5	3.7	3.5	4.4	4.4	3.6	3.6	3.0	3.0
d. Impliciete bijdragevoeten (**)									
1. Werkgeversbijdragen									
a. Privé-sector (*)	26.0	24.0	25.1	24.6	24.2	24.0	23.8	23.7	23.7
b. Overheidssector	11.6	11.7	11.7	11.7	11.7	11.7	11.7	11.7	11.8
2. Werknemersbijdragen									
a. Privé-sector	11.2	11.0	11.1	11.0	11.0	11.0	11.0	11.0	11.0
b. Overheidssector	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.6
2. Regeling der zelfstandigen									
a. Inkomen per hoofd (***)	3.0	3.7	4.5	2.8	2.3	4.4	4.1	4.2	4.1
b. Aantal zelfstandigen (***)	0.4	-0.4	-0.5	-1.0	-0.3	-0.5	-0.0	-0.2	-0.3
c. Inkomen van de zelfstandigen (****)	3.3	3.2	3.9	1.7	2.0	3.9	4.1	4.0	3.8
d. Inkomen, gecorrig. voor inflatie (***)	2.9	3.4	4.8	2.2	2.4	3.2	4.4	4.1	3.8
e. Aanslagbasis van de bijdragen	3.0	3.3	4.7	2.3	2.3	3.1	4.3	4.0	3.8
f. Bijdragen	1.2	3.3	2.4	2.3	2.3	3.1	4.3	4.0	3.8
g. Impliciete bijdragevoet (**)	7.4	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2
3. Regeling der uitkeringstrekkers									
a. Bijdragen	5.1	3.0	2.6	2.4	2.6	3.2	3.0	3.0	4.0
b. Impliciete bijdragevoet (**)	3.0	2.9	3.0	3.0	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9
p.m. ex ante bijdrageverminderingen									
werkgeversbijdragen (****)	60.6	141.1	102.1	120.4	130.9	139.3	148.7	152.9	154.3
werknemersbijdragen	0.8	7.7	4.9	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7

(*) De bijdrageverminderingen in het kader van de 'Sociale Maribel' worden door de Sociale Zekerheid geïnd en vervolgens via daartoe opgerichte fondsen als een loonsubsidie teruggestort aan de bedrijven die voldoen aan de gestelde voorwaarden.

(**) Bijdragen uitgedrukt in % van de aanslagbasis.

(***) van het jaar t-3.

(****) De zogenaamde bijdrageverminderingen in het kader van de 'Sociale Maribel' niet inbegrepen, zie voetnoot (*)

Macro-economische resultaten

Tabel 5 BESTEDING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT TEGEN CONSTATE PRIJZEN

(groeivoeten)

	00//90	06//00	00/99	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04	06/05
1. Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.8	2.6	2.9	2.5	2.6	2.6	2.4	2.6	2.6
2. Consumptieve bestedingen van de overheid	1.7	1.6	2.1	1.6	1.3	1.8	1.5	1.9	1.6
3. Brutovorming van vast kapitaal	2.0	3.5	4.1	3.4	3.4	3.3	3.2	4.1	3.8
a. Bedrijfsinvesteringen	2.0	4.0	4.1	5.2	3.9	3.6	3.2	3.8	4.1
b. Overheidsinvesteringen	3.8	3.6	7.4	-6.7	2.4	3.7	6.3	11.4	5.3
c. Investerings in woongebouwen	1.4	2.0	2.9	1.5	2.1	2.2	2.0	2.0	2.2
4. Binnenlandse bestedingen	1.9	2.6	3.1	2.5	2.6	2.6	2.4	2.9	2.8
5. Uitvoer van goederen en diensten	4.8	5.9	10.6	5.5	6.5	5.9	5.9	5.8	5.7
a. Goederen	5.0	5.9	10.8	5.5	6.5	5.9	5.9	5.8	5.8
b. Diensten	3.4	6.2	9.7	5.6	7.1	6.4	6.1	5.9	5.8
6. Finale bestedingen	3.2	4.3	6.6	3.9	4.5	4.3	4.2	4.4	4.3
7. Invoer van goederen en diensten	4.6	5.9	9.9	5.3	6.4	5.9	5.8	6.0	6.0
a. Goederen	4.7	6.0	10.0	5.4	6.3	6.0	6.0	6.2	6.2
b. Diensten	3.3	6.0	11.7	5.6	7.4	6.1	5.6	5.6	5.5
8. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	2.1	2.7	3.9	2.8	2.9	2.7	2.6	2.8	2.6

(/) Groeivoeten

(//) Gemiddelde groeivoeten

Tabel 6 OPBOUW VAN HET BINNENLANDS PRODUCT TEGEN CONSTATE PRIJZEN*(aanbreng in procent)*

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.1	1.4	1.6	1.3	1.4	1.4	1.3	1.4	1.4
2. Consumptieve bestedingen van de overheid	0.4	0.3	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
3. Brutovorming van vast kapitaal	0.9	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.7	0.9	0.9
a. Bedrijfsinvesteringen	0.8	0.7	0.6	0.8	0.6	0.6	0.5	0.6	0.7
b. Overheidsinvesteringen	0.0	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1
c. Investerings in woongebouwen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
4. Veranderingen in voorraden	-0.0	0.0	0.0	-0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5. Binnenlandse bestedingen	2.3	2.5	2.9	2.4	2.5	2.5	2.3	2.7	2.6
6. Uitvoer van goederen en diensten	4.7	5.9	9.2	5.0	6.2	5.8	5.9	6.0	6.2
a. Goederen	4.3	5.0	7.9	4.3	5.2	4.9	5.0	5.2	5.3
b. Diensten	0.3	0.8	1.1	0.7	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8
7. Finale bestedingen	7.0	8.4	12.1	7.4	8.6	8.3	8.2	8.7	8.8
8. Invoer van goederen en diensten	-4.3	-5.6	-8.2	-4.7	-5.7	-5.5	-5.6	-6.0	-6.2
a. Goederen	-4.0	-4.8	-7.0	-4.0	-4.8	-4.7	-4.8	-5.2	-5.3
b. Diensten	-0.1	-0.7	-1.2	-0.6	-0.8	-0.7	-0.7	-0.7	-0.7
9. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	2.7	2.7	3.9	2.8	2.9	2.7	2.6	2.8	2.6

(^) Gemiddelden van periodes**Tabel 7 BESTEDING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT TEGEN LOPENDE PRIJZEN***(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Consumptieve bestedingen van de particulieren	5054.3	5332.9	5546.3	5792.4	6052.2	6309.1	6594.2	6895.2
2. Consumptieve bestedingen van de overheid	2016.5	2109.1	2207.7	2306.1	2408.0	2509.7	2614.0	2715.6
3. Brutovorming van vast kapitaal	2009.0	2108.9	2200.3	2321.6	2450.4	2582.3	2743.8	2910.6
a. Bedrijfsinvesteringen	1363.1	1426.9	1513.1	1604.5	1698.1	1790.3	1899.3	2022.9
b. Overheidsinvesteringen	169.2	180.8	171.1	178.9	189.5	205.8	234.0	251.5
c. Investerings in woongebouwen	476.7	501.2	516.1	538.2	562.8	586.3	610.5	636.2
4. Binnenlandse bestedingen	9065.8	9536.7	9938.8	10404.8	10895.4	11386.0	11937.6	12507.6
5. Uitvoer van goederen en diensten	7213.3	8646.6	9302.7	10061.6	10834.1	11669.8	12561.8	13520.0
6. Finale bestedingen	16279.1	18183.3	19241.5	20466.4	21729.4	23055.8	24499.4	26027.6
7. Invoer van goederen en diensten	6855.8	8278.1	8834.6	9532.4	10262.7	11052.3	11925.3	12870.1
8. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	9423.3	9905.2	10406.9	10934.0	11466.8	12003.5	12574.1	13157.5
9. Saldo van de primaire inkomens ontvangen uit het buitenland	72.6	111.8	111.9	112.0	113.6	116.3	118.7	121.7
10. Bruto nationaal inkomen	9495.9	10017.0	10518.8	11046.0	11580.3	12119.9	12692.8	13279.2

Tabel 8 BESTEDING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT TEGEN LOPENDE PRIJZEN*(in procent van het bbp)*

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Consumptieve bestedingen van de particulieren	53.9	52.7	53.8	53.3	53.0	52.8	52.6	52.4	52.4
2. Consumptieve bestedingen van de overheid	21.4	20.9	21.3	21.2	21.1	21.0	20.9	20.8	20.6
3. Brutovorming van vast kapitaal	20.7	21.5	21.3	21.1	21.2	21.4	21.5	21.8	22.1
a. Bedrijfsinvesteringen	13.9	14.9	14.4	14.5	14.7	14.8	14.9	15.1	15.4
b. Overheidsinvesteringen	1.7	1.7	1.8	1.6	1.6	1.7	1.7	1.9	1.9
c. Investeringen in woongebouwen	5.2	4.9	5.1	5.0	4.9	4.9	4.9	4.9	4.8
4. Binnenlandse bestedingen	96.0	95.1	96.3	95.5	95.2	95.0	94.9	94.9	95.1
5. Uitvoer van goederen en diensten	76.1	96.0	87.3	89.4	92.0	94.5	97.2	99.9	102.8
6. Finale bestedingen	172.1	191.1	183.6	184.9	187.2	189.5	192.1	194.8	197.8
7. Invoer van goederen en diensten	72.1	91.1	83.6	84.9	87.2	89.5	92.1	94.8	97.8
8. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
9. Saldo van de primaire inkomens ontvangen uit het buitenland	1.0	1.0	1.1	1.1	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9
10. Bruto nationaal inkomen	101.0	101.0	101.1	101.1	101.0	101.0	101.0	100.9	100.9

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 9 DEFLATOREN VAN HET BBP EN DE BELANGRIJKSTE BESTEDINGSCATEGORIEËN

(groeivoeten)	00//90	06//00	00/99	01/00	02/01	03/02	04/03	05/04	06/05
1. Consumptieve bestedingen particulieren									
a. Deflator	2.0	1.8	2.5	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
1. Exclusief energie	2.0	1.8	1.4	1.6	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
.voeding, drank en tabak	1.2	1.7	1.0	1.3	1.7	1.8	1.8	1.8	1.7
.andere goederen	1.6	1.6	1.3	1.1	1.4	1.6	1.7	1.8	1.8
.diensten	2.0	1.9	1.6	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0	2.1
.huurprijzen	3.0	1.9	1.4	2.2	1.9	1.8	1.8	1.8	1.8
2. Energie	2.9	1.2	17.3	0.4	1.8	1.5	1.2	1.0	0.9
.verwarming, electriciteit	2.0	1.4	16.0	1.1	2.2	1.6	1.3	1.0	0.9
.transport	4.3	0.8	19.0	-0.7	1.4	1.3	1.1	1.0	0.9
b. Onderliggende inflatie	2.1	1.8	1.4	1.7	1.7	1.8	1.8	1.9	2.0
c. Index consumptieprijzen	2.1	1.8	2.5	1.5	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9
d. Gezondheidsindex	1.9	1.9	1.9	1.7	1.8	1.9	1.9	1.9	2.0
2. Consumptieve bestedingen overheid	2.9	2.6	2.5	3.0	3.1	2.6	2.7	2.2	2.2
3. Brutovorming van vast kapitaal	1.3	1.9	0.9	0.9	2.1	2.1	2.1	2.1	2.2
a. Bedrijfsinvesteringen	1.0	1.9	0.6	0.8	2.1	2.1	2.2	2.2	2.4
b. Overheidsinvesteringen	1.3	2.0	-0.5	1.4	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1
c. Investerings in woongebouwen	2.2	2.0	2.2	1.4	2.1	2.3	2.1	2.1	2.0
4. Binnenlandse bestedingen	2.1	1.9	2.1	1.7	2.0	2.0	2.0	1.9	2.0
5. Uitvoer van goederen en diensten	1.4	1.8	8.4	2.0	1.5	1.7	1.8	1.8	1.8
6. Finale bestedingen	1.8	1.8	4.8	1.8	1.7	1.8	1.8	1.8	1.8
7. Invoer van goederen en diensten	1.5	1.6	9.9	1.4	1.4	1.6	1.8	1.8	1.8
8. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	2.0	2.1	1.2	2.2	2.1	2.1	2.0	1.9	2.0
(/) Groeivoeten									
(//) Gemiddelde groeivoeten									

Tabel 10 OPBOUW VAN DE PRIJSONTWIKKELING VAN DE FINALE BESTEDINGEN

(aanbreng in procent)	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Binnenlands kosten per eenheid product (a+b+c)	0.8	1.1	0.7	1.2	1.1	1.1	1.1	1.0	1.0
a. Loonkosten	0.3	0.5	0.3	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
b. Indirecte belastingen	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
c. Bruto-exploitatietoerschoot	0.3	0.5	0.2	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4
2. Invoerprijzen	1.1	0.7	2.7	0.5	0.5	0.6	0.7	0.8	0.8
3. Deflator van finale bestedingen (1+2)	1.8	1.7	3.3	1.7	1.6	1.7	1.8	1.8	1.8

Tabel 11 BESCHIKBAAR INKOMEN, BESPARINGEN EN VORDERINGENOVERSCHOT*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Bruto binnenlands inkomen tegen marktprijzen	9423.3	9905.2	10406.9	10934.0	11466.8	12003.5	12574.1	13157.5
Saldo van de primaire inkomens van/naar het buitenland	72.6	111.8	111.9	112.0	113.6	116.3	118.7	121.7
2. Bruto nationaal inkomen	9495.9	10017.0	10518.8	11046.0	11580.3	12119.9	12692.8	13279.2
Verbruik van vaste activa	1383.0	1442.1	1503.3	1565.3	1632.8	1704.6	1779.9	1859.4
3. Netto nationaal inkomen	8112.9	8574.9	9015.4	9480.7	9947.5	10415.2	10912.8	11419.8
Saldo van de inkomensoverdrachten van/naar het buitenland	-111.9	-115.3	-121.1	-127.4	-133.9	-140.6	-147.7	-155.1
4. Netto nationaal beschikbaar inkomen	8001.0	8459.7	8894.3	9353.3	9813.6	10274.6	10765.1	11264.7
Nationale consumptie	7070.8	7441.9	7754.1	8098.5	8460.2	8818.7	9208.1	9610.8
5. Netto nationale besparingen	930.2	1017.7	1140.2	1254.7	1353.5	1455.9	1557.0	1653.9
Investerings in vaste activa	2009.0	2108.9	2200.3	2321.6	2450.4	2582.3	2743.8	2910.6
Veranderingen in voorraden	-14.0	-14.2	-15.6	-15.3	-15.2	-15.1	-14.3	-13.8
Saldo van de kapitaaltransacties met het buitenland	4.2	5.7	6.7	4.4	2.1	-1.7	-4.0	-4.3
6. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-) van de totale economie	322.4	370.7	465.5	518.2	553.2	591.6	603.5	612.1

Tabel 12 BESCHIKBAAR INKOMEN, RAMINGEN TEGEN PRIJZEN VAN 1990*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Bruto binnenlands inkomen tegen marktprijzen	7820.5	8125.8	8350.9	8593.0	8828.9	9060.9	9312.0	9556.4
Ruilvoetwinst of -verlies	61.4	-32.1	15.6	25.1	33.1	34.9	37.0	38.4
2. Reëel bruto binnenlands inkomen	7881.9	8093.7	8366.5	8618.1	8862.0	9095.8	9349.0	9594.8
Saldo van de reële primaire inkomens van/naar het buitenland	60.4	91.2	89.7	88.0	87.5	87.8	87.9	88.4
3. Reëel bruto nationaal inkomen	7942.3	8184.8	8456.2	8706.1	8949.5	9183.6	9436.8	9683.2

Tabel 13 VERDELING VAN HET NATIONAAL INKOMEN*(in miljarden euro)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
Particulieren (*)								
1. Primair inkomen	182.2	191.9	201.5	210.7	220.1	229.7	240.0	250.6
.lonen en salarissen	122.8	129.1	135.4	141.7	148.3	155.0	162.3	169.7
.bruto-exploitatieoverschot	37.1	39.0	40.9	42.9	44.8	46.8	48.9	51.0
.inkomens uit vermogen	22.3	23.8	25.2	26.1	27.0	27.9	28.9	29.9
2. Netto lopende overdrachten	-33.7	-35.9	-38.1	-39.8	-41.5	-43.6	-45.5	-47.2
.sociale uitkeringen min sociale premies	-3.4	-3.7	-4.0	-4.5	-5.1	-5.8	-6.7	-7.7
.belastingen op inkomen	-32.1	-34.1	-36.2	-37.5	-38.6	-40.2	-41.2	-41.9
.overige overdrachten	1.7	1.9	2.1	2.2	2.3	2.3	2.4	2.4
3. Beschikbaar inkomen	148.4	155.9	163.3	170.9	178.7	186.1	194.5	203.3
Vennootschappen								
1. Primair inkomen	36.7	38.2	40.3	42.7	44.9	47.0	49.1	51.2
2. Netto lopende overdrachten	-6.9	-7.5	-7.9	-8.3	-8.8	-9.2	-9.5	-9.9
3. Beschikbaar inkomen	29.7	30.7	32.5	34.4	36.1	37.8	39.6	41.3
Overheid								
1. Primair inkomen	16.6	18.3	19.0	20.3	22.1	23.7	25.5	27.4
2. Netto lopende overdrachten	37.9	40.6	43.0	45.0	46.9	49.3	51.4	53.3
3. Beschikbaar inkomen	54.5	58.9	62.0	65.4	69.0	73.0	76.9	80.7
Buitenland								
1. Beschikbaar inkomen	2.8	2.9	3.0	3.2	3.3	3.5	3.7	3.8
Bruto nationaal inkomen	235.4	248.3	260.8	273.8	287.1	300.4	314.6	329.2

(*) Huishoudens en izw's

Tabel 14 VERDELING VAN HET NATIONAAL INKOMEN*(in procent)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
Particulieren (*)								
1. Primair inkomen	77.4	77.3	77.3	77.0	76.7	76.5	76.3	76.1
.lonen en salarissen	52.2	52.0	51.9	51.8	51.7	51.6	51.6	51.5
.bruto-exploitatieoverschot	15.7	15.7	15.7	15.7	15.6	15.6	15.5	15.5
.inkomens uit vermogen	9.5	9.6	9.7	9.5	9.4	9.3	9.2	9.1
2. Netto lopende overdrachten	-14.3	-14.5	-14.6	-14.5	-14.4	-14.5	-14.5	-14.3
.sociale uitkeringen min sociale premies	-1.4	-1.5	-1.6	-1.7	-1.8	-1.9	-2.1	-2.3
.belastingen op inkomen	-13.6	-13.7	-13.9	-13.7	-13.5	-13.4	-13.1	-12.7
.overige overdrachten	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.7
3. Beschikbaar inkomen	63.1	62.8	62.6	62.4	62.2	61.9	61.8	61.8
Vennootschappen								
1. Primair inkomen	15.6	15.4	15.5	15.6	15.6	15.6	15.6	15.6
2. Netto lopende overdrachten	-2.9	-3.0	-3.0	-3.0	-3.1	-3.1	-3.0	-3.0
3. Beschikbaar inkomen	12.6	12.3	12.4	12.6	12.6	12.6	12.6	12.6
Overheid								
1. Primair inkomen	7.0	7.4	7.3	7.4	7.7	7.9	8.1	8.3
2. Netto lopende overdrachten	16.1	16.3	16.5	16.4	16.3	16.4	16.3	16.2
3. Beschikbaar inkomen	23.1	23.7	23.8	23.9	24.0	24.3	24.4	24.5
Buitenland								
1. Beschikbaar inkomen	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Bruto nationaal inkomen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

(*) Huishoudens en izw's

Tabel 15 PRODUCTIEFACTOREN EN PRODUCTIEKOSTEN

(groeivoeten)

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Productie van de ondernemingen	3.7	3.4	4.8	3.6	3.8	3.4	3.3	3.3	3.2
2. Arbeidsproductiviteit per hoofd									
a. Ondernemingen	1.9	1.9	2.2	1.9	2.1	1.8	1.8	1.8	1.8
b. Verwerkende nijverheid	4.1	3.1	3.8	3.2	3.4	3.0	2.9	2.8	3.0
c. Marktdiensten (incl. vervoer)	1.0	1.6	2.1	1.6	1.7	1.5	1.6	1.6	1.6
3. Nominaal brutoloon per hoofd									
a. Ondernemingen	2.8	3.6	3.5	3.9	3.4	3.4	3.5	3.6	3.6
b. Verwerkende nijverheid	2.9	3.9	3.9	4.4	3.9	3.8	3.8	3.9	3.9
c. Marktdiensten (incl. vervoer)	2.9	3.4	3.5	3.6	3.2	3.4	3.4	3.5	3.5
4. Reëel brutoloon per hoofd									
a. Ondernemingen	1.0	1.8	1.0	2.3	1.6	1.6	1.6	1.7	1.7
b. Verwerkende nijverheid	1.1	2.1	1.3	2.9	2.1	1.9	1.9	2.0	2.0
c. Marktdiensten (incl. vervoer)	1.2	1.6	0.9	2.1	1.5	1.5	1.6	1.6	1.6
5. Arbeidsproductiviteit per uur									
a. Ondernemingen	2.3	2.0	2.4	2.0	2.2	2.1	2.0	1.9	1.9
b. Verwerkende nijverheid	4.5	3.0	3.9	2.8	3.2	3.1	3.0	2.9	3.1
c. Marktdiensten (incl. vervoer)	1.4	1.8	2.3	1.8	1.9	1.8	1.7	1.7	1.7
6. Nominale loonkosten per uur									
a. Ondernemingen	2.9	3.5	2.9	3.5	3.3	3.5	3.5	3.6	3.7
b. Verwerkende nijverheid	3.0	3.7	2.8	3.5	3.5	3.6	3.8	4.0	4.1
c. Marktdiensten (incl. vervoer)	2.9	3.5	3.1	3.6	3.3	3.6	3.4	3.6	3.7
7. Reële loonkosten per uur									
a. Ondernemingen	1.1	1.7	0.3	2.0	1.5	1.7	1.6	1.7	1.8
b. Verwerkende nijverheid	1.2	1.9	0.3	2.0	1.7	1.8	1.9	2.1	2.2
c. Marktdiensten (incl. vervoer)	1.2	1.7	0.6	2.0	1.5	1.8	1.6	1.7	1.8
8. Reële loonkosten per eenheid product in de ondernemingen	-0.8	-0.6	-0.7	-0.7	-1.0	-0.6	-0.6	-0.3	-0.2
9. Lange rente (>=6j.)	5.7	5.5	5.6	5.0	5.2	5.6	5.8	5.8	5.8
10. Bruto aangepaste winstvoet in de ondernemingen (*) (in %)	33.0	35.9	34.0	34.5	35.2	35.8	36.3	36.6	37.1
11. Bruto aangepaste winstvoet op het kapitaal * (in %)	15.3	17.2	16.1	16.5	16.9	17.1	17.3	17.5	17.6
12. Werkelijke arbeidstijd in de verwerkende nijverheid en de energiesector	-0.4	0.0	-0.1	0.3	0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1

(*) Bruto exploitatieoverschot verbeterd voor het werk van zelfstandigen gedeeld door de toegevoegde waarde tegen factorkosten (voor de winstvoet in bedrijven) en door de kapitaalvoorraad gewaardeerd aan vervangingskost (voor de winstvoet op het kapitaal) voor de ondernemingen exclusief de landbouwondernemingen

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 16 **ACTIEVE BEVOLKING, WERKGELEGENHEID EN WERKLOOSHEID**

Situatie op 30 juni

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Totale bevolking								
In duizendtallen	10226.4	10252.6	10306.0	10343.6	10368.0	10391.5	10414.4	10436.6
Verschil in duizendtallen	23.4	26.1	53.4	37.7	24.3	23.6	22.9	22.2
2. Beroepsbevolking								
In duizendtallen	4514.8	4558.9	4595.9	4629.7	4665.1	4697.1	4724.7	4747.0
Verschil in duizendtallen	25.0	44.2	37.0	33.8	35.4	32.0	27.6	22.3
3. Activiteitsgraad	67.2	67.8	68.0	68.2	68.6	68.9	69.1	69.0
4. Binnenlandse werkgelegenheid								
Totaal								
.In duizendtallen	3845.3	3914.3	3956.9	3997.4	4038.2	4075.2	4116.1	4151.7
.Verschil in duizendtallen	46.1	69.0	42.5	40.5	40.8	37.1	40.9	35.6
Loon- en weddetrekkenden								
.In duizendtallen	2462.0	2527.2	2567.5	2610.5	2653.1	2693.2	2735.9	2774.6
.Verschil in duizendtallen	41.8	65.2	40.3	43.0	42.6	40.1	42.6	38.7
<i>. 'Normale' werkgelegenheid in duizendtallen</i>	2439.4	2501.8	2541.4	2583.8	2625.9	2665.7	2708.1	2746.4
.Verschil in duizendtallen	33.9	62.4	39.6	42.4	42.1	39.8	42.3	38.4
Zelfstandigen								
.In duizendtallen	690.5	687.3	687.1	685.6	683.2	680.3	678.3	675.2
.Verschil in duizendtallen	-2.0	-3.2	-0.2	-1.6	-2.4	-2.8	-2.1	-3.0
Overheid								
.In duizendtallen	692.8	699.7	702.2	701.3	701.9	701.7	702.0	701.9
.Verschil in duizendtallen	6.2	6.9	2.4	-0.9	0.6	-0.2	0.3	-0.1
5. Werkgelegenheidsgraad	58.1	59.0	59.4	59.8	60.3	60.7	61.1	61.3
6. Werkloosheid								
Definitie FPB								
.In duizendtallen	614.4	588.6	582.0	574.3	568.4	562.8	549.0	535.2
.Verschil in duizendtallen	-22.0	-25.8	-6.6	-7.7	-5.9	-5.5	-13.8	-13.8
.Werkloosheidsgraad	13.6	12.9	12.7	12.4	12.2	12.0	11.6	11.3
Definitie MTA								
.In duizendtallen	475.1	439.2	423.0	407.8	393.9	379.9	360.7	340.9
.Verschil in duizendtallen	-30.2	-35.9	-16.2	-15.2	-13.9	-14.0	-19.2	-19.8
.Werkloosheidsgraad	10.9	10.0	9.5	9.1	8.8	8.4	8.0	7.5
7. Werkelijk arbeidsvolume (groeivoet)	0.6	1.8	1.0	1.0	0.8	0.8	1.0	0.8

Tabel 17 UITVOER EN INVOER TEGEN LOPENDE PRIJZEN*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Uitvoer	7213.3	8646.6	9302.7	10061.6	10834.1	11669.8	12561.8	13520.0
a. Goederen excl. energie	5817.5	6930.6	7488.1	8113.2	8744.9	9432.1	10167.5	10959.4
b. Diensten	1017.7	1218.0	1317.4	1437.0	1560.3	1689.9	1826.7	1972.5
c. Energie	182.7	283.9	275.0	280.7	289.6	299.6	310.2	321.1
d. Verbruik door niet-ingezetenen in het econ. gebied	195.4	214.1	222.1	230.7	239.3	248.2	257.4	267.1
2. Invoer	6855.8	8278.1	8834.6	9532.4	10262.7	11052.3	11925.3	12870.1
a. Goederen excl. energie	5335.2	6362.2	6842.6	7406.1	8004.4	8662.3	9392.5	10188.2
b. Diensten	846.3	985.0	1062.2	1159.5	1249.9	1341.4	1439.3	1542.9
c. Energie	374.7	620.4	607.3	626.1	648.3	670.9	693.9	716.9
d. Verbruik door ingezetenen in het buitenland	299.6	310.5	322.5	340.7	360.1	377.6	399.5	422.0
3. Netto uitvoer van goederen en diensten	357.5	368.5	468.1	529.2	571.4	617.5	636.5	649.9
a. Goederen excl. energie	482.3	568.4	645.5	707.1	740.5	769.8	775.0	771.2
b. Diensten	171.4	233.0	255.2	277.5	310.4	348.5	387.4	429.6
c. Energie	-192.0	-336.5	-332.2	-345.5	-358.7	-371.4	-383.8	-395.9
d. Overige	-104.1	-96.4	-100.4	-109.9	-120.7	-129.4	-142.1	-155.0
4. Factorinkomens								
a. Ontvangen van het buitenland								
1. Inkomen uit arbeid	147.6	155.4	164.2	173.2	182.0	192.2	203.1	214.7
2. Andere inkomens	1312.4	1362.4	1383.0	1408.1	1436.1	1465.0	1494.9	1526.5
b. Betaald aan het buitenland								
1. Inkomen uit arbeid	34.9	38.5	42.7	47.0	50.6	54.4	58.5	62.9
2. Andere inkomens	1299.2	1306.2	1325.9	1349.0	1373.4	1398.3	1424.0	1450.7
5. Netto uitvoer (3+4)	483.4	541.7	646.8	714.5	765.5	822.0	852.0	877.5
6. Overige inkomensoverdrachten	-116.8	-122.9	-129.2	-135.9	-142.8	-150.0	-157.5	-165.3
7. Saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans	318.2	365.1	458.9	513.8	551.1	593.2	607.5	616.5

Tabel 18 EVENWICHT TUSSEN BESPARINGEN EN INVESTERINGEN*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Middelen	2317.4	2465.5	2650.2	2824.5	2988.4	3158.8	3332.9	3509.0
a. Bruto besparingen	2313.2	2459.8	2643.6	2820.1	2986.3	3160.5	3336.9	3513.3
1. Ondernemingen	1151.0	1187.9	1253.7	1325.7	1390.0	1455.8	1521.9	1588.0
2. Gezinnen	979.7	1002.9	1088.4	1150.7	1208.4	1256.1	1315.1	1377.3
3. Overheid	181.1	265.2	291.6	330.2	374.9	436.3	488.7	537.9
4. Izw's	1.4	3.9	9.8	13.5	12.9	12.3	11.3	10.0
b. Nettokapitaaloverdrachten	4.2	5.7	6.7	4.4	2.1	-1.7	-4.0	-4.3
2. Bestedingen	1995.0	2094.8	2184.7	2306.3	2435.2	2567.2	2729.4	2896.8
a. Bruto kapitaalvorming	1995.0	2094.8	2184.7	2306.3	2435.2	2567.2	2729.4	2896.8
1. Ondernemingen	1229.2	1286.8	1366.8	1451.9	1536.0	1618.2	1714.9	1823.5
2. Gezinnen	588.5	618.7	638.1	666.4	700.2	733.2	770.1	810.8
3. Overheid	169.6	181.2	171.5	179.3	189.9	206.2	234.4	251.9
4. Izw's	7.7	8.1	8.3	8.7	9.2	9.6	10.1	10.6
3. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	322.4	370.7	465.5	518.2	553.2	591.6	603.5	612.2

Tabel 19 EVENWICHT TUSSEN BESPARINGEN EN INVESTERINGEN*(in procent van het bbp)*

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Middelen	24.8	26.1	24.9	25.5	25.8	26.1	26.3	26.5	26.7
a. Bruto besparingen	24.7	26.1	24.8	25.4	25.8	26.0	26.3	26.5	26.7
1. Ondernemingen	12.9	12.1	12.0	12.0	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1
2. Gezinnen	11.3	10.5	10.1	10.5	10.5	10.5	10.5	10.5	10.5
3. Overheid	0.5	3.5	2.7	2.8	3.0	3.3	3.6	3.9	4.1
4. Izw's	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
b. Nettokapitaaloverdrachten	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.0	-0.0	-0.0
2. Bestedingen	20.6	21.4	21.1	21.0	21.1	21.2	21.4	21.7	22.0
a. Bruto kapitaalvorming	20.6	21.4	21.1	21.0	21.1	21.2	21.4	21.7	22.0
1. Ondernemingen	12.5	13.5	13.0	13.1	13.3	13.4	13.5	13.6	13.9
2. Gezinnen	6.4	6.1	6.2	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1	6.2
3. Overheid	1.7	1.7	1.8	1.6	1.6	1.7	1.7	1.9	1.9
4. Izw's	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
3. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	4.1	4.7	3.7	4.5	4.7	4.8	4.9	4.8	4.7

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 20 RENTEVOETEN

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Korte rente (3m.)									
Nominaal	3.7	4.5	4.2	4.3	4.5	4.5	4.6	4.6	4.6
Reëel	1.9	2.8	1.7	2.8	2.8	2.7	2.8	2.8	2.7
2. Lange rente (10j.)									
Nominaal	5.8	5.5	5.6	5.0	5.2	5.6	5.8	5.8	5.8
Reëel	4.1	3.8	3.0	3.5	3.4	3.8	4.0	4.0	3.9
3. Hypothecaire rente									
Nominaal	6.1	6.5	6.6	6.0	6.2	6.6	6.8	6.8	6.8
Reëel	4.4	4.8	4.0	4.5	4.4	4.8	5.0	5.0	4.9
pro memorie:									
Korte rente eurozone (3m.)	-.	4.6	4.4	4.5	4.6	4.6	4.7	4.7	4.7
Lange rente Duitsland (10j.)	5.5	5.3	5.3	4.7	4.9	5.4	5.7	5.7	5.7

(^) Gemiddelden van periodes

Sectorrekeningen

Tabel 21 SYNTHESE VAN DE TRANSACTIES VAN DE GROTE SECTOREN

(in procent van het bbp)

	00^95	06^01	00	01	02	03	04	05	06
1. Particulieren (*)									
a. Beschikbaar inkomen	64.7	62.8	63.5	63.3	63.1	62.9	62.5	62.4	62.3
b. Wijzigingen in de rechten op pens.fondsen	0.6	0.6	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
c. Consumptie	53.9	52.7	53.8	53.3	53.0	52.8	52.6	52.4	52.4
d. Brutobesparingen	11.3	10.6	10.2	10.6	10.6	10.7	10.6	10.5	10.5
e. Kapitaaloverdrachten	0.1	-0.0	-0.0	-0.1	-0.1	-0.0	0.0	0.0	0.1
f. Brutokapitaalvorming	6.4	6.2	6.3	6.2	6.2	6.2	6.2	6.2	6.2
g. Vorderingenoverschot	5.0	4.4	3.8	4.2	4.4	4.4	4.4	4.4	4.4
2. Vennootschappen									
a. Beschikbaar inkomen	13.5	12.7	12.5	12.6	12.7	12.7	12.7	12.7	12.7
b. Wijzigingen in de rechten op pens.fondsen	0.6	0.6	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
c. Brutobesparingen	12.9	12.1	12.0	12.0	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1
d. Kapitaaloverdrachten	0.7	0.7	0.9	0.7	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7
e. Brutokapitaalvorming	12.5	13.5	13.0	13.1	13.3	13.4	13.5	13.6	13.9
f. Vorderingenoverschot	1.0	-0.6	-0.1	-0.4	-0.3	-0.5	-0.6	-0.8	-1.1
3. Overheid									
a. Beschikbaar inkomen	21.9	24.4	24.0	24.0	24.1	24.3	24.5	24.7	24.7
b. Consumptie	21.4	20.9	21.3	21.2	21.1	21.0	20.9	20.8	20.6
c. Brutobesparingen	0.5	3.5	2.7	2.8	3.0	3.3	3.6	3.9	4.1
d. Kapitaaloverdrachten	-0.8	-0.7	-0.8	-0.5	-0.7	-0.7	-0.8	-0.8	-0.8
e. Brutokapitaalvorming	1.7	1.7	1.8	1.6	1.6	1.7	1.7	1.9	1.9
f. Vorderingenoverschot	-1.9	1.0	0.0	0.7	0.7	0.9	1.1	1.2	1.3
4. Totale economie									
a. Brutobesparingen	24.7	26.1	24.8	25.4	25.8	26.0	26.3	26.5	26.7
b. Brutokapitaalvorming	20.6	21.4	21.1	21.0	21.1	21.2	21.4	21.7	22.0
c. Kapitaaloverdrachten	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.0	-0.0	-0.0
d. Vorderingenoverschot	4.1	4.7	3.7	4.5	4.7	4.8	4.9	4.8	4.7

(*) Huishoudens en izw's

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 22 REKENING VAN DE HUISHOUDENS

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
I. Lopende transacties								
a. Middelen	8744.1	9178.6	9624.1	10058.7	10496.9	10941.0	11412.6	11897.6
1. Netto exploitatieoverschot	405.8	441.4	471.6	504.7	536.4	568.6	602.8	638.0
2. Gemengd inkomen	742.6	774.3	811.8	852.4	891.3	930.3	971.5	1013.4
3. Beloning van werknemers	4955.2	5206.0	5460.8	5716.7	5981.9	6252.5	6545.9	6844.2
. Lonen	3683.3	3892.0	4096.1	4295.3	4503.0	4714.9	4940.8	5166.6
. Werkelijke sociale premies tlv werkgevers	998.2	1027.0	1064.8	1108.0	1153.6	1199.8	1255.1	1313.9
. Toegerekende sociale premies tlv werkgevers	273.6	287.1	300.0	313.4	325.3	337.8	350.0	363.7
4. Netto inkomen uit vermogen	896.6	958.7	1013.9	1051.8	1087.2	1125.0	1163.4	1204.5
. Rente	434.4	474.2	494.2	514.4	534.3	556.5	576.8	598.7
. Winstuitkeringen	307.2	321.3	345.2	358.3	370.0	381.7	395.8	410.8
. Overige	155.0	163.2	174.5	179.1	182.9	186.8	190.9	194.9
5. Sociale uitkeringen	1748.5	1805.4	1868.2	1934.4	1999.7	2064.0	2127.9	2195.3
6. Overige netto inkomensoverdrachten	-52.3	-56.1	-58.0	-63.4	-66.1	-69.7	-73.5	-77.6
7. Overige (*)	47.8	48.9	55.8	62.2	66.5	70.2	74.6	79.8
b. Bestedingen	8107.8	8530.5	8899.1	9278.0	9665.7	10069.8	10490.3	10921.0
1. Belastingen op inkomen en vermogen	1291.9	1374.8	1457.2	1509.7	1556.4	1618.7	1659.7	1689.4
2. Sociale premies	1885.4	1953.4	2031.5	2117.7	2205.4	2296.5	2397.9	2505.3
. Werkelijke sociale premies	1611.7	1666.3	1731.5	1804.2	1880.0	1958.8	2047.9	2141.5
. Toegerekende sociale premies	273.6	287.1	300.0	313.4	325.3	337.8	350.0	363.7
3. Nationale consumptieve bestedingen	4930.6	5202.3	5410.5	5650.6	5904.0	6154.6	6432.7	6726.4
c. Netto besparingen	635.8	648.2	725.0	780.7	831.1	871.2	922.4	976.6
II. Kapitaalverrichtingen								
a. Middelen	40.2	32.0	24.2	31.3	37.7	43.2	48.6	53.6
1. Kapitaaloverdrachten, ontvangen	40.2	32.0	24.2	31.3	37.7	43.2	48.6	53.6
b. Bestedingen	290.2	307.7	321.5	343.6	373.0	402.5	434.7	468.5
1. Investerings in vaste activa	588.5	618.7	638.1	666.4	700.2	733.2	770.1	810.8
2. Verbruik van vaste activa (-)	343.9	354.7	363.5	370.0	377.3	384.9	392.7	400.8
3. Vermogensheffingen	41.1	47.0	47.7	48.5	49.4	50.3	51.2	52.2
4. Veranderingen in voorraden	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5. Saldo aan-en verkopen van kostbaarheden	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3
6. Saldo aan-en verkopen van grond en overige materiële niet-geprod. activa	-6.3	-6.3	-6.3	-6.3	-6.3	-6.3	-6.3	-6.3
7. Overige kapitaaloverdrachten, betaald	11.2	3.3	5.8	5.3	7.3	10.4	12.7	12.8
III. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	385.9	372.5	427.7	468.4	495.8	511.9	536.2	561.8
<i>Pro memorie:</i>								
1. Netto beschikbaar inkomen	5518.6	5801.6	6079.7	6369.1	6668.7	6955.6	7280.4	7623.2
2. Consumptiequote	83.4	83.8	83.3	83.1	83.0	83.1	83.0	83.0
3. Spaarquote	16.6	16.2	16.7	16.9	17.0	16.9	17.0	17.0
(*) Correcties voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekeringen								

Tabel 23 BESCHIKBAAR INKOMEN VAN DE HUISHOUDENS*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
I. Primair bruto inkomen								
1. Bruto exploitatieoverschot	749.6	796.1	835.0	874.7	913.7	953.6	995.5	1038.8
2. Zelfstandigen	742.6	774.3	811.8	852.4	891.3	930.3	971.5	1013.4
3. Lonen	4955.2	5206.0	5460.8	5716.7	5981.9	6252.5	6545.9	6844.2
. Privésector	3745.7	3953.7	4154.7	4358.6	4573.7	4795.9	5042.2	5297.4
. Ondernemingen	3530.4	3725.8	3914.1	4104.1	4304.6	4511.7	4741.4	4979.3
. Huishoudens	130.2	135.7	141.2	147.6	154.6	161.8	169.7	178.0
. Izw's	85.2	92.2	99.5	106.8	114.4	122.4	131.0	140.2
. Overheid	1096.4	1135.1	1184.3	1231.6	1276.5	1318.5	1358.8	1394.6
. Grensarbeiders	112.7	117.0	121.5	126.2	131.4	137.8	144.6	151.8
4. Inkomen uit vermogen	896.6	958.7	1013.9	1051.8	1087.2	1125.0	1163.4	1204.5
. Rente	434.4	474.2	494.2	514.4	534.3	556.5	576.8	598.7
. Winstuitkeringen	307.2	321.3	345.2	358.3	370.0	381.7	395.8	410.8
. Overige	155.0	163.2	174.5	179.1	182.9	186.8	190.9	194.9
Totaal (1+2+3+4)	7344.0	7735.2	8121.6	8495.5	8874.1	9261.4	9676.3	10100.9
II. Sociale zekerheid en belastingen								
1. Werkgeversbijdragen	1255.4	1297.1	1347.3	1403.5	1460.4	1518.3	1584.9	1656.5
2. Werknemersbijdragen	480.2	502.6	526.4	552.4	578.0	604.7	632.8	661.6
3. Bijdragen van zelfstandigen	94.3	96.5	98.9	101.3	104.4	108.6	112.8	116.9
4. Bijdragen op vervangingsinkomens	27.4	28.1	28.8	29.6	30.5	31.4	32.4	33.7
5. Bijdragen van niet-ingezetenen	28.1	29.0	30.0	30.9	32.1	33.5	35.0	36.6
Totaal (1+2+3+4+5)	1885.4	1953.4	2031.5	2117.7	2205.4	2296.5	2397.9	2505.3
6. Belastingen op inkomen en vermogen	1291.9	1374.8	1457.2	1509.7	1556.4	1618.7	1659.7	1689.4
Totaal (1+2+3+4+5+6)	3177.3	3328.2	3488.6	3627.4	3761.7	3915.2	4057.6	4194.7
III. Overdrachten aan huishoudens								
1. Sociale uitkeringen	1748.5	1805.4	1868.2	1934.4	1999.7	2064.0	2127.9	2195.3
2. Overige netto overdrachten	-52.3	-56.1	-58.0	-63.4	-66.1	-69.7	-73.5	-77.6
Totaal (1+2)	1696.2	1749.3	1810.2	1871.0	1933.5	1994.3	2054.4	2117.7
IV. Beschikbaar inkomen	5862.5	6156.3	6443.2	6739.1	7046.0	7340.5	7673.1	8023.9

Tabel 24 BESCHIKBAAR INKOMEN VAN DE HUISHOUDENS TEGEN CONSTATE PRIJZEN

(groeivoeten)	99	00	01	02	03	04	05	06
I. Primair bruto inkomen								
1. Bruto exploitatieoverschot	0.3	3.6	3.3	2.9	2.6	2.5	2.5	2.4
2. Zelfstandigen	2.1	1.7	3.3	3.2	2.7	2.5	2.5	2.4
3. Lonen	2.6	2.5	3.3	2.9	2.8	2.7	2.8	2.6
. Privésector	2.8	2.9	3.5	3.1	3.1	3.0	3.2	3.1
. Ondernemingen	2.9	2.9	3.5	3.1	3.0	2.9	3.2	3.1
. Huishoudens	2.0	1.6	2.5	2.8	2.9	2.8	3.0	2.9
. Izw's	2.8	5.6	6.2	5.5	5.2	5.0	5.1	5.0
. Overheid	2.2	1.0	2.8	2.2	1.8	1.4	1.2	0.7
. Grensarbeiders	-2.3	1.2	2.4	2.1	2.2	3.0	3.0	3.1
4. Inkomen uit vermogen	2.0	4.3	4.2	2.0	1.5	1.6	1.5	1.6
. Rente	-4.6	6.5	2.7	2.3	2.0	2.3	1.8	1.9
. Winstuitkeringen	12.0	2.0	5.9	2.0	1.4	1.3	1.8	1.9
. Overige	3.9	2.7	5.3	0.9	0.3	0.3	0.3	0.2
Totaal (1+2+3+4)	2.2	2.7	3.4	2.8	2.6	2.5	2.6	2.5
II. Sociale zekerheid en belastingen								
1. Werkgeversbijdragen	1.5	0.8	2.3	2.4	2.2	2.1	2.5	2.6
2. Werknemersbijdragen	3.0	2.1	3.2	3.1	2.8	2.7	2.7	2.6
3. Bijdragen van zelfstandigen	-0.9	-0.1	0.9	0.7	1.2	2.2	2.0	1.7
4. Bijdragen op vervangingsinkomens	2.1	0.1	0.9	0.8	1.4	1.2	1.2	2.0
5. Bijdragen van niet-ingezetenen	-12.4	0.7	1.7	1.4	1.8	2.6	2.7	2.7
Totaal (1+2+3+4+5)	1.6	1.0	2.5	2.5	2.3	2.3	2.5	2.5
6. Belastingen op inkomen en vermogen	0.4	3.8	4.4	1.8	1.2	2.1	0.7	-0.1
Totaal (1+2+3+4+5+6)	1.1	2.2	3.3	2.2	1.8	2.2	1.8	1.5
III. Overdrachten aan huishoudens								
1. Sociale uitkeringen	-0.1	0.7	1.9	1.8	1.5	1.4	1.2	1.3
2. Overige netto overdrachten	155.5	4.5	1.9	7.4	2.5	3.5	3.6	3.7
Totaal (1+2)	-2.0	0.6	1.9	1.6	1.5	1.3	1.1	1.2
IV. Beschikbaar inkomen	1.6	2.4	3.1	2.8	2.7	2.3	2.6	2.6

Tabel 25 REKENING VAN DE IZW'S TEN BEHOEVE VAN DE HUISHOUDENS

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
I. Lopende transacties								
a. Middelen	127.1	136.5	147.8	157.7	163.7	169.5	175.6	181.9
1. Netto exploitatieoverschot	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2. Sociale premies	3.0	3.1	3.4	3.7	3.9	4.2	4.5	4.8
3. Netto inkomen uit vermogen	1.8	2.0	2.1	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5
. Rente	1.7	1.9	1.9	2.0	2.1	2.2	2.3	2.3
. Overige	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
4. Overige netto inkomensoverdrachten	122.3	131.4	142.4	151.9	157.5	163.0	168.7	174.6
b. Bestedingen	128.3	135.4	140.9	147.3	154.0	160.7	168.1	175.8
1. Belastingen op inkomen en vermogen	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.0	2.1	2.2
2. Sociale uitkeringen	3.0	3.1	3.4	3.7	3.9	4.2	4.5	4.8
3. Nationale consumptieve bestedingen	123.8	130.6	135.8	141.8	148.2	154.5	161.5	168.8
c. Netto besparingen	-1.2	1.1	6.9	10.4	9.7	8.8	7.6	6.1
II. Kapitaalverrichtingen								
a. Middelen	7.9	7.9	8.1	9.1	10.2	11.4	12.8	14.4
1. Kapitaaloverdrachten, ontvangen	7.9	7.9	8.1	9.1	10.2	11.4	12.8	14.4
b. Bestedingen	5.1	5.4	5.4	5.6	5.9	6.1	6.4	6.7
1. Investerings in vaste activa	7.7	8.1	8.3	8.7	9.2	9.6	10.1	10.6
2. Verbruik van vaste activa(-)	2.6	2.7	2.9	3.1	3.3	3.5	3.7	4.0
III. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	1.6	3.6	9.6	13.8	14.0	14.2	14.0	13.9

Tabel 26 REKENING VAN DE ONDERNEMINGEN

(geconsolideerd, in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
I. Lopende transacties								
a. Middelen	907.9	940.1	995.3	1058.9	1104.7	1148.5	1189.8	1228.6
1. Netto exploitatieoverschot	1268.9	1335.8	1422.8	1530.2	1615.4	1696.9	1772.6	1848.2
2. Sociale premies	297.2	312.1	329.8	348.1	365.4	383.7	403.4	424.1
. werkelijke premies ten laste v.d. werkgevers	150.4	156.1	165.6	174.9	183.0	191.3	200.2	209.2
. premies ten laste v.d. werknemers	68.8	72.8	76.6	80.3	84.1	88.1	92.3	96.7
. toegerekende sociale premies	78.0	83.3	87.6	92.9	98.3	104.4	110.9	118.2
3. Netto inkomen uit vermogen	-285.6	-315.0	-353.7	-406.0	-453.6	-500.8	-546.0	-595.2
. rente	415.0	457.8	514.1	590.0	659.3	727.8	793.5	865.0
. winstuitkeringen en overige	-535.3	-772.8	-867.9	-996.0	-1112.9	-1228.5	-1339.5	-1460.1
4. Overige netto inkomensoverdrachten	15.9	15.4	16.1	16.4	16.6	16.9	17.2	17.5
5. Correctie IGDFI (*)	-388.5	-408.2	-419.7	-429.9	-439.1	-448.2	-457.3	-466.1
b. Bestedingen	640.7	679.7	719.1	763.2	801.7	840.7	880.1	920.7
1. Belastingen op inkomen en vermogen	321.9	346.6	367.8	393.4	414.5	435.0	454.5	474.2
2. Sociale uitkeringen	271.0	284.2	295.5	307.7	320.8	335.6	350.9	366.7
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	47.8	48.9	55.8	62.2	66.5	70.2	74.6	79.8
c. Netto besparingen	267.6	260.4	276.2	295.7	303.0	307.8	309.7	307.9
II. Kapitaalverrichtingen								
a. Middelen	124.2	111.4	102.5	110.1	116.2	122.7	129.7	137.2
1. Ontvangen kapitaaloverdrachten	124.2	111.4	102.5	110.1	116.2	122.7	129.7	137.2
b. Bestedingen	395.3	381.7	420.5	442.4	475.6	502.5	540.1	585.8
1. Investerings in vaste activa	1243.7	1301.3	1382.8	1467.6	1551.6	1633.7	1729.6	1837.6
2. Verbruik van vaste activa (-)	883.3	927.6	977.4	1030.0	1087.0	1148.0	1212.2	1280.1
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-fin. activa	4.3	4.4	22.6	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5
4. Veranderingen in voorraden	-14.4	-14.6	-16.0	-15.7	-15.6	-15.5	-14.7	-14.2
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	44.8	17.9	8.3	15.7	21.8	27.4	32.6	37.6
III. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	-3.4	-9.9	-41.8	-36.6	-56.4	-71.9	-100.7	-140.7

(*) Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs

Tabel 27 REKENING VAN HET BUITENLAND

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
I. Lopende transacties								
a. Middelen	7105.2	8504.6	9079.0	9795.8	10543.2	11350.4	12242.5	13207.2
1. Invoer van goederen en diensten	6855.8	8278.1	8834.6	9532.4	10262.7	11052.3	11925.3	12870.1
2. Beloning van werknemers	34.9	38.5	42.7	47.0	50.6	54.4	58.5	62.9
3. Belastingen op productie en invoer	88.0	96.1	101.5	108.0	115.2	122.9	131.5	140.6
4. Netto inkomen uit vermogen (-)	13.3	56.3	57.1	59.1	62.7	66.7	70.9	75.8
5. Overige netto inkomensoverdrachten	83.8	88.5	92.9	97.6	102.4	107.2	112.3	117.5
6. Sociale premies	37.6	39.6	41.8	44.1	46.3	48.9	51.7	54.7
7. Sociale uitkeringen, excl. sociale overdrachten in natura	18.3	20.2	22.7	25.7	28.7	31.5	34.1	37.3
b. Bestedingen	7423.4	8869.6	9537.9	10309.6	11094.3	11943.7	12850.0	13823.6
1. Uitvoer van goederen en diensten	7213.3	8646.6	9302.7	10061.6	10834.1	11669.8	12561.8	13520.0
2. Beloning van werknemers	147.6	155.4	164.2	173.2	182.0	192.2	203.1	214.7
3. Subsidies (productgebonden en op invoer)	34.7	34.7	34.7	34.7	34.7	34.7	34.7	34.7
4. Belastingen op inkomen en vermogen	4.8	7.6	8.0	8.4	8.8	9.2	9.7	10.1
5. Sociale premies	11.3	12.5	13.9	15.3	16.5	17.7	19.0	20.4
6. Sociale uitkeringen, excl. sociale overdrachten in natura	11.7	12.8	14.4	16.4	18.2	20.0	21.7	23.7
c. Saldo van de lopende transacties	-318.2	-365.1	-458.9	-513.8	-551.1	-593.2	-607.5	-616.5
1. Goederen en diensten	-357.5	-368.5	-468.1	-529.2	-571.4	-617.5	-636.5	-649.9
2. Beloning van werknemers (netto)	-112.7	-117.0	-121.5	-126.2	-131.4	-137.8	-144.6	-151.8
3. Netto inkomen uit vermogen	-13.3	-56.3	-57.1	-59.1	-62.7	-66.7	-70.9	-75.8
4. Belastingen minus subsidies	48.5	53.8	58.8	64.9	71.7	78.9	87.1	95.8
5. Overige lopende overdrachten (netto)	116.7	122.9	129.1	135.8	142.7	149.9	157.4	165.2
II. Kapitaalverrichtingen	-4.2	-5.7	-6.7	-4.4	-2.1	1.7	4.0	4.3
1. Netto kapitaaloverdrachten	-2.8	-4.3	-5.3	-3.0	-0.7	3.1	5.4	5.7
2. Saldo aan- en verkopen van activa	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4
III. Vorderingenoverschot (+) of -tekort (-)	-322.4	-370.7	-465.5	-518.2	-553.2	-591.6	-603.5	-612.1

Openbare Financiën

Tabel 28 REKENING VAN DE OVERHEID

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Ontvangsten	4716.2	4955.4	5168.3	5364.6	5570.9	5793.8	6010.6	6223.3
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	4282.2	4505.5	4705.0	4886.9	5075.5	5280.1	5478.7	5671.1
1. Fiscale ontvangsten	2915.8	3095.1	3243.7	3366.7	3492.4	3631.9	3756.0	3869.7
a. Belastingen op inkomen, vermogen, ...	1620.6	1731.2	1835.2	1913.8	1982.1	2065.4	2126.5	2176.4
Huishoudens	1291.9	1374.8	1457.2	1509.7	1556.4	1618.7	1659.7	1689.4
Vennootschappen	321.9	346.6	367.8	393.4	414.5	435.0	454.5	474.2
Overige	68	98	102	107	11.2	11.7	12.2	12.8
b. Belastingen op productie en invoer	1254.2	1316.9	1360.8	1404.4	1460.9	1516.2	1578.3	1641.1
c. Vermogensheffingen	41.1	47.0	47.7	48.5	49.4	50.3	51.2	52.2
2. Werkelijke sociale premies	1366.3	1410.4	1461.4	1520.2	1583.0	1648.2	1722.7	1801.4
B. Overige ontvangsten van de andere sectoren	242.8	250.8	255.8	262.4	274.0	286.2	299.2	313.4
1. Inkomen uit vermogen	77.5	95.7	86.9	90.3	94.5	98.7	103.2	108.3
2. Inkomensoverdrachten	35.3	32.9	34.8	32.3	33.6	35.1	36.8	38.6
3. Kapitaaloverdrachten	17.9	32	28	28	29	29	30	30
4. Verkoop van goederen en diensten	112.1	118.9	131.3	137.0	143.0	149.4	156.2	163.4
C. Toegerekende sociale premies	191.2	199.2	207.5	215.3	221.4	227.4	232.8	238.8
2. Uitgaven	4777.8	4950.9	5098.3	5292.0	5471.1	5656.4	5856.7	6046.1
A. Primaire uitgaven	4100.7	4265.8	4406.3	4612.9	4803.6	4997.8	5204.6	5401.8
a. Lopende uitgaven	3799.0	3955.0	4134.2	4303.9	4476.1	4645.7	4815.6	4985.8
1. Beloning van werknemers	1096.7	1135.4	1184.6	1231.9	1276.8	1318.9	1359.2	1395.0
2. Intermediair verbruik	290.5	314.4	331.1	347.3	368.8	390.9	414.5	440.2
3. Subsidies	139.9	149.1	151.3	158.4	163.6	169.4	173.3	176.5
4. Sociale uitkeringen	2066.8	2144.1	2238.9	2331.3	2422.8	2514.0	2607.1	2703.6
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	1479.7	1523.9	1576.1	1630.8	1683.8	1733.9	1783.1	1835.5
- Uitkeringen in natura	587.1	620.2	662.8	700.5	739.1	780.0	824.0	868.1
5. Overdrachten aan huishoudens en izw's	108.1	113.5	123.1	126.6	131.3	136.2	141.4	146.7
6. Overdrachten aan vennootschappen	25.0	24.4	25.0	25.1	25.2	25.4	25.6	25.8
7. Overdrachten aan het buitenland	71.8	74.2	80.2	83.1	87.4	90.9	94.4	98.0
b. Kapitaaluitgaven	301.8	310.8	272.1	309.0	327.4	352.1	389.0	415.9
1. Investeringen in vaste activa (bruto)	169.2	180.8	171.1	178.9	189.5	205.8	234.0	251.5
2. Overige netto-aankopen niet-fin. activa	1.1	0.9	-17.3	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9
3. Overdrachten aan huishoudens en izw's	21.0	13.8	15.0	16.0	17.2	18.5	20.0	21.8
4. Overdrachten aan vennootschappen	104.9	105.6	96.2	104.1	110.0	116.6	123.6	131.1
5. Overdrachten aan het buitenland	56	9.7	7.1	9.3	9.9	10.4	10.6	10.8
B. Rentelasten	677.1	685.1	692.0	679.1	667.6	658.6	652.1	644.3
3. Vorderingenoverschot	-61.7	4.5	70.0	72.5	99.8	137.4	153.9	177.2
Brutobesparingen	181.1	265.2	291.6	330.2	374.9	436.3	488.7	537.9
4. Primair saldo	615.4	689.6	762.0	751.7	767.3	795.9	806.0	821.5
p.m. consumptieve bestedingen	2016.5	2109.1	2207.7	2306.1	2408.0	2509.7	2614.0	2715.6

Tabel 29 REKENING VAN DE OVERHEID*(in procent van het bbp)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Ontvangsten	50.0	50.0	49.7	49.1	48.6	48.3	47.8	47.3
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	45.4	45.5	45.2	44.7	44.3	44.0	43.6	43.1
1. Fiscale ontvangsten	30.9	31.2	31.2	30.8	30.5	30.3	29.9	29.4
a. Belastingen op inkomen, vermogen, ...	17.2	17.5	17.6	17.5	17.3	17.2	16.9	16.5
Huishoudens	13.7	13.9	14.0	13.8	13.6	13.5	13.2	12.8
Vennootschappen	3.4	3.5	3.5	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6
Overige	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
b. Belastingen op productie en invoer	13.3	13.3	13.1	12.8	12.7	12.6	12.6	12.5
c. Vermogensheffingen	0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
2. Werkelijke sociale premies	14.5	14.2	14.0	13.9	13.8	13.7	13.7	13.7
B. Overige ontvangsten van de andere sectoren	2.6	2.5	2.5	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4
1. Inkomen uit vermogen	0.8	1.0	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
2. Inkomensoverdrachten	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
3. Kapitaaloverdrachten	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
4. Verkoop van goederen en diensten	1.2	1.2	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2	1.2
C. Toegerekende sociale premies	2.0	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.8
2. Uitgaven	50.7	50.0	49.0	48.4	47.7	47.1	46.6	46.0
A. Primaire uitgaven	43.5	43.1	42.3	42.2	41.9	41.6	41.4	41.1
a. Lopende uitgaven	40.3	39.9	39.7	39.4	39.0	38.7	38.3	37.9
1. Beloning van werknemers	11.6	11.5	11.4	11.3	11.1	11.0	10.8	10.6
2. Intermediair verbruik	3.1	3.2	3.2	3.2	3.2	3.3	3.3	3.3
3. Subsidies	1.5	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4	1.4	1.3
4. Sociale uitkeringen	21.9	21.6	21.5	21.3	21.1	20.9	20.7	20.5
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	15.7	15.4	15.1	14.9	14.7	14.4	14.2	13.9
- Uitkeringen in natura	6.2	6.3	6.4	6.4	6.4	6.5	6.6	6.6
5. Overdrachten aan huishoudens en izw's	1.1	1.1	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1
6. Overdrachten aan vennootschappen	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
7. Overdrachten aan het buitenland	0.8	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.7
b. Kapitaaluitgaven	3.2	3.1	2.6	2.8	2.9	2.9	3.1	3.2
1. Investerings in vaste activa (bruto)	1.8	1.8	1.6	1.6	1.7	1.7	1.9	1.9
2. Overige netto-aankopen niet-fin. activa	0.0	0.0	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Overdrachten aan huishoudens en izw's	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
4. Overdrachten aan vennootschappen	1.1	1.1	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
5. Overdrachten aan het buitenland	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
B. Rentelasten	7.2	6.9	6.6	6.2	5.8	5.5	5.2	4.9
3. Vorderingenoverschot	-0.7	0.0	0.7	0.7	0.9	1.1	1.2	1.3
Brutobesparingen	1.9	2.7	2.8	3.0	3.3	3.6	3.9	4.1
4. Primair saldo	6.5	7.0	7.3	6.9	6.7	6.6	6.4	6.2
p.m. consumptieve bestedingen	21.4	21.3	21.2	21.1	21.0	20.9	20.8	20.6

Tabel 30 REKENING VAN DE FEDERALE OVERHEID*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Ontvangsten	2726.3	2918.3	3039.5	3172.3	3287.2	3416.8	3531.9	3636.8
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	2585.5	2758.0	2878.0	3004.2	3117.4	3245.2	3358.1	3460.1
1. Fiscale ontvangsten	2534.3	2705.0	2823.9	2948.8	3060.9	3187.3	3299.1	3399.7
a. Belastingen op inkomen, vermogen, ...	1508.7	1625.3	1709.6	1795.8	1858.4	1936.9	1994.3	2040.0
- Huishoudens	1188.3	1276.1	1338.7	1399.0	1440.1	1497.7	1535.1	1560.8
- Vennootschappen	313.6	339.4	360.6	386.1	407.1	427.4	446.9	466.4
- Overige	68	98	102	107	112	117	122	128
b. Belastingen op productie en invoer	1020.6	1074.8	1109.2	1147.9	1197.2	1245.1	1299.4	1354.2
c. Vermogensheffingen	50	50	50	51	52	53	54	55
2. Werkelijke sociale premies	51.1	53.0	54.1	55.4	56.6	57.9	59.0	60.3
B. Overige ontvangsten van de andere sectoren	62.7	77.9	75.5	76.3	77.2	78.0	79.0	79.9
1. Inkomen uit vermogen	24.1	40.5	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0
2. Inkomensoverdrachten	19.3	16.1	16.8	17.1	17.4	17.7	18.1	18.4
3. Kapitaaloverdrachten	0.7	0.9	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
4. Verkoop van goederen en diensten	18.7	20.4	28.1	28.6	29.2	29.7	30.3	30.8
C. Toegerekende sociale premies	70.9	72.2	73.7	75.2	76.2	77.3	78.7	80.8
D. Overdrachten binnen de overheid	7.2	10.2	12.3	16.6	16.4	16.3	16.1	16.0
1. Van de sociale-verzekeringsinstellingen	1.5	5.2	4.2	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0
2. Van de gemeenschappen en gewesten	5.5	4.9	8.0	14.3	14.2	14.1	14.0	13.9
3. Van de lagere overheid	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
2. Uitgaven	2888.0	2965.9	3122.6	3166.4	3240.7	3310.3	3388.3	3460.2
A. Primaire uitgaven	2272.1	2338.0	2489.2	2538.6	2622.5	2699.9	2784.7	2866.2
a. Lopende uitgaven	732.8	757.5	770.7	786.7	809.5	828.0	851.8	871.6
1. Beloning van werknemers	261.3	266.9	267.0	273.6	284.0	290.4	300.2	305.1
2. Intermediair verbruik	77.6	84.7	86.4	85.4	88.1	89.8	91.5	93.2
3. Subsidies	58.3	61.8	58.1	59.1	59.2	60.2	61.3	62.5
4. Sociale uitkeringen	232.2	238.1	244.4	250.5	255.5	260.9	268.0	276.1
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	188.2	193.3	197.4	200.8	203.0	205.5	209.5	214.4
- Uitkeringen in natura	44.0	44.8	47.0	49.7	52.5	55.4	58.5	61.7
5. Overdrachten aan huishoudens en izw's	10.6	11.1	13.4	13.6	13.9	14.2	14.5	14.8
6. Overdrachten aan vennootschappen	21.6	21.0	21.5	21.7	21.8	22.0	22.2	22.4
7. Overdrachten aan het buitenland	71.3	73.9	79.9	82.8	87.1	90.5	94.1	97.7
b. Kapitaaluitgaven	79.7	75.5	32.8	65.6	66.8	69.4	70.9	72.6
1. Investerings in vaste activa (bruto)	22.6	22.6	18.0	27.6	27.7	28.9	29.6	30.2
2. Overige netto-aankopen niet-fin. activa	1.2	0.9	-17.3	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9
3. Overdrachten aan huishoudens en izw's	8.6	1.1	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.7
4. Overdrachten aan vennootschappen	43.1	42.4	25.7	28.7	29.3	30.1	30.9	31.7
5. Overdrachten aan het buitenland	4.2	8.4	5.7	7.8	8.4	8.9	9.0	9.2
c. Overdrachten binnen de overheid	1459.6	1505.1	1685.7	1686.4	1746.1	1802.5	1862.0	1922.1
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	1065.5	1091.5	1172.2	1219.2	1268.1	1314.1	1363.6	1413.5
2. Overige inkomensoverdrachten	388.3	409.0	447.1	460.4	471.1	481.8	491.8	502.0
3. Kapitaaloverdrachten	5.8	4.6	66.3	6.8	6.9	6.6	6.6	6.6
B. Rentelasten	615.9	627.9	633.5	627.8	618.2	610.4	603.6	594.0
3. Vorderingenoverschot	-161.8	-47.6	-83.1	5.9	46.5	106.6	143.6	176.6
Brutobesparingen	-82.2	26.4	10.2	72.3	114.1	176.3	214.8	249.4
4. Primair saldo	454.1	580.3	550.3	633.6	664.7	717.0	747.2	770.6
p.m. consumptieve bestedingen	391.5	403.9	400.8	409.0	424.8	435.8	450.5	460.1

Tabel 31 REKENING VAN DE GEMEENSCHAPPEN EN GEWESTEN

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Ontvangsten	1288.2	1318.0	1434.2	1448.4	1502.3	1553.4	1605.9	1658.7
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	112.8	119.8	124.0	127.9	131.9	135.9	140.2	144.5
1. Fiscale ontvangsten	112.8	119.8	124.0	127.9	131.9	135.9	140.2	144.5
a. Belastingen op inkomen, vermogen, ... (huishoudens)	1.0	1.1	1.2	1.3	1.3	1.4	1.4	1.5
b. Belastingen op productie en invoer	75.8	76.6	80.1	83.2	86.4	89.5	92.9	96.3
c. Vermogensheffingen	36.1	42.0	42.7	43.4	44.2	45.0	45.8	46.7
2. Werkelijke sociale premies								
B. Overige ontvangsten van de andere sectoren	61.1	61.6	63.8	62.6	65.4	68.3	71.5	74.9
1. Inkomen uit vermogen	6.9	5.5	5.4	5.7	6.0	6.2	6.5	6.8
2. Inkomensoverdrachten	11.4	12.1	13.2	10.3	11.3	12.4	13.6	15.0
3. Kapitaaloverdrachten	1.1	1.0	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9
4. Verkoop van goederen en diensten	41.7	43.1	44.4	45.8	47.3	48.8	50.4	52.1
C. Toegerekende sociale premies	84.1	89.7	95.1	100.1	104.3	108.2	111.5	114.5
D. Overdrachten binnen de overheid	1030.1	1046.9	1151.4	1157.8	1200.8	1241.0	1282.8	1324.8
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	922.3	929.2	1020.5	1021.6	1060.3	1096.5	1134.8	1173.5
2. Overige overdrachten	107.7	117.7	130.8	136.3	140.5	144.5	148.0	151.3
a. Van de federale overheid	103.2	112.4	125.8	131.1	135.3	139.2	142.6	145.8
b. Van de lagere overheid	4.5	5.4	5.0	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5
2. Uitgaven	1255.6	1301.8	1374.5	1442.2	1504.6	1570.1	1632.3	1698.4
A. Primaire uitgaven	1231.4	1278.8	1351.2	1421.8	1484.4	1549.5	1610.3	1674.6
a. Lopende uitgaven	857.9	897.3	941.0	988.0	1032.9	1079.2	1120.8	1164.5
1. Beloning van werknemers	469.8	486.0	504.8	527.8	548.0	568.6	585.0	602.1
2. Intermediair verbruik	114.2	124.8	132.1	143.2	155.4	168.7	183.2	199.0
3. Subsidies	56.5	56.7	59.0	61.6	64.3	67.1	68.4	69.7
4. Sociale uitkeringen	136.1	145.2	154.1	161.5	168.1	174.6	180.7	186.6
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	98.1	104.2	110.0	114.9	119.0	122.8	125.9	128.9
- Uitkeringen in natura	38.1	41.0	44.1	46.6	49.1	51.8	54.7	57.7
5 Overdrachten aan izw's	78.5	82.2	88.4	91.3	94.4	97.7	101.1	104.6
6. Overdrachten aan vennootschappen	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2
7. Overdrachten aan het buitenland	0.6	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4
b. Kapitaaluitgaven	130.1	136.9	155.3	165.9	177.2	189.3	202.5	216.7
1. Investerings in vaste activa (bruto)	59.8	65.0	74.4	79.1	84.0	89.1	94.6	100.5
2. Overige netto-aankopen niet-fin. activa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Overdrachten aan huishoudens en izw's	10.6	10.9	12.5	13.5	14.7	16.0	17.4	19.1
4. Overdrachten aan vennootschappen	58.4	59.7	66.9	71.8	77.1	82.8	88.9	95.5
5. Overdrachten aan het buitenland	1.4	1.3	1.4	1.5	1.5	1.5	1.5	1.6
c. Overdrachten binnen de overheid	243.4	244.6	254.9	267.9	274.3	280.9	287.0	293.4
1. Inkomensoverdrachten	216.7	217.9	226.9	239.1	244.6	250.4	255.5	261.0
2. Kapitaaloverdrachten	26.7	26.7	28.0	28.8	29.7	30.6	31.5	32.4
B. Rentelasten	24.2	23.0	23.3	20.4	20.2	20.6	21.9	23.8
3. Vorderingenoverschot	32.5	16.2	59.7	6.3	-2.3	-16.7	-26.3	-39.7
Brutobesparingen	150.6	135.5	194.5	153.4	156.4	154.2	157.8	158.6
Primair saldo	56.7	39.2	83.0	26.7	18.0	3.9	-4.4	-15.9
p.m. consumptieve bestedingen	660.3	690.6	719.9	756.5	791.5	828.0	861.8	897.8

Tabel 32 REKENING VAN DE LAGERE OVERHEID*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Ontvangsten	633.7	649.4	710.8	720.2	743.4	766.0	787.2	809.8
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	214.0	212.4	235.4	229.0	236.0	242.4	247.6	253.5
1. Fiscale ontvangsten	213.4	211.7	234.7	228.2	235.2	241.6	246.8	252.6
a. Belastingen op inkomen, vermogen, ... (huishoudens)	85.9	80.3	98.5	89.4	93.3	96.5	98.5	101.0
b. Belastingen op productie en invoer	127.5	131.4	136.2	138.9	141.9	145.0	148.3	151.6
2. Werkelijke sociale premies	0.6	0.7	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9
B. Overige ontvangsten van de andere sectoren	99.7	105.8	111.6	117.8	124.4	131.3	138.6	146.3
1. Inkomen uit vermogen	44.1	46.4	48.7	51.2	53.7	56.2	58.9	61.6
2. Inkomensoverdrachten	4.6	4.7	4.8	4.8	4.9	5.0	5.1	5.1
3. Kapitaaloverdrachten	1.3	1.3	1.4	1.4	1.4	1.4	1.5	1.5
4. Verkoop van goederen en diensten	49.7	53.4	56.7	60.4	64.4	68.7	73.2	78.1
C. Toegerekende sociale premies	35.6	36.7	38.1	39.4	40.4	41.3	42.1	42.8
D. Overdrachten binnen de overheid	284.3	294.5	325.7	334.0	342.6	351.0	358.9	367.1
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	3.8	3.8	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1
2. Overige overdrachten	280.5	290.7	322.6	330.9	339.5	347.8	355.7	364.0
a. Van de federale overheid	45.0	53.0	77.7	79.2	81.3	82.9	84.6	86.3
b. Van de gemeenschappen en gewesten	233.8	235.8	243.0	249.6	256.1	262.8	269.0	275.5
c. Van de sociale-verzekeringsinstellingen	1.7	1.9	2.0	2.0	2.0	2.1	2.1	2.1
2. Uitgaven	627.7	665.4	693.9	712.2	740.8	775.2	821.9	859.5
A. Primaire uitgaven	589.9	628.4	656.2	675.8	705.2	739.8	786.0	821.7
a. Lopende uitgaven	495.3	526.3	569.0	594.9	618.4	643.0	667.0	691.5
1. Beloning van werknemers	323.7	340.1	368.9	385.0	398.1	411.8	424.4	436.8
2. Intermediair verbruik	75.6	81.1	88.2	94.0	100.1	106.7	113.8	121.3
3. Subsidies	11.7	12.2	12.6	13.0	13.4	13.9	14.4	14.9
4. Sociale uitkeringen	69.2	76.9	82.5	85.1	87.8	90.6	93.3	96.1
- Uitkeringen excl. overdrachten in natura	54.4	60.4	60.3	61.6	63.1	64.5	65.6	66.9
- Uitkeringen in natura	14.8	16.6	22.2	23.4	24.8	26.2	27.6	29.2
5. Overdrachten aan huishoudens en izw's	13.8	14.8	15.6	16.6	17.6	18.7	19.9	21.2
6. Overdrachten aan vennootschappen	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
b. Kapitaaluitgaven	90.0	96.6	82.1	75.6	81.4	91.4	113.5	124.6
1. Investerings in vaste activa (bruto)	84.9	91.4	76.7	70.2	75.8	85.7	107.7	118.7
2. Overige netto-aankopen niet-fin. activa	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Overdrachten aan huishoudens en izw's	1.8	1.8	1.8	1.9	1.9	1.9	2.0	2.0
4. Overdrachten aan vennootschappen	3.4	3.5	3.5	3.6	3.7	3.7	3.8	3.9
c. Overdrachten binnen de overheid	4.7	5.5	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6	5.7
1. Inkomensoverdrachten	4.5	5.4	5.0	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5
2. Kapitaaloverdrachten	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
B. Rentelasten	37.8	37.0	37.7	36.4	35.7	35.4	35.8	37.8
3. Vorderingenoverschot	6.0	-16.0	16.9	8.0	2.6	-9.2	-34.7	-49.7
Brutobesparingen	69.1	53.5	70.0	54.1	53.4	50.9	46.6	41.7
4. Primair saldo	43.8	21.0	54.6	44.4	38.3	26.1	1.2	-11.9
p.m. consumptieve bestedingen	410.4	431.5	470.4	490.7	508.2	526.5	544.0	561.6

Tabel 33 OVERHEIDSSCHULD EN DE IMPLICIETE RENTEVOET

	99	00	01	02	03	04	05	06
Schuld in miljarden frank								
Federale overheid	10003.2	10165.2	10251.9	10248.4	10204.6	10101.5	9961.6	9788.9
1. Schuld van de Schatkist	9954.1	10127.8	10214.5	10211.0	10167.2	10064.1	9924.2	9751.5
a. In Belgische frank (in euro vanaf 1999)	9393.4	9622.0	9732.0	9793.3	9807.7	9704.7	9569.0	9396.3
op lange termijn	7918.6	8278.1	8480.6	8573.4	8631.9	8641.1	8615.3	8557.5
op korte termijn	1474.8	1344.0	1251.4	1219.9	1175.8	1063.6	953.8	838.9
b. In deviezen	560.7	505.7	482.5	417.7	359.4	359.4	355.2	355.2
Eurozone (in euro vanaf 1999)	139.5	158.6	135.3	70.6	12.3	12.3	8.0	8.0
Buiten de eurozone	421.2	347.2	347.2	347.2	347.2	347.2	347.2	347.2
2. Gedebudgetteerde schuld (partim)	49.1	37.4	37.4	37.4	37.4	37.4	37.4	37.4
Gemeenschappen en gewesten	373.1	331.1	281.4	285.2	297.7	324.6	361.3	411.4
Lagere overheid	600.3	616.3	599.4	591.4	588.8	598.1	632.7	682.5
Sociale zekerheid (begrotingsgegevens)	81.9	67.1	11.8	14.5	17.7	19.9	21.8	23.0
Totaal	11058.4	11179.7	11144.6	11139.5	11108.7	11044.1	10977.5	10905.8
Schuld in % van het bbp								
Federale overheid	106.2	102.6	98.5	93.7	89.0	84.2	79.2	74.4
Gemeenschappen en gewesten	4.0	3.3	2.7	2.6	2.6	2.7	2.9	3.1
Lagere overheid	6.4	6.2	5.8	5.4	5.1	5.0	5.0	5.2
Sociale zekerheid	0.9	0.7	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2
Totaal	117.4	112.9	107.1	101.9	96.9	92.0	87.3	82.9
Impliciete rentevoet op de overheidsschuld								
(rentelasten in % van de schuld in t-1)	6.3	6.3	6.2	6.2	6.1	6.0	6.0	6.0

Tabel 34 REKENING VAN DE SOCIALE-VERZEKERINGSINSTELLINGEN*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Ontvangsten	1785.0	1838.8	1941.9	1994.0	2075.8	2159.9	2255.2	2356.3
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	1369.8	1415.3	1467.6	1525.8	1590.1	1656.6	1732.7	1813.0
1. Fiscale ontvangsten	55.3	58.6	61.2	61.8	64.5	67.2	70.0	72.9
a. Belastingen op inkomen, vermogen, ...	25.0	24.5	25.9	27.4	29.0	30.6	32.3	33.9
- Huishoudens (bijz. bijdr., hoge inkomens)	16.7	17.3	18.8	20.2	21.6	23.1	24.6	26.1
- Vennootschappen (overdr. aan F.A.O.)	8.3	7.2	7.2	7.3	7.4	7.5	7.7	7.8
b. Indirecte belastingen	30.3	34.1	35.3	34.4	35.5	36.5	37.7	38.9
- op verzekeringspremies	23.6	25.1	26.4	27.3	28.2	29.0	30.0	30.9
- op farmac. producten, -industrie	3.0	4.9	3.0	3.2	3.4	3.5	3.7	4.0
- eenmalige bijdrage tlv vennootschappen	3.7	4.1	3.8	3.9	3.9	4.0	4.0	4.1
- terugvordering uitgaven klin. biologie	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2. Werkelijke sociale premies	1314.6	1356.7	1406.5	1464.0	1525.6	1589.5	1662.7	1740.2
a. Verplichte werkgeversbijdragen	820.2	841.8	869.6	902.6	939.1	975.9	1021.0	1069.5
- van de ondernemingen	727.9	745.8	769.4	798.0	830.8	863.6	905.4	950.4
- van de overheid	92.3	96.0	100.2	104.6	108.3	112.3	115.7	119.1
b. Verplichte werknemersbijdragen	381.3	399.1	417.6	438.4	459.7	481.8	505.1	528.9
c. Verplichte bijdr. zelfstandigen	83.7	85.7	87.7	89.7	92.5	96.5	100.3	104.1
d. Verplichte bijdr. uitkeringstrekkers	27.4	28.1	28.8	29.6	30.5	31.4	32.4	33.7
e. Vrije verzekering D.O.S.Z.	1.9	2.0	2.0	2.1	2.2	2.2	2.3	2.4
f. Ledenbijdragen Vlaamse Zorgverzekering	0.0	0.0	0.8	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6
B. Toegerekende sociale premies	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
C. Overige ontvangsten van de andere sectoren	25.4	12.3	11.2	12.3	15.0	18.0	21.0	25.3
1. Inkomen uit vermogen	8.6	10.2	9.0	10.1	12.7	15.7	18.7	23.0
2. Inkomensoverdrachten van gezinnen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Kapitaaloverdrachten van bedrijven	14.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
4. Verkoop van goederen en diensten	2.0	2.1	2.1	2.2	2.2	2.3	2.3	2.4
D. Overdrachten binnen de overheid	389.2	410.7	462.6	455.3	470.1	484.7	500.9	517.3
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	139.4	158.5	148.6	194.5	204.7	214.5	225.6	236.9
a. Bijz. bijdrage geïnd door Schatkist	6.8	7.0	8.5	9.2	10.0	10.7	11.5	12.3
b. Alternatieve financiering	132.6	151.6	140.1	185.3	194.7	203.8	214.2	224.6
c. Sociale revalidatie (Fonds Maron)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2. Overige overdrachten	249.9	252.2	314.0	260.8	265.4	270.2	275.2	280.4
a. Van de federale overheid	245.9	248.2	310.0	256.8	261.4	266.2	271.2	276.4
- Inkomensoverdrachten	244.7	248.2	252.5	256.8	261.4	266.2	271.2	276.4
- Kapitaaloverdrachten	1.2	0.0	57.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
b. Van de gemeenschappen en gewesten	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
2. Uitgaven	1723.4	1786.9	1865.4	1941.6	2022.8	2103.1	2183.9	2266.2
A. Primaire uitgaven	1718.1	1782.8	1861.6	1940.4	2021.4	2101.6	2182.2	2264.5
a. Lopende uitgaven	1713.0	1773.9	1853.5	1934.3	2015.3	2095.4	2176.0	2258.2
1. Beloning van werknemers	42.0	42.5	43.9	45.4	46.7	48.1	49.5	51.0
2. Intermediair verbruik	23.1	23.7	24.3	24.8	25.2	25.7	26.2	26.6
3. Subsidies aan bedrijven	13.4	18.4	21.7	24.8	26.7	28.2	29.3	29.5
- Sociale Maribel	7.2	11.3	14.5	16.5	17.5	18.0	18.5	18.5
- Dienstenbanen	1.4	2.2	2.3	2.5	2.6	2.7	2.9	3.0
- Tewerkstelling in hospitalen	4.8	4.8	4.9	5.0	5.1	5.2	5.3	5.4
4. Sociale uitkeringen	1629.2	1683.8	1757.9	1834.3	1911.4	1987.8	2065.2	2144.9
- Uitkeringen in geld	1139.0	1166.0	1208.4	1253.5	1298.7	1341.2	1382.1	1425.3
- Uitkeringen in natura	490.2	517.9	549.5	580.8	612.7	646.6	683.1	719.6
5. Overdrachten aan huishoudens en izw's	5.3	5.5	5.7	5.0	5.3	5.6	5.9	6.2
b. Kapitaaluitgaven	1.9	1.9	1.9	2.0	2.0	2.1	2.1	2.1
1. Investerings in vaste activa (bruto)	1.8	1.9	1.9	2.0	2.0	2.1	2.1	2.1
2. Overdrachten aan huishoudens	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
c. Overdrachten binnen de overheid	3.2	7.1	6.1	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1
1. Inkomensoverdrachten (tewerkstellingspr.)	3.2	7.1	6.1	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1
2. Kapitaaloverdrachten	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
B. Rentelasten	5.4	4.1	3.8	1.2	1.4	1.5	1.6	1.7
3. Vorderingenoverschot	61.6	51.9	76.5	52.4	53.0	56.8	71.3	90.1
Brutobesparingen	43.5	49.8	16.9	50.4	51.0	54.8	69.4	88.2
Primair saldo	66.9	56.0	80.3	53.6	54.3	58.3	73.0	91.8
pm Consumptieve bestedingen	554.3	583.1	616.7	649.9	683.5	719.3	757.6	796.1

Tabel 35 DETAIL VAN DE SOCIALEZEKERHEIDSPRESTATIES

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
1. Pensioenen	588.4	608.0	631.9	658.8	686.6	712.7	738.8	766.1
-werknemers	487.8	504.0	523.3	545.5	569.1	591.0	612.4	634.8
-zelfstandigen	71.2	72.7	75.2	77.6	79.8	81.5	83.7	85.6
-vastbenoemd personeel bij de RSZ-PPO	17.9	19.0	20.0	21.0	22.2	23.4	24.7	26.0
-aangeslotenen bij de DOSZ	11.6	12.3	13.4	14.6	15.6	16.8	18.0	19.6
2. Geneeskundige verzorging	494.9	523.8	556.0	587.9	620.4	655.0	692.3	729.6
-werknemers en ambtenaren	454.7	480.4	509.2	538.8	568.9	601.0	635.6	670.2
-zelfstandigen	32.8	34.8	37.5	39.3	41.0	42.7	44.7	46.5
-aangeslotenen bij de DOSZ	0.9	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1
-aan buitenlandse SZ-instellingen	4.7	6.0	6.5	7.1	7.7	8.4	9.1	10.0
-bij arbeidsong., kinderbewaarplaatsen, ...	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8
3. Arbeidsongeschiktheid en invaliditeit	110.1	115.3	121.4	127.4	134.4	140.6	147.3	154.6
-werknemers	104.5	109.6	115.3	121.1	127.8	133.9	140.3	147.3
-zelfstandigen	5.6	5.8	6.1	6.3	6.6	6.7	6.9	7.3
4. Kinderbijslagen	149.6	151.3	155.1	158.0	160.7	163.1	165.7	167.9
-werknemers, RSZ-PPO inbegrepen	133.6	135.5	137.5	139.8	142.1	144.2	146.4	148.2
-zelfstandigen	14.1	13.8	14.9	15.2	15.4	15.6	15.9	16.1
-gewaarborgde gezinsbijslagen	1.3	1.5	2.0	2.4	2.5	2.7	2.8	2.9
-socialezekerheidsambtenaren	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
5. Werkloosheid	237.0	232.5	238.4	242.9	246.7	250.5	252.5	255.4
-werkloosheidsvergoedingen aan	180.0	175.1	179.7	182.4	184.8	186.7	186.5	185.8
.werkzoekende UVW	102.0	95.7	94.8	93.1	91.0	88.7	85.1	81.0
.niet-werkzoekende UVW	46.9	50.3	54.7	58.3	62.1	66.1	69.2	72.4
.vrijwillig deeltijdse werklozen	4.0	4.0	3.6	3.6	3.7	3.7	3.7	3.7
.deeltijds werklozen met behoud van rechten en IGU	5.5	5.9	7.1	7.6	7.8	7.8	7.8	7.7
.tijdelijke werklozen	14.6	11.4	11.5	11.7	11.9	12.0	12.2	12.3
.activeringsprogramma's: EWE en PWA (*)	4.0	3.9	4.0	4.2	4.3	4.3	4.4	4.4
.overige gerechtigden	6.2	6.7	6.9	7.0	7.1	7.2	7.3	7.4
.statistische aanpassing	-3.2	-2.8	-2.9	-3.0	-3.0	-3.0	-3.0	-3.0
-loopbaanonderbreking	8.1	9.6	11.2	13.6	14.6	16.2	17.8	19.1
-brugpensioenen (deel RVA)	49.0	47.9	47.5	46.9	47.2	47.6	48.2	50.5
6. Arbeidsongevallen	6.3	6.4	6.5	6.6	6.7	6.8	6.8	6.9
7. Beroepsziekten	12.8	12.5	12.4	12.6	12.8	13.1	13.3	13.6
8. Bestaanszekerheid	30.1	33.9	35.8	37.7	39.7	41.8	44.0	46.3
9. Prestaties Vlaamse Zorgverzekering	0.0	0.0	0.4	2.4	3.3	4.3	4.4	4.6
Totaal	1629.2	1683.8	1757.9	1834.3	1911.4	1987.8	2065.2	2144.9
p.m. Groeivoet v.d. prijsindex der SZ-prestaties	1.2	1.5	2.0	1.8	2.0	1.8	2.0	1.8

(*) Eerste Werkervaringscontract, Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen. De vergoeding vanwege de RVA in geval van Herenschakelingsprogramma's en Doorstromingsprogramma's wordt beschouwd als een loonsubsidie.

Tabel 36 SOCIALE ZEKERHEID DER WERKNEMERS, VOLGENS BEGROTINGSDEFINITIES*(in miljarden franken)*

	99	00	01	02	03	04	05	06
A. Ontvangsten	1547.2	1604.3	1668.0	1734.9	1805.4	1879.6	1963.4	2054.0
1. Bijdragen	1141.5	1178.4	1219.8	1268.6	1321.8	1376.4	1438.6	1506.0
pm Vermindering van werkgeversbijdragen	60.2	102.1	120.4	130.9	139.3	148.7	152.9	154.3
Vermindering van werknemersbijdragen	0.0	4.9	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7
2. Alternatieve financiering	127.9	143.2	134.5	179.1	188.1	196.9	206.8	216.8
3. Bijzondere bijdrage	35.8	24.2	27.2	29.4	31.6	33.8	36.1	38.3
4. Rijkstoelagen	195.0	197.2	234.5	203.9	207.6	211.3	215.3	219.4
5. Andere fiscale transfers	24.2	27.0	28.1	27.5	28.4	29.3	30.3	31.4
6. Te ontvangen interesten	1.4	3.3	2.4	3.6	6.2	9.1	12.4	17.0
7. Overige overdrachten aan de S.Z.	21.4	19.5	20.0	20.8	21.8	22.8	23.9	25.1
8. Recuperatie Maribel-bis en -ter	0.0	11.5	1.4	1.9	0.0	0.0	0.0	0.0
B. Uitgaven	1509.0	1558.3	1621.7	1689.4	1760.0	1829.5	1899.0	1970.0
1. Sociale prestaties, waarvan:	1426.2	1470.7	1531.6	1596.8	1663.7	1730.1	1796.7	1864.9
- RVP-Pensioenen	483.9	498.4	517.6	539.7	563.2	585.0	606.4	628.7
- ZIV-Geneeskundige zorgen	455.0	481.8	509.5	538.7	568.4	600.1	634.2	668.3
- ZIV-Uitkeringen	102.8	108.2	114.1	120.1	127.0	133.2	139.8	146.8
- Inval. mijnwerkers, HVKZ-uitk., Pool wachtgeld	1.6	1.4	1.2	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5
- RKW-Kinderbijslagen	124.3	126.2	128.4	130.7	132.7	134.4	136.3	137.8
- FAO-Arbeidsongevallen	5.5	5.5	5.6	5.7	5.8	5.8	5.9	6.0
- FBZ-Beroepsziekten	12.8	12.7	12.6	12.8	13.1	13.3	13.6	13.8
- RVA-Werkloosheidsvergoedingen waarin activering van vergoeding	183.0	179.1	183.9	187.7	190.9	193.7	194.0	193.5
- RVA-Brugpensioenen	6.4	7.3	7.6	8.7	9.6	10.6	11.1	11.4
- RVA-Loopbaanonderbreking	49.0	47.9	47.5	46.9	47.2	47.6	48.2	50.5
- RVA-Loopbaanonderbreking	8.1	9.6	11.2	13.6	14.6	16.2	17.8	19.1
2. Werkingskosten	52.8	55.5	56.6	58.3	59.7	61.3	62.8	64.5
3. Diverse overdrachten aan gezinnen	20.2	19.9	19.2	19.0	19.7	20.4	21.2	22.0
4. Transf. aan bedrijven: Sociale Maribel	7.1	10.2	12.7	15.4	16.9	17.7	18.3	18.5
5. Rentelasten	2.7	1.9	1.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
C. Financieringsvermogen	34.9	46.0	46.3	45.5	45.4	50.1	64.4	84.0
Aflossing van schulden	12.8	9.5	34.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
D. Overschot of tekort	22.0	36.5	12.3	45.5	45.4	50.1	64.4	84.0
Pro memorie:								
Vanaf 2001 gecumuleerde saldi	0.0	0.0	12.3	57.8	103.2	153.3	217.7	301.7
Verdelingsreserves en gebouwen	115.1	148.2	157.2	199.6	241.9	289.2	350.8	432.1
Uitgifte van leningen	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Schuldpositie	53.1	43.6	9.6	9.6	9.6	9.6	9.6	9.6

Tabel 37 SOCIALE ZEKERHEID DER ZELFSTANDIGEN, VOLGENS BEGROTINGSDEFINITIES

(in miljarden franken)

	99	00	01	02	03	04	05	06
A. Ontvangsten	134.2	137.9	161.1	140.8	144.8	150.0	155.2	160.3
1. Bijdragen	80.6	82.6	84.4	86.4	89.1	92.9	96.6	100.3
2. Alternatieve financiering	7.4	7.5	4.7	5.3	5.6	6.0	6.5	6.9
3. Rijksstoelagen	39.1	39.6	63.8	41.1	41.9	42.7	43.5	44.3
4. Andere fiscale transferten	6.1	7.1	6.9	6.9	7.1	7.2	7.4	7.6
5. Te ontvangen intresten	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5
6. Overige overdrachten aan de S.Z.	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.8	0.8
B. Uitgaven	128.2	132.9	139.8	143.4	148.0	152.3	157.1	161.6
1. Sociale prestaties, waarvan	122.3	127.1	133.8	138.4	142.7	146.6	151.2	155.4
- RSVZ-Pensioenen	71.2	72.7	75.2	77.6	79.8	81.5	83.7	85.6
- ZIV-Geneeskundige zorgen (*)	32.8	34.8	37.5	39.3	41.0	42.7	44.7	46.5
- ZIV-Uitkeringen	5.6	5.8	6.1	6.3	6.6	6.7	6.9	7.3
- RSVZ-Kinderbijslagen	14.1	13.8	14.9	15.2	15.4	15.6	15.9	16.1
2. Werkingsonkosten	4.0	4.3	4.5	4.7	4.8	4.9	5.0	5.2
3. Diverse overdrachten aan gezinnen	0.6	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
4. Rentelasten	1.3	1.1	1.2	0.1	0.3	0.4	0.6	0.7
C. Financieringsvermogen	5.3	5.1	21.3	-2.6	-3.2	-2.2	-1.9	-1.2
Aflossing van vervallen schuld	1.2	5.3	23.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
D. Overschot of tekort	4.1	-0.2	-2.2	-2.6	-3.2	-2.2	-1.9	-1.2
Pro memorie:								
Vanaf 2001 gecumuleerde saldi	0.0	0.0	-2.2	-4.9	-8.1	-10.3	-12.2	-13.4
Verdelingsreserves en gebouwen	12.6	12.4	12.4	12.4	12.4	12.4	12.4	12.4
Uitgifte van leningen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Schuldpositie	28.8	23.5	2.2	4.9	8.1	10.3	12.2	13.4

(*) Inclusief 50% van de uitgaven voor rechthebbenden van beide stelsels, uitgaven voor internat. verdragen, fiscaal plafond

Tabel 40 **INVESTERINGEN TEGEN CONSTANTE PRIJZEN***(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Landbouw	-0.4	4.6	-11.1	-0.4	1.0
2. Energie	-0.6	1.0	3.2	0.5	1.5
3. Verwerkende nijverheid	4.2	15.4	-4.9	5.9	3.4
a. Intermediaire goederen	4.5	18.6	-2.7	7.4	4.6
b. Investeringsgoederen	6.0	9.1	-5.7	6.9	3.2
c. Verbruiksgoederen	2.8	16.6	-6.6	3.7	2.0
4. Bouw	-3.0	17.0	-2.9	4.8	2.8
5. Verhandelbare diensten	0.9	11.0	1.0	5.7	4.6
a. Vervoer en communicatie	-2.5	4.8	5.0	7.8	4.3
b. Handel en horeca	3.3	13.5	-2.1	3.8	4.5
c. Krediet en verzekeringen	3.0	4.7	-10.7	7.6	2.6
d. Gezondheidszorg	-10.2	7.2	3.4	-0.5	6.4
e. Overige marktdiensten	14.2	24.1	5.6	6.2	5.1
6. Woongebouwen	-9.9	11.6	1.6	1.2	2.0
7. Niet-verhandelbare diensten	-8.1	-7.1	3.1	4.5	3.6
Totaal	-3.4	9.2	-0.2	4.2	3.5

*(//) Gemiddelde groeivoeten***Tabel 41** **INVESTERINGSQUOTE***(investeringen in procent van de toegevoegde waarde)*

	85^81	90^86	95^91	00^96	06^01
1. Landbouw	24.4	28.2	23.4	21.6	21.8
2. Energie	23.1	22.6	36.1	28.5	29.5
3. Verwerkende nijverheid	13.3	18.8	19.7	21.1	22.2
a. Intermediaire goederen	10.4	15.3	18.8	23.2	22.7
b. Uitrustingsgoederen	13.9	16.5	15.6	18.1	23.5
c. Verbruiksgoederen	16.1	24.5	23.5	21.0	20.9
4. Bouw	8.6	12.9	12.2	13.5	13.9
5. Verhandelbare diensten	13.9	15.6	15.6	16.1	16.8
a. Vervoer en communicatie	32.2	25.9	28.6	37.7	38.3
b. Handel en horeca	12.6	17.3	17.1	17.2	17.3
c. Krediet en verzekeringen	21.1	24.8	15.8	13.1	13.0
d. Gezondheidszorg	12.0	10.5	11.0	8.9	10.0
e. Overige marktdiensten	4.8	8.8	11.3	12.0	13.0
Totaal v.d. marktsectoren	14.4	17.0	17.3	17.7	18.3
6. Niet-verhandelbare diensten	24.2	15.8	13.5	12.5	14.0
Totaal (exclusief woongebouwen)	16.0	16.8	16.8	16.9	17.7

(^) Gemiddelden van periodes

Tabel 42 VRAAG EN AANBOD VAN ARBEIDSPLAATSEN PER 30 JUNI*(in duizenden personen)*

	80	85	90	95	00	06
1. Binnenlandse werkgelegenheid	3700.2	3560.8	3764.1	3712.3	3914.3	4151.7
a. Overheid	669.5	667.7	679.6	665.6	699.7	701.9
b. Ondernemingen	3030.6	2893.1	3084.5	3046.8	3214.6	3449.8
1. Loontrekkers	2424.2	2258.8	2409.3	2347.6	2527.2	2774.6
a. Landbouw	15.4	15.1	17.6	20.4	22.1	19.7
b. Energie	61.8	55.7	37.9	33.4	30.2	26.6
c. Verwerkende nijverheid	878.8	755.4	733.7	643.7	624.0	612.8
Intermediaire goederen	304.7	251.4	245.7	213.0	209.4	199.5
Uitrustingsgoederen	218.8	185.7	182.3	159.7	155.8	155.4
Verbruiksgoederen	355.3	318.3	305.7	271.0	258.8	257.9
d. Bouw	231.7	152.4	175.5	181.1	190.2	200.3
e. Vervoer en communicatie	270.2	255.4	253.2	248.3	266.3	289.4
f. Handel en horeca	380.6	365.1	410.1	409.4	436.7	489.7
g. Krediet en verzekeringen	115.7	122.1	130.5	124.1	128.6	128.2
h. Gezondheidszorg	193.3	229.7	277.0	306.5	352.0	431.2
i. Overige marktdiensten	173.0	210.5	287.1	293.3	370.7	462.6
j. Huispersoneel	103.7	97.3	86.6	87.5	106.4	114.1
2. Zelfstandigen	606.4	634.2	675.2	699.1	687.3	675.2
a. Landbouw	96.7	89.3	77.7	66.4	57.9	50.5
b. Energie	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
c. Verwerkende nijverheid	57.8	34.4	32.0	32.7	30.0	28.3
Intermediaire goederen	7.8	4.7	4.5	4.3	4.1	4.1
Uitrustingsgoederen	3.2	2.4	2.5	2.7	2.6	2.7
Verbruiksgoederen	46.8	27.3	24.9	25.7	23.4	21.5
d. Bouw	29.8	29.8	34.5	44.6	48.0	55.4
e. Vervoer en communicatie	7.9	7.2	6.9	8.4	8.7	10.3
f. Handel en horeca	223.1	213.2	221.1	204.3	181.1	154.7
g. Krediet en verzekeringen	6.9	9.1	9.3	5.7	5.0	3.1
h. Gezondheidszorg	35.0	46.1	60.6	66.1	75.3	82.6
i. Overige marktdiensten	149.1	205.2	233.0	271.0	281.3	290.3
3. Totale werkgelegenheid (1+2)	3030.6	2893.1	3084.5	3046.8	3214.6	3449.8
a. Landbouw	112.1	104.4	95.3	86.8	80.1	70.2
b. Energie	61.9	55.8	38.0	33.5	30.3	26.7
c. Verwerkende nijverheid	936.6	789.8	765.7	676.4	654.1	641.1
Intermediaire goederen	312.5	256.1	250.3	217.3	213.4	203.6
Uitrustingsgoederen	222.0	188.2	184.8	162.4	158.4	158.1
Verbruiksgoederen	402.1	345.5	330.7	296.6	282.2	279.3
d. Bouw	261.5	182.1	210.0	225.7	238.2	255.7
e. Vervoer en communicatie	278.1	262.6	260.2	256.6	275.0	299.8
f. Handel en horeca	603.7	578.3	631.2	613.7	617.8	644.4
g. Krediet en verzekeringen	122.6	131.2	139.8	129.8	133.6	131.3
h. Gezondheidszorg	228.3	275.9	337.6	372.6	427.2	513.9
i. Overige marktdiensten	322.1	415.7	520.1	564.3	651.9	752.8
j. Huispersoneel	103.7	97.3	86.6	87.5	106.4	114.1
2. Grensarbeid (saldo)	47.0	45.2	50.4	50.3	56.1	60.1
3. Werkloosheid	322.2	544.2	436.4	629.0	588.6	535.2
4. Beroepsbevolking	4069.4	4150.2	4250.9	4391.7	4558.9	4747.0

Tabel 43 VRAAG EN AANBOD VAN ARBEIDSPLAATSEN PER 30 JUNI

(wijziging in duizenden personen)

	85-80	90-85	95-90	00-95	06-00
1. Binnenlandse werkgelegenheid	-139.4	203.3	-51.8	202.0	237.4
a. Overheid	-1.8	11.9	-14.1	34.2	2.2
b. Ondernemingen	-137.6	191.4	-37.7	167.8	235.2
1. Loontrekkers	-165.4	150.5	-61.7	179.6	247.3
a. Landbouw	-0.4	2.5	2.8	1.7	-2.5
b. Energie	-6.1	-17.8	-4.6	-3.2	-3.6
c. Verwerkende nijverheid	-123.4	-21.7	-90.1	-19.7	-11.2
Intermediaire goederen	-53.3	-5.7	-32.8	-3.6	-9.8
Uitrustingsgoederen	-33.1	-3.5	-22.5	-3.9	-0.4
Verbruiksgoederen	-37.0	-12.6	-34.8	-12.1	-1.0
d. Bouw	-79.3	23.1	5.6	9.1	10.1
e. Vervoer en communicatie	-14.8	-2.2	-5.0	18.0	23.1
f. Handel en horeca	-15.5	45.0	-0.6	27.3	52.9
g. Krediet en verzekeringen	6.4	8.4	-6.4	4.5	-0.4
h. Gezondheidszorg	36.4	47.2	29.5	45.5	79.3
i. Overige marktdiensten	37.6	76.6	6.2	77.4	91.9
j. Huispersoneel	-6.4	-10.7	0.9	18.9	7.7
2. Zelfstandigen	27.8	40.9	24.0	-11.8	-12.1
a. Landbouw	-7.4	-11.6	-11.3	-8.4	-7.4
b. Energie	-0.0	-0.0	0.0	0.0	0.0
c. Verwerkende nijverheid	-23.4	-2.4	0.8	-2.7	-1.7
Intermediaire goederen	-3.1	-0.1	-0.2	-0.3	0.1
Uitrustingsgoederen	-0.8	0.1	0.2	-0.1	0.1
Verbruiksgoederen	-19.6	-2.3	0.7	-2.3	-1.9
d. Bouw	-0.1	4.8	10.1	3.4	7.3
e. Vervoer en communicatie	-0.7	-0.2	1.4	0.3	1.6
f. Handel en horeca	-9.8	7.9	-16.8	-23.2	-26.3
g. Krediet en verzekeringen	2.2	0.2	-3.6	-0.7	-2.0
h. Gezondheidszorg	11.1	14.5	5.5	9.1	7.4
i. Overige marktdiensten	56.1	27.8	38.0	10.3	9.0
3. Totale werkgelegenheid (1+2)	-137.6	191.4	-37.7	167.8	235.2
a. Landbouw	-7.8	-9.1	-8.5	-6.7	-9.9
b. Energie	-6.1	-17.8	-4.6	-3.2	-3.6
c. Verwerkende nijverheid	-146.8	-24.1	-89.3	-22.3	-13.0
Intermediaire goederen	-56.4	-5.8	-32.9	-3.9	-9.8
Uitrustingsgoederen	-33.8	-3.4	-22.3	-4.0	-0.3
Verbruiksgoederen	-56.6	-14.9	-34.0	-14.4	-2.9
d. Bouw	-79.3	27.9	15.6	12.5	17.5
e. Vervoer en communicatie	-15.5	-2.4	-3.5	18.4	24.8
f. Handel en horeca	-25.4	52.9	-17.5	4.1	26.6
g. Krediet en verzekeringen	8.6	8.6	-10.0	3.8	-2.3
h. Gezondheidszorg	47.5	61.7	35.0	54.7	86.6
i. Overige marktdiensten	93.6	104.4	44.2	87.7	100.9
j. Huispersoneel	-6.4	-10.7	0.9	18.9	7.7
2. Grensarbeid (saldo)	-1.8	5.2	-0.1	5.7	4.0
3. Werkloosheid	222.0	-107.8	192.7	-40.5	-53.4
4. Beroepsbevolking	80.8	100.7	140.8	167.2	188.0
(-) Verschil					

Tabel 44 SITUATIE OP DE ARBEIDSMARKT PER 30 JUNI: DETAIL

(in duizenden personen)

	00	01	02	03	04	05	06
I. Totale bevolking (II+III)	10252.6	10306.0	10343.6	10368.0	10391.5	10414.4	10436.6
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	6725.4	6759.9	6784.3	6798.7	6815.0	6839.2	6875.0
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5693.6	5710.1	5713.9	5702.9	5694.4	5689.7	5689.7
waarvan: met RVA-uitkering = ingeschreven bij RVA:	159.0	158.2	154.7	152.3	153.0	154.2	158.3
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen (1)	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3
- Vrijgestelden om reden van studies (1)	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7
- Volledige loopbaanonderbreking (1)	27.8	30.3	30.3	29.1	31.1	33.0	34.2
- Conventioneel voltijds brugpensioen (1)	114.2	110.9	107.4	106.1	104.9	104.2	107.1
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	4558.9	4595.9	4629.7	4665.1	4697.1	4724.7	4747.0
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	3914.3	3956.9	3997.4	4038.2	4075.2	4116.1	4151.7
waarvan: ingeschreven bij RVA (2):	234.3	258.5	273.5	286.2	297.4	306.5	313.9
- met RVA-uitkering:	145.2	160.1	171.7	182.0	192.1	200.2	207.3
* Deelt. IGU (3) + onvrijw. deelt. met uitkering (1)	35.3	36.5	37.0	37.0	36.5	35.5	34.5
* Activering (EWE + PWA + HIP + DSP) (1)(4)	29.1	29.9	30.5	30.9	31.1	31.3	31.5
* Gedeeltelijke loopbaanonderbreking (1)	68.9	81.5	91.9	101.7	112.0	120.8	128.6
* Deeltijdse bruggepensioneerden (1)	1.1	1.3	1.5	1.7	1.9	2.1	2.3
* Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats (1)	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
* Volledig werklozen in beroepsopleiding (1)	10.0	10.2	10.1	10.0	9.9	9.8	9.7
- zonder RVA-uitkering:	89.2	98.4	101.8	104.1	105.3	106.3	106.6
* Deeltijds zonder IGU (3)	33.3	31.2	29.2	27.7	26.7	26.2	25.7
* Deeltijds werkende jongeren in wachttijd	4.4	6.7	8.2	9.2	9.7	10.1	10.4
* Vrij ingeschreven werkzoekenden en andere	51.5	60.5	64.4	67.2	68.9	70.0	70.5
V. Grensarbeid (saldo)	56.1	57.1	58.1	58.6	59.1	59.6	60.1
VI. Werkloosheid (concept FPB)	588.6	582.0	574.3	568.4	562.8	549.0	535.2
(a) Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	361.8	345.8	331.6	318.5	305.4	288.1	270.4
(b) Overige verplicht ingeschreven werklozen	51.4	50.8	50.1	49.6	49.1	47.8	46.5
- Jongeren in wachttijd	21.7	18.5	18.3	18.1	17.9	17.4	17.0
- Andere, waarvan:	29.7	32.3	31.8	31.5	31.2	30.3	29.5
* Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	25.7	22.8	22.5	22.2	22.0	21.4	20.9
* Aanspraak op overbruggingsuitkering (1)	0.4	0.6	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1
(c) Niet verplicht ingeschreven werkzoekenden	26.0	26.4	26.1	25.8	25.5	24.8	24.1
(d) Oudere niet werkzoekende UVW	149.4	159.0	166.4	174.5	182.9	188.3	194.3
p.m. tijdelijke werkloosheid	22.5	22.4	22.3	22.2	22.1	21.9	21.6

(1) Infostat definities (op basis van betalingen)

(2) Zonder inbegrip van de tijdelijke werkloosheid

(3) IGU: inkomensgarantie-uitkering

(4) Werkgelegenheid binnen de Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen (PWA) - voor zover een voldoende aantal uren gewerkt wordt -, via het Herinschakelingsprogramma (HIP), de Doorstromingsprogramma's (DSP) of op basis van een Eerste Werkvervalscontract (EWE)

Tabel 45 NETTO-UITVOER VAN GOEDEREN EN DIENSTEN*(in miljarden franken)*

	80	85	90	95	00	06
1. Landbouw	-50.7	-96.3	-78.3	-78.7	-61.6	-77.5
2. Energie	-197.0	-364.3	-181.0	-157.8	-336.5	-395.9
3. Verwerkende nijverheid	150.8	488.1	347.6	564.9	629.9	848.7
a. Intermediaire goederen	140.1	250.6	238.3	387.7	499.6	639.4
b. Uitrustingsgoederen	-4.4	68.5	-39.4	29.8	-66.3	-33.0
c. Verbruiksgoederen	15.1	169.0	148.8	147.4	196.7	242.3
4. Bouw	-13.3	-19.7	-28.1	-31.3	-47.2	-58.9
5. Verhandelbare diensten	28.8	68.3	114.4	119.1	280.2	488.5
a. Vervoer en communicatie	27.5	50.0	79.6	98.1	151.9	246.0
b. Handel en horeca	6.0	16.0	41.8	40.3	103.2	182.4
c. Krediet en verzekeringen	-4.9	-6.4	-4.2	-5.4	-5.7	-8.4
d. Overige marktdiensten	0.2	8.8	-2.8	-13.9	30.8	68.4
Totaal	-81.4	76.3	174.6	416.2	464.9	804.9

Tabel 46 ARBEIDSPRODUCTIVITEIT PER UUR*(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Landbouw	4.7	3.0	6.1	8.5	3.9
2. Energie	3.1	11.3	4.3	4.6	4.1
3. Verwerkende nijverheid	7.2	3.6	3.1	4.1	3.0
a. Intermediaire goederen	9.8	3.3	4.7	3.8	3.6
b. Uitrustingsgoederen	7.5	1.2	0.9	5.2	2.8
c. Verbruiksgoederen	4.2	5.9	3.0	3.6	2.7
4. Bouw	0.7	3.2	-0.9	0.1	2.1
5. Verhandelbare diensten	-1.2	1.0	1.5	1.1	1.8
a. Vervoer en communicatie	2.3	3.6	1.6	1.5	2.1
b. Handel en horeca	0.3	-0.7	1.0	-0.8	1.9
c. Krediet en verzekeringen	5.0	-1.6	8.6	13.6	3.7
d. Gezondheidszorg	-0.4	0.4	-1.7	-1.9	0.2
e. Overige marktdiensten	-5.9	1.0	1.8	1.2	1.6
Totaal	1.6	2.1	1.8	2.0	2.0

(//) Gemiddelde groeivoeten

Tabel 47 NOMINAAL BRUTO UURLOON PER SECTOR*(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Landbouw	6.5	6.4	4.4	4.3	3.7
2. Energie	8.4	4.2	5.1	2.8	4.0
3. Verwerkende nijverheid	7.4	3.6	3.4	2.9	3.9
a. Intermediaire goederen	7.7	2.3	4.0	3.2	3.9
b. Uitrustingsgoederen	8.0	3.8	2.7	2.3	3.9
c. Verbruiksgoederen	6.7	4.7	3.2	3.1	3.9
4. Bouw	1.5	6.6	2.5	2.2	3.7
5. Verhandelbare diensten	6.2	4.0	6.0	3.1	3.7
a. Vervoer en communicatie	6.0	3.1	5.2	2.4	3.7
b. Handel en horeca	6.1	4.8	4.5	2.7	3.8
c. Krediet en verzekeringen	7.9	3.3	6.1	3.2	3.7
d. Gezondheidszorg	4.7	3.0	6.7	3.1	3.8
e. Overige marktdiensten	7.7	5.3	8.9	4.0	3.8
Totaal van de marktsectoren	6.2	3.7	4.7	3.0	3.7
<i>(//) Gemiddelde groeivoeten</i>					

Tabel 48 NOMINALE LOONKOST PER HOOFD*(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Landbouw	6.8	6.0	3.6	0.7	3.0
2. Energie	7.7	7.2	5.2	5.3	3.9
3. Verwerkende nijverheid	7.5	4.7	4.0	2.6	3.8
a. Intermediaire goederen	8.0	4.0	4.5	2.5	3.9
b. Uitrustingsgoederen	8.4	4.7	3.6	2.1	3.7
c. Verbruiksgoederen	6.5	5.6	3.8	3.0	3.8
4. Bouw	4.3	5.8	2.8	2.0	3.5
5. Verhandelbare diensten	5.9	4.0	5.2	2.6	3.3
a. Vervoer en communicatie	6.5	4.2	5.0	2.0	3.4
b. Handel en horeca	6.2	4.8	4.2	2.5	3.4
c. Krediet en verzekeringen	7.0	4.1	5.6	2.8	3.5
d. Gezondheidszorg	3.9	2.6	5.0	2.4	3.5
e. Overige marktdiensten	5.9	4.3	7.4	3.4	3.4
Totaal van de marktsectoren	6.4	4.2	4.5	2.5	3.4
<i>(//) Gemiddelde groeivoeten</i>					

Tabel 49 REELE LOONKOST PER HOOFD*(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Landbouw	-0.1	4.0	1.3	-1.0	1.3
2. Energie	0.7	5.2	2.8	3.5	2.1
3. Verwerkende nijverheid	0.6	2.8	1.6	0.8	2.0
a. Intermediaire goederen	1.1	2.0	2.1	0.7	2.1
b. Uitrustingsgoederen	1.4	2.7	1.2	0.4	1.9
c. Verbruiksgoederen	-0.4	3.6	1.4	1.2	2.0
4. Bouw	-2.4	3.8	0.4	0.3	1.7
5. Verhandelbare diensten	-0.9	2.0	2.8	0.8	1.5
a. Vervoer en communicatie	-0.4	2.2	2.6	0.3	1.6
b. Handel en horeca	-0.6	2.8	1.8	0.7	1.6
c. Krediet en verzekeringen	0.1	2.1	3.2	1.0	1.7
d. Gezondheidszorg	-2.7	0.7	2.6	0.7	1.7
e. Overige marktdiensten	-0.9	2.4	5.0	1.6	1.6
Totaal van de marktsectoren	-0.4	2.3	2.1	0.8	1.6
<i>(//) Gemiddelde groeivoeten</i>					

Tabel 50 DE CONSUMPTIE VAN DE GEZINNEN PER PRODUCT IN CONSTATE PRIJZEN*(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Voedingsmiddelen, dranken en tabak	-0.7	1.4	0.4	0.5	1.7
a. Voedingsmiddelen	-0.2	1.5	0.3	-0.2	1.5
b. Alcoholvrije dranken	-0.4	9.7	2.2	3.1	2.4
c. Alcoholhoudende dranken	-3.5	0.7	0.9	2.3	1.9
d. Tabak	-0.5	-3.8	-1.2	1.2	1.7
2. Kleding en schoeisel	0.2	2.2	-0.4	-0.5	3.6
3. Huur	2.5	2.4	1.7	1.9	1.9
4. Verwarming	-2.0	-2.9	2.6	0.3	1.3
5. Verlichting	3.5	3.5	3.3	1.9	1.8
6. Huishoudelijke hulp	-1.1	-1.5	0.4	-0.0	1.1
7. Meubelen, huishoudelijke apparaten en dagelijks onderhoud	-1.6	5.7	0.2	-0.4	2.2
8. Aankoop van voertuigen	-0.5	6.1	-3.2	8.5	3.0
9. Uitgaven i.v.m. het gebruik van voertuigen, waarvan	-0.6	3.8	2.0	1.5	2.0
a. Benzine	-2.2	0.1	2.0	0.6	2.2
b. Diesel	16.9	13.8	8.0	5.8	2.2
10. Vervoersdiensten	-1.2	0.3	0.9	7.7	2.5
11. Verkeer	2.5	5.2	4.0	8.1	3.0
12. Genees-, heek. en aanverwante zorgen	3.3	2.1	2.4	1.2	2.7
13. Ontspanning en ontwikkeling	2.4	5.4	2.2	2.0	2.4
14. Overige goederen en diensten	1.6	4.1	2.2	3.6	3.3
15. Bestedingen van de gezinnen in het buitenland	-1.6	3.9	6.0	6.7	3.7
Totaal	0.6	3.1	1.4	2.4	2.6
<i>(//) Gemiddelde groeivoeten</i>					

Tabel 51 STRUCTUUR VAN DE CONSUMPTIE VAN DE GEZINNEN IN LOPENDE PRIJZEN*(in procent van het totaal)*

	80	85	90	95	00	06
1. Voedingsmiddelen, dranken en tabak	21.9	21.8	19.5	17.5	15.7	14.8
a. Voedingsmiddelen	16.3	16.6	14.4	12.3	10.6	10.0
b. Alcoholvrije dranken	1.2	1.1	1.5	1.5	1.5	1.5
c. Alcoholhoudende dranken	2.8	2.4	2.2	2.0	2.0	1.9
d. Tabak	1.6	1.7	1.4	1.6	1.6	1.4
2. Kleding en schoeisel	7.1	6.6	7.0	6.4	5.3	5.6
3. Huur	12.7	14.4	15.1	17.0	16.5	16.0
4. Verwarming	4.6	5.0	2.3	2.1	2.5	2.3
5. Verlichting	2.2	2.7	2.4	2.5	2.3	2.0
6. Huishoudelijke hulp	1.6	1.4	1.1	1.1	1.0	0.9
7. Meubelen, huishoudelijke apparaten en dagelijks onderhoud	5.8	4.9	5.7	5.2	4.4	4.3
8. Aankoop van voertuigen	4.3	4.4	5.7	4.5	5.7	5.7
9. Uitgaven i.v.m. het gebruik van voertuigen, waarvan	3.4	3.4	2.8	2.9	3.4	3.1
a. Benzine	2.9	2.6	1.8	1.8	2.0	1.7
b. Diesel	0.1	0.4	0.5	0.6	0.9	0.8
10. Vervoersdiensten	1.2	1.0	0.8	0.7	0.9	1.0
11. Verkeer	1.1	1.2	1.3	1.5	1.8	1.7
12. Genees-, heelk. en aanverwante zorgen	2.9	3.1	3.3	3.8	3.7	4.0
13. Ontspanning en ontwikkeling	7.7	7.9	8.7	8.3	7.7	7.6
14. Overige goederen en diensten	19.6	19.1	20.6	22.0	23.5	24.8
15. Bestedingen van de gezinnen in het buitenland	3.8	3.3	3.8	4.6	5.7	6.0
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabel 52 PRIJSEVOLUTIE VAN DE CONSUMPTIE VAN DE GEZINNEN PER PRODUCT*(gemiddelde jaarlijkse groeivoeten)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
1. Voedingsmiddelen, dranken en tabak	8.2	1.4	1.0	1.5	1.7
a. Voedingsmiddelen	8.2	0.6	0.3	1.3	1.9
b. Alcoholvrije dranken	6.5	2.0	1.5	0.3	1.7
c. Alcoholhoudende dranken	7.6	3.0	1.0	1.3	1.6
d. Tabak	9.6	5.3	7.0	3.5	0.5
2. Kleding en schoeisel	5.6	4.1	2.3	1.0	1.5
3. Huur	7.6	3.7	4.5	1.6	1.9
4. Verwarming	11.5	-7.7	-0.7	7.6	1.9
5. Verlichting	7.7	-0.4	1.4	-0.0	0.8
6. Huishoudelijke hulp	5.1	2.7	2.6	1.9	2.7
7. Meubelen, huishoudelijke apparaten en dagelijks onderhoud	5.5	2.4	1.8	1.0	2.0
8. Aankoop van voertuigen	8.4	4.1	2.5	0.7	1.3
9. Uitgaven i.v.m. het gebruik van voertuigen, waarvan	8.3	-2.8	2.6	6.1	0.8
a. Benzine	7.8	-2.1	0.9	6.1	-0.1
b. Diesel	11.1	-2.7	1.8	5.9	0.2
10. Vervoersdiensten	5.6	0.8	-0.6	1.8	3.1
11. Verkeer	6.2	1.4	2.6	0.2	0.4
12. Genees-, heelk. en aanverwante zorgen	5.6	4.2	4.2	2.7	2.8
13. Ontspanning en ontwikkeling	5.4	1.7	0.7	0.6	1.7
14. Overige goederen en diensten	5.3	2.5	2.9	1.9	2.0
15. Bestedingen van de gezinnen in het buitenland	6.5	3.9	1.7	2.2	1.4
Totaal	6.9	2.0	2.3	1.7	1.8

(//) Gemiddelde groeivoeten

Tabel 53 ENERGIEBALANS, ALLE PRODUCTEN*(in miljoen ton olie-equivalent)*

	85//80	90//85	95//90	00//95	06//00
Primaire productie en recuperatie	10.8	-1.8	-1.2	2.4	0.3
Import	-5.1	5.2	0.9	2.8	1.4
Totale export	-5.4	7.0	-1.2	4.4	1.3
Bunkers	-0.6	12.2	-0.9	3.3	3.5
Bruto binnenlandse consumptie	-1.1	1.9	1.2	2.2	1.1
Transformatie input	-5.1	4.4	-0.1	2.4	1.3
Thermische elektriciteitscentrales	-11.8	5.1	2.1	0.4	0.9
Kerncentrales	22.8	4.2	-0.7	2.9	0.3
Cokesovens	-0.6	-1.6	-8.0	-2.5	-1.0
Hoogovens	-4.1	0.2	-1.9	-2.3	-1.1
Raffinaderijen	-9.3	5.9	0.9	3.4	1.9
Transformatie output	-6.7	4.3	-0.0	2.7	1.7
Thermische elektriciteitscentrales	-11.8	4.4	3.1	2.8	3.5
Centrales op basis van kernenergie	22.5	4.3	-0.6	2.7	0.3
Cokesovens	-0.0	-2.5	-7.1	-2.0	-1.2
Hoogovens	-1.2	-1.4	-6.0	-2.6	-1.1
Raffinaderijen	-9.3	5.9	0.8	3.4	1.9
Consumptie van de energiesector	-5.9	0.9	-0.3	0.7	1.5
Verlies door distributie	2.1	2.9	1.8	2.3	2.4
Beschikbaar voor eindverbruik	-1.6	1.1	3.1	2.9	1.3
Niet-energie-eindverbruik	1.0	1.6	2.8	6.9	2.1
Energie-eindverbruik	-2.2	1.5	2.3	1.9	1.3
Industrie	-4.2	1.9	0.7	3.4	0.6
Transport	0.4	4.8	1.8	2.3	2.1
Gezinnen	-1.9	-1.8	3.9	0.7	1.4
Handel, diensten en landbouw	-1.3	0.8	4.6	-0.1	1.3
<i>(//) Gemiddelde groeivoeten</i>					